

**STRATEGIJA USKLAĐIVANJA PROPISA
PRAVNOJ STEČEVINI EU U OBLASTI ZAŠTITE
OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE BOSNE I
HERCEGOVINE
EAS - BIH**

Maj 2017.

SADRŽAJ	
TABELE	VII
GRAFIKONI	IX
SKRAĆENICE	X
SAŽETAK	XVI
I. UVOD	20
1. CILJ, SVRHA I OPSEG EAS-A	21
2. OPŠTE NAPOMENE O ZAHTJEVIMA EU	22
3. METODOLOGIJA U PRIMJENI	24
II. IZVORI OBAVEZA I OPSEG USKLAĐIVANJA	28
1. IZVORI OBAVEZA PORIJEKLOM IZ EU	29
1.1 SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU (SSP)	29
1.1.1 Ključni elementi vezani za okoliš/životnu sredinu.....	29
1.1.2 Pretpristupna pomoć Evropske unije.....	31
1.2 PROPISI O OBAVEZONOM IZVJEŠTAVANJU	32
1.3 UREDBA O EEA-I I EIONET-U	33
1.4 VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU	35
2. ZAHTJEVI USKLAĐIVANJA	37
III PRAVNA STEČEVINA EU U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE [PO SEKTORIMA]	38
1. UVODNE NAPOMENE	39
2. HORIZONTALNA PITANJA	39
2.1 UVODNE NAPOMENE	39
2.2 PITANJA ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U SKLOPU RAZVOJA ODREĐENIH JAVNIH I PRIVATNIH PROJEKATA (PUO)	39
2.2.1 Obim transpozicije.....	39
2.2.2 Institucionalno prilagođavanje.....	40
2.3 PITANJA VEZANA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U RAZVOJU ODREĐENIH PLANOVA I PROGRAMA (SPO)	41
2.3.1 Obim transpozicije.....	41
2.3.2 Institucionalno prilagođavanje.....	42
2.4 OSIGURANJE SLOBODNOG JAVNOG PRISTUPA INFORMACIJAMA O OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI;	42
2.4.1 Obim transpozicije.....	42
2.4.2 Institucionalno prilagođavanje.....	43
2.5 OBEZBJEĐIVANJE JAVNOG UČEŠĆA I PRAVA NA PRAVNU ZAŠTITU U PITANJIMA KOJA SE TIČU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE;	44
2.5.1 Obim transpozicije.....	44
2.5.2 Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja.....	44
2.6 USPOSTAVLJANJE SISTEMA PRAVNE ODGOVORNOSTI ZA OKOLIŠ/ŽIVOTNU SREDINU ⁴⁵	
2.6.1 Obim transpozicije.....	45
2.6.2 Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja.....	45

2.7	USPOSTAVLJANJE I FUNKCIONISANJE INFRASTRUKTURE ZA INFORMACIJE O PROSTORNOM PLANIRANJU.....	46
2.7.1	Obim transpozicije.....	46
2.7.2	Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja.....	46
2.8	OBEZBJEĐENJE ZAŠTITE OKOLIŠA KROZ KRIVIČNO PRAVO	47
2.8.1	Obim transpozicije.....	47
2.8.2	Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja.....	47
2.9	OSTALI ZAHTJEVI INSTITUCIONALNE ADAPTACIJE	48
3.	SEKTOR VODOPRIVREDE	49
3.1	OBIM TRANSZOZICIJE.....	49
3.1.1	Uvodne napomene.....	49
3.1.2	Pregled.....	49
3.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	51
4.	SEKTOR UPRAVLJANJA OTPADOM.....	52
4.1	OBIM TRANSZOZICIJE.....	52
4.1.1	Uvodne napomene.....	52
4.1.2	Pregled.....	52
4.1.2.1	Okvirna direktiva o otpadu	52
4.1.2.2	Direktiva o deponijama.....	54
4.1.2.3	Propisi o pojedinačnim vrstama otpada.....	54
4.1.2.4	Propisi o transportu otpada.....	57
4.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	57
5.	KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE.....	58
5.1	OBIM TRANSZOZICIJE.....	58
5.1.1	Uvodne napomene.....	58
5.1.2	Pregled.....	58
5.1.2.1	Kvalitet ambijentalnog vazduha.....	58
5.1.2.2	Emisije u vazduh.....	60
5.1.2.3	Standardi za goriva i pravni instrumenti vezani za GHG	61
5.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	65
5.2.1	Institucionalni aspekti kvaliteta atmosferskog vazduha	65
5.2.2	Institucionalni aspekti vezani za klimatske promjene	66
5.2.2.1	Praćenje i izvještavanje o GHG;	66
5.2.2.2	Sistem trgovine emisijama u EU.....	67
5.2.2.3	Hvatanje i skladištenje ugljenika	68
5.2.2.4	Kvalitet goriva.....	68
5.2.2.5	Automobili / kombi vozila.....	69
5.2.2.6	Zaštita ozonskog omotača i fluorisani gasovi	69
6.	INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE	70
6.1	OBIM TRANSZOZICIJE.....	70
6.1.1	Uvodne napomene.....	70
6.1.2	Pregled.....	71
6.1.2.1	Direktiva o industrijskim emisijama	71
6.1.2.2	Direktiva Seveso III.....	72
6.1.2.3	Evropski registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (EPRT) .	72
6.1.2.4	EMAS.....	72
6.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	73
7.	HEMIKALIJE.....	74
7.1	OBIM TRANSZOZICIJE.....	74
7.1.1	Uvodne napomene.....	74
7.1.2	Pregled.....	76
7.1.2.1	REACH - Uredba EZ/1907/2006.....	76

7.1.2.2	Ostali EU propisi o hemikalijama.....	77
7.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	78
8.	ZAŠTITA PRIRODE	79
8.1	OBIM TRANSPOZICIJE.....	79
8.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	80
9.	BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI.....	80
9.1	OBIM TRANSPOZICIJE.....	80
9.1.1	Uvodne napomene.....	80
9.1.2	Pregled.....	80
9.1.2.1	Direktiva o buci u okolišu/životnoj sredini.....	80
9.1.2.2	Direktiva o uređajima za upotrebu na otvorenom	81
9.1.2.3	Propisi o saobraćajnoj buci	81
9.2	ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA.....	83
IV.	IZVORI MEĐUNARODNIH OBAVEZA BIH U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE	85
1.	UVODNE NAPOMENE.....	86
V.	PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIRI ZA USKLAĐIVANJE U BIH	87
1.	UVODNE NAPOMENE.....	88
2.	USTAVNO-PRAVNE ODREDBE U BIH	88
2.1	USTAV BIH	88
2.2	ZAKON O SAVJETU MINISTARA.....	89
2.3	ZAKON O MINISTARSTVIMA I DRUGIM ADMINISTRATIVNIM ORGANIMA BIH	89
2.4	ZAKON O UPRAVI.....	91
2.5	OSTALI PROPISI RELEVANTNI ZA PITANJA ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE	91
3.	OKVIRNI PRISTUP USKLAĐIVANJU PROPISA U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE/OKOLIŠA.....	92
3.1	UVODNE NAPOMENE.....	92
3.2	PREGLED TRENUTNE SITUACIJE U BIH	93
3.2.1	Sažetak nadležnosti javnih vlasti u BiH u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.....	93
3.2.2	Trenutni status transpozicije	94
3.2.3	Državni strateški i politički instrumenti	95
3.3	KOORDINISANI STRATEŠKI PRISTUP USKLAĐIVANJU	96
3.4	PRAĆENJE PROCESA USKLAĐIVANJA.....	98
4.	TRENUTNA SITUACIJA PO SEKTORIMA.....	100
4.1	HORIZONTALNA PITANJA	100
4.1.1	Uvodne napomene.....	100
4.1.2	Utvrđeni nedostaci	100
4.1.3	Neki zaključci	101
4.2	SEKTOR VODOPRIVREDE.....	103
4.2.1	Pregled.....	103
4.2.2	Osnovni utvrđeni nedostaci.....	Error! Bookmark not defined.
4.2.3	Institucionalni aspekti.....	104
4.3	SEKTOR UPRAVLJANJA OTPADOM	105
4.3.1	Pregled.....	105
4.3.2	Utvrđeni nedostaci	106
4.4	KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE	106
4.4.1	Transpozicija.....	106
4.4.1.1	Okvirne napomene.....	106
4.4.1.2	Pregled tranponovanih propisa.....	107

4.4.1.2.1	Kvalitet vazduha i emisije u vazduh.....	107
4.4.1.2.2	Standardi za goriva i pravni instrumenti vezani za GHG	107
4.4.1.3	Utvrđeni nedostaci u transpoziciji	108
4.4.2	Trenutne institucionalne postavke.....	108
4.5	INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE.....	109
4.5.1	Trenutna situacija	109
4.6	HEMIKALIJE	109
4.6.1	Status transpozicije	109
4.6.1.1	Uvodne napomene	109
4.6.1.2	Pregled.....	110
4.6.1.3	Osnovni utvrđeni nedostaci.....	112
4.6.2	Trenutna institucionalna postavka.....	112
4.7	ZAŠTITA PRIRODE.....	113
4.7.1	Napomene o transpoziciji.....	113
4.7.2	Osnovni utvrđeni nedostaci.....	113
4.7.3	Institucije Bosne i Hercegovine.....	114
4.8	BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI	114
4.8.1	Napomene o transpoziciji.....	114
4.8.1.1	Uvodne napomene	114
4.8.1.2	Pregled.....	114
4.8.1.3	Utvrđeni nedostaci.....	115
4.8.2	Nadležne institucije BIH.....	115
VI	EKONOMSKI ASPEKTI USKLAĐIVANJA PROPISA	116
1.	POČETNA SITUACIJA	117
1.1	TRENTNI USLOVI IZ EKONOMSKE / FINANSIJSKE PERSPEKTIVE.....	117
1.2	POREĐENJE PROSJEČNIH PARAMETARA ZA EU I BIH.....	117
2.	TROŠAK USKLAĐIVANJA PROPISA.....	120
2.1	DEFINICIJA.....	120
2.2	OBIM I METODOLOGIJA ANALIZE TROŠKOVA.....	120
2.2.1	Uvodne napomene.....	120
2.2.2	Određivanje vremenskog okvira.....	122
2.2.3	Naglasak na visokoinvesticione direktive.....	123
2.2.4	Definicija administrativnih troškova, kapitalnih i operativnih izdataka	123
2.2.4.1	Administrativni troškovi	123
2.2.4.2	Troškovi investicija i troškova operativnog rada i održavanja.....	124
2.2.5	Postavljanje višegodišnjih ciljeva i višegodišnji tokovi troškova.....	124
2.2.6	Opis programa za modeliranje	125
2.3	TROŠAK USKLAĐIVANJA PO SEKTORIMA	127
2.3.1	Sektor upravljanja vodama	127
2.3.1.1	Početna situacija	127
2.3.1.2	Obrazloženje procjene troškova	128
2.3.1.3	Jedinični troškovi.....	129
2.3.1.3.1	Opšte napomene	129
2.3.1.3.2	Urbane otpadne vode.....	130
2.3.1.3.3	Voda za piće	131
2.3.1.3.4	Zaštita od poplava	131
2.3.1.4	Ciljevi usklađenosti.....	131
2.3.1.4.1	Uvodne napomene	131
2.3.1.4.2	Voda za piće	132
2.3.1.4.3	Zaštita od poplava	135
2.3.1.5	Troškovi usklađivanja	135
2.3.1.5.1	Voda za piće	135
2.3.1.5.2	Urbane otpadne vode.....	137

2.3.1.5.3	Zaštita od poplava	138
2.3.1.6	Faktori važni za finansiranje	140
2.3.2	Sektor upravljanja otpadom	140
2.3.2.1	Početna situacija	140
2.3.2.2	Obrazloženje procjene troškova	141
2.3.2.3	Jedinični troškovi.....	142
2.3.2.3.1	Uvodne napomene	142
2.3.2.3.2	Studije izvodljivosti u BiH	142
2.3.2.3.3	Međunarodne reference	142
2.3.2.3.4	Prilagođavanje ovih referenci uslovima u BiH	143
2.3.2.4	Ciljevi usklađenosti.....	145
2.3.2.5	Troškovi usklađivanja	146
2.3.2.6	Faktori važni za finansiranje	147
2.3.3	Emisije u vazduh (DIE)	147
2.3.3.1	Početna situacija	147
2.3.3.2	Obrazloženje procjene troškova	148
2.3.3.3	Troškovi smanjenja emisija	149
2.3.3.4	Ciljevi usklađenosti.....	150
2.3.3.5	Troškovi usklađivanja	150
2.3.4	Zaštita prirode i biološke raznolikosti	153
2.3.4.1	Početna situacija	153
2.3.4.2	Obrazloženje procjene troškova	154
2.3.4.3	Jedinični troškovi.....	154
2.3.4.4	Ciljevi usklađenosti.....	154
2.3.4.5	Troškovi usklađivanja	155
2.3.4.6	Faktori važni za finansiranje	157
2.3.5	Ostali sektori	157
2.3.5.1	Buka	157
2.3.5.1.1	Početna situacija	157
2.3.5.1.2	Troškovi usklađivanja.....	158
2.3.5.1.3	Mape buke u okolišu/životnoj sredini za naseljena mjesta i saobraćaj.....	159
2.3.5.2	Hemikalije.....	161
2.3.5.2.1	Početna situacija	161
2.3.5.2.2	Ciljevi usklađenosti.....	162
2.3.5.2.3	Finansiranje troškova	164
2.4	UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA I DISTRIBUCIJA PO SEKTORIMA	165
2.4.1	Ukupni troškovi usklađivanja prikazani kroz višegodišnje tokove.....	165
2.4.2	Ukupni troškovi usklađivanja i distribucija po sektorima	166
2.4.3	Trošak usklađivanja i distribucija po vrsti troškova	167
3.	EKONOMSKA I FINANSIJSKA STRATEGIJA USKLAĐIVANJA	169
3.1	POČETNA SITUACIJA	169
3.2	GRANICE PRISTUPAČNOSTI	169
3.3	PRELAZNI PERIODI POTREBNI ZA POTPUNO USKLAĐIVANJE	171
3.4	EFEKTI NA BIH	172
3.4.1	Opterećenje potrošača	172
3.4.2	Opterećenje na BiH u cjelini.....	173
3.5	PLAN FINANSIRANJA USKLAĐIVANJA.....	174
3.5.1	Nedostajuća finansijska sredstva	174
3.5.2	Finansiranje nedostataka.....	174
4.	KORISTI OD PROVEDBE PRAVNE STEČEVINE EU	176
4.1	DEFINICIJA KORISTI.....	176
4.2	METODOLOGIJA.....	177
4.2.1	Tehnike.....	177
4.2.2	Monetizacija	178

4.3	REZULTATI KALKULACIJE KORISTI.....	178
4.3.1	Početna situacija.....	178
4.3.2	Rezultati.....	179
4.3.3	Poređenje troškova i koristi.....	180
4.4	ZAKLJUČCI I PREPORUKE ZA KORIŠĆENJE OVIH PROCJENA KORISTI.....	180
5.	ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	182
5.1	OPŠTE EKONOMSKE.....	182
5.2	ODGOVORNE INSTITUCIJE U BIH.....	182
5.2.1	Kratkoročni strateški uticaji (2013-2014).....	182
5.2.2	Osnovni ekonomski i finansijski zahtjevi po pitanju operativne strukture sistema za indirektno upravljanje.....	183
5.2.3	Zaključci.....	183
5.2.4	Planovi za provođenje direktive.....	183
5.3	PREPORUČENE MJERE.....	184
5.3.1	Preporučene kratkoročne mjere.....	184
5.3.2	Preporučene srednjoročne mjere.....	184
VII.	MJERE PODRŠKE USKLAĐIVANJU.....	186
1.	UVODNE NAPOMENE.....	186
2.	OKVIRNI PRISTUP.....	186
2.1	TRANSPozICIJA.....	186
2.2	INSTITUCIONALNO PRILAGOĐAVANJE.....	187
3.	PRISTUP PO SEKTORIMA.....	188
3.1	HORIZONTALNA PITANJA.....	188
3.2	UPRAVLJANJE VODAMA.....	189
3.3	UPRAVLJANJE OTPADOM.....	190
3.4	ZAŠTITA VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE.....	190
3.5	INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE.....	192
3.6	HEMIKALIJE.....	192
3.7	ZAŠTITA PRIRODE.....	192
3.8	BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI.....	193
VIII.	ANEKSI.....	194
	ANEKS I: LISTA INSTRUMENTA PRAVNE STEČEVINE EU U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE.....	195
	HORIZONTALNI PROPISI.....	195
	UPRAVLJANJE VODAMA.....	196
	UPRAVLJANJE OTPADOM.....	197
	KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE.....	199
	INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE.....	203
	HEMIKALIJE.....	203
	ZAŠTITA PRIRODE.....	206
	BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI.....	206
	GLOBALNO RELEVANTNI MEĐUNARODNI UGOVORI.....	209
	MEĐUNARODNI UGOVORI SAVJETA EVROPE.....	214
	MEĐUNARODNI UGOVORI UN-ECE.....	214
	OSTALI MEĐUNARODNI UGOVORI.....	218

TABELE

Tabela I: OSTALI RELEVANTNI PROPISI U BIH.....	91
Tabela II: STRATEŠKI I POLITIČKI INSTRUMENTI BIH	96
Tabela III: PROPISI O UPRAVLJANJU OTPADOM NA NIVOU BIH	105
Tabela IV: PROPISI O KVALITETU VAZDUHA I KLIMATSKIM PROMJENAMA NA NIVOU BIH	107
Tabela V: PROPISI O HEMIKALIJAMA NA NIVOU BIH	110
Tabela VI: PROPISI O ZABRANI PROMETA AKTIVNIH MATERIJA NA NIVOU BIH.....	111
Tabela VII: PROPISI O BUCI U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI NA NIVOU BIH	114
Tabela VIII: KOMPARATIVNI INDIKATORI	118
Tabela IX: KLJUČNE PRETPOSTAVKE I CILJNI STEPEN USKLAĐENOSTI	119
Tabela X: DEFINISANJE POSTOJEĆIH NEDOSTATAKA	128
Tabela XI: CILJEVI USKLAĐENOSTI ZA VODU ZA PIĆE	132
Tabela XII: URBANE OTPADNE VODE	133
Tabela XIII: CILJEVI PO FAZAMA U OBLASTI ZAŠTITE OD POPLAVA	135
Tabela XIV: RASPORED STANOVNIŠTVA PO STEPENU NEUSKLAĐENOSTI.....	141
Tabela XV: REFENCE IZ STUDIJA IZVODLJIVOSTI.....	142
Tabela XVI: PROSJEČNI REZULTATI U €/PE	142
Tabela XVII: INDEKS TROŠKOVA PO TONI.....	144
Tabela XVIII: SAŽETAK JEDINIČNIH TROŠKOVA ZA RAČUNANJE KAPITALNIH IZDATAKA	144
Tabela XIX: JEDINIČNI TROŠKOVI ZA OPEX.....	145
Tabela XX: CILJEVI VEZANI ZA PREMOŠĆAVANJE NEDOSTATAKA.....	145
Tabela XXI: TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA.....	149
Tabela XXII: TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA ZA BIH	149
Tabela XXIII: CILJEVI VEZANI ZA EMISIJE U VAZDUH	150
Tabela XXIV: TRENUTNI NIVOI EMISIJA (PROCJENE ZA BIH ZA 2013. GODINU)	150
Tabela XXV: UKUPNI RAST EMISIJA GHG.....	151
Tabela XXVI: POTREBNA SMANJENJA EMISIJA	151

Tabela XXVII: DISKONTOVANI INVESTICIONI TROŠKOVI POTREBNI ZA POSTIZANJE CILJEVA.....	153
Tabela XXVIII: JEDINIČNI TROŠKOVI PRIMIJENJENI NA NOVA ZAŠTIĆENA PODRUČJA U EUR/ha	154
Tabela XXIX: POVRŠINE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA U BIH	154
Tabela XXX: CILJEVI USKLAĐENOSTI (ZAŠTITA PRIRODE)	155
Tabela XXXI: TROŠKOVI OSOBLJA U USKLAĐIVANJU PROPISA O BUCI.....	158
Tabela XXXII: OSTALI BUDŽETSKI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA U OBLASTI BUKE.....	160
Tabela XXXIII: RASPODJELA BIH BUDŽETA ZA USKLAĐIVANJE U OBLASTI BUKE.....	160
Tabela XXXIV: CILJEVI ZA USKLAĐIVANJE U HEMIJSKOM SEKTORU	163
Tabela XXXV: TROŠKOVI USKLAĐENOSTI KOJE SNOSI UPRAVA	163
Tabela XXXVI: KAPITALNI TROŠKOVI KOJE ĆE SNOSITI INDUSTRIJA:	163
Tabela XXXVII: VIŠEGODIŠNJI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA	165
Tabela XXXVIII: DISTRIBUCIJA TROŠKOVA PO SEKTORIMA.....	166
Tabela XXXIX: DISTRIBUCIJA PO VRSTAMA TROŠKOVA	168
Tabela XL: PRIHODI DOMAĆINSTAVA KOJI SE MOGU ISKORISTITI ZA POVRAT TROŠKOVA.....	170
Tabela XLI: FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA POSTIZANJE USKLAĐENOSTI	171
Tabela XLII: PRELAZNI PERIODI POTREBNI ZA POSTIZANJE USKLAĐENOSTI.....	172
Tabela XLIII: FINANSIRANJE NEDOSTAJUĆIH SREDSTAVA	175
Tabela XLIV: POTREBNA PODRŠKA OD JAVNOG SEKTORA	176
Tabela XLV: SAŽETAK MONETIZOVANIH KORISTI	179
Tabela XLVI: UKUPNE KORISTI IZ USKLAĐENOSTI	179
Tabela XLVII: POREĐENJE TROŠKOVA I KORISTI VEZANIH ZA USKLAĐENOST	180

GRAFIKONI

Grafikon I: ARHITEKTURA EAS MODELA ZA PROCJENU TROŠKOVA USKLAĐIVANJA	127
Grafikon II: POKRIVENOST USLUGOM SNABDIJEVANJA VODOM ZA PIĆE	132
Grafikon III: PRIPREMA VODE ZA PIĆE – PUNA USKLAĐENOST	133
Grafikon IV: POKRIVENOST USLUGOM ODVODNJE OTPADNIH VODA.....	134
Grafikon V: POKRIVENOST USLUGOM PREČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA	134
Grafikon VI: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA.....	136
Grafikon VII: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI.....	137
Grafikon VIII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA.....	137
Grafikon IX: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI	138
Grafikon X: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA	139
Grafikon XI: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI	140
Grafikon XII: TROŠAK PO TONI ZAPREMINSKE TEŽINE ODLOŽENE NA DEPONIJU	143
Grafikon XIII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA.....	146
Grafikon XIV: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI	147
Grafikon XV: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA	152
Grafikon XVI: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI.....	153
Grafikon XVII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA	156
Grafikon XVIII: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI.....	156
Grafikon XIX: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA	164
Grafikon XX: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI	164
Grafikon XXI: UKUPNI NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA	165
Grafikon XXII: DISTRIBUCIJA UDJELA TROŠKOVA PO SEKTORIMA	167
Grafikon XXIII: PROCENTUALNA DISTRIBUCIJA PO VRSTAMA TROŠKOVA	168
GrafikonXXIV: POKRIVENOST OPERATIVNIH TROŠKOVA.....	173
GrafikonXXV: FINANSIJSKI NEDOSTACI - UKUPNI TROŠKOVI KOJI SE NE MOGU POKRITI NETO PRISTUPAČNOŠĆU.....	173
GrafikonXXVI: DODATNA OPTEREĆENJA ZBOG USKLAĐIVANJA, U % BDP	174

SKRAĆENICE

AAQ	Kvalitet ambijentalnog vazduha [direktiva] (<i>eng. Ambient Air Quality</i>)
AAU	Jedinica dodijeljene kvote (<i>eng. Assigned Amount Units</i>)
AIMCS	Identifikacija, kretanje i kontrola životinja (<i>eng. Animal Identification, Movement and Control</i>)
AP	Akcioni plan
APID	Akcioni plan za provođenje DSIP-a
API	Akcioni plan za provođenje
BAT	Najbolje dostupne tehnike (<i>eng. Best Available Techniques</i>)
RP	Redovno poslovanje
BD BiH	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BHDCA	Direkcija za civilnu avijaciju Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
BREF	Referentni dokumenti o najboljim dostupnim tehnikama
Capex	Utrošak kapitala [trošak investicije]
CBA	Analiza koristi i troškova (<i>eng. Cost-Benefit Analysis</i>)
KbR	Konvencija o biološkoj raznolikosti
CCS	Hvatanje i skladištenje karbona [direktiva] (<i>eng. Carbon Capture and Storage</i>)
CDM	Mehanizam čistog razvoja [u kontekstu Kyoto sporazuma] (<i>eng. Clean Development Mechanism</i>)
CER	Potvrđeno smanjenje emisija (<i>eng. Certified Emission Reductions</i>)
CITL	Dnevnik transakcija zajednice [u kontekstu gasova staklene bašte] (<i>eng. Community Independent Transaction Log</i>)
CITES	Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (<i>Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora</i>)
CLRTAP	Konvencija o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha (<i>Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution</i>)
CO₂	Ugljen dioksid
KSS	Konferencija sporazumnih strana [u međunarodnim sporazumima]
DEI	Direkcija za evropske integracije
DSI	Decentralizovani provedbeni sistem [u kontekstu EU pomoći]
NDT	Nadležno državno tijelo
OM	Opasne materije
DSIP	Plan za provođenje direktive (<i>eng. Directive Specific Implementation Plan</i>)

OPPIPP	Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko – pravne poslove Brčko distrikta BiH
PV	Pitka voda
EAS, Strategija	Strategija usklađivanja propisa pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (<i>eng. Environmental Approximation Strategy</i>)
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj (<i>European Bank for Reconstruction and Development</i>)
ECAIP	Procjena troškova i investicioni plan za zaštitu okoliša/životne sredine (<i>eng. Environmental Cost Assessment and Investment Plan</i>)
ECHA	Evropska agencija za hemikalije (<i>European Chemical Agency</i>)
ECJ	Evropski sud pravde (<i>European Court of Justice</i>)
EEA	Evropska agencija za zaštitu okoliša/životne sredine (<i>European Environment Agency</i>)
PUO	Procjena uticaja na okoliš/životnu sredinu
EIB	Evropska investicijska banka (<i>European Investment Bank</i>)
EIONET	Evropska mreža za informisanje i osmatranje okoliša/životne sredine (<i>European Environment Information and Observation Network</i>)
SUO	Studija uticaja na okoliš/životnu sredinu
EnvIS	EU IPA projekat - Jačanje institucija za zaštitu okoliša/životne sredine u Bosni i Hercegovini i priprema za pretpristupne fondove (EuropeAid/128786/C/SER/BA)
EPJ	Ekonomsko-politička jedinica
ETC	Evropski tematski centri (<i>European Topic Centres</i>)
STE	Sistem trgovine emisijama [unutar EU]
GVE	Granične vrijednosti emisija
EMAS	Sistem upravljanja i revizije okoliša/životne sredine (<i>eng. Environmental Management and Audit Scheme</i>)
E-PRTR	Evropski registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (<i>eng. European Pollutant Release and Transfer Register</i>)
EPJ	Ekonomsko-politička jedinica
ERU	Jedinica smanjenja emisija (<i>eng. Emission Reduction Units</i>)
EU	Evropska unija
DEU BiH	Delegacija Evropske unije u BiH
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FCT	Tarife za puni povrat troškova (<i>eng. Full Cost Recovery Tariffs</i>)
FMOT	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
BDP	Bruto domaći proizvod

GEF	Globalni fond za zaštitu okoliša/životne sredine (<i>Global Environmental Fund</i>)
GHG	Gasovi staklene bašte (<i>eng. Green House Gases</i>)
DLP	Dobra laboratorijska praksa
PZV	Podzemne vode
Dom.	Domaćinstvo [npr. prihodi; rashodi]
UPDom.	Ukupni prihodi domaćinstva
OO	Opasni otpad
ICAO	Međunarodna organizacija civilne avijacije (<i>International Civil Aviation Organization</i>)
ME	Međunarodni ekspert
IED	Direktiva o industrijskim emisijama (<i>eng. Industrial Emissions Direktiva</i>)
IFI	Internacionalna finansijska institucija
IGA	Institucionalna analiza nedostataka (<i>eng. Institutional Gap Analysis</i>)
INSPIRE	Infrastruktura za prostorno informisanje (<i>eng. Infrastructure for Spatial Information</i>) [EU direktiva]
IPA	Instrument pretpristupne pomoći (<i>eng. Instrument for Pre-Accession Assistance</i>) [EU]
IKZ	Integralna kontrola zagađenja
PI	Plan implementacije/provođenja
IPKZ	Integralna prevencija i kontrola zagađenja
ISO	Međunarodna organizacija za standardizaciju (<i>International Organization for Standardization</i>)
UI kontekst]	Upitnik o implementaciji (<i>eng. Implementation Questionnaire</i>) [RENA
IT	Informacione tehnologije
ITL	Dnevnik transakcija [u kontekstu gasova staklene bašte] (<i>eng. Independent Transaction Log</i>)
ZI	Zajednička implementacija (mehanizam) [u kontekstu Kjoto sporazuma]
KfW	<i>Kreditanstalt für Wiederaufbau</i> [bankarska grupacija]
VPS	Velika postrojenja za spaljivanje
LE	Lokalni ekspert
PAN	Pravna analiza nedostataka
LSU	Lokalna samouprava
MAPP	Politika prevencije većih nezgoda (<i>eng. Major-accident Prevention Policy</i>)
MPT	Maksimalna prihvatljiva tarifa
GSE	Glavni sastavni element (u kontekstu EEA)

MPUGE	Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju (RS)
MVTEO	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
MoU	Memorandum o razumijevanju (<i>eng. Memorandum od Understanding</i>)
ZČ	Zemlje članice
MTK	Ministarstvo komunikacija i prometa/transporta [BiH]
NAP	Nacionalni akcioni plan
NEC	Državna gornja granica emisija (<i>eng. National Emissions Ceiling</i>)
DFT	Državna fokalna tačka
NMVOG	Nemetanska isparljiva organska jedinjenja (<i>eng. Non-methane Volatile Organic Compounds</i>)
DPUA	Državni program usvajanja pravne stečevine EU
NO_x	Azotni oksidi
NRC	Nacionalni/državni referentni centar [EEA]
NTC	Nacionalni/državni tematski centar [EEA]
NPV	Čista/neto sadašnja vrijednost (<i>eng. Net Present Value</i>)
ODS	Materije koje uništavaju ozon (<i>eng. Ozone Depleting Substances</i>)
OECD	Organizacija za saradnju i razvoj (<i>Organisation for Cooperation and Development</i>)
Sl.Glas.	Službeni glasnik
OP	Operativni program
O&M	Poslovanje i održavanje (<i>eng. Operations & Maintenance</i>)
Opex	Operativni troškovi(troškovi O&M)
PCB	Polihlorovani bifenili
PCT	Polihlorovani terfenili
PM_[10; 2,5]	Mikročestice
POZ	Postojani organski zagađivači
PNP	Paritet nabavnih cijena
FFS	Fitofarmaceutska sredstva
PRTR	Registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (<i>eng. Pollutant Release and Transfer Register</i>)
JKP	Javno komunalno preduzeće
RAINS	Regionalni model za simulaciju zagađenja vazduha
RSL	Riječni sliv
PRSL	Područje riječnog sliva

REL	Regija sa uspostavljenim sanitarnim deponijama (eng. <i>Region with Established Sanitary Level Landfills</i>)
RMAS	Regije gdje postoji među-opštinski sporazum
ROD	Baza podataka za prijavu obaveza [EU] (eng. <i>Reporting Obligations Data Base</i>)
REACH	EU Uredba o registraciji, procjeni, autorizaciji i ograničenju hemikalija
RS	Republika Srpska
RWC	Regija gdje su započeti radovi [na uspostavi sanitarnih deponija]
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
PPK	Posebno područje konzervacije
SPO	Strateška procjena okoliša/životne sredine
JIE	Jugoistočna Evropa
SIEF	Forumi za razmjenu informacija o materijama [u kontekstu hemikalija] (eng. <i>Substance Information Exchange Forums</i>)
SO₂	Sumpor dioksid
PPZ	Područje pod posebnom zaštitom
SRD	Direktiva o standardizovanom izvještavanju (eng. <i>Standardized Reporting Direktiva</i>)
SRDSIP	Specifični plan za direktivu o standardizovanom izvještavanju (eng. <i>Standardized Reporting Directive Specific Plan</i>)
POV	Površinska voda
TP	Tehnička podrška
UEZ	Ugovor o Evropskoj zajednici
UEU	Ugovor o Evropskoj uniji
UFEU	Ugovor o funkcionisanju Evropske unije
TOC	Tabela podudarnosti (eng. <i>Table of Concordance</i>)
TO₂	Titanijum dioksid
ToR	Projektni zadatak (eng. <i>Terms of Reference</i>)
UMZ	Urbane morfološke zone(naselja [u kontekstu prečišćavanja urbanih otpadnih voda])
UNECE	Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (<i>United Nations Economic Commission for Europe</i>)
UNFCCC	Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (eng. <i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>)
UNGHS	UN-ov globalno usklađeni sistem za klasifikaciju i označavanje hemikalija (eng. <i>UN Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals</i>)
UOV	Urbane otpadne vode [direktiva]

VOC	Isparljiva organska jedinjenja (eng. Volatile Organic Compounds)
EEO	Električni i elektronski otpad
ODV	Okvirna direktiva o vodama
SO	Spaljivanje otpada
CKV	Ciljevi kvaliteta vode
VS	Vodosnabdijevanje
WVTA	Odobrenje za tip vozila (<i>eng. Whole Vehicle Type-Approval</i>)

SAŽETAK

Pridruživanje BiH Evropskoj uniji je cilj kome se BiH formalno posvetila potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) 2008. godine. U skladu sa Kopenhagenskim i Madridskim kriterijumima EU, u zemljama koje pretenduju da se pridruže EU, usklađivanje propisa predstavlja jedinstvenu obavezu, prihvaćenu potpisivanjem SSP-a. Proces usklađivanja predstavlja usklađivanje svih propisa, pravila i postupaka koji se primjenjuju u pristupnoj zemlji sa pravnom stečevinom EU (uredbama, direktivama, odlukama, itd.). U skladu sa EU Agendom 2000, zemlje kandidati za članstvo u EU treba da usvoje realne dugoročne državne strategije za postepeno i efektivno usklađivanje svog zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU, što je proces koji mora početi prije pridruživanja, a naročito po pitanju rješavanja problematike zagađenja vode i vazduha. Ove strategije treba da definišu ključne prioritete oblasti i ciljeve koje je potrebno postići do dana pridruživanja, kao i raspored za buduću potpunu usklađenost; stoga je osiguranje ispunjenja obaveza uključeno u SSP. Ovo se odnosi i na usklađivanje propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH; okoliš/životna sredina je jedno od pitanja o kojima će BiH pregovarati sa EU u skladu sa Poglavljem 27. SSP-a.

U slučaju BiH, Evropska Komisija je u svom Izvještaju o napretku iz 2013. godine ocijenila da nedostatak stvarne političke podrške programu EU rezultira jako ograničenim napretkom po pitanju usklađivanja zakonima i standardima EU. Stoga su od strane EU postavljena jasna očekivanja da će BiH usvojiti jedinstvenu strategiju usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (EAS) za cijelu zemlju. EU je obezbijedila finansijsku podršku izradi nacrtu EAS-a, u sklopu implementacije IPA projekta EnvIS (2011-2014), koji je isporučen u decembru 2014. godine. Usvajanje EAS-a takođe predstavlja i preduslov za učešće BiH u programu EU IPA II.

Međutim, za razliku od ostalih zemalja Jugoistočne Evrope (JIE), zbog složenosti ustavnog poretka u BiH pristup usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine se sastoji od kompleta od četiri strateško-planska dokumenta - jednog primjenjivog na cijelu teritoriju zemlje i tri na teritorije u sklopu konstitucionalnih jedinica BiH. Samo sva četiri dokumenta zajedno (gdje je svaki dokument usvojen i proveden od strane nadležnih vlasti) će činiti usklađeno tijelo strategije usklađivanja, umjesto jednog državnog strateškog dokumenta (EAS) što je slučaj u drugim (potencijalnim) zemljama kandidatima.

Usvajanje EAS-BiH i entitetskih odnosno BD BiH strategija za provođenje EAS-BiH od strane nadležnih vlasti u BiH, entitetima i BD BiH, u skladu sa pozitivnim zakonima i relevantnim procedurama, je korak koji slijedi nakon isporuke rezultata EnvIS projekta. Po dogovorenom konceptu, EAS-BiH te entitetski i BD BiH dokumenti za provođenje EAS-BiH su izrađeni tako da čine dijelove jedinstvene strateško-planske dokumentacije, čime bi se trebali osigurati uslovi da:

- BiH ispoštuje svoje prihvaćene međunarodne obaveze iz SSP (2008); usvajanjem EAS-BiH, BiH će imati vitalno važnu strategiju koja se može primijeniti na cijeloj teritoriji zemlje; i
- FBiH, RS i BD BiH pruže potrebnu podršku BiH u ispunjavanju preuzetih međunarodnih obaveza, u skladu sa Ustavom BiH. Strateški dokumenti na nivou FBiH, RS i BD BiH će istovremeno osigurati i sljedeće:
  - provedbu EAS-a na njihovim teritorijama; i
  - potpuno ispunjenje svojih ustavnih nadležnosti po pitanju transpozicije, provođenja i izvršenja pravne stečevine EU.

Pravna stečevina EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, sadržana u ovim strateški dokumentima, se sastoji od osam grupa zakonodavnih instrumenata: horizontalni, voda, otpad,

kvalitet vazduha i klimatske promjene, industrijsko zagađenje, hemikalije, zaštita prirode, te buka u okolišu/životnoj sredini. Zakonodavstvo EU je u EAS-u predstavljeno toliko detaljno koliko je neophodno za potrebe usklađivanja. Aneks I sadrži iscrpan spisak propisa koji su predmet transpozicije. EAS se ne bavi specifičnostima međunarodnih obaveza koje je BiH preuzela u domenu zaštite okoliša/životne sredine. Međutim, s obzirom da je EU jedna od strana u velikom broju međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine, te da su u velikom broju slučajeva zahtjevi iz takvih međunarodnih ugovora ugrađeni u zakone EU (koji predstavljaju osnovu transpozicije), bilo je neizbježno da i EAS u određenoj mjeri uključuje sadržaj povezan sa takvim međunarodnim ugovorima. Spisak izvora međunarodnih obaveza BiH u oblasti zaštite okoliša/životne sredine se nalazi u Aneksu II ove Strategije.

Proces pridruživanja i pristupanja EU, iz perspektive pravnih sistema u BiH predstavlja složen i iterativan proces koji se sastoji od tri međusobno povezana segmenta:

- transpozicije pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u pravne sisteme BiH, FBiH, RS i BD BiH;
- provedbe propisa koji prenose (transponuju) pravnu stečevinu EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine; što uključuje uspostavu institucionalnog okvira (na nivou države, entiteta i BD BiH), sposobnog da u praksi provede novu zakonsku regulativu usklađenu sa zakonima EU;
- stvaranje izvršnih mehanizama (na svim administrativnim nivoima) putem kojih će se osigurati adekvatno ponašanje svih subjekata i poštovanje novih propisa (usklađenih sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine), korištenjem nadzornog sistema i kaznenih i podsticajnih mjera.

Relevantna ustavna, pravna i institucionalna pitanja u BiH su izložena i detaljno obrađena u odgovarajućim poglavljima EAS-BiH, te u poređenju sa zahtjevima EU predstavljaju osnovu za utvrđivanje postojećih nedostataka i preporuka za njihovo rješavanje.

Trenutni tekst EAS-BiH, kao i tekstovi entitetskih i BD BiH dokumenata za provođenje EAS-BiH, su rađeni zajedno i paralelno, kako bi se postigla njihova maksimalna usklađenost. Razvijeni su na osnovu prethodno obavljenih temeljnih analiza pravnih, institucionalnih i ekonomskih nedostataka relevantnih za proces usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH, i provedenih po prihvaćenoj metodologiji za provođenje Projekta. Sva četiri teksta koja sačinjavaju strateške dokumentet treba da budu usklađena sa ustavnim nadležnostima BiH, FBiH, RS i BD BiH i njihovim pravnim sistemima, i odražavaju njihove specifične razvojne potrebe. Shodno potrebama korisnika, dogovoreni pristup je ograničen izuzimanjem mogućnosti nacrtati novih ili izmjene postojećih zakona, te kreiranja i predlaganja uspostave novih institucija.

Ova analiza je dala odgovore na pitanja da li, i u kojoj mjeri, postoje nedostaci u postojećim propisima u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH, entitetima i BD BiH - u poređenju sa relevantnim zakonima EU. Drugim riječima, pokazan je postignuti stepen napretka u transponovanju EU zakona u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u pravni sistem BiH i pravne sisteme njenih konstitutivnih jedinica. Što se tiče institucija nadležnih za zaštitu okoliša/životne sredine, prikazana je revizija zahtjeva EU koja, u poređenju sa revizijom postojećih institucija u BiH (koja je takođe prikazana), možda može ponuditi odgovor na pitanje o tome šta je do sada urađeno i šta je još potrebno uraditi da bi se stvorio institucionalni okvir usklađen sa zakonima EU i visokim nivoom zaštite, očuvanja i unapređenja okoliša/životne sredine.

U skladu sa provedenim analizama, utvrđeni su pravni i institucionalni nedostaci i ponuđene preporuke za poduzimanje prioriternih mjera za svaki od analiziranih pod-sektora u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (kratkoročno za period 2-4 godine i srednjoročno za period 4-6 godina) kako bi se utvrđeni nedostaci mogli premostiti.

Ekonomski aspekti ove Strategije su obrađeni u uslovima nedovoljne dostupnosti podataka što je uzrokovalo duži razvoj modela, naročito s obzirom na to da je državni (BiH) pristup morao biti segmentiran i posebno prilagođen za FBiH, RS i BD BiH - što je jedinstven slučaj u Evropi. Međutim, bez obzira na ovu vrstu problema, bilo je moguće izvršiti procjenu da će ukupan trošak usklađivanja iznositi oko 7,1 milijardi eura tokom perioda od 30-40 godina. U istom ovom periodu, vrijednost koristi od usklađivanja je procijenjena na 13,2 milijardi eura. Sve procjene za BiH se baziraju na sektorskim procjenama troškova (voda, otpad, kvalitet vazduha i klimatske promjene, itd.) i odražavaju procijenjene troškove usklađivanja u FBiH, RS i BD BiH.

Istovremeno je izvršena identifikacija mogućih izvora sredstava iz kojih bi se pokrili troškovi usklađivanja, sa naročitim naglaskom na tzv. "visokoinvesticione" direktive, i predložiti adekvatne preporuke.

Kada budu i formalno prihvaćeni od strane nadležnih vlasti na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH, ova četiri strateška instrumenta, koja zajednički čine sveobuhvatnu stratešku platformu za zaštitu okoliša/životne sredine u BiH, će služiti kao pouzdana baza za strukturisan nastavak procesa usklađivanja propisa, uz snažnu podršku EU kroz Program IPA II.

II. UVOD

1. CILJ, SVRHA I OPSEG EAS-A

Bosna i Hercegovina (BiH) još uvijek trpi posljedice zapuštanja i propadanja životne sredine zbog upravnog sistema koji nije vodio računa o održivosti ekonomskog i infrastrukturnog razvoja, posljedica ekonomskog pada i konflikta u regiji. Po samom završetku regionalnog konflikta, pitanjima zaštite okoliša/životne sredine se nije pridavao veći značaj. Zaštita okoliša/životne sredine je u velikoj mjeri percipirana kao skupi luksuz koji BiH sebi ne može priuštiti i prioritet je dat političkoj stabilnosti, ekonomskom razvoju, povećanju zaposlenosti i postkonfliktnoj rekonstrukciji i čišćenju. Nedavno zapaženi nedostaci u primjeni različitih strategija, uključujući i one koje se bave zaštitom okoliša/životne sredine, su ukazale na potrebu za razvojem BiH Strategije usklađivanja pravnih propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (EAS) i strategija u Federaciji BiH (FBiH), Republici Srpskoj (RS) i Brčko distriktu BiH (BD BiH), a naročito planova za provođenje direktiva (DSIP) za BiH i akcionih planova za provođenje direktiva (APID) na nivou FBiH, RS i BD BiH.

Osnovni cilj EAS-BiH je strateško planiranje procesa usklađivanja, koje će stvoriti uslove za unapređenje zaštite okoliša/životne sredine i podržati održivi razvoj. Proces usklađivanja propisa se u suštini sastoji od transponovanja propisa Evropske unije (EU) u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u propise BiH, i provođenje istih unutar BiH. Provedba će zahtijevati izradu pod-strategija i planova za identifikaciju potrebnih resursa i načina na koji se isti mogu aktivirati da bi se izvršila uspješna implementacije pravne stečevine EU.

Koordinacija aktivnosti raznih administrativnih tijela u BiH nadležnih za usklađivanje propisa u BiH sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, i postepeno provođenje u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) predstavlja vitalnu dimenziju ove obaveze. EAS se može posmatrati kao dokument za planiranje strateškog okvira koji pruža neophodne uslove za ispunjenje međunarodnih obaveza preuzetih od strane BiH i svih njenih ustavnih jedinica, uz podjelu odgovornosti za problematiku zaštite okoliša/životne sredine između relevantnih političkih jedinica, odnosno FBiH, RS i BD BiH.

Gledano sa tehničkog aspekta, EAS takođe pruža pouzdan osnovni okvir za razvoj i usvajanje strateških dokumenata u entitetima (FBiH, RS) i Brčko distriktu BiH, s ciljem potpune transpozicije pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u njihove političke sisteme. Provedba i izvršenje propisa, potpuno usklađena sa propisima (pravnom stečevinom) EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, u FBiH, RS i BD BiH predstavlja trajnu aktivnost koju obavljaju organi vlasti nadležni za zaštitu okoliša/životne sredine.

Kroz ovakve aktivnosti, dva BiH entiteta i BD BiH će ispuniti svoju ustavnu dužnost da pruže podršku državnom nivou BiH u ispunjenju njenih međunarodnih obaveza u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, a koje prvenstveno proizilaze iz SSP-a.

2. OPŠTE NAPOMENE O ZAHTJEVIMA EU

Pristupanje Evropskoj uniji predstavlja najviši prioritet za BiH. Politička opredjeljenja i odluke su poprimili pravno obavezujući oblik potpisivanjem SSP-a između Evropske zajednice i država članica sa jedne strane i Bosne i Hercegovine sa druge strane, 26. juna 2008. godine u Luksemburgu. SSP koga su ratifikovali svi potpisnici, stupio je na snagu 01.06.2015. godine. Inače, BiH je ratifikovala SSP u novembru 2008. godine i time stekla status zemlje potencijalnog kandidata za članstvo u EU. Potpisivanjem i ratifikacijom SSP-a, BiH je nesumnjivo preuzela obavezu da:

- uskladi svoje propise sa pravnom stečevinom EU, i
- stvori institucionalni okvir za provođenje zakona usklađenih sa zahtjevima EU.

Preuzete međunarodne pravne obaveze imaju jako uporište u zakonodavstvu BiH. Naime, Zakon o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora¹ definiše postupak zaključivanja međunarodnih ugovora i obaveze vlasti u BiH u izvršenju obaveza preuzetih potpisivanjem međunarodnih ugovora. Predsjedništvo BiH, uz saglasnost Parlamentarne skupštine BiH, je nadležno za ratifikaciju međunarodnih ugovora u ime BiH. Po pitanju izvršenja međunarodnih ugovora, Zakon navodi da je za ispunjenje obaveza koje proističu iz međunarodnih ugovora odgovoran Savjet ministara BiH. Zakon takođe navodi da Savjet ministara ispunjava ove obaveze putem tijela javne vlasti, bez obzira da li su takva tijela uspostavljena zakonima na nivou BiH ili na nivou entiteta i BD BiH. Što znači da izvršavanje međunarodnih ugovornih obaveza nastalih potpisivanjem međunarodnih ugovora od strane BiH, uključujući i SSP, predstavlja pravnu obavezu svih nivoa vlasti u BiH.

Potrebno je naglasiti da su nadležne vlasti na svim nivoima u BiH zakonski obavezne da aktivno učestvuju u procesu pridruživanja i pristupanja BiH Evropskoj uniji kroz proces transponovanja EU propisa u pravne sisteme u BiH i prilagođavanje institucija na svim nivoima za provođenje i izvršenje usklađenih propisa.

Pristupne i pretpristupne zemlje moraju da pripreme Državni program za usvajanje pravne stečevine EU (NPAA) s ciljem planiranja i realizacije procesa usklađivanja EU. U slučaju zaštite okoliša/životne sredine, koja predstavlja jedno od 35 Poglavlja koja su predmet pregovora između strana u SSP-u i čini skoro jednu trećinu pravne stečevine EU, neophodno je usvajanje detaljno razrađenog strateškog dokumenta, odnosno EAS-a. EAS obuhvata različite aspekte u osam pod-sektora pravne stečevine EU koji se odnose na zaštitu okoliša/životne sredine. Za svaki od osam analiziranih pod-sektora u BiH (odnosno na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH) je urađena analiza relevantnih pravnih, institucionalnih, ekonomskih i finansijskih pitanja, utvrđeni su nedostaci i date preporuke za kratkoročne i srednjoročne mjere (prioritete). Pod-sektori su sljedeći:

- horizontalna (zajednička) problematika;
- vodoprivreda;
- upravljanje otpadom;
- kvalitet vazduha i klimatske promjene;
- industrijsko zagađenje;

¹ "Sl. glasnik BiH", br. 29/00.

- hemikalije;
- zaštita prirode; i
- buka u okolišu/životnoj sredini.

Pomorska strategija EU i problematika jonizirajućeg i nejonizirajućeg zračenja nisu obuhvaćeni ovom Strategijom i ovdje se neće dalje razmatrati. Ovu problematiku bi institucije BiH trebale obuhvatiti posebnim strateškim dokumentima ili je uključiti u prvu reviziju EAS-a.

Što se tiče institucionalnog aspekta usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, ovaj dokument se fokusira na relevantne zahtjeve EU po sektorima i trenutne nadležnosti BiH institucija u implementaciji procesa usklađivanja propisa u BiH sa propisima EU u oblasti zaštite, očuvanja i unapređenja okoliša/životne sredine.

Spisak pravnih instrumenata EU koji sačinjavaju osam pod-sektora zaštite okoliša/životne sredine se nalazi u Aneksu I ove Strategije. Spisak relevantnih pravnih instrumenata BiH je predstavljen u tabelama koje se nalaze unutar teksta Strategije. Ukratko, cilj ovog dokumenta je da prezentuje status, aktivnosti i metodologiju izvršenja funkcija BiH institucija nadležnih za usklađivanje propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

3. PRIMJENJENA METODOLOGIJA

Analize koje su prethodile pripremi nacрта EAS-a su uključivale pravne, institucionalne i ekonomske analize nedostataka i izvršene su u sklopu EU IPA projekta EnvIS (2011-2014).²Svrha ovih analitičkih dokumenata je bila izgradnja obimne osnove za pripremu teksta EAS-a i provedbenih dokumenata za entitete i BD BiH. Cilj ovih analiza je bilo utvrđivanje izvodljivosti EAS-a i entitetskih i BD BiH provedbenih instrumenata koje je potrebno razviti i usvojiti u sklopu kompleta strateško/političko/planskih dokumenata za BiH, usklađenih sa postojećim ustavnim i pravnim nadležnostima i procedurama, a sa ciljem podrške usklađivanju propisa BiH pravnoj stečevini EU.

Proučavanje pravnih aspekata je obuhvatilo:

- Dubinsku analizu međunarodnih i državnih (državni nivo, entiteti i BD BiH) ugovornih obaveza preuzetih od strane javnih vlasti BiH, FBiH, RS i BD BiH povezanih sa procesom usklađivanja propisa BiH pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.
- Identifikaciju i reviziju pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine koji je potrebno transponovati u pravni sistem BiH.
- Reviziju propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH kroz osam pod-sektora identifikovanih u pravnoj stečevini EU.
- Utvrđivanje potencijalnih i postojećih nedostataka u BiH propisima u oblasti zaštite okoliša/životne sredine; i
- Davanje prijedloga / preporuka za kratkoročnu i srednjoročnu prioritizaciju aktivnosti.

Istraženi institucionalni aspekti obuhvataju postojeći institucionalni okvir u BiH, FBiH, RS i BD BiH u pogledu revidiranih sektora pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, te utvrđene nedostatke i preporuke za provođenje prioritarnih mjera, po sektorima, za otklanjanje istih. Stoga je istraživanje bilo fokusirano na institucionalnu problematiku i pitanja raspodjele odgovornosti za transpoziciju i provedbu pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

Iz perspektive pravnog sistema, proces pristupanja EU predstavlja složen i iterativan proces koji se sastoji od tri međusobno povezana segmenta:

- Transpozicije pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u pravne sisteme na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH.
- Provođenja lokalnih propisa usklađenih sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine; što uključuje uspostavu institucionalnog okvira (na nivou države, entiteta i BD BiH), sposobnog da u praksi provede nove propise usklađene sa zakonima EU;
- Stvaranje izvršnih mehanizama (na svim administrativnim nivoima) putem kojih će se osigurati adekvatno ponašanje svih subjekata i poštovanje novih zakona, usklađenih sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, upotrebom praćenja, nadzornog sistema, te kaznenih i podsticajnih mjera.

Unutar ovog okvira, analiza pravnih aspekata daje odgovore na pitanje da li, i u kojoj mjeri, postoje nedostaci u postojećim propisima u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH,

² Jačanje institucija za zaštitu okoliša/životne sredine u Bosni i Hercegovini i priprema za pretpristupnje fondova - EnvIS; EuropeAid/128786/C/SER/BA

entitetima i BD BiH, u poređenju sa željenom tj. potpunom transpozicijom EU propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine. Drugim riječima, rezultati analize pravnih pitanja pokazuju postignuti stepen napretka u transpoziciji EU zakona o zaštiti okoliša/životne sredine u pravne sisteme BiH i njenih ustavnih jedinica.

Analiza institucionalnog okvira u BiH je imala za cilj da pruži odgovor na pitanje o tome šta je do sada urađeno i šta dalje treba da se uradi da bi se stvorio adekvatan institucionalni okvir, sposoban za provedbu propisa usklađenih sa propisima EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine. Analiza javnih institucija odgovornih za prisilno izvršenje određenih postupaka u slučaju kršenja ili neprovođenja transponovanog EU zakonodavstva (izvršenje) je posebna tematika koja nije obuhvaćena istraživanjem i nije detaljno obrađena u ovom dokumentu.

Istraživanje trenutne situacije je predstavljalo prvi korak u kreiranju sveobuhvatne strategije. Istraživanje je ograničeno na *status quo*, bez pokušaja otkrivanja uzroka i mogućih posljedica trenutne situacije. Osnovni izvor informacija su predstavljali pravni instrumenti (ustavi, zakoni, odluke i propisi) trenutno na snazi u EU i BiH, kao i podaci i informacije pribavljeni iz brojnih izvještaja, planova i drugih dokumenata koji se u manjoj ili većoj mjeri odnose na okoliš/životnu sredinu.

Osim istraživanja pravnih i institucionalnih aspekata usklađivanja, u dokumentarnu podlogu za izradu teksta EAS-a i strateških dokumenata za FBiH, RS i BD BiH je uključena i temeljna procjena ekonomskih i finansijskih aspekata usklađivanja.

Temelj ekonomske komponente EAS-a čini procjena ukupnog troška usklađivanja. Pored toga, ovaj trošak se mora povezati sa razumnim pretpostavkama o povratu troškova i mogućnostima za finansiranje, kako bi se odredio prihvatljiv vremenski okvir za potpuno usklađivanje. Za procjenu troškova usklađivanja i generalnog efekta na zakonsku regulativu se mogu upotrijebiti dvije metode:

- Pristup od dna prema vrhu. Ovaj pristup se sastoji od ekstrapolacije troškova na osnovu podataka prikupljenih putem ispitivanja i referentnih cijena po sektorima. Time djelimično popunjena baza podataka se zatim ekstrapolira da bi se dobili podaci za cijelu Direktivu tj. sektor zaštite okoliša/životne sredine.
- Pristup od vrha prema dnu, odnosno makro-ekonometrijska analiza. U ovom slučaju se efekti procjenjuju na osnovu zagađivača (materija) koje je potrebno ukloniti ili stanovništva koje treba obuhvatiti novim ili unaprijeđenim standardima, i količinama i jediničnim cijenama preuzetim iz domaćih i međunarodnih izvora.

Pristup od dna prema vrhu se generalno primjenjuje kada postoje obimni podaci i kada direktiva koja se procjenjuje utiče na pojedini sektor sa ograničenim brojem zainteresovanih strana. Njegova snaga leži u tome što predstavlja procjenu baziranu na podacima dobijenim iz industrijskih izvora i stvarnim podacima preuzetim od operatera. Slabost ovog pristupa je da ekstrapolacija može da rezultira velikim greškama, naročito ako su bazni podaci nedovoljni, nereprezentativni ili preuzeti iz referentnih izvora koji se jako razlikuju od jedinstvenih uslova koji vladaju u korisničkoj zemlji/regiji.

Pristup od vrha prema dnu, tj. makro-ekonometrijski pristup se koristi kada su direktive koje se procjenjuju složene i imaju širok domet, a naročito ako znatno utiču na populaciju i stoga moraju biti tempirane tako da ne pređu gornju granicu pristupačnosti.

U slučaju direktiva koje zahtijevaju velike investicije, sa jako složenim uticajima na stanovništvo putem interaktivnih emisija u vazduh i vodu ili akumulacije čvrstog otpada, koje imaju direktne i

štetne posljedice na zdravlje i gdje povrat troškova za mjere smanjenja emisija mora doći primarno od javnosti kroz povećanje naknada (za otpad, vodu, el. struju) i rast cijena povezanih proizvoda (cement, gorivo, proizvodi hemijske industrije) - makro-ekonometrijski pristup je od ključne važnosti.

U ovoj procjeni troškova su, *de facto*, iskorištena oba pristupa: makro za direktive koje zahtijevaju velike investicije, i mikro za popunjavanje praznina i bolje definisanje makro pristupa na državnom nivou.

Alati razvijeni za makro-ekonometrijsku procjenu su primijenjeni odvojeno za svaku vrstu emisija. Tako da su razvijena tri glavna alata za ovaj model:

- emisije u vazduh;
- emisije u vodu; i
- upravljanje čvrstim otpadom.

Pored toga je razvijen i četvrti model za zaštitu prirode i biološke raznolikosti, s obzirom da ova oblast predstavlja jedan od ključnih elemenata EU politike za zaštitu okoliša/životne sredine, iako iz ugla troškova usklađivanja ne rezultira značajnim troškovima. ~~Aproksimacija~~ Usklađivanje horizontalnih propisa i propisa o buci u okolišu/životnoj sredini i hemijskom sektoru su procijenjeni na osnovu proporcionalnosti sa sličnim tranzicijskim ekonomijama, pošto ne postoje dovoljni podaci iz domaćih izvora da bi se uradila ekstrapolacija. Ovo ipak nema značajan efekat na red veličine i vremenski okvir potreban za usklađivanje.

Rezultati dobijeni upotrebom ovih modela su prezentovani u višegodišnjem nizu troškova koji omogućuje povezivanje sa gornjim granicama pristupačnosti. Ovo zauzvrat garantuje da provedba procesa usklađivanja neće:

- postaviti nerealan vremenski okvir gdje bi operativni troškovi prevazišli limit prihvatljivosti, odnosno gdje maksimalan povrat troškova ne bi mogao pokriti operativne izdatke;
- dozvoliti značajno unakrsno subvencionisanje između različitih sektora zaštite okoliša/životne sredine, koje bi moglo opasno ugroziti balansirano provođenje zbog interakcije elemenata u prirodi.

Ovi faktori se moraju ozbiljno uzeti u obzir da bi se stvorila izvodljiva i kredibilna državna politika.

Procjena troškova se izvodi u dvije etape:

- Preliminarna analiza na osnovu postojećih studija, statistika i budžeta različitih institucija, naročito za direktive koje zahtijevaju velike investicije. Ova početna procjena predstavlja baznu odrednicu koja nam omogućava da uspostavimo okvir za detaljnu analizu troškova po sektorima ili direktivama. Ovaj "bazni scenario" dobijen iz postojećih informacija nam takođe omogućava da uradimo i generalnu makroekonomsku analizu i odredimo preliminarni vremenski okvir za puno usklađivanje direktiva iz pravne stečevine EU sa investicione tačke gledišta, upoređivanjem investicionih potreba sa finansijskim i ekonomskim kapacitetima BiH.
- Najbolja trenutna procjena troškova EAS usklađivanja za gore navedene sektore.

Početna tačka ovih analiza u suštini uključuje sljedeće:

- temeljnu evaluaciju postojećih brojčanih podataka za sektor, da bi se utvrdilo koja je metodologija korištena u ranije obavljenim procjenama;
- priprema matrice jediničnih cijena izvedenih iz baznog scenarija, postojećih studija izvodljivosti za projekte koji su trenutno u toku i, obavezno, u slučajevima gdje nije moguće dobiti jedinične cijene za BiH, treba dati "najbolje moguće procjene" na osnovu situacije u BiH i iskustava ključnih i viših eksperata iz drugih tranzicijskih ekonomija gdje su vršene ove vrste analiza;
- ove informacije se prikupljaju i unose, zajedno sa ogromnim nizom neophodnih pretpostavki i parametara specifičnih za pojedinačne sektore u računski model;
- model se zatim prilagođava potrebama i prioritetima BiH i uključuje pregledan modul za ulazne parametre pomoću kojih se manipuliše politikama za pojedinačne sektore. Ovo će biti interfejs koji će koristiti analitičari. Naredni modul služi za finalno pojednostavljeno predstavljanje rezultata, nudi mogućnost izrade grafikona radi lakše vizualizacije i dozvoljava laku manipulaciju modelom u svrhu procjene efekata različitih političkih odluka.

II IZVORI OBAVEZA I OPSEG USKLAĐIVANJA

1. IZVORI OBAVEZA PORIJEKLOM IZ EU

Međunarodni izvori prava i obaveza koji čine sastavni dio pravne stečevine EU relevantne za usklađivanje usklađivanje BiH propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine su sljedeći:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) (2008);
- Direktiva Savjeta od 23. decembra 1991. godine o standardizaciji i racionalizaciji izvještaja o implementaciji određenih direktiva vezanih za zaštitu okoliša/životne sredine (91/692/EEZ) (Direktiva o standardizovanom izvještavanju) (prečišćeni tekst);
- Uredba (EZ) br. 401/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009 o Evropskoj agenciji za zaštitu okoliša/životne sredine i Evropskoj mreži za informisanje i osmatranje okoliša/životne sredine.

Po pitanju institucionalnih pitanja, postoji konkretan, nezvaničan i neobavezujući dokument EU Komisije koji treba uzeti u obzir. Radi se o VODIČU ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA IMPLEMENTACIJU PRAVNE STEČEVINE EU.³Vodič je kreiran kao radno sredstvo za eksperte Komisije u sjedištu i delegacijama koji su uključeni u proces proširenja EU, kao i za eksperte koji rade za Komisiju. Koristi se i kao neformalni vodič za stručnjake u partnerskim zemljama koji su angažovani u procesu usklađivanja lokalnih propisa i administracije Evropskoj uniji.

1.1 SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU (SSP)

1.1.1 Ključni elementi vezani za okoliš/životnu sredinu

SSP je zaključen između Evropske unije, njenih 28 zemalja članica i Zajednice za atomsku energiju sa jedne strane, i Bosne i Hercegovine sa druge strane. BiH je potpisala i ratifikovala SSP koji je stupio na snagu 01.06.2015. godine. Neke od odredbi SSP-a su obavezujuće za BiH od dana potpisivanja i BiH je u obavezi da ih ispoštuje. Konkretno, sporazumne strane su prepoznale značaj usklađivanja postojećih propisa BiH⁴propisima EU, i njegovog uspješnog provođenja. BiH ima obavezu da osigura postepenu usklađivanje svojih postojećih zakona i budućih zakonodavnih akata pravnoj stečevini EU. Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu da osigura pravilnu implementaciju i izvršenje svojih postojećih i budućih zakonodavnih akata.⁵

Bosna i Hercegovina je takođe prihvatila obavezu da prilagodi svoje politike i druge mjere održivom ekonomskom i društvenom razvoju zemlje. Problematika zaštite okoliša/životne sredine mora od samih početaka biti temeljno ugrađena u politike i povezana sa zahtjevima harmoničnog razvoja društva.⁶

Postepeno usklađivanje domaćih propisa propisima EU (koje će se proširiti na čitavu pravnu stečevinu EU) je obavezujuća odgovornost BiH od dana potpisivanja SSP-a, odnosno od 16. juna

³Ažurirano u februaru 2013. godine Ranija verzija dokumenta, iz maja 2005. godine, je dostupna na http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/ne_gotiations_croatia_turkey/adminstructures_version_may05_35_ch_public_en.pdf Dostupno 13.10.2013.

⁴ Izraz "propisi BiH" u ovom kontekstu obuhvata ne samo propise na državnom nivou BiH već i čitav korpus (domaćih) propisa u BiH (koja je potpisnica SSP-a u svojstvu suverene i međunarodno priznate države), što uključuje propise usvojene na svim nivoima - država BiH, entiteti, BD BiH, kantoni/županije i jedinice lokalne samouprave (gradovi i opštine). Svi propisi usvojeni na ovim nivoima se moraju uskladiti sa propisima EU. Odgovornost za transpoziciju pravne stečevine EUu domaće zakonodavstvo (kao i za provedbu i izvršenje domaćeg zakonodavstva usklađenog sa istom), sa stanovišta EU snosi isključivo država BiH u svojstvu sporazumne strane u SSP-u. Ni jedna od ustavnih jedinica BiH nema direktne odnose sa EU i njenim tijelima nadležnim za provedbu SSP-a.

⁵SSP, član 70.1.

⁶SSP, član 86.2.

2008. godine, i trajće do kraja prelaznog perioda, tj. perioda u trajanju od šest godina.⁷ SSP su ratifikovali svi potpisnici koji je stupio na snagu 01.06.2015. godine. Usklađivanje će se provoditi u sklopu programa koji će biti dogovoreni između Evropske komisije i BiH.⁸ BiH je pristala da definiše, u dogovoru sa Evropskom komisijom, detaljne aranžmane za praćenje provedbe procesa usklađivanja propisa i aktivnosti potrebnih za izvršenje zakona.⁹

SSP se, između ostalog, oslanja na partnerstvo između EU i BiH u sklopu kojeg su određeni prioriteti za podršku naporima BiH da se približi EU,¹⁰ posvećenost BiH procesu usklađivanja svog zakonodavstva u relevantnim sektorima (i sektoru zaštite okoliša/životne sredine, između ostalih) prema odgovarajućim sektorima EU i efektivnoj implementaciji istog,¹¹ i sa druge strane volji EU da pruži odlučnu podršku procesu provođenja reformi i da iskoristi sve dostupne instrumente za saradnju i tehničku, finansijsku i ekonomsku podršku na sveobuhvatnoj, indikativnoj, višegodišnjoj osnovi.¹²

Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje je ustanovljeno u skladu sa članom 115. SSP-a, sa zadatkom da redovno, na godišnjoj osnovi, ocjenjuje status provedbe SSP-a i usvajanja i provedbe administrativnih, institucionalnih i ekonomskih reformi u BiH, u svjetlu preambule SSP-a i u skladu sa njegovim osnovnim principima. Savjet mora uzeti u obzir prioritete zacrtane Evropskim partnerstvom koji su relevantni za SSP.¹³

Potpisnici SSP-a su se obavezali da će razvijati i jačati međusobnu saradnju na polju zaštite okoliša/životne sredine, a najvažniji zadatak predstavlja zaustavljanje dalje degradacije i početak poboljšanja stanja okoliša/životne sredine sa krajnjim ciljem postizanja održivog razvoja.¹⁴ Konkretno su se sporazumjeli o uspostavljanju saradnje na jačanju administrativnih struktura i procedura da bi se osiguralo strateško planiranje pitanja vezanih za zaštitu okoliša/životne sredine i koordinacija između relevantnih zainteresovanih strana. Sporazumjeli su se da se naglasak stavi na usklađivanje propisa BiH sa pravnom stečevinom EU i na razvoj relevantnih strategija.¹⁵

U ispunjenju međunarodnih obaveza koje proizilaze iz SSP-a, Bosni i Hercegovini (kao i drugim zemljama zapadnog Balkana) je preporučeno da iskoriste Saopštenje Komisije Savjetu, Evropskom parlamentu, Ekonomskom i socijalnom komitetu, Komitetu regija i zemljama sa statusom kandidata u Centralnoj i Jugoistočnoj Evropi o strategijama pristupanja u oblasti zaštite okoliša/životne sredine - Prihvatanje izazova proširenja kod zemalja kandidata u Centralnoj i Istočnoj Evropi¹⁶ i Saopštenja Komisije - Izazov finansiranja zaštite okoliša/životne

---

⁷SSP, član 70.2. U skladu sa članom 8. SSP-a, šestogodišnji prelazni period počinje danom stupanja na snagu SSP-a. Obaveza BiH da postepeno približi svoje propise pravnoj stečevini Zajednice je zasnovana na članu 70.2. SSP-a, kao pravna obaveza BiH u skladu sa članom 12.1(a) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora (1969), u kojoj je BiH postala ugovorna strana sukcesijom nakon raspada SFRJ.

⁸SSP, član 70.3. stav 2.

⁹SSP, član 7.4.

¹⁰ SSP, Uvodna izjava, stav 4.

¹¹ SSP, Uvodna izjava, stav 4.

¹² SSP, Uvodna izjava, stav 14.

¹³SSP, član 8. stav 2.

¹⁴SSP, član 108. stav 1.

¹⁵SSP, član 108. stav 2.

¹⁶ COM(1998) 294 final, Brisel, 20.05.1998. Ovaj dokument sadrži sljedeća osnovna uputstva: "U partnerstvu sa EU, sve države podnosioci zahtjeva za članstvo treba da razviju realne dugoročne državne strategije za postepenu efektivnu usklađivanju usklađivanje i počnu sa njihovom primjenom prije pristupanja..." Ove strategije treba da definišu ključne prioritetne oblasti i ciljeve koje je potrebno postići do dana pridruživanja, kao i raspored za buduću potpunu usklađenost; stoga osiguranje ispunjenja obaveza treba da bude ugrađeno u ugovore o pristupanju. Sve nove investicije treba da budu usklađene sa pravnom stečevinom EU. / str. 1b.

sredine u zemljama kandidatima,¹⁷ gdje su detaljno obrazloženi razlozi i objašnjenja za neophodnost razvoja i usvajanja strategije usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (EAS) i planova za implementaciju direktiva (DSIP) i navedeni primjeri njihove uspješne tranzicije prije početka pregovora o pridruživanju EU, i preporučuje se njihova upotreba i u zemljama Jugoistočne Evrope.¹⁸

1.1.2 Pretpristupna pomoć Evropske unije

Usvajanjem Uredbe Savjeta (EZ) br. 1085/2006 od 17. jula 2006. godine, Evropska unija je uspostavila IPA instrument pretpristupne pomoći. Ovaj instrument je kreiran za period 2007-2013 s ciljem podrške procesu stabilizacije i pridruživanja država sa statusom kandidata i potencijalnih kandidata, uz poštovanje njihovih specifičnosti i procesa u kojima su angažovane. Pomoć je pružena na osnovu Evropskog partnerstva sa potencijalnim kandidatima i Pristupnog partnerstva sa državama kandidatima, što uključuje zemlje Zapadnog Balkana, Tursku i Island.

Cilj IPA instrumenta je time povećanje efikasnosti i koherentnosti pružene pomoći upotrebom jedinstvenog okvira za jačanje institucionalnih kapaciteta, prekogranične saradnje, ekonomskog i društvenog razvoja i ruralnog razvoja. Ova pomoć je zavisila od napretka postignutog od strane država korisnica i njihovih potreba, prikazanih u Komisijinim evaluacionim i strateškim dokumentima.¹⁹Sastoji se od pet komponenata ali BiH, kao država sa statusom potencijalnog kandidata, ima mogućnost korištenja samo prve dvije komponente:

- komponenta podrške tranziciji i izgradnji institucija, namijenjena finansiranju izgradnje kapaciteta i izgradnje institucija:
- komponenta prekogranične saradnje, namijenjena podršci zemljama korisnicama u razvijanju prekogranične saradnje jednih s drugima, sa zemljama članicama EU ili u sklopu prekograničnih ili međuregionalnih aktivnosti.

IPA instrument sadrži i odredbu o suspenziji, koja se može primijeniti u slučaju zemalja korisnica koje se ne pridržavaju principa demokratije, vladavine zakona, ljudskih i manjinskih prava i obaveza sadržanih u partnerstvima (Pristupno partnerstvo ili Evropsko partnerstvo). Takođe je primjenjiva i na zemlje koje ne postignu dovoljan napredak u dostizanju pristupnih kriterijuma ili, u slučaju zemalja Zapadnog Balkana uključujući i BiH, provedbi reformi. Savjet može poduzeti adekvatne mjere na osnovu prijedloga Komisije i odluke kvalifikovane većine, uz prethodno obavještanje Evropskog parlamenta.

Tokom proteklih devet godina, sektor zaštite okoliša/životne sredine u BiH je iskoristio IPA pomoć iako korisnici nisu imali dovoljne apsorpcione kapacitete, iz nekoliko razloga: nedovoljni institucionalni kapaciteti na svim administrativnim nivoima u BiH, loša koordinacija i upravljanje programima i projektima, nedostatak domaćih finansijskih sredstava za sufinansiranje, itd.

Uredba (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2014, godine, kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA II instrument) je postavila bazu za

¹⁷ COM (2001) 304 final, Brisel, 08.06.2001. Ovaj dokument sadrži detalje planova za provođenje i finansiranje direktiva.

¹⁸ Pogledati:

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/128057_en.htm, dostupno 19.02.2013.

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/128057_en.htm, Dostupno 19.02.2013.

¹⁹Napredak se mjeri na osnovu donešenih odluka, usvojenih propisa i provedenih mjera.

pretpristupnu finansijsku pomoć za period 2014-2020. Uredba IPA II je stupila na snagu 16. marta 2014. godine a primjenjuje se retroaktivno od 1. januara 2014. godine. Uredba IPA II je podržana Uredbom (EU) br. 236/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2014. godine koji postavlja zajednička pravila i procedure za implementaciju EU instrumenata za finansiranje vanjskih aktivnosti (Uredba o zajedničkoj implementaciji) i predstavlja skup usklađenih pravila i procedura za implementaciju svih instrumenata namijenjenih vanjskim aktivnostima.

Ovaj pretpristupni instrument će nastaviti da se fokusira na *izvršenje Politike proširenja*, što je jedan od ključnih prioriteta EU vanjskih aktivnosti, i podržati unapređivanje stabilnosti, bezbjednosti i prosperiteta u Evropi. Nastaviće da slijedi opšti politički cilj podržavanja zemalja sa statusom kandidata i potencijalnih kandidata u njihovim pripremama za članstvo u EU i progresivno izjednačavanje njihovih institucija i ekonomija sa standardima i politikama Evropske unije, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama i prilagođeno njihovim individualnim pristupima proširenju. Time će se ojačati sklad između finansijske pomoći i opšteg napretka postignutog u provedbi pretpristupnih strategija. Pored toga, buduća pretpristupna pomoć će biti još više strateški orijentisana, efikasna i bolje ciljana nego do sada, u pokušaju postizanja održivijih rezultata i poboljšanja spremnosti ovih zemalja za članstvo u EU. Državni strateški dokumenti su specifični strateško-planski dokumenti pripremljeni za svakog korisnika za period od 7 godina. Novi instrument će imati dodatnu fleksibilnost kako bi se privuklo više sredstava od drugih donatora ili privatnog sektora, upotrebom inovativnih finansijskih instrumenata.

U poređenju sa prethodnim IPA instrumentom, u IPA II instrument su uvedeni neki novi ciljevi kao što je podrška ekonomskom, društvenom i teritorijalnom razvoju, uz, između ostalog, perspektivu postizanja mudrog, održivog i inkluzivnog rasta uz pomoć postizanja ciljeva u oblasti zaštite okoliša/životne sredine. Pet komponenti prethodne Uredbe IPA za period 2007-2013 su u novoj Uredbi IPA II izmijenjene u političke oblasti.

U periodu od sedam godina BiH kao zemlja sa statusom potencijalnog kandidata može imati koristi od novog IPA II instrumenta, ali dobijanje EU pomoći zavisi od dva važna uslova:

- postojanje potpuno funkcionalnih i efikasnih koordinacionih mehanizama do početka programiranja IPA II;
- sva podrška investicijama u oblastima socio-ekonomskog razvoja (naročito transporta i zaštite okoliša/životne sredine) je uslovljena postojanjem strategija transporta i Strategije usklađivanja propisa pravnoj stečevini EU u oblasti okoliša/životne sredine Bosne i Hercegovine (EAS – BiH)

Usvojen u cijeloj državi, EAS i njegovi provedbeni aranžmani za dva entiteta i Brčko distrikt BiH, uz projektni tok kroz cijelu državu će omogućiti BiH da ispuni jedan od ova dva važna uslova za sektor zaštite okoliša/životne sredine.

1.2 PROPISI O OBAVEZOM IZVJEŠTAVANJU

Obavezujuća dužnost zemalja članica (ZČ) po pitanju izvještavanja je definisana brojnim zakonodavnim instrumentima EU koji se bave zaštitom okoliša/životne sredine. Ovdje nije moguće napraviti sveobuhvatan pregled svih dužnosti izvještavanja pošto bi to ležalo van obima i svrhe ove analize. Međutim, određeni uvidi se mogu dati kroz primjere koji ilustruju princip rada sistema izvještavanja. Prvo treba spomenuti Direktivu Savjeta od 23. decembra 1991. godine o standardizaciji i racionalizaciji izvještaja o implementaciji određenih direktiva vezanih

za zaštitu okoliša/životne sredine (91/692/EEZ) (Direktiva o standardizovanom izvještavanju - SRD) (prečišćeni tekst).

Svrha ove direktive je racionalizacija i poboljšanje, na sektorskoj osnovi, odredbi o prenosu informacija i objavljivanju izvještaja vezanih za određene direktive Zajednice u vezi zaštite okoliša/životne sredine.²⁰ Zemlje članice imaju obavezujuću dužnost da EU Komisiji dostavljaju informacije o provedbi ove Direktive i drugih relevantnih direktiva, u vidu sektorskog izvještaja koji će se pripremati na bazi upitnika ili koncepta zacrtanog od strane Komisije, u skladu sa procedurom navedenom u Direktivi.²¹ Upitnik ili koncept će biti dostavljen zemljama članicama šest mjeseci prije početka izvještajnog perioda. Izvještaj se mora predati u roku od devet mjeseci nakon završetka relevantnog trogodišnjeg perioda.

SRD pravi izmjene u 31 direktivi, što obuhvata obavezu podnošenja izvještaja o zagađenosti vazduha, promjenama u biološkoj raznolikosti, prirodi, hemikalijama, prirodnim resursima, otpadu i vodi. Kratak uvid u bazu podataka za prijavu obaveza (ROD) kod (EEA) EIONET-a daje mogućnost identifikacije oko 150 izvještajnih obaveza za zemlje članice u vezi različitih aspekata zaštite okoliša/životne sredine. Obaveza izvještavanja može imati formu podnošenja izvještaja (godišnji, dvogodišnji, trogodišnji, usklađenost, procjena, sažetak, monitoring, implementacija - direktive, programi i mjere, situacija), informacionih planova (sažetaka i akcionih planova), programa, inventara, spiskova, ispunjenih upitnika, obavijesti, projekcija i podataka bliskih realnom vremenu.²²

Pored ovih izvještajnih obaveza baziranih na državnim propisima usklađenim sa pravnom stečevinom EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, čije je provođenje moguće bez transpozicije (odnosno odluka), postoji i otprilike 80 izvještajnih obaveza vezanih za provedbu međunarodnih ugovora.

Izvještaji koje državne agencije za statistiku podnose EUROSTAT-u ovdje nisu uzete u obzir, zbog toga što je ova obaveza regulisana propisima iz oblasti statistike i mora se ispoštovati u sklopu drugog, statističkog sistema.

1.3 UREDBA O EEA-i I EIONET-u

Evropska agencija za zaštitu okoliša/životne sredine (EEA) je uspostavljena *Uredbom Savjeta (EEZ) br. 1210/90 od 7. maja 1990. godine*, dva puta izmijenjena: *Uredbom Savjeta (EZ) br. 933/1999 od 29. aprila 1999. godine* i *Uredbom Savjeta (EZ) br. 1641/2003 od 22. jula 20113. godine, s ciljem uspostavljanja Evropske mreže za informisanje i osmatranje okoliša/životne sredine (EIONET)*.²³ Cilj EEA i EIONET-a je da za EU i zemlje članice obezbijedi:

- Objektivne, pouzdane i uporedive informacije na nivou EU koje omogućavaju poduzimanje potrebnih mjera za:
  - zaštite okoliša/životne sredine;
  - procjenu rezultata takvih mjera; i
  - potvrdu da je javnost pravilno informisana o stanju okoliša/životne sredine.

²⁰ Član 1.

²¹ U skladu sa članom 6. koji zahtijeva proceduru komitetske pomoći.

²² <http://rod.eionet.europa.eu/index.html>. Dostupno 29.04.2014.

²³ Kodifikovana verzija usvojena Uredbom (EZ) br. 401/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o Evropskoj agenciji za zaštitu okoliša/životne sredine i Evropskoj mreži za informisanje i osmatranje okoliša/životne sredine.

- Potrebnu tehničku i naučnu podršku.²⁴

Osnovna dužnost EEA je da prikuplja informacije potrebne za opis trenutnog i u skorijoj budućnosti mogućeg stanja okoliša/životne sredine, iz sljedećih perspektiva:

- kvalitete okoliša/životne sredine;
- pritisaka na okoliš/životnu sredinu;
- osjetljivosti okoliša/životne sredine.

Evropska agencija za zaštitu okoliša/životne sredine pruža informacije koje se mogu direktno upotrijebiti u provođenju EU politike zaštite okoliša/životne sredine.

Prioritet je dat sljedećim radnim oblastima:

- kvalitet vazduha i klimatske promjene;
- kvalitet vode, zagađujuće materije i vodni resursi;
- stanje zemljišta, faune i flore, i biotopa;
- upotreba zemljišta i prirodnih resursa;
- upravljanje otpadom;
- emisija buke;
- hemijske supstance opasne po okoliš/životnu sredinu;
- zaštita mora i obalnih područja.²⁵

Naročito je potrebno navesti prekogranične, multinacionalne i globalne fenomene.

Osnovne obaveze zemalja članica EEA su sljedeće:

- uspostavljanje mreže za informisanje o okolišu/životnoj sredini na teritoriji čitave države (EIONET) sa glavnim sastavnim elementima (GSE);
- obavještavanje EEA o glavnim sastavnim elementima njihove državne mreže za informisanje o okolišu/životnoj sredini;
- identifikovanje institucija na svojoj teritoriji kojima se može konkretno dodijeliti zadatak da sarađuju sa EEA o određenim pitanjima (Evropski tematski centri - ETC);
- obavještavanje EEA o institucijama i organizacijama koje mogu da daju doprinos radu EEA, uključujući i one koje mogu da sarađuju sa EEA u određenim pitanjima od interesa - saradnja sa ETC;
- imenovanje jednog predstavnika kao člana Upravnog odbora EEA;
- imenovanje državne fokalne tačke (DFT);
- obavještavanje EEA o imenovanju člana Upravnog odbora i DFT.
- Saradnja sa EEA i doprinos aktivnostima EIONET-a u skladu sa radnim programom EEA putem prikupljanja, sortiranja i analize podataka o okolišu/životnoj sredini iz čitave države.²⁶

---

²⁴ Član 1.

²⁵ Član 3.

²⁶ Član 4.

Na nivou EU i zemalja članica EIONET se sastoji od komponenata koje su odgovorne za koordinaciju sa EEA i prenos podataka i informacija o okolišu/životnoj sredini, ili za monitoring i modeliranje okoliša/životne sredine, kako slijedi:

- Državne fokalne tačke (DFT), odgovorne za koordinaciju sa EEA i prenošenje informacija sa državnog nivoa ka EEA i državnim institucijama, uključujući ETC-e koji čine dio međunarodne mreže. Za svaku zemlju postoji po jedna DFT;
- Evropski tematski centri (ETC-i), koji se sastoje od institucija ili organizacija i koji su ugovorno angažovani od strane EEA za određene zadatke iz radnog programa EEA, u svojoj stručnoj oblasti;
- Nacionalni/državni referentni centri (NRC-i) su institucije proglašene za centre izvrsnosti od strane zemalja članica. DFT ili ETC mogu da angažuju ove organizacije za zadatke vezane sa programom EEA;
- GSE (glavne sastavne elemente) sačinjavaju institucije koje prikupljaju i čuvaju podatke o okolišu/životnoj sredini na nivou države/zemlje.

1.4 VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU

S ciljem da pomogne ekspertima koji rade za Evropsku komisiju i ekspertima u partnerskim zemljama koji su angažovani na procesu usklađivanja lokalnih propisa i administracije Evropskoj uniji, Evropska komisija je izdala VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVOĐENJE PRAVNE STEČEVINE EU.²⁷ Vodič je interni, neobavezujući dokument. Međutim, on predstavlja jako autoritativan dokument i kao takav je važan za pravilno razumijevanje zahtjeva EU po pitanju (re)organizacije administrativnih struktura zemalja sa statusom kandidata ili potencijalnog kandidata i adekvatnog strukturisanja državnog aparata u skladu sa ovim zahtjevima. Za sektor zaštite okoliša/životne sredine se preporučuje da najmanje jedna institucija preuzme potpunu odgovornosti za provođenje zakona EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine. Ovakva nadležna institucija je takođe neophodna i u federalnim jedinicama koje usvajaju i provode propise na nivou entitetskih i DB BiH vlada. Kao opšte pravilo, institucije nadležne za zaštitu okoliša/životne sredine treba da imaju mogućnost pribavljanja informacija potrebnih za obavljanje svojih zadataka iz privatnih i javnih izvora, i treba da budu sposobne za redovno podnošenje izvještaja Komisiji.

Uprkos neformalnoj prirodi Vodiča, ovaj dokument predstavlja autoritativan izvor informacija i standarda na osnovu kojih je moguće izvršiti analizu administrativnih kapaciteta pristupne zemlje po svakom od poglavlja pravne stečevine EU, u smislu:

- načina na koji administrativne strukture izvršavaju svoje funkcije (npr. nezavisnost, transparentnost); i
- neposrednih rezultata koje isporučuju.²⁸

Zahtjevi EU u vezi prilagođavanja institucija zemlje sa statusom kandidata ili potencijalnog kandidata se sastoje od usklađivanja njenih institucija, upravnih kapaciteta i administrativnog i sudskog sistema sa standardima EU, s ciljem efektivne provedbe pravne stečevine EU i prije samog pristupanja EU. ²⁹Uopšteno govoreći, buduće zemlje članice moraju darazvijaju

²⁷U februaru 2013. godine.

²⁸*Op. cit.*, str. 5.

²⁹Id.

funkcionalnu i stabilnu javnu administraciju "izgrađenu na efikasnoj i nepristrasnoj državnoj službi i nezavisnom i efikasnom sudskom sistemu". Kao i u svakoj drugoj oblasti pravne stečevine EU, formulisani su konkretni zahtjevi iz pravne stečevine EU U oblasti zaštite okoliša/životne sredine i isti će biti posebno navedeni za svaki sektor zaštite okoliša/životne sredine.³⁰

Vodič pravi razliku između administrativnih struktura čije uspostavljanje pravna stečevina EU eksplicitno zahtijeva i administrativnih struktura koje nisu eksplicitno zahtijevane ali čije bi uspostavljanje pružilo snažnu podršku efektivnoj provedbi pravne stečevine EU. Za svaku od ovih struktura su navedene ključne funkcije koje treba da vrše, kao i njihove ključne karakteristike.³¹

Godišnji izvještaji o napretku za Evropsku komisiju sadrže sistematsku procjenu administrativnih kapaciteta zemlje kandidata ili potencijalnog kandidata, što takođe predstavlja sastavni dio pristupnih pregovora o svakom pojedinačnom poglavlju pravne stečevine EU.³²

---

³⁰Id.

³¹Id.

³²Id.

2. ZAHTJEVI USKLAĐIVANJA

Usklađivanje zakonodavstva države na putu ka članstvu u EU pravnoj stečevini EU je jedinstvena obaveza države u skladu sa Kopenhagenskim i Madridskim kriterijumima,³³ koja je prihvaćena potpisivanjem SSP-a. U oblasti zaštite okoliša/životne sredine ova obaveza podrazumijeva usklađivanje svih svojih propisa, pravila i procedura o zaštiti okoliša/životne sredine sa uredbama, direktivama i odlukama EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, kako je navedeno u SSP-u (2008) i definisano Poglavljem 27. za buduće pregovore o pristupanju BiH Evropskoj uniji. Cilj usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine je efektivna provedba cjelokupnog korpusa pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine na čitavoj teritoriji države BiH.

Proces usklađivanja se može sagledati iz ugla tri ključna elementa:

- transpozicije, koja podrazumijeva usvajanje novog ili izmjenu postojećih propisa u BiH, pravila i procedura kako bi se svi zahtjevi vezani za zaštitu okoliša/životne sredine navedeni u zakonodavstvu EU prenijeli u pravni sistem u BiH;
- provedbe (provođenja u praksi), koja podrazumijeva uspostavljanje (izgradnju, osposobljavanje) institucija i obezbjeđenje budžeta neophodnih za provođenje propisa usklađenih sa zahtjevima EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine;
- izvršenja, koje podrazumijeva neophodne kontrole i kaznene mjere kojim će se osigurati potpuno i pravilno poštovanje transponovanih propisa.³⁴

Proces usklađivanja je strukturisan, planski proces, unaprijed baziran na ranije usvojenim politikama, uz konstantnu jaku podršku i praćenje od strane EU. Proces se razvija u politiku i zakonske okvire koji definišu i izražavaju posvećenost BiH i EU, kako provođenju neophodnih reformi, tako i tehničkoj i finansijskoj podršci ovim reformnim aktivnostima.

U tom smislu, potreba za obuhvatnim i detaljnim uvidom u realno stanje u BiH, koji bi dao indikaciju koje mjere i aktivnosti je potrebno poduzeti i u kojim vremenskim okvirima, je zahtijevala temeljnu analizu pravnih nedostataka kao i reviziju institucija i ekonomsku procjenu postojeće situacije. Ove revizije, analize i procjene su obavljene u sklopu provedbe EnvIS projekta i pružile su pouzdanu osnovu za izradu teksta nekoliko strateških instrumenata i instrumenata za planiranje i kreiranje politika, koji su od vitalne važnosti za uspješnu provođenje procesa usklađivanja u BiH i svim njenim ustavnim jedinicama.

---

³³ Za više detalja pogledati:

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/accession_criteria_copenhagen_en.htm, dostupno 09.06.2014.

³⁴*Op. cit.*, str. 8-9.

III PRAVNA STEČEVINA EU U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE [PO SEKTORIMA]

1. UVODNE NAPOMENE

Ovo poglavlje sadrži ažurirani kratki pregled zahtjeva EU po pitanju usklađivanja propisa BiH pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine i neophodnom restrukturisanju institucija koje se bave zaštitom okoliša/životne sredine radi njene efektivne provedbe u BiH.

2. HORIZONTALNA PITANJA

2.1 UVODNE NAPOMENE

Horizontalni propisi u sklopu pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine su dio propisa o zaštiti okoliša/životne sredine koji postavljaju osnovna pravila koja se primjenjuju na čitav sektor zaštite okoliša/životne sredine, bez obzira na medijum na koji se odnose u datom slučaju. Za razliku od horizontalnih propisa, ostali sektori pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine se odnose na jasno definisane medijume (npr. voda, vazduh). Horizontalni propisi daju obavezujuću platformu i zahtjeve za:

- pitanja vezana za zaštitu okoliša/životne sredine u razvoju određenih javnih i privatnih projekata (PUO)
- pitanja vezana za zaštitu okoliša/životne sredine u razvoju određenih planova i programa (SPO)
- osiguranje slobodnog javnog pristupa informacijama o okolišu/životnoj sredini;
- obezbjeđivanje učešća javnosti u donošenju odluka koje se tiču okoliša/životne sredine;
- obezbjeđivanje pristupa pravosuđu u pitanjima koja se tiču okoliša/životne sredine;
- uspostavljanje sistema pravne odgovornosti za okoliš/životnu sredinu, s ciljem prevencije i otklanjanja ekoloških šteta;
- uspostavljanje i funkcionisanje infrastrukture za informacije o prostornom planiranju;
- uspostavljanje sistema za izvještavanje o okolišu/životnoj sredini prema EU.

Ovi zahtjevi sačinjavaju opšti pravni okvir zaštite okoliša/životne sredine u zemljama članicama EU i prožimaju različite segmente u problematici zaštite okoliša/životne sredine. U pravni sistem EU su uvedeni putem svih pravno obavezujućih dokumenata - direktiva, uredbi i odluka.

2.2 PITANJA ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U SKLOPU RAZVOJA ODREĐENIH JAVNIH I PRIVATNIH PROJEKATA (PUO)

2.2.1 Obim transpozicije

Problematika zaštite okoliša/životne sredine u sklopu razvoja određenih projekata je izložena u Direktivi 2011/92/EU *Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 2011. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu* (čime je kodifikovana Direktiva Savjeta od 27. juna 1985. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu, koja je izmijenjena Direktivom Savjeta 97/11/EZ, Direktivom 2003/35/EZ i Direktivom 2009/31/EZ), uz izmjene Direktivom 2014/52/EU *Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine, kojom se mijenja Direktiva*

2011/92/EU o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu. (PUO direktiva).

PUO direktiva nalaže svim zemljama članicama da poduzmu procjenu uticaja na okoliš/životnu sredinu za javne i privatne projekte sa potencijalno značajnim uticajem na okoliš/životnu sredinu. Priprema studije uticaja na okoliš/životnu sredinu (SUO) je ključni dio čitave procedure, i tek nakon dobivanja odobrenja od EIS-a investitor može dobiti odobrenje za nastavak aktivnosti na realizaciji projekta.

Aneks I PUO direktive sadrži spisak projekata koji obavezno moraju biti podvrgnuti PUO proceduri. Ovaj spisak sadrži projekte koji po svom obimu i prirodi imaju potencijal za znatan uticaj na okoliš/životnu sredinu. Aneks II sadrži spisak svih projekata sa potencijalom za znatne efekte na okoliš/životnu sredinu ali je nadležno tijelo vlasti na državnom nivou ovlašteno da donese odluku, za svaki slučaj pojedinačno, o tome da li ti projekti moraju proći PUO proceduru, uz obavezu da uzmu u obzir kriterijume navedene u Aneksu III. Procedura procjene o tome da li projekat naveden u Aneksu II podliježe ili ne podliježe PUO proceduru se naziva procesom "skrininga" (*eng. screening*). PUO direktiva takođe traži od zemalja članica da uspostave pravni okvir koji omogućuje primjenu PUO čak i za projekte koji nisu navedeni u Aneksima I i II, ukoliko takvi projekti svojom prirodom ili lokacijom mogu da rezultiraju određenim negativnim uticajima na okoliš/životnu sredinu.

U toku provođenja procedure, nadležne državne vlasti imaju obavezu da sagledaju sve potencijalne uticaje datog projekta i da pored toga razmotre i kumulativni uticaj postojećih projekata/instalacija i projekata u fazi razvoja za svaki slučaj pojedinačno. Kada se utvrdi da projekat mora proći PUO proceduru (bez obzira da li je projekat naveden u Aneksu I ili je identifikovan putem skrining procedure navedene u Aneksu II), nadležno tijelo će definisati obim PUO procedure koju je potrebno provesti.

PUO direktiva traži od zemalja članica da poduzmu potrebne korake za osiguravanje slobodnog javnog pristupa informacijama, kao i da omoguće učešće javnosti u procesu donošenja odluka. Direktiva takođe zahtijeva da se u procesu konsultacija razmotre i eventualni interesi druge zemlje, ukoliko projekat može imati određene prekogranične efekte.

PUO direktiva je izmijenjena Direktivom 2014/52/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine, kojom se mijenja Direktiva 2011/92/EU o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu.³⁵ Novi elementi uvedeni amandmanima na PUO direktivu 2014. godine imaju za cilj jačanje kvaliteta PUO procedure i usklađivanje te procedure sa principima pametne regulacije i poboljšanja koherentnosti i sinergija sa drugim propisima i politikama EU, kao i sa strategijama i politikama zemalja članica. Nove, unaprijeđene PUO procedure imaju za cilj, između ostalog, koordinaciju i pojednostavljivanje prekogranične saradnje i očekivano je da će obuhvatiti pitanja kao što su efikasna upotreba resursa, održivost, zaštita biološke raznolikosti i klimatske promjene, i, mada u pojednostavljenoj formi, trebalo bi da podrže unapređenje zaštite okoliša/životne sredine, povećaju efikasnost upotrebe resursa i održivi razvoj.

2.2.2 Institucionalno prilagođavanje

Institucionalno prilagođavanje potrebno za efikasnu provedbu i izvršenje zahtjeva vezanih za PUO bi, između ostalog, trebalo obuhvatiti:

---

³⁵ OJ L 124/1.

- uspostavu institucijanadležnih za provođenje (vršenje) postupaka izdavanja dozvola i izradu procjena;
- obezbjeđenje adekvatnih finansijskih, kadrovskih i tehničkih resursa ovim nadležnim institucijama;
- osiguranjedonošenja odluke o PUO, npr.:
  - da li određeni projekti moraju biti podvrgnuti PUO proceduri, u skladu sa Aneksom I PUO direktive;
  - koji projekti navedeni u Aneksu II PUO će biti podvrgnuti PUO proceduri;
  - pojedinosti o kombinovanju PUO i IPKZ procedura;
  - pojedinosti o dostupnosti informacija javnosti i zainteresovanoj javnosti, investitoru i izvođaču projekta i drugim zainteresovanim javnim tijelima i vlastima;
  - pojedinosti o javnom učešću u donošenju odluka, u skladu sa PUO direktivom i Direktivom 2009/31/EZ o geološkom skladištenju ugljen dioksida;
  - pojedinosti o obavještanju javnosti, zainteresovane javnosti i drugih zainteresovanih vlasti i tijela o odlukama donešenim u vezi zahtjeva za izdavanje dozvola;
- uspostavljanje protokola i administrativnih procedura sa susjednim zemljama o razmjeni informacija i konsultacijama u vezi projekata sa potencijalnim prekograničnim uticajem, uključujući i učešće javnosti u donošenju odluka.³⁶

2.3 PITANJA VEZANA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U RAZVOJU ODREĐENIH PLANOVA I PROGRAMA (SPO)

2.3.1 Obim transpozicije

Zahtjevi vezani za problematiku zaštite okoliša/životne sredine u procesu izrade planova i programa su definisani *Direktivom 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. juna 2001. godine o Strateškoj procjeni uticaja određenih planova i programa na okoliš/životnu sredinu* (SPO direktiva). SPO direktiva traži od zemalja članica da osiguraju da su nadležne javne vlasti dužne da odrede i procijene značajne uticaje na okoliš/životnu sredinu pojedinih javnih planova i programa. Ova Direktiva daje zemljama članicama mogućnost da odrede planove i programe za koje je neophodno praćenje. Direktiva takođe sadrži anekse koji sadrže uputstva o tome koje informacije trebaju biti uključene u SPO (Aneks I), kao i koja vrsta pomoći je potrebna vlastima u procjeni određenih uticaja tokom provođenja SPO procedure (Aneks II).

U toku provođenja SPO procedure, zemlja članica mora osigurati visok stepen transparentnosti. U tom pogledu Direktiva traži od zemalja članica da daju garancije o poštovanju širokog spektra prava, uključujući i one povezane sa slobodnim javnim pristupom učešću javnosti u konsultacijama u vezi zaštite okoliša/životne sredine u javnim planovima i programima. Vlasti nadležne za izradu i usvajanje plana ili programa moraju omogućiti pristup javnosti izvještaju o SPO. Ovaj izvještaj mora sadržavati posebno poglavlje sa obrazloženjem načina na koji su provedene javne konsultacije, pitanja koja su bila od interesa zainteresovanim stranama i široj javnosti, i načina na koji je javno mnijenje uključeno u izvještaj o SPO.

³⁶VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 100-101.

2.3.2 Institucionalno prilagođavanje

Institucionalni zahtjevi u provedbi SPO obuhvataju:

- osiguravanje sljedećeg:
  - da postoje institucije nadležne za odlučivanje o tome koji su planovi i programi podložni SPO-u;
  - da je usvojena metodologija zasprovođenje SPO
  - institucije nadležne za planove i programe uključuju SPO procedure u procese planiranja i sposobne su za provođenje SPO-a;
- osiguravanje konsultovanje javnosti u svim fazama razvoja SPO-a, odnosno:
  - skrining;
  - određivanje obima;
  - revizija;
  - odlučivanje;
- uspostavljanje procedura i određivanje odgovornosti nadležnih institucije:
  - za pružanje informacija o načinu provedbe SPO-a;
    - u vezi pojedinosti inkluzivnih, participatornih i transparentnih procedura konsultacije;
    - u vezi koordinacije komunikacija i donošenja odluka;
    - u vezi pružanja mogućnosti drugim institucijama zainteresovanim za uticaje projekta/programa na njihove odgovornosti u oblasti zaštite okoliša/životne sredine da izraze svoja mišljenja o SPO-u;
- uspostavljanje protokola i administrativnih procedura sa susjednim zemljama članicama o razmjeni informacija i konsultacijama u vezi projekata sa potencijalnim prekograničnim uticajem, uključujući i učešće javnosti u donošenju odluka.³⁷

2.4 OSIGURANJE SLOBODNOG JAVNOG PRISTUPA INFORMACIJAMA O OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI;

2.4.1 Obim transpozicije

Direktiva 2003/4/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. januara 2003. godine o javnom pristupu informacijama o okolišu/životnoj sredini i opoziv Direktive Savjeta 90/313/EEZ je osnovni pravni instrument koji reguliše slobodu pristupa informacijama o okolišu/životnoj sredini. Ova Direktiva je usvojena sa ciljem osiguranja potpune usklađenosti propisa EU sa Arhuskom konvencijom.³⁸ Direktiva zahtijeva od zemalja članica da osiguraju slobodan pristup svim informacijama o okolišu/životnoj sredini koje posjeduju javne vlasti, i to:

- na zahtjev (pasivna distribucija informacija o okolišu/životnoj sredini); ili

³⁷Op. cit, str. 1001.

³⁸ Konvencija o učešću javnosti, pristupu informacijama i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima okoliša/životne sredine (Arhus, 1998. godine).

- objavlivanjem informacija vlastitom inicijativom javnih vlasti koje posjeduju informacije (aktivna distribucija informacija o okolišu/životnoj sredini).

Osnovni zahtjev ove Direktive je da informacije o okolišu/životnoj sredini moraju biti dostavljene fizičkim ili pravnim osobama na zahtjev i bez pokazivanja posebnog interesa za osobu koja podnosi zahtjev za pristup informacijama o okolišu/životnoj sredini. Direktiva dozvoljava određeni period za dostavu informacija o okolišu/životnoj sredini i postavlja tri vremenska ograničenja:

- što je prije moguće (kao poželjnu opciju);
- u roku od jednog mjeseca (krajnji rok za sve informacije o okolišu/životnoj sredini, osim određenih informacija navedenih ispod); i
- u roku od dva mjeseca, ukoliko priroda ili složenost samih informacija o okolišu/životnoj sredini zahtijeva dodatno vrijeme za dostavu.

Troškovi dostavljanja informacija o okolišu/životnoj sredini moraju biti realni i treba da uključuju samo stvarne troškove vlasti koje posjeduju tražene informacije u konkretnom slučaju.³⁹ Troškovi ne treba da predstavljaju prepreku za bilo koju osobu koja želi da preda zahtjev za informacije o okolišu/životnoj sredini.

Direktiva određuje i posebne slučajeve kada javna vlast nije u obavezi da obezbijedi slobodan pristup informacijama o okolišu/životnoj sredini. Ovi izuzeci su u skladu sa Arhuskom konvencijom. Mogu se shvatiti u kontekstu zaštite nekih drugih prava, prije nego kao stvarna prepreka realizaciji opšteg pravila da sve informacije o okolišu/životnoj sredini koje su u posjedu javnih vlasti treba da budu dostupne na zahtjev. U slučaju da zbog zaštite privatnih interesa treće strane nije moguće objaviti informacije o okolišu/životnoj sredini, vlasti treba da istraže da li se određeni dio informacija može otkriti bez povrede legitimnih interesa trećih strana. U slučaju da je to moguće, vlasti će otkriti dio informacija o okolišu/životnoj sredini. Pravo na slobodan pristup informacijama o okolišu/životnoj sredini je opšte pravo vezano za veći broj situacija. Iz ove perspektive, slobodu pristupa informacijama treba posmatrati kao integralni dio nekih drugih procedura (npr. PUO, SPO i IPKZ procedure). U ovom primjeru postoji veza između različitih prava uspostavljenih kroz različite zakonodavne instrumente i nije moguće postići puno poštovanje jednog zakonodavnog instrumenta (npr. direktive) ako se zajednički ne razmotre različiti aspekti određenih prava/obaveza.

2.4.2 Institucionalno prilagođavanje

Nadležne institucije za zaštitu okoliša/životne sredine moraju imati kapacitete za blagovremeno procesiranje zahtjeva za informacije, kao i za reviziju zahtjeva (u slučaju zahtjeva za informacije o okolišu/životnoj sredini kojima nije udovoljeno). Institucije za zaštitu okoliša/životne sredine moraju imati i kapacitete za javno objavljivanje i distribuciju informacija o okolišu/životnoj sredini kroz ustanovljeni sistem (u smislu adekvatnog osoblja, baza podataka, resursa za izvještavanje i publikovanje). Pored toga, moraju obezbijediti i osiguranje kvaliteta informacija o okolišu/životnoj sredini. Neophodna je koordinacija između relevantnih nadležnih vlasti i drugih vlasti koje posjeduju informacije o okolišu/životnoj sredini kako bi tok informacija "išao glatko i u skladu sa jasno postavljenim, striktnim rokovima". Jedan ili više nivoa vlasti moraju biti nadležne za provođenje ove Direktive i potrebno je uspostaviti administrativnu proceduru namijenjenu za prikupljanje potrebnih podataka i izvještavanje prema Evropskoj komisiji.⁴⁰

³⁹ Stvarni troškovi podrazumijevaju troškove fotokopiranja, štampanja i slične troškove.

⁴⁰*Op. cit.*, str. 102.

2.5 OBEZBJEĐIVANJE JAVNOG UČEŠĆA I PRAVA NA PRAVNU ZAŠTITU U PITANJIMA KOJA SE TIČU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE;

2.5.1 Obim transpozicije

Glavni pravni instrument EU kojim je regulisano učešće javnosti u pitanjima vezanim za okoliš/životnu sredinu je *Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. maja 2003. godine kojom se osigurava učešće javnosti u pripremi određenih planova i programa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine i izmjene vezane za učešće javnosti u Direktivama Savjeta br. 85/337/EZ i 96/61/EZ*. Ova Direktiva je usvojena s ciljem usklađivanja propisa EU sa Arhuskom konvencijom. Određeni broj drugih direktiva u oblasti zaštite okoliša/životne sredine takođe regulišu pitanje učešća javnosti u donošenju odluka o zaštiti okoliša/životne sredine.⁴¹

Direktiva mora biti transponovana u državne propise zemalja članica, s osnovnim ciljem osiguravanja pravilnih i adekvatnih mehanizama za učešće zainteresovanih strana i javnosti u donošenju odluka vezanih za pitanja zaštite okoliša/životne sredine. Kako je navedeno u pregledu Direktive 2003/4/EZ, ova Direktiva se odnosi na različite aktivnosti i njeno puno poštovanje se mora procijeniti u kombinaciji sa odredbama nekih drugih direktiva. U procesu procjene usklađenosti određenih državnih zakonodavnih instrumenata sa pravnom stečevinom EU se moraju razmotriti i međunarodni odnosi između dva ili više pravnih akata EU.

Složenost pitanja učešća javnosti u procesu donošenja odluka o pitanjima zaštite okoliša/životne sredine u svakom slučaju predstavlja izazov za bilo koju zemlju. Postizanje pune usklađenosti sa svim zakonodavnim instrumentima potencijalno od značaja za mjere direktno ili indirektno povezane sa širokim spektrom prava osoba zainteresovanih za učešće u procedurama odlučivanja zahtijeva niz koraka.

2.5.2 Zahtjevi institucionalnog prilagodavanja

U vezi pripreme planova i programa podložnih Aneksu I SPO-a (u oblasti upravljanja otpadom, zaštitom voda od zagađenja nitratima i procjene i upravljanje kvalitetom vazduha), nadležne institucije moraju osigurati rano i efektivno učešće javnosti. Ova obaveza obuhvata:

- identifikaciju javnosti koja ima pravo učešća u odlučivanju;
- rano pružanje informacija o nacrtu plana/programa i odgovornim vlastima;
- prihvatanje i evaluaciju komentara primljenih od javnosti;
- pružanje informacija o donešenim odlukama;
- pružanje obrazloženja o razmatranim pitanjima, uključujući i ishod učešća javnosti.⁴²

Nadležne institucije moraju osigurati rano i efektivno učešće zainteresovane javnosti u procesu odlučivanja u PUO i IPKZ procedurama izdavanja dozvola /obnavljanja dozvola u skladu sa IPKZ Direktivom (preinačena verzija), u smislu, između ostalog, informisanja javnosti o IPKZ zahtjevu, vlastima nadležnim za pružanje informacija o okolišu/životnoj sredini (npr. PUO studija), primanja i evaluacije komentara primljenih od javnosti i pružanje informacija o donešenim odlukama. U slučaju odlučivanja o projektima, planovima i programima sa prekograničnim

⁴¹ Na primjer, Direktiva 2001/42/EZ od 27. juna 2001. godine o procjeni određenih planova i programa vezanih za zaštitu okoliša/životne sredine i Direktiva 2000/60/EZ od 23. oktobra 2000. godine kojom se uspostavlja okvir za akciju Zajednice u oblasti vodne politike.

⁴²*Op. cit.*, str. 102.

uticajem, nadležne institucije moraju osigurati učešće zainteresovane javnosti. Revizione procedure "pred sudom ili drugim nezavisnim i nepristrasnim tijelom" protiv odluka o PUO/IPKZ donesenih na prvoj instanci, moraju biti dostupni članovima zainteresovane javnosti.⁴³

2.6 USPOSTAVLJANJE SISTEMA PRAVNE ODGOVORNOSTI ZA OKOLIŠ/ŽIVOTNU SREDINU

2.6.1 Obim transpozicije

Zahtjev prema zemljama članicama da uspostave sistem pravne odgovornosti za okoliš/životnu sredinu je definisan Direktivom 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o pravnoj odgovornosti za okoliš/životnu sredinu u smislu prevencije i otklanjanja ekoloških šteta, izmijenjene Direktivom 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom u ekstrakcijskim industrijama i Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen dioksida⁴⁴, i Direktivom 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. juna 2013. godine o bezbjednosti offshore i naftnih operacija. Ova Direktiva postavlja pravnu osnovu za pravnu odgovornost u dva konkretna slučaja potencijalnih ekoloških šteta:

- direktne i indirektno štete nanešene akvatorijumu, obuhvaćene propisima EU o zaštiti voda; i
- direktne ili indirektno štete nanešene vrstama i prirodnim staništima zaštićenim na nivou EU Direktivom o pticama.⁴⁵

Pošto se Direktiva odnosi na "čisto ekološke štete", bazirana je na ovaštenjima i dužnostima vlasti ("administrativni pristup") a ne na sistemu građanskog prava koji se odnosi na "tradicionalne štete" (štete na imovini, ekonomski gubici, lične ozljede).⁴⁶

2.6.2 Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja

Prevencija i otklanjanje ekološke štete moraju ležati u domenu jedne ili nekoliko nadležnih institucija, čija će osnovna odgovornosti biti nadzor i provedba propisa koji sadrže transponovane zahtjeve direktive o odgovornosti za okoliš/životnu sredinu, a naročito u vezi:

- definisanja neophodnih preventivnih mjera za odgovor na predstojeće ekološke štete;
- davanja uputstava operaterima o načinu primjene ovih mjera;
- provođenja procedure za provjeru da li je ekološka šteta počinjena i da li je operater odgovoran za istu;
  - ustanovljavanja da li nadležna institucija treba da poduzme korektivne aktivnosti;
  - određivanje osoba u nadležnoj instituciji koje će biti zadužene za nadzor nad operacijom čišćenja.⁴⁷

⁴³Op. cit., str. 102-103.

⁴⁴ Izmjena Direktive Savjeta 85/337/EEZ, Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbe (EZ) br. 1013/2006

⁴⁵ Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. novembra 2009. godine o konzervaciji divljih ptica (kodifikovana verzija Direktive 79/406/EZ i njenih izmjena)

⁴⁶<http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>. Dostupno 05.04.2014.

⁴⁷VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 103-104.

Neophodno je osigurati adekvatne mehanizme za koordinaciju i saradnju koji će održavati ravnotežu između usklađenih pravila, procedura i standarda i pod-državnih odgovornosti u sklopu provedbe, zajedno sa potrebom da se osigura da nadležne institucije posjeduju stručnost i resurse da odrede koje korektivne mjere su potrebne u skladu sa kriterijumima definisanih Direktivom. Potrebno je osigurati i odgovarajuće mehanizme za administrativnu saradnju između zemalja članica u slučaju ekoloških šteta prekograničnog karaktera.⁴⁸

Posebni zahtjevi se odnose na osiguravanje prigodnih administrativnih mehanizama za neometano izvještavanje u sklopu Direktive.⁴⁹

2.7 USPOSTAVLJANJE I FUNKCIONISANJE INFRASTRUKTURE ZA INFORMACIJE O PROSTORNOM PLANIRANJU

2.7.1 Obim transpozicije

Ovaj dio horizontalnih propisa EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine je definisan Direktivom 2007/2/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. marta 2007. godine kojom se uspostavlja Infrastruktura za informisanje o prostornom planiranju (INSPIRE). INSPIRE direktiva se provodi po fazama, sa završetkom odnosno potpunom provedbom do 2019. godine.⁵⁰ Osnovni cilj Direktive je da osigura kompatibilnost informatičkih sistema vezanih za okoliš/životnu sredinu i prostorno planiranje i da osigura efektivne mehanizme za razmjenu ovih podataka i slobodan pristup istim. Informacije koje su od interesa u ovoj Direktivi su iz oblasti:

- granice;
- upotreba zemljišta;
- biološka raznolikost;
- distribucija populacija i vrsta;
- staništa;
- industrijske zone, itd.

Aneksi I, II i III sadrže spisak informacija vezanih za INSPIRE.

2.7.2 Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja

Zemlje članice su obavezne da imenuju institucije koje će biti nadležne za:

- mjere regulacije, koordinacije i saradnje;⁵¹
  - priprema memoranduma o razumijevanju za nadležne institucije koje će zajednički raditi na uspostavljanju i koordinaciji mreža.
- uspostavljanje mrežnih usluga za:
  - otkrivanje;
  - pregled;

⁴⁸Op. cit, str. 104.

⁴⁹ Id.

⁵⁰ Dodatne informacije na <http://inspire.ec.europa.eu/index.cfm/pageid/48>. Dostupno 05.04.2014.

⁵¹ Pojam "mjere" se u kontekstu zaštite okoliša/životne sredine u EU odnosi na djelovanje Evropskog parlamenta i Savjeta u skladu sa redovnom zakonodavnom procedurom, s ciljem usvajanja "mjera za usklađivanje odredaba zakona, uredbi ili administrativnih radnji u zemljama članicama koje za cilj imaju uspostavljanje i funkcionisanje unutrašnjeg tržišta". - UFEU, član 114. stav 1. i 4. (UEZ, bivši član 95.).

- preuzimanje (*eng. download*); i
- transformaciju

usluga za posebne podatke i za usluge koje zahtijevaju upotrebu posebnih vrsta podatkovnih usluga.

Ove usluge moraju koristiti kriterijume za pretragu navedene u članu 11(2) INSPIRE direktive. Procjena kontrole kvaliteta će uključivati lakoću pristupa i upotrebe, i kompatibilnost sa pravilima provedbe navedenim u INSPIRE direktivi.

Zaključenje memoranduma o razumijevanju u kojima se određuje koje institucije su uključene, i u koje zadatke, kako bi se osiguralo da mreža omogućava razmjenu prostornih podataka i povezane usluge;

- Objavljivanje uputstava o dužnostima i obavezama različitih institucije koje su INSPIRE direktivom obavezne da pružaju pristup prostornim bazama podataka i uslugama;
- Uspostavljanje i upravljanje sistemom razmjene prostornih podataka u skladu sa Aneksima I, II i III INSPIRE direktive i uslugama između institucija u zemlji i preko granica; ovaj sistem mora spriječiti sve restrikcije koje bi mogle stvoriti praktične prepreke, na mjestu upotrebe, u razmjeni kompleta podataka i usluga.⁵²

2.8 OBEZBJEĐENJE ZAŠTITE OKOLIŠA KROZ KRIVIČNO PRAVO

2.8.1 Obim transpozicije

Ovaj vrlo specifičan zahtjev EU je definisan *Direktivom 2008/99/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o zaštiti okoliša/životne sredine kroz krivično pravo*. Ova Direktiva postavlja pravila o načinu na koji zemlje članice propisuju određene radnje kao kriminalne radnje protiv okoliša/životne sredine i traži od zemalja članica da poduzmu potrebne korake za adekvatno kažnjavanje osoba koje počine kriminalne radnje protivne propisima EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

2.8.2 Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja

Zahtjevi vezani za institucije, nakon transpozicije Direktive 2008/99/EZ, obuhvataju:

- Određivanje institucija nadležnih i odgovornih za provedbu Direktive, putem različitih radnji ali naročito po pitanju nadzornih i izvršnih ovlaštenja, uz osiguranje adekvatnih finansijskih, ljudskih i tehničkih resursa;
- određivanje ravnoteže između usklađenih pravila, procedura, standarda i drugih provedbenih akata prilikom imenovanja nadležnih institucija i njihovih odgovornosti, i osiguravanje adekvatnih mehanizama za koordinaciju i saradnju;
- pružanje obuke nadležnim institucijama i inspektorima za okoliš/životnu sredinu u otkrivanju ekoloških prekršaja putem redovnog praćenja i nadzora, kao i kroz efektivnu saradnju sa trećim stranama;
- pružanje obuke sudijama i tužiocima o važnosti i pojedinostima krivičnih djela protiv okoliša/životne sredine;

⁵² VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 104.

- prijavljivanje Evropskoj komisiji glavnih odredbi zakona, koje države članice usvajaju s ciljem transpozicije ove Direktive, zajedno sa tabelarnim prikazom načina na koji usvojene odredbe BiH odgovaraju odredbama ove Direktive.⁵³

2.9 OSTALI ZAHTJEVI INSTITUCIONALNE ADAPTACIJE

Ostali zahtjevi institucionalnog prilagođavanja su, između ostalog:

- adekvatna raspodjela odgovornosti za provođenje *Uredbe (EZ) br. 401/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o Evropskoj agenciji za zaštitu okoliša/životne sredine i Evropskoj mreži za informisanje i osmatranje okoliša/životne sredine*, kako je navedeno ranije u tekstu;
- u vezi provođenja Uredbe (EU) br. 1293/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. godine o uspostavljanju Programa za ekološku i klimatsku akciju (LIFE) i opozivu Uredbe (EZ) br. 614/2007 (LIFE uredba) (LIFE III program (Uredba EZ br. 1655/2000) i Life + Uredbe EZ br. 616/2007) potrebno je imenovati nadležnu instituciju koja će djelovati kao državna fokalna tačka za procjenu i prosljeđivanje zahtjeva Evropskoj komisiji. Ova nadležna institucija mora imati na raspolaganju dovoljne resurse za izvršenje dužnosti u skladu sa Uredbom. Potrebno je imenovati predstavnike:
  - koji će prisustvovati sastancima Life + komiteta;
  - donositi odluke tokom provedbe;
  - pružati pomoć Evropskoj komisiji; i
  - procjenjivati zahtjeve za finansiranje.⁵⁴

---

⁵³Op. cit, str. 105.

⁵⁴Op. cit, str. 103.

3. SEKTOR VODOPRIVREDE

3.1 OBIM TRANSPOZICIJE

3.1.1 Uvodne napomene

Upravljanje vodama je u dobroj mjeri regulisana oblast u sektoru zaštite okoliša/životne sredine. Usvajanje zakonodavnih instrumenata s ciljem sveobuhvatne zaštite voda u EU je započeto 1975. godine usvajanjem Direktive o površinskim vodama (Direktiva Savjeta 75/440/EEZ od 16. juna 1975. godine o traženom kvalitetu površinskih voda namijenjenih za ekstrakciju pitke vode u zemljama članicama). Ova Direktiva je kasnije opozvana Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice u oblasti vodne politike, sa izmjenama u Direktivi 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine i zadnjim izmjenama u Direktivi Komisije 2014/101/EU od 30. Septembra 2014. O izmjeni i dopuni Direktive 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike. Proces regulacije je nastavljen usvajanjem Direktive o vodi za piće 1980. godine (Direktiva Savjeta 80/778/EEZ od 15. jula 1980. godine o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu), kasnije opozvanom Direktivom Savjeta 98/83/EZ o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu. Nešto kasnije, tokom 1990-ih godina, usvojena je Direktiva o urbanim otpadnim vodama 1991 (Direktiva Savjeta 91/271/EEZ o prečišćavanju urbanih otpadnih voda). Osvježavanje vodnih propisa je nastavljeno sredinom 1990-ih godina, uključujući vodu za ljuskare, vodu za piće, vodu za kupanje i podzemne vode.

Uopšteno govoreći, EU je prepoznala dva osnovna pristupa (kombinovani pristup) u zaštiti voda:

- pristup koji koristi ciljno stanje kvaliteta vode daje pravila o načinu postizanja minimalnih zahtjeva za kvalitet vode, da bi se ograničio kumulativni uticaj emisija od određene tačke i iz difuznih izvora;
- pristup koji koristi ograničenje vrijednosti emisija je usmjeren ka najvećim dozvoljenim količinama i zagađujućim materijama koje je dozvoljeno ispuštati u vodu.

Postojeći propisi EU sadrže kombinovani pristup u kome se i ciljno stanje kvaliteta vode (CKV) i granične vrijednosti emisija (GVE) uzimaju u obzir prilikom postavljanja zakonskih zahtjeva u zemljama članicama EU. Ovakav kombinovani pristup odgovara zahtjevima nekoliko osnovnih principa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine:

- princip predostrožnosti;
- princip prevencije;
- princip da ekološke štete treba korigovati na izvoru;
- princip da treba razmotriti različitost uslova u različitim područjima.

Postignuti konsenzus o primjeni glavnih principa putem ovog kombinovanog pristupa je doveo EU do razvoja novog pravnog okvira u oblasti zaštite voda.

3.1.2 Pregled

Sljedeće direktive EU sačinjavaju jezgro pravne stečevine EU u oblasti zaštite voda:

- *Direktiva 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice u oblasti vodne politike, sa zadnjim izmjenama u*

Direktivi 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. Godine (Okvirna direktiva o vodama –ODV).

Ova direktiva postavlja pravila o načinu na koji zemlje razvijaju svoju vodnu politiku, uključujući određivanje riječnih slivova, određivanje vodenih tijela, postavljanje ekoloških ciljeva kvaliteta (ECK) za vodu, priprema planova za upravljanje riječnim slivovima, razmatranje ekonomskih posljedica i uključivanje zainteresovanih strana i šire javnosti u proces odlučivanja u upravljanju vodama.

- *Direktiva Savjeta 91/271/EEZ od 21. maja 1991. godine o prečišćavanju urbanih otpadnih voda, posljednji put izmijenjena Direktivom Vijeća 2013/64/EU od 17. decembra 2013. O izmjeni direktiva Vijeća 91/271/EEZ i 1999/74/EZ i direktiva 2000/60/EZ, 2006/7/EZ, 2006/25/EZ i 2011/24/EU Evropskog parlamenta i Vijeća zbog izmjene statusa Mayottea u odnosu na Europsku Uniju.*

Direktiva definiše zahtjeve vezane za zaštitu okoliša/životne sredine od negativnih uticaja uzrokovanih ispuštanjem urbanih i industrijskih otpadnih voda. Direktiva reguliše pitanja prikupljanja, prečišćavanja i ispuštanja urbanih otpadnih voda i ispuštanje otpadnih voda u određenim sektorima industrije;

- *Direktiva Savjeta 98/83/EZ od 3. novembra 1998. godine o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu, zadnji put izmijenjena Direktivom Komisije (EU) 2015/1787 od 6. oktobra 2015. O izmjeni priloga II. i III. Direktivi Vijeća 98/83/EZ o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju.*

Cilj ove Direktive je zaštita ljudskog zdravlja od negativnih efekata bilo kakve kontaminacije vode namijenjene za ljudsku upotrebu, osiguravanjem da je voda zdrava i čista. Drugim riječima, PV direktiva ima za cilj da osigura da pitka voda ne sadrži mikroorganizme, parazite i supstance koje predstavljaju opasnost za zdravlje ljudi;

- *Direktiva Savjeta 91/676/EEZ od 12. decembra 1991. godine o zaštiti voda od zagađenja izazvanog nitratima iz poljoprivrednih izvora, sa izmjenama iz Direktive (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine i Uredbom (EZ) br. 1137/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. oktobra 2008. godine (Direktiva o nitratima)*

Cilj ove direktive je smanjenje zagađenja voda uzrokovano ili izazvano nitratima porijeklom iz poljoprivrednih izvora, i prevencija daljeg zagađenja te vrste. Direktiva se primjenjuje na površinske slatke vode i podzemne slatke vode, estuare, obalne vode i morske vode.

- *Direktiva 2006/118/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2006. godine o zaštiti podzemnih voda od zagađenja i degradacije (Direktiva o podzemnim vodama)*

Ova Direktiva, poznata kao jedna od "direktiva kćerki" Okvirne direktive o vodama –ODV, u potpunosti obuhvata zahtjeve vezane za zaštitu podzemnih voda od zagađivanja određenim opasnim materijama navedenim u Direktivi 80/68/EEZ i opozvanom od strane Direktive iz decembra 2013. godine. Pored toga, Komisija je riješila i usaglasila sa zemljama članicama prijedlog Direktive Komisije kojim se mijenja Aneks II Direktive o podzemnim vodama. Prijedlog je u trenutku pripreme EAS-a u proceduri razmatranja u Savjetu i Evropskom parlamentu;⁵⁵

- *Direktiva 2006/7/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. februara 2006. godine o upravljanju kvalitetom vode za kupanje i koja opoziva Direktivu 76/160/EEZ, posljednji put*

⁵⁵<http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/groundwater/review.htm>. Dostupno 09.06.2014.

izmijenjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine (Direktiva o vodi za kupanje)

Direktiva o vodi za kupanje definiše odredbe koje se odnose na praćenje i klasifikaciju kvaliteta vode za kupanje, upravljanje kvalitetom vode za kupanje, kao i odredbe o informisanju javnosti o kvalitetu vode za kupanje;

- *Direktiva 2007/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. godine o procjeni i upravljanju rizikom od poplava (Direktiva o poplavama)*

Ova Direktiva definiše način izrade planova upravljanja rizikom od poplava i mjera za prevenciju uticaja poplava. Direktiva takođe potvrđuje prava javnosti na pristup informacijama i na učešće u procesu planiranja.

3.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

U pogledu transpozicije zakonodavstva EU u oblasti voda u državni pravni sistem, zemlja članica je obavezna:

- da odredinadležne institucije za (na primjer):
  - određivanje riječnih slivova;
  - priprema i donošenje planova za upravljanje riječnim slivovima;
  - identifikacija voda za kupanje, ljuskare i slatkovodnu ribu;
  - identifikacija naseljenih područja;
  - identifikacija područja pod rizikom od zagađenja nitratima;
  - određivanjeciljnog stanja kvaliteta voda;
  - određivanje standarda stanja kvaliteta voda;
  - određivanje graničnih vrijednosti emisija;
- da osigura funkcionisanje institucionalnog okvira za upravljanje vodama za svaki riječni sliv;
- da osigura da nadležne institucije posjeduju stručnost i potrebne resurse;
- da prikupi potrebne podatke koji će se moći obrađivati i ocjenjivati za svaki riječni sliv;
- da osigura postojanje institucija osposobljenih za provođenje programa uzimanja uzoraka i laboratorija (osposobljenih za provođenje akreditovanih i standardizovanih metoda za analizu vode i otpadnih voda);
- da uspostavi jasne odnose i saradnju izmeđuinstitucija nadležnih za kontrolu i drugihinstitucijakoje su odgovorne za pitanja od značaja za kvalitet vode;
- da jasno odredi obaveze za postavljanje i postizanje ciljnog stanja kvaliteta voda i graničnih vrijednosti, i za izdavanje dozvola;
- da osigura da nadležne institucijeimaju zakonsko pravo ulaska u prostorije, vršenja inspekcije i uzimanja uzoraka, kontrole industrijskih otpadnih voda, regulacije ispuštanja urbanih otpadnih voda, regulacije kvaliteta vode za piće i kontrole aktivnosti u riječnim slivovima;

- da osigura uspostavljanje sistema za praćenje, nadzor i reviziju kvaliteta vode i otpadnih voda;
- da osigura postojanje funkcionalnog sistema za protok podataka;
- da osigura da postoji adekvatan sistem/sredstvo za konsultaciju i izvještavanje prema Evropskoj komisiji, javnim organizacijama na koje utiču planovi upravljanjariječnim slivovima, i drugim zemljama u slučaju postojanja prekograničnih pitanja.⁵⁶

4. SEKTOR UPRAVLJANJA OTPADOM

4.1 OBIM TRANSPOZICIJE

4.1.1 Uvodne napomene

Pravni instrumenti koji se tiču otpada se mogu grupisati po hijerarhiji. *Direktiva 2008/98/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o otpadu, koja opoziva određene Direktive*⁵⁷(Okvirna direktiva o otpadu) definiše okvir za upravljanje otpadom. Unutar ovog okvira postoje dvije grupe podređenih direktiva "kćerki":

- jedna koja se bavi konkretnim vrstama otpada; i
- druga koja se bavi zahtjevima za izdavanje dozvola i rad postrojenja za uklanjanje otpada.

Konačno, postoji i treća grupa zakonskih instrumenata koja se bavi transportom otpada unutar, iz i prema EU.

4.1.2 Pregled

4.1.2.1 Okvirna direktiva o otpadu

Okvirna direktiva o otpadu pojednostavljuje propise o otpadu i obuhvata pravila koja se primjenjuju na veći broj pitanja, kao što su upravljanje opasnim otpadom i otpadnim uljima. Direktiva je usmjerena na prevenciju stvaranja otpada i postavlja nove ciljeve koji će pomoći EU na putu ka svom krajnjem cilju, društvu koje reciklira. Zemljama članicama EU postavlja cilj da recikliraju 50% komunalnog otpada i 70% građevinskog otpada do 2020. godine. Direktiva uvodi i petostepenu hijerarhiju u oblasti otpada, gdje prevencija predstavlja najpoželjniju opciju, zatim slijedi ponovna upotreba, recikliranje i drugi oblici obnavljanja, a odlaganje u deponijama predstavlja najmanje poželjnu opciju.

Direktiva postavlja različite zahtjeve zemljama članicama - da "poduzmu neophodne mjere da osiguraju da se otpad obnovi ili odloži na način koji ne ugrožava zdravlje ljudi i da koriste procese koji ne nanose štetu okolišu/životnoj sredini...". Da bi ispoštovale ovaj opšti zahtjev, zemlje članice su obavezne da zabrane nekontrolisano odlaganje otpada, da razviju planove za upravljanje otpadom i prevenciju stvaranja otpada i da uspostave "integrisanu i adekvatnu mrežu postrojenja za uklanjanje otpada". Okvirna direktiva o otpadu navodi opšte definicije (uključujući definiciju nusproizvoda i definiciju prestanka otpadnog statusa), kao i zahtjeve za dokumentovanje (od strane osoba koje vrše prikupljanje, transport i uklanjanje otpada),

⁵⁶ VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 107.

⁵⁷ Opozvana Direktiva 2006/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2006. godine o otpadu (kodifikovana verzija Direktive 75/442/EEZ sa izmjenama), Direktiva o opasnom otpadu 91/689/EEZ i Direktiva o otpadnim uljima 75/439/EEZ.

registracioni sistem (sakupljači i prevoznici) i izdavanje dozvola operaterima za uklanjanje otpada.

Jedan od ciljeva ove Direktive je i proširena odgovornost proizvođača, odnosno (proizvođačevo) prihvatanje vraćenih proizvoda, upravljanje otpadom i finansijsku odgovornost, informisanje javnosti o načinima ponovne upotrebe i recikliranja proizvoda, itd.

Postavlja i zahtjev poštovanja hijerarhije otpada, sa prevencijom stvaranja otpada kao prvim prioritetom u upravljanju otpadom i, gdje je to tehnički, ekološki i ekonomski izvodljivo, odvojeno prikupljanje različitih vrsta otpada (u najmanju ruku papira, metala, plastike i stakla, ali i otpadnih ulja i biološkog otpada).

Ponovna upotreba, recikliranje, iskorišćenje i uklanjanje su jasnije definisani nego u ranijim direktivama. Ponovnu upotrebu je potrebno podsticati. Podstiče se i visokokvalitetno recikliranje. Ciljevi za recikliranje su postavljeni do 2020. godine. Uklanjanje, krajnji stadijum u hijerarhiji otpada, se mora provesti bez ugrožavanja zdravlja ljudi i okoliša/životne sredine. Direktiva zahtijeva od proizvođača i/ili posjednika otpada da plate troškove upravljanja otpadom, u skladu sa principom "zagađivač plaća". Integrisana mreža za prikupljanja otpada i postrojenja za uklanjanje komunalnog otpada se mora uspostaviti, vodeći računa o primjeni najboljih dostupnih tehnika (BAT); ukoliko je moguće, uspostaviti i saradnju sa drugim zemljama članicama. Sva postrojenja moraju isposlovati dozvolu od nadležnih vlasti. Neophodne su mjere kontrole opasnog otpada.

Planovi upravljanja otpadom na cijeloj teritoriji zemlje, uključujući i programe prevencije stvaranje otpada, se moraju sakupiti i objaviti na relevantnoj web stranici. Relevantne zainteresovane strane moraju imati pravo učešća u njihovoj izradi.

Direktiva o uklanjanju otpadnih ulja (75/439/EEZ) je opozvana Okvirnom direktivom o otpadu. Okvirna direktiva o otpadu zahtijeva od zemalja članica da osiguraju bezbjedno prikupljanje i uklanjanje otpadnih ulja. Prioritet je dat regeneraciji otpadnih ulja, zatim spaljivanju pod uslovima definisanim u Direktivi i, konačno, njihovom kontrolisanom skladištenju ili odlaganju.

Opasni otpad(OO) je regulisan *Okvirnom direktivom o otpadu*, koja je opozvala *Direktivu opasnom otpadu (91/689/EEZ)*, sa efektom od 12. decembra 2010. godine. OO je definisan putem referisanja na otpad koji posjeduje jednu ili više karakteristika OO, koje su navedene u Aneksu III⁵⁸ Okvirne direktive o otpadu. Dokumentovanje je neophodno "od kolijevke do groba" - odnosno od mjesta nastanka OO do njegovog konačnog uklanjanja, uz dokumentovanje svih transfera u međuvremenu. Tokom prikupljanja, transporta i privremenog skladištenja OO, OO mora biti propisno ambalažiran i označen u skladu sa međunarodnim i EU standardima. Takođe mora imati i odgovarajuću prateću dokumentaciju. Otpad će se smatrati opasnim ukoliko nije moguće dokazati da otpad ne posjeduje određene karakteristike specifične za opasni otpad (spisak otpada je obavezujući u smislu određivanja vrsta otpada koje će se smatrati OO). Miješanje OO sa neopasnim otpadom ili miješanje OO iz različitih kategorija nije dozvoljeno, osim u specifičnim okolnostima. OO nije dozvoljeno miješati ili razblaživati s ciljem reklasifikacije u neopasni otpad.

Karakteristike otpada koje isti čine opasnim su navedene u Aneksu III Okvirne direktive o otpadu i dodatno su definisane *Odlukom Komisije 2000/532/EZ od 3. maja 2000. godine o definisanju Spiska otpada, sa izmjenama iz Odluke Komisije 2001/118/EZ od 16. januara 2001. godine, Odluke Komisije 2001/119/EZ od 22. januara 2001. godine i Odlukom Savjeta*

---

⁵⁸ Karakteristike otpada koje isti čine opasnim.

2001/573/EZ od 23. jula 2001. godine.⁵⁹ Odluka o Spisku otpada definiše sistem za kategorizaciju otpada. Ovaj Spisak uključuje OO i uzima u obzir porijeklo i sastav otpada. Pored toga, obuhvatiće i granične koncentracione vrijednosti gdje je to potrebno. Spisak otpada je obavezujući u pogledu određivanja da li se otpad treba smatrati opasnim.

Uredba (EZ) br. 2150/2002 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2002. godine o statistikama o otpadu (Uredba o statistikama o otpadu) je usvojena s ciljem boljeg praćenja efektivnosti provedbe EU politike upravljanja otpadom. Kasnije je izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) 574/2004 od 23. februara 2004. godine koja mijenja Aneks I i III, Uredbom Komisije (EZ) br. 783/2005 od 24. maja 2005. godine koja mijenja Aneks II, Uredbom (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o uspostavljanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE, Uredbom (EZ) br. 221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, u smislu provedbenih ovlaštenja Komisije, i Uredbe Komisije (EU) br. 849/2010 od 27. septembra 2010. godine. Uredba o statistikama o otpadu ima za cilj da osigura da su podaci o stvaranju, recikliranju, ponovnoj upotrebi i uklanjanju otpada redovni, uporedivi, aktuelni i reprezentativni. Podaci na kojima se baziraju statistike će se prikupljati iz administrativnih izvora, putem anketa (obaveznih za preduzeća sa više od 10 zaposlenih), statističkih metoda procjene ili kombinacijom ovih načina.

4.1.2.2 Direktiva o deponijama

Direktiva Savjeta 99/31/EZ od 26. aprila 1999. godine o odlaganju otpada na deponije (Direktiva o deponijama), je usvojena s ciljem prevencije ili umanjenja negativnih uticaja deponovanja otpada na okoliš/životnu sredinu, a naročito na površinske vode, podzemne vode, zemljište, vazduh i zdravlje ljudi. Kasnije je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 i Uredbom (EZ) br. 1137/2008, te na kraju zadnja izmjena i to Direktive savjeta 2011/97/EU od 5. decembra 2011. O izmjeni Direktive 1999/31/EZ u pogledu posebnih kriterija za skladištenje elementarne žive koja se smatra otpadom. Zahtijeva postepeno (u fazama) smanjenje ukupne količine biorazgradivog komunalnog otpada koji se odlaže na deponije (smanjenje na 75% do 2002. godine u odnosu na količine iz 1993. godine, 50% do 2005. godine i 25% do 2010. godine). Metan iz postojećih i novih deponija se mora prikupiti i iskoristiti ili spaliti. Predložena je primarna obrada otpada (sortiranje, kompostiranje, spaljivanje, itd.) prije odlaganja otpada na deponiju. Kombinovano odlaganje otpada (miješanje OO sa komunalnim otpadom u istoj deponiji) se mora postepeno obustaviti. Cijene odlaganja otpada na deponijama moraju obuhvatiti troškove zatvaranja deponije i najmanje 50 godina naknadnog održavanja. Deponije su podijeljene u tri klase: deponije opasnog otpada, deponije neopasnog otpada i deponije inertnog otpada.⁶⁰ Zemlje članice određuju prihvatljivost otpada na deponijama primjenom procedure zacrtane Direktivom Savjeta 2003/33/EZ od 19. decembra 2002. godine o uspostavljanju kriterijuma i procedura za prihvatanje otpada na deponijama u skladu sa članom 16. i Aneksom II Direktive 1999/31/EZ. Propisi o pojedinačnim vrstama otpada

Direktiva 94/62/EZ od 20. decembra 1994. godine o ambalaži i ambalažnom otpadu (Direktiva o ambalažnom otpadu), izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine, Direktivom 2004/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine, Direktivom 2005/20/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. marta 2005. godine, Uredbom (EZ) 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine⁶¹ i Direktivom Vijeća 2011/97/EU od 5. decembra 2011. o izmjeni Direktive 1999/31/EZ u pogledu

⁵⁹http://ec.europa.eu/environment/waste/hazardous_index.htm. Dostupno 07.04.2014.

⁶⁰ Dodatne informacije na http://ec.europa.eu/environment/waste/landfill_index.htm. Dostupno 07.04.2014.

⁶¹ Vidjeti, <http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging/legis.htm>. Dostupno 07.04.2014.

posebnih kriterija za skladištenje elementarne žive koja se smatra otpadom, se odnosi na jedan od najbrže rastućih tokova otpada u EU. Traži od zemalja članica da uspostave sisteme za povrat i/ili prikupljanje korištene ambalaže i za ponovnu upotrebu ili obnavljanje prikupljene ambalaže. Ova Direktiva definiše najmanje i najveće ciljne vrijednosti za prikupljanje ambalažnog otpada u svakoj zemlji članici (50-65% mase) i za recikliranje (25-45% mase, sa minimalnih 15% po svakoj vrsti ambalažnog materijala). Takođe postavlja i granične vrijednosti za koncentracije teških metala prisutnih u ambalaži. Ambalaža mora odgovarati određenim "osnovnim zahtjevima", uključujući umanjene zapremine i težine ambalaže, kao i dizajn koji omogućava ponovnu upotrebu i obnavljanje. Nedavno je usvojeno nekoliko podređenih direktiva koje, između ostalog, definišu sisteme za identifikaciju ambalažnih materijala i formate za baze podataka.

Direktiva 2000/53/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. septembra 2000. godine o otpadnim vozilima (Direktiva o otpadnim vozilima) definiše mjere usmjerene ka prevenciji stvaranja otpada od istrošenih vozila putem osiguravanja prikupljanja otpadnih vozila, njihovu preradu pod uslovima prihvatljivim za zaštitu okoliša/životne sredine i ponovnu upotrebu i izdvajanje sastavnih materijala iz rastavljenih vozila.⁶² Cilj ove Direktive je povećanje stope ponovne upotrebe i obnavljanja. Ova Direktiva je izmijenjena Odlukom Komisije 2002/525/EZ od 27. juna 2002. godine, Odlukom Komisije 2005/63/EZ od 24. januara 2005. godine, Odlukom Komisije 2005/438/EZ od 10. juna 2005. godine, Odlukom Savjeta 2005/673/EZ od 20. septembra 2005. godine, Direktivom 2008/33/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2008. godine, Odlukom Komisije 2008/689/EZ od 1. avgusta 2008. godine, Direktivom 2008/112/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine, Odlukom Komisije 2010/115/EU od 23. februara 2010. godine, Direktivom Komisije 2011/37/EU od 30. marta 2011. godine.

Upotreba žive, heksavalentnog hroma, kadmijuma i olova u dijelovima vozila ponuđenih na tržištu je zabranjena. U skladu sa Direktivom, države članice će organizovati skladištenje i preradu otpadnih vozila u skladu sa zahtjevima Okvirne direktive o otpadu. Vlasnik ili posjednik otpadnog vozila će dobiti potvrdu o uništenju nakon što se vozilo prebaci u ovlašteno postrojenje za obradu. Ovlaštena postrojenja za obradu će rastaviti otpadna vozila prije obrade i izdvojiti sve dijelove opasne za okoliš/životnu sredinu. Prioritet se obavezno daje ponovnoj upotrebi i iskorišćenju (recikliranju, regeneraciji, itd.) dijelova vozila. Proizvođači vozila moraju obezbijediti informacije o načinu rastavljanja za svaki tip novog vozila ponuđen na tržištu.

Direktiva 2006/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 6. septembra 2006. godine o baterijama i akumulatorima i otpadnim baterijama i akumulatorima, koja opoziva Direktivu 91/157/EEZ (Direktiva o baterijama i akumulatorima), kasnije izmijenjena Direktivom 2008/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2008. godine, Direktivom 2008/103/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine, zabranjuje stavljanje u promet alkalnih mangan-dioksidnih baterija koje težinski sadrže više od 0,025% žive, osim alkalnih mangan-dioksidnih baterija namijenjenih dužoj upotrebi u ekstremnim uslovima (ispod 0 °C ili iznad 50 °C) koje mogu da sadrže do 0,05% žive (težinski). Zabrana isključuje alkalne mangan-dioksidne dugmaste baterije i baterije koje se sastoje od dugmastih baterijskih ćelija. Direktiva takođe nalaže obaveze vezane za stavljanje u promet i odlaganje baterija i akumulatora koji sadrže više od 25 mg žive po ćeliji, više od 0,025% kadmijuma od ukupne težine, i više od 0,4% olova od ukupne težine. Ove baterije i akumulatori pri stavljanju u promet obavezno označavaju posebnom hemijskom oznakom za sadržaj teških metala i oznakom za odvojeno odlaganje,

⁶² Dokument koji sadrži uputstva za provođenju Direktive o otpadnim vozilima, izdat od strane EU, se nalazi na: http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/guidance_doc.pdf. Dostupno 07.04.2014.

opisanim u Direktivi o obilježavanju (93/86/EEZ). Ova Direktiva takođe postavlja pravila za prikupljanje, recikliranje, obradu i uklanjanje baterija i akumulatora. Države članice moraju da obezbijede odvojeno prikupljanje istrošenih baterija i akumulatora i da poduzmu mjere osiguranja da se baterije i akumulatori ne smiju ugrađivati u uređaje na način koji potrošačima ne dozvoljava njihovo odstranjivanje nakon što se istroše.

Direktiva Savjeta 96/59/EZ od 16. septembra 1996. godine o uklanjanju polihlorovanih bifenila i polihlorovanih terfenila (PCB/PCT) (Direktiva o uklanjanju PCB-a i PCT-a), izmijenjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine nalaže državama članicama da poduzmu neophodne mjere da osiguraju uklanjanje korištenih PCB-a/PCT-a i što raniju dekontaminaciju i uklanjanje PCB-a/PCT-a i opreme koja sadrži te materije. Oprema koja sadrži PCB/PCT se mora obilježiti i potrebno je napraviti popis sve opreme koja sadrži PCB u količinama većim od 5 dm³. Korišteni PCB/PCT i opremu koja sadrži PCB/PCT je potrebno što prije prenijeti u postrojenja koja posjeduju dozvolu za dekontaminaciju i/ili uklanjanje PCB-a/PCT-a. Direktiva definiše uslove pod kojima se vrši dekontaminacija i/ili uklanjanje. Zemlje članice moraju pripremiti planove za dekontaminaciju i/ili uklanjanje inventorisane opreme i sadržaja PCB-a unutar roka od tri godine.

PCB-i su, između ostalog, obuhvaćeni i *Uredbom Komisije (EZ) br. 850/2004 o postojanim organskim zagađivačima*, izmijenjenom *Uredbom br. 757/2010 od 24. avgusta 2010. godine* koja izmjenjuje Aneксе I i III, i *Uredbom br. 756/2010 od 24. avgusta 2010. godine* koja izmjenjuje Aneксе IV i V.

*Direktiva Savjeta 86/278/EZ od 12. juna 1986. godine o zaštiti okoliša/životne sredine, a naročito zemljišta, pri upotrebi otpadnog mulja u poljoprivredne svrhe (Direktiva o otpadnom mulju) definiše mjere kontrole nad upotrebom otpadnog mulja u poljoprivredi. Izmijenjena je Direktivom Savjeta 91/692/EEZ od 23. decembra 1991. godine, Uredbom Savjeta (EZ) br. 807/2003 od 14. aprila 2003. godine i Uredbom (EZ) br. 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine.*⁶³Postavlja maksimalne granične vrijednosti koncentracija teških metala (kadmijuma, bakra, nikla, olova, cinka i žive) u zemljištu i u mulju koji se koristi u poljoprivredi, kao i maksimalne vrijednosti teških metala koje je na godišnjoj osnovi dozvoljeno dodati poljoprivrednom zemljištu, navedene u Aneksima I A, I B i I C ove Direktive. Neophodno je čuvati dokumentaciju o količinama, sastavu i karakteristikama mulja proizvedenog i isporučenog za poljoprivredne svrhe, kao i o lokacijama na kojima se mulj koristi. Direktiva zahtijeva analizu mulja i zemljišta na kome se mulj koristi, u skladu sa usvojenim procedurama za uzimanje uzoraka i analizu.

Direktiva 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o upravljanju otpadom u ekstrakcijskim industrijama (otpad iz rudarstva) koji predstavlja jedan od najvećih tokova otpada u EU. Uključuje materijale koji se uklanjaju kako bi se došlo do mineralnih ruda, kao što su gornji sloj zemljišta, pokrovne stijene i otpadni kamen, kao i jalovinu koja preostaje nakon ekstrakcije minerala iz mineralnih ruda. Ovi uticaji mogu imati trajne ekološke i socio-ekonomske posljedice a popravne mjere za njihovo otklanjanje mogu biti izuzetno zahtjevne i skupe. Pravilno upravljanje otpadom iz ekstrakcijskih industrija je stoga neophodno kako bi se osigurala dugoročna stabilnost postrojenja za uklanjanje, kao i radi prevencije ili umanjenja zagađivanja voda i zemljišta kiselim ili lužnim izlivima i curenjem teških metala. Postrojenja za preradu otpada iz ekstrakcijskih industrija mogu da posluju samo na osnovu dozvole izdate od strane nadležnih vlasti.

⁶³http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28088_en.htm#amendingact. Dostupno 07.04.2014.

4.1.2.3 Propisi o transportu otpada

Transport otpada je regulisan Uredbom (EZ) br. 1013/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. juna 2006. godine o transportu otpada (Uredba o transportu otpada), izmijenjenom Uredbom Komisije (EZ) br. 1379/2007 od 26. novembra 2007. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 669/2008 od 15. jula 2008. godine, Uredbom (EZ) br. 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 308/2009 od 15. aprila 2009. godine, Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine, Uredbom Komisije (EU) br. 413/2010 od 12. maja 2010. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 664/2011 od 11. jula 2011. godine, Uredbom Komisije (EU) br. 135/2012 od 16. februara 2012. godine, Uredbom Komisije (EU) 2015/2002 od 10. novembra 2015. o izmjeni priloga I.C. i V. Uredbi (EZ) br. 1013/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća o pošiljkama otpada.

Uspostavlja procedure za kontrolu pošiljaka otpada, transponuje zahtjeve Bazelske konvencije⁶⁴ o nadzoru i kontroli pošiljaka otpada (1989), kao i Odluke o kontroli prekograničnog kretanja otpada namijenjenog za operacije iskorišćenja vrijednosti otpada,⁶⁵ koji je usvojio OECD 2001. godine. Uredba o transportu otpada se odnosi i na pošiljke unutar zemlje članice. Definiše složen sistem procedura za obavještanje i izdavanje odobrenja (baziran na dokumentima o kretanju otpada i odobrenju zemlje pošiljaoca, tranzitnih zemalja ili zemlje primaoca, prije početka transporta pošiljke) za svako prekogranično kretanje otpada, zavisno od vrste pošiljke i namjene otpada. Nadležne vlasti pošiljaoca i primaoca imaju odgovornost da osiguraju odlaganje/ponovnu upotrebu otpada na ekološki odgovoran način, te za zabranu i kažnjavanje nelegalnog kretanja otpada. Sve prekogranične pošiljke otpada moraju biti osigurane finansijskim garancijama ili odgovarajućim polisama osiguranja. Uredba o transportu otpada pravi razliku između otpada namijenjenog ponovnoj upotrebi i otpada namijenjenog za odlaganje. Propisuje posebne režime za kretanje otpada preko granica zemalja članica unutar Zajednice i za kretanje otpada preko granica EU, u oba smjera, i zabranjuje svako kretanje opasnog otpada namijenjenog za ponovnu upotrebu iz EU ka zemljama koje nisu članice OECD-a. Aneksi II, III i IV odgovaraju "zelenoj", "žutoj" i "crvenoj" listi otpada iz Odluke OECD-a iz 1992. godine. Lista otpada čiji izvoz nije dozvoljen je posebno navedena (Aneks V).

Evropski parlament i Savjet su 4. jula 2012. godine usvojili Direktivu 2012/19/EU o električnom i elektronskom otpadu (EEO), s ciljem efektivnije borbe protiv ilegalnog izvoza otpada. Direktiva o EEO će prisiliti izvoznike da testiraju i obezbijede dokumentaciju o prirodi svojih pošiljaka, ukoliko postoji rizik da se radi o pošiljkama otpada.

4.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

Zahtjevi EU u pogledu institucionalnog prilagođavanja u sektoru upravljanja otpadom u zemljama članicama se sastoje od:

- jasnog definisanja nadležnih institucija za provođenje propisa EU u oblasti otpada (u smislu raspodjele nadležnosti između različitih centralnih, regionalnih i lokalnih (opštine i gradovi) preduzeća za upravljanje otpadom, industrijskih/komercijalnih proizvođača otpada, istraživačkih institucija);
- Utvrđivanje nadležnih institucija koje će snositi odgovornost za poduzimanje radnji vezanih za planiranje i provođenje propisa EU u oblasti otpada, u smislu:

⁶⁴ UNEP-ova konvencija o kontroli prekograničnog kretanja opasnih otpada i njihovom odlaganju (1989).

⁶⁵ Odluka Savjeta C(2001)107/final o kontroli prekograničnog kretanja otpada namijenjenog ponovnoj upotrebi, izmijenjena C(2004)20. <http://www.oecd.org/environment/waste/30654501.pdf>. Dostupno 09.06.2014.

- razvoja strategije upravljanje otpadom i planova za upravljanje otpadom (uključujući i planove za upravljanje opasnim otpadom), kao i za provedbu strateških dokumenata za:
- klasifikaciju deponija;
- rudarstvo;
- spaljivanje otpada;
- transport otpada;
- ovlaštenja nadležnih institucija da preuzmu odgovornost za:
  - postavljanje tehničkih standarda (GVE za određene zagađivače; odobravanje programa uzimanja uzoraka; odobravanje standarda za lokacije i poslovanje deponija);
  - izdavanje dozvola /odobrenja;
  - praćenje, nadzor i inspekciju postrojenjima za upravljanje otpadom i aktivnosti vezanih za upravljanje otpadom;
  - iniciranje i provođenje izvršnih mjera;
  - osiguravanje prikupljanja i analize podataka i izvještavanja⁶⁶;

5. KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE

5.1 OBIM TRANSPOZICIJE

5.1.1 Uvodne napomene

Razvoj sektora kvaliteta vazduha i klimatskih promjena je zasnovan na rastućim pritiscima vezanim za prekogranično i globalno zagađenje vazduha. EU je razvila određeni broj zakonskih instrumenata s ciljem borbe protiv rastućeg broja problema. Za potrebe ove Strategije, oni su podijeljeni u tri grupe:

- kvalitet vazduha;
- emisije u vazduh; i
- standardi za goriva i gasove staklene bašte (GHG).

Sveobuhvatan spisak zakonskih instrumenata koji sačinjavaju pravnu stečevinu EU u oblasti kvaliteta vazduha i klimatskih promjena se nalazi u Aneksu I ove Strategije. Neki od zakonskih instrumenata koji se tradicionalno povezuju sa Sektorom kvaliteta vazduha i klimatskih promjena, kao npr. Direktiva o VPS (2001/80/EZ) su analizirani u drugim sektorima zbog nedavnih izmjena u zakonodavstvu (npr. izmjenama Direktiva o VPS i spaljivanju otpada (SO) u sklopu nove Direktive o ME (2010/75/EU)).

5.1.2 Pregled

5.1.2.1 Kvalitet ambijentalnog vazduha

U skladu sa *Direktivom 2008/50/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. maja 2008. godine o kvalitetu ambijentalnog vazduha i čistijem vazduhu za Evropu (Direktiva o KAV)*, svaka zemlja članica mora odrediti nadležne institucije za, između ostalog:

- procjenu kvaliteta ambijentalnog vazduha;

⁶⁶ VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 105-106.

- odobravanje mjernih sistema (metodologija, oprema, mreže i laboratorije);
- osiguravanje preciznosti mjerenja;
- analizu mjernih metoda; i
- saradnju sa drugim zemljama članicama i Evropskom Komisijom.

Pored toga, zemlje članice su obavezne da na svojim teritorijama uspostave zone i naseljena područja koja odražavaju gustinu naseljenosti i ekosisteme izložene zagađenju vazduha, u kojima se procjena zagađenosti vazduha i upravljanje kvalitetom vazduha klasifikuju najmanje jednom u pet godina, u skladu sa propisanim postupkom.

Procjena i lokacija mjesta gdje se uzimaju uzorci, u skladu sa unaprijed definisanim kriterijumima, se mora uspostaviti/provoditi za sumpor dioksid, azot dioksid i azotne nitrata, čestične materije (PM₁₀ i PM_{2,5}), olovo, benzen, ugljen monoksid i ozon. Pored toga, zemlje članice moraju da osiguraju da, u svim zonama i naseljenim područjima, nivoi sumpor dioksida, PM₁₀, olova, ugljen monoksida, azot dioksida i benzena ne prelaze granične vrijednosti određene u samoj zemlji članici. Fine lebdeće čestice (PM_{2,5}) imaju značajan negativan uticaj na zdravlje ljudi i granična vrijednost ispod koje ne predstavljaju rizik po zdravlje ljudi još uvijek nije određen. Stoga ih treba regulisati kao i druge zagađujuće materije i smanjenju njihove prisutnosti u vazduhu pristupiti kombinovanjem pristupa opšteg smanjenja koncentracija i graničnih vrijednosti. Cilj je do 2020. godine smanjiti izloženost PM_{2,5}, sa početkom prve faze graničnih vrijednosti od 1. januara 2015. godine.

Direktiva 2004/107/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 2004. godine o arseniku, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u ambijentalnom vazduhu postavlja ciljne vrijednosti za koncentracije arsenika, kadmijuma, nikla i benzo(a)pirena u vazduhu, važeće u zonama i naseljenim područjima od 31. decembra 2012. godine. Nakon sticanja određenog iskustva u provođenju ove Direktive, može se razmotriti mogućnost spajanja njenih odredbi sa odredbama Direktive o KAV.

Planovi kvaliteta vazduha se moraju razviti za zone i naseljena područja u kojima koncentracije zagađujućih materija prelaze relevantne ciljne vrijednosti kvaliteta vazduha ili granične vrijednosti, uključujući i privremeno dozvoljene tolerancije. Prekogranična priroda određenih zagađujućih materija, kao što su ozon i čestične materije, može zahtijevati saradnju između susjednih zemalja članica u pripremi i provođenju planova kvaliteta ambijentalnog vazduha, kratkoročnih akcionih planova i informisanju javnosti. Ovi planovi će biti dostavljeni Evropskoj komisiji bez odgađanja i ne kasnije od dvije godine nakon završetka godine kada je zabilježeno prvo prekoračenje. U slučaju rizika prekoračenja graničnih vrijednosti, obavezno se moraju pripremiti kratkoročni akcioni planovi.

U slučaju da su bilo koji pragovi upozorenja, granične vrijednosti ili ciljne vrijednosti plus dozvoljene tolerancije ili dugoročni ciljevi prekoračeni zbog značajnog prekograničnog kretanja zagađujućih materija ili njihovih uzročnika, pogođena zemlja članica mora inicirati saradnju ili, po potrebi, pokrenuti zajedničke aktivnosti, npr. pripremu zajedničkih ili koordinisanih planova za poboljšanje kvaliteta vazduha.

U slučaju prekoračenja pragova upozorenja ili informisanja, informacije o tome će se što je prije moguće prosljediti nadležnim vlastima i javnosti u pogođenoj susjednoj zemlji članici. Javnost je potrebno informisati o kvalitetu ambijentalnog vazduha i planovima za poboljšanje kvaliteta vazduha.

5.1.2.2 Emisije u vazduh

Instrumenti koji se bave emisijama u vazduh se sastoje od kompleta vrlo različitih pravnih instrumenata koji regulišu različite aspekte emisije zagađujućih materija u vazduh, koje mogu imati negativne efekte na ljude i okoliš/životnu sredinu.

Direktiva 2001/81/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o državnoj gornjoj granici za određene zagađujuće materije (Direktiva o GGE), izmijenjena Direktivom Savjeta 2006/105/EZ od 20. novembra 2006. godine i Uredbe (EZ) br. 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine o uspostavljanju jedinstvene gornje granice emisija vezanih za zakiseljavanje i eutrofikaciju, i postavlja gornje granice ukupnih emisija nekoliko zagađujućih materija (sumpor dioksid, azot oksid, isparljiva organska jedinjenja i amonijak). Aneks I ove Direktive navodi gornje granice emisija za svaku od trenutnih 28 zemalja članica. Zemlje članice su uglavnom slobodne da samostalno odrede načine za postizanje usklađenosti sa Direktivom. Naglasak je stavljen na što ekonomičnije mjere.

Zemlje članice su u obavezi da poduzmu napore na postizanju postavljenih gornjih granica emisija najkasnije do 2010. godine, a dalji ciljevi su postavljeni za 2020. godinu radi smanjenja zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozonskog zagađenja. U cilju postizanja ovih ciljeva, neophodna je priprema programa za smanjenje emisija ovih zagađujućih materija. Zemlje članice su obavezne da pripreme i na godišnjem nivou ažurirani državni inventar emisija i procjene budućih emisija i da iste dostave Evropskoj komisiji i EEA.

Pored direktive koja uspostavlja jedinstvenogornje granice emisija, pod-sektor emisija u vazduh uključuje nekoliko direktiva o emisijama isparljivih organskih jedinjenja (VOC). Ovo su Direktiva 94/63/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 1994. godine o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koje nastaju kao posljedica skladištenja benzina i njegove distribucije od terminala do pumpnih stanica (Direktivu o oslobađanju VOC iz benzina), Direktiva 2009/126/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine o fazi II prikupljanja benzinskih isparenja tokom sipanja goriva u motorna vozila na pumpnim stanicama (Direktiva o fazi II rekuperacije benzinskih para), čiji cilj je smanjenje emisija VOC iz skladištenja i distribucije benzina, i Direktive 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o ograničenju emisija isparljivih organskih jedinjenja koja nastaju korišćenjem organskih razređivača u dekorativnim bojama i lakovima i proizvodima za finalnu obradu vozila koja izmjenjuje Direktivu 1999/13/EZ (Direktiva o bojama), čiji cilj je prevencija negativnih uticaja na okoliš/životnu sredinu od emisija VOC iz dekorativnih boja i proizvoda za finalnu obradu vozila.

Operacije, instalacije, vozila i rezervoari koje se koriste za skladištenje, tovarenje i transport benzina između terminala ili između terminala i pumpnih stanica moraju odgovarati tehničkim odredbama VOC Direktive za benzin faza I. Direktiva dalje definiše dizajn i način rukovanja mobilnim rezervoarima, odnosno način utovara u skladišni prostor na pumpnim stanicama. Direktiva o fazi II rekuperacije benzinskih para definiše obavezu zemalja članica da osiguraju da sve nove pumpne stanice, kao i postojeće stanice na kojima se vrše veće prepravke, moraju biti opremljene (faza II) sistemom za prikupljanje benzinskih isparenja efektivno od 1. januara 2012. godine.

Zemlje članice su obavezne da uspostave nadležnu instituciju i da obavijeste Evropsku komisiju o tome, te da osiguraju da proizvodi navedeni u Aneksu I ove Direktive nisu pušteni u promet, osim ukoliko ne prelaze granične vrijednosti postavljene Aneksom II, efektivno od 1. januara 2010. godine. Zemlje članice su obavezne da vrše praćenje i da putem obaveznog izvještavanja obavijeste Komisiju o rezultatima.

Pored toga, postoje propisi o usklađivanju zakona zemalja članica vezani za mjere protiv emisije gasovitih i čvrstih zagađujućih materija iz motora sa unutrašnjim sagorijevanjem instaliranih u pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju, koja sadrži sedam direktiva: primarnu *Direktivu 97/68/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 1997. godine o usklađivanju zakona zemalja članica u oblasti mjera protiv emisije gasovitih i čvrstih zagađujućih materija iz motora sa unutrašnjim sagorijevanjem instaliranih u pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju*, i izmjena u *Direktivi 2002/88/EZ, Direktivi 2004/26/EZ, Direktivi 2006/105/EZ, Direktivi 2010/26/EU, Direktivi 2011/88/EU, i posljednjih izmjena u Direktivi 2012/46/EU. (Direktiva o mašinama u izvancestovnom saobraćaju)*. Ove direktive su stavljene van snage 31. Decembra 2016 Uredbom (EU) 2016/1628 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 14. Septembra 2016 zahtjevima koji se odnose na ograničenja emisija plinovitih i krutih onečišćenja i homologaciju tipa za motore s unutrašnjim izgaranjem za necestovne pokretne strojeve, o izmjeni uredbi (EU) br. 1024/2012 i (EU) br 167/2013 o izmjeni i stavnjanju van snage Direktive 97/68/EZ Uredba (EZ) br. 850/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. godine o postojanim organskim zagađujućim materijama (Direktiva o POZ), čiji cilj je zaštita zdravlja ljudi i okoliša/životne sredine od POZ putem zabrana i što hitnijeg postepenog izbacivanja iz upotrebe ili ograničavanja proizvodnje, puštanja u promet i korištenja materija koje su predmet Štokholmske konvencije o protokolu za postojeane organske zagađujuće materije i protokola iz Konvencije o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha za postojeane organske zagađujuće materije iz 1979. godine, minimizacijom, i sa ciljem što ranije eliminacije gdje je to izvodljivo, ispuštanja takvih materija, i uspostavljanjem odredbi o otpadu koji se sastoje, koji sadrže ili koji su kontaminirani bilo kojom od ovih materija. Ova Uredba predviđa sistem izdavanja dozvola za POZ.

5.1.2.3 Standardi za goriva i pravni instrumenti vezani za GHG

Po pitanju standarda za goriva, postoje dvije direktive, koje će biti razmotrene u ovom dokumentu. Radi se o Direktivi 98/70/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. oktobra 1998. godine o kvalitetu benzinskih i dizel goriva, koja izmjenjuje Direktivu Savjeta 93/12/EEZ (*Direktiva o kvalitetu goriva*), uz izmjene u *Direktivi Komisije 2000/71/EZ od 7. novembra 2000. godine, Direktivi 2003/17/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. marta 2003. godine, Uredbi (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine, Direktivi 2009/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine, Direktivi 2009/30/EZ o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora, i Direktivi Savjeta 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. godine o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima sa izmjenama u Direktivi 93/12/EEZ (Direktiva o sadržaju sumpora u tečnim gorivima)*.

Direktiva o kvalitetu goriva definiše, za cestovna vozila, pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju (uključujući plovila na unutrašnjim plovnim putevima, ako nisu na moru), poljoprivredne i šumarske traktore i rekreativna plovila kada nisu na moru, tehničke specifikacije vezane za zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine za goriva koja se upotrebljavaju u motorima sa pozitivnim i kompresijskim paljenjem, uzimajući u obzir tehničke zahtjeve takvih motora i ciljne vrijednosti za redukciju emisije gasova staklene bašte tokom njihovog životnog ciklusa. Definiše odredbe o puštanju u promet benzinskih i dizel goriva, radnji koje je potrebno preduzeti u slučaju iznenadne promjene u ponudi sirove nafte i naftnih derivata posredstvom nepredviđenih okolnosti, što bi rafinerijama u zemljama članicama otežalo poštovanje zahtjeva o specifikaciji goriva iz ove Direktive. Zemlje članice su obavezne da odrede dobavljača ili dobavljače odgovorne za praćenje i izvještavanje o životnom ciklusu emisija gasova staklene bašte po jedinici energije dobijene iz isporučenog goriva ili energije. Direktiva o sadržaju

sumpora u tečnim gorivima ima za cilj smanjenje sumpor dioksida koji nastaje sagorijevanjem određenih vrsta tečnih goriva, putem postavljanja graničnih vrijednosti za sadržaj sumpora u takvim gorivima. Direktiva zabranjuje upotrebu gorivih ulja i plinskih ulja ukoliko sadržaj sumpora u njima prelazi 1%, odnosno 0,1% ukupne mase. Direktiva sadrži i odredbe koje se odnose na, između ostalog, moguća odstupanja, provjere usklađenosti i izvještavanje.

Pravni instrumenti koji se bave GHG se sastoje od niza instrumenata čiji konačni cilj je borba protiv klimatskih promjena a pristup se sastoji od redukcije emisija GHG, što ne isključuje druge metode kao što je hvatanje i skladištenje ugljenika. Direktiva 2009/29/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta kojom se izmjenjuje Direktiva 2003/87/EZ s ciljem poboljšanja i proširenja sistema za trgovanje pravima na emisiju gasova staklene bašte Zajednice (Direktiva o trgovini emisijama) uspostavlja sistem za trgovinu emisijama GHG s ciljem postizanja obaveza preuzetih Kjoto protokolom⁶⁷ o efikasnoj redukciji emisija GHG za 8% do 2008-2012 godine, u odnosu na nivo iz 1990. godine. Direktiva definiše uspostavljanje sistema za trgovinu emisijama (STE) na teritoriji EU za GHG-e navedene u Aneksu II ove Direktive i odnosi se na sve aktivnosti nabrojene u Aneksu I ove Direktive, uključujući velika energetska postrojenja i rafinerije i velike fabrike za proizvodnju čelika, cementa, stakla, keramike i papira. Direktiva obavezuje operatere koji se bave ovim djelatnostima da isposluju dozvole odinstitucijanadležnih za izdavanje dozvola; uslovi za izdavanje dozvola su definisani Direktivom. Prilikom izdavanja dozvola za emisije GHG, poželjna je koordinacija ili usklađivanje sa dozvolama definisanim Direktivom o industrijskim emisijama (DIE). Ova Direktiva navodi i ukupne dozvoljene kvote za avijaciju. Za svaki petogodišnji period je potrebno pripremiti državni plan raspodjele, uz navođenje ukupne količine planirane kvote za taj period i predloženog načina raspodjele. Dalje, Direktiva propisuje kaznu u iznosu od 100 EUR za svaki ekvivalent tone CO₂ emitovan od strane postrojenja čija uprava nije predala kvotu. Javnost mora imati pristup odlukama o dodjeli kvota, informacijama o projektnim aktivnostima u kojima zemlja članica učestvuje neposredno ili davanjem ovlaštenja za učešće privatnim ili javnim subjektima, i izvještajima o emisijama koji su neophodni u sklopu dozvole za emisiju GHG i koje čuva nadležnainstitucija.

Operateri imaju obavezu podnošenja izvještaja o praćenju nadležnoj instituciji, koji moraju biti verifikovani od strane nezavisnih verifikatora. U svrhu provođenja ove odredbe usvojene su dvije uredbe. Uredba Komisije (EU) br. 601/2012 od 21. juna 2012. godine o praćenju i izvještavanju o emisijama gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, izmijenjena Uredbom Komisije (EU) br. 206/2014 o potencijalima za globalno zagrijavanje posredstvom gasova staklene bašte osim CO₂ (Uredba o prijavljivanju emisija GHG) postavlja pravila za praćenje i prijavljivanje emisija GHG i podataka o aktivnostima u skladu sa Direktivom o trgovini emisijama. Ova Uredba se primjenjuje od 1. januara 2013. godine. Operateri imaju obavezu praćenja i prijavljivanja emisija GHG u skladu sa principima navedenim u Uredbi i moraju posjedovati plan praćenja (standardizovana ili pojednostavljena verzija) odobren od strane nadležnihinstitucija. Sva postrojenja na koja se primjenjuje ova Uredba moraju biti kategorizovana, potrebno je odrediti granice praćenja i ponuditi izbor načina praćenja (baziranog na kalkulacijama ili mjerenjima). Operater mora nadležniminstitucijama podnijeti izvještaj o emisijama, koji pokriva godišnje emisije u datom periodu, do 31. marta svake godine.

S obzirom da ovaj izvještaj mora biti verifikovan, Komisija je usvojila Uredbu (EU) br. 600/2012 od 21. juna 2012. godine o verifikaciji izvještaja o emisijama gasova staklene bašte i tona-kilometar izvještaja i o akreditaciji verifikatora u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog

⁶⁷ Kjoto protokol Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (1997).

parlamenta i Savjeta (Uredba o verifikaciji izvještaja o emisijama GHG). Uredba postavlja odredbe koje se primjenjuju na verifikaciju ovih izvještaja i akreditaciju i nadzor verifikatora. Uredba se primjenjuje na verifikaciju emisija GHG od 1. januara 2013. godine. Uloga verifikatora je da pruži konačnu potvrdu da izvještaj koji podnosi operater ne sadrži značajne netačnosti. Uredba navodi detaljnu proceduru za vršenje verifikacije, odnosno kontrolnu listu za prethodne verifikacije, sadržaj analize rizika, plan verifikacije, posjetu lokaciji radi procjene rada mjernih uređaja i sistema za praćenje, sadržaj izvještaja o verifikaciji. U slučaju da se utvrdi postojanje netačnih izjava, dužnost verifikatora je da ukaže operateru na iste i da zahtijeva njihovu korekciju. Verifikator mora zadovoljiti nekoliko zahtjeva da bi stekao status kvalifikovanog verifikatora.

Informacije iz registra dodijeljenih, prenijetih i otkazanih kvota moraju biti dostupne javnosti, što je navedeno i u Direktivi o trgovini emisijama. Iz ovog razloga je EU usvojila Uredbu (EZ) br. 994/2008 o standardizovanom i osiguranom sistemu registara (Uredba o registrima), u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Odlukom br. 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta koja sadrži dodatne odredbe u vezi ovog Registra. Uredba postavlja generalne zahtjeve, operativne zahtjeve i zahtjeve održavanja primjenjive na standardizovani i obezbjeđeni registarski sistem koji se sastoji od registara, kao i za Dnevnik transakcija Zajednice (CITL). Pored toga definiše i sistem komunikacije između CITL i dnevnika transakcija (ITL) koji je uspostavio, vodi i održava Sekretarijat Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC). Uredba sadrži određen broj konkretnih odredbi vezanih za funkcionisanje registara i za sistem u cjelini.

Direktiva o trgovini emisijama definiše i odredbe vezane za izvještavanje prema Komisiji. Nakon usvajanja Direktive o trgovini emisijama, Komisija je usvojila nekoliko dodatnih direktiva s ciljem pojašnjavanja određenih aspekata ove Direktive. Radi se o:

- Uredbi o vazduhoplovstvu (EU) br. 82/2010 - koja nabraja aviooperatere koji su poduzeli vazduhoplovne aktivnosti navedene u Aneksu I Direktive o trgovini emisijama, uz navođenje administrativne zemlje članice za svakog aviooperatera;
- Odluka o vazduhoplovstvu (2009/450/EZ) - koja u svom aneksu daje detaljno objašnjenje vazduhoplovnih aktivnosti nabrojanih u Aneksu I Direktive o trgovini emisijama;
- Odluka o dvostrukom brojanju (2006/780/EZ) - koja definiše odredbe za provođenje člana 11b (3) i (4) Direktive o trgovini emisijama;
- Odluka o praćenju i izvještavanju (2007/589/EZ) - u čijem aneksu se navode uputstva za praćenje i izvještavanje o emisijama gasova staklene bašte iz aktivnosti nabrojanih u Aneksu I Direktive o trgovini emisijama;
- Odluka o riziku curenja ugljenika (2010/2/EU) - koja navodi sektore i pod-sektore izložene značajnom riziku curenja ugljenika, koja je stavljena van snage 31.12.2014. propisom 2014/746/EU; Odluka Komisije od 27. oktobra 2014. o utvrđivanju, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća, popisa sektora i podsektora koji se smatraju izloženima značajnom riziku od istjeanja ugljika, za razdoblje 2015. do 2019.

Usvojeni su i drugi pravni instrumenti koji sadrže elemente koji se bave različitim aspektima klimatskih promjena. *Direktiva 1999/94/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 1999. godine o pružanju informacija kupcima o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ pri stavljanju u promet novih putničkih vozila (Direktiva o informisanju kupaca), izmijenjena Direktivom 2003/73/EZ, Uredbom (EZ) br. 1882/2003 i Uredbom (EZ) br. 1137/2008, obezbjeđuje pružanje informacija o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ za nove putničke*

automobile ponuđene na prodaju ili lizing u EU, kako bi kupci mogli napraviti informisan izbor. Direktiva propisuje obavezno postavljanje ili prikazivanje oznake o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂, koja mora biti u skladu sa zahtjevima navedenim u Aneksu I ove Direktive i postavljena na vidljivom mjestu pored svakog novog modela putničkog automobila na prodajnom mjestu. Dalje, Direktiva propisuje obaveznu pripremu vođača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂, u skladu sa zahtjevima Aneksa II Direktive, i svaki poster (ili displej) mora navoditi listu zvaničnih podataka o potrošnji goriva i zvaničnih podataka o emisijama CO₂ za sve nove modele putničkih automobila, kao i da promotivni materijali moraju sadržavati zvaničnu potrošnju goriva i zvanične podatke o emisijama CO₂ za modele putničkih automobila.

Direktiva 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen dioksida (Direktiva o skladištenju ugljen dioksida) uspostavlja pravni okvir za okolinski bezbjedno skladištenje CO₂ u sklopu borbe protiv klimatskih promjena. Direktiva osigurava regulaciju hvatanja CO₂ unutar DIE, kao i da su hvatanje CO₂ i prevoz cjevovodima regulisani Direktivom o PUO. Direktiva je stoga usmjerena na regulaciju skladištenja CO₂. Direktiva se ne odnosi na geološko skladištenje CO₂ u ukupnoj planiranoj masi manjoj od 100 kilotona, koje se poduzima za istraživačke i razvojne svrhe ili za testiranje novih proizvoda i procesa. U skladu sa Direktivom, ni jedna skladišna lokacija ne može poslovati bez skladišne dozvole koju izdaju zemlje članice. Procedura izdavanja skladišne dozvole mora biti otvorena i dostupna svim subjektima koji posjeduju potrebne kapacitete. Dozvole se dodjeljuju na osnovu objektivnih, objavljenih i transparentnih kriterijuma. Direktiva definiše sadržaj aplikacije, uslove izdavanja skladišne dozvole i sadržaj dozvole. Zemlje članice su dužne da Zajednici omoguće pristup aplikacijama za dozvole i Zajednica ima pravo davanja svog mišljenja o istim. Operater je obavezan za vršenje praćenja postrojenja za injektiranje i izvještavanje nadležnim institucijama. Inspekcija je obavezna. Takođe, Direktiva propisuje obaveze koje se odnose na zatvaranje i finansijsku sigurnost i mehanizme za period nakon zatvaranja. Odgovornosti propisane Direktivom mogu snositi različite nadležne institucije zemlje članice. Nadležne institucije su odgovorne za uspostavljanje i održavanje registara izdatih skladišnih dozvola i zatvorenih skladišnih lokacija. Javnost mora biti obaviještena o geološkom skladištenju CO₂.

Svrha Uredbe (EZ) br. 443/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o postavljanju emisijskih standarda za nove putničke automobile u sklopu integrisanog pristupa unutar Zajednice smanjenju emisija CO₂ iz lakih vozila (Uredba o emisijama iz putničkih automobila) postavlja standarde za emisione performanse novih putničkih vozila registrovanih u EU, koji čini sastavni dio integrisanog pristupa EU smanjenju emisija CO₂ iz lakih vozila, uz održavanje pravilnog funkcionisanja domaćeg tržišta. Cilj ove Uredbe je kreiranje podsticanja za automobilsku industriju za investiranje u nove tehnologije. Uredba aktivno promoviše inovacije i uzima u obzir buduće tehnološke napretke. Uredbom je određena vrijednost od 130 g CO₂/km kao srednja vrijednost emisija za nova putnička vozila, koja će se postići tehnološkim unapređenjem motora vozila. Od 2020. godine nadalje, ova Uredba propisuje ciljnu vrijednost od 95 g CO₂/km kao srednju vrijednost emisija za novu flotu vozila. Uredba se odnosi na motorna vozila kategorije M1, kako je definisana u Aneksu II Direktive 2007/46/EZ (putnički automobili), koja se po prvi put registruju u EU i koja nisu bila ranije registrovana izvan EU ("novi putnički automobili"). Za svaku kalendarsku godinu, zemlja članica mora da bilježi informacije o svim novim putničkim automobilima registrovanim na svojoj teritoriji. Zemlja članica mora da odredi i Evropskoj komisiji proslijedi informacije nabrojane u Dijelu B Aneksa II, za prethodnu kalendarsku godinu. Podaci će se podnositi po obrascu definisanom u Dijelu C Aneksa II.

Odluka 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine o mehanizmu praćenja emisija gasova staklene bašte u Zajednici i za provođenje Kjoto protokola (Odluka o mehanizmu praćenja) uspostavlja mehanizme za:

- praćenje svih antropogenih emisija, po izvoru, i uklanjanja, po deponiji GHG, koji nisu kontrolisani Montrealskim protokolom o materijama koje oštećuju ozonski omotač u zemljama članicama;
- procjenu napretka ka ispunjenju obaveza vezanih za ove emisije (po izvoru) i uklanjanja (po deponiji);
- provedbu UNFCCC-a i Kjoto protokola po pitanju državnih programa, inventara GHG-a, državnih sistema i registara na nivou EU i njenih zemalja članica, i relevantnih procedura iz Kjoto protokola; i
- osiguravanje pravovremenog, sveobuhvatnog, tačnog, konsistentnog, uporedivog i transparentnog izvještavanja od strane EU i njenih zemalja članica prema Sekretarijatu UNFCCC.

Ova odluka stavljena je van snage Uredbom br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2013 o mehanizmu za praćenje i izvješćavanje o emisijama stakleničkih plinova i za izvješćavanje o drugim informacijama u vezi s klimatskim promjenama na nacionalnoj razini Unije te stavljanju izvan snage Odluke br. 280/2004/EZ.

S druge strane, Odluka br. 406/2009/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o naporima zemalja članica na redukciji emisija gasova staklene bašte radi postizanja obećanja Zajednice o smanjenju emisija gasova staklene bašte do 2020. godine (Odluka o dijeljenju napora) definiše minimalne doprinose zemalja članica u postizanju obećanja EU o smanjenju emisija gasova staklene bašte u periodu od 2013. do 2020. godine za emisije GHG, i pravila koja se odnose na davanje ovih doprinosa i njihovu evaluaciju. Pored toga, Odluka propisuje odredbe o procjenjivanju i provedbi pooštrenih zahtjeva EU, odnosno smanjenje preko 20% koje će se primjenjivati nakon što EU odobri međunarodni sporazum o klimatskim promjenama koji će voditi ka smanjenju emisija u obimu većem od trenutnih zahtjeva.

Konačno, tu je i Uredba (EZ) br. 1005/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. septembra 2009. godine o materijama koje oštećuju ozonski omotač (preinačena verzija) (Uredba o materijama koje oštećuju ozonski omotač), uz izmjene Uredbom Komisije (EU) br. 744/2010 od 18. avgusta 2010. godine čija je namjena usklađivanje propisa EU sa zahtjevima Montrealskog protokola, sa izmjenama. Uredba propisuje pravila za proizvodnju, uvoz, stavljanje u promet, upotrebu, obnavljanje, recikliranje, popravljanje i uništavanje materija koje oštećuju ozonski omotač, za izvještavanje o takvim materijama i za uvoz, stavljanje u promet i upotrebu proizvoda koji sadrže ili se oslanjaju na takve materije.

5.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

5.2.1 Institucionalni aspekti kvaliteta atmosferskog vazduha

S ciljem provedbe pravne stečevine EU u oblasti kvaliteta ambijentalnog vazduha, zemlje članice su obavezne da imenuju nadležnu instituciju ili institucije za:

- tehničku ekspertizu;
- odnose sa drugim vladinim i nevladinim tijelima;

- ovlaštenja za provođenje izvršnih mjera; i
- ovlaštenja za pripremu i predaju izvještaja Evropskoj komisiji.

Nakon identifikacije zona i naseljenih mjesta, potrebno je imenovati i odrediti adekvatne institucije (za provođenje procjena kvaliteta atmosferskog vazduha, što uključuje praćenje i modeliranje), osposobljene za kompilaciju inventara i nezavisno osiguranje kvaliteta u svim zonama i naseljenim mjestima.

Takođe, od zemalja članica se očekuje da uspostave efektivan sistem za uzimanja uzoraka i pružanje tehničkih savjeta o zagađujućim materijama za koje je potrebna procjena kvaliteta. Pored toga, dužne su i sljedeće:

- da uspostave odgovarajuće aranžmane za rukovanje i skladištenje podataka;
- da uspostave informacionu bazu podataka;
- da osiguraju mogućnost konsultacije sa susjednim državama u slučaju potrebe;
- da osiguraju brzo informisanje javnosti u slučaju potrebe.⁶⁸

5.2.2 Institucionalni aspekti vezani za klimatske promjene

Specifični institucionalni zahtjevi u različitim aspektima provedbe relevantnih propisa EU i međunarodnih ugovora o klimatskim promjenama su navedeni i pojašnjeni ispod.

5.2.2.1 Praćenje i izvještavanje o GHG;

Zahtjevi institucionalnog prilagođavanja, u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima, u oblasti praćenja i izvještavanja o GHG se sastoje od sljedećeg:

- Uspostave jedinstvenog sistema za praćenje i izvještavanje o emisijama GHG, u skladu sa odlukama KSUNFCCC, uz imenovanje nadležnih institucija za:
  - osiguravanje ispunjenja svih obaveza, što uključuje i organizaciona pitanja;
  - upravljanje procedurama izvještavanja (podnošenje izvještaja Sekretarijatu UNFCCC koji potvrđuje da je dodijeljena državna kvota jednaka relevantnim državnim nivoima utvrđenim u skladu s Odlukom 2002/358/EZ i Kjoto protokolom);
- određivanja konkretnog subjekta (institucije) koja će pratiti provođenje obaveza iz ovih odluka. Taj subjekat se može uspostaviti u sklopu ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša/životne sredine, s tim da mora imati i regulatornu međusektorsku ulogu kako bi osigurao sljedeće:
  - da sve institucije i privatne ustanove koje su obavezne da podnose informativne izvještaje iste podnesu jednoj fokalnoj tački;
  - da se informacije primljene iz različitih izvora kontrolišu i verifikuju od strane jednog subjekta (institucije) kako bi se izbjegli nedostaci, duplikacija i fragmentacija;
  - tačnost, uporedivost i transparentnost podataka;
- pojednostavljenje sistema izvještavanja o zagađujućim materijama u vazduhu u skladu sa Direktivom o kvalitetu vazduha (2008/50/EZ), Direktivi o GGE i CLRTAP kako bi se izbjegla

⁶⁸ VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 105.

preklapanja, postigla efikasnija upotreba resursa i izbjegli konflikti između sistema izvještavanja;

- koordinaciju između različitih institucija u cilju pripreme inventara GHG korištenjem podataka prikupljenih iz najboljih raspoloživih izvora (u skladu sa uputstvima prihvaćenim od strane KSS UNFCCC);
- provjere da su informacije koje su primljene od nadležnih institucija u zemlji članici i proslijeđene Evropskoj komisiji i Sekretarijatu UNFCCC:
  - kompletne;
  - tačne, konsistentne, transparentne; i
  - uporedive.

Da bi to omogućila, država mora raspolagati adekvatnim regulatornim i/ili proceduralnim sistemima koji će omogućiti olakšano i koordinirano prikupljanje potrebnih informacija od svih relevantnih pružaoca podataka/informacija;

- Imenovanje nadležnog administratora za održavanje jedinstvenog registra, za propisno računovodstvo o:
  - izdavanju;
  - držanju;
  - prenosu;
  - sticanju;
  - otkazivanju; i
  - povlačenju

AAU-a, ERU-a i CER-ova, i njihovog prenosa.⁶⁹

5.2.2.2 Sistem trgovine emisijama u EU

Za provođenje Direktive o STE se moraju odrediti nadležne institucije (jedna koja snosi primarnu odgovornost i druge odgovorne u ulozi provedbenih tijela za konkretne elemente, npr. izdavanje dozvola za emisiju GHG i primanje verifikovanih izvještaja o emisijama), za sljedeće:

- identifikaciju postrojenja;
- izdavanje dozvola za emisije GHG za takva postrojenja;
- upravljanje slobodnim kvotama datim postrojenjima (član 10a i 10c EU Direktive o STE);
- nadzor nad ciklusom poštovanja obaveza iz domena usklađenosti;
- procedure izvještavanja;

Nadležni administrator je neophodan za upravljanje računima u registarskom sistemu a institucionalni subjekat mora snositi odgovornost za nadzor nad praćenjem, izvještavanjem i verifikacijom emisija (ovu ulogu može imati određeni dio nadležne institucije ili odvojeno tijelo). Pored ovoga, moraju se uspostaviti i posebne mjere praćenja za odstupanja i pravilnu upotrebu i predaju ZI/CDM kredita⁷⁰.

⁶⁹Op. cit., str. 110-111.

⁷⁰ VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 112.

Preporučuje se uspostava namjenskog subjekta za holističko praćenje EU Direktive o STE i Odluke o zajedničkim naporima⁷¹, koji bi trebalo da igra unakrsno-regulatornu ulogu između sektora kako bi se osiguralo da sve institucije i privatne ustanove koje su obavezne da podnose informativne izvještaje iste podnesu jednoj fokalnojtački, te da se informacije primljene iz različitih izvora podvrgavaju kontroli kvaliteta i verifikaciji od strane samo jednog subjekta, kako bi se izbjegli nedostaci, duplikacija i fragmentacija i osigurala tačnost, uporedivost i transparentnost.

5.2.2.3 Hvatanje i skladištenje ugljenika

Institucionalni zahtjevi koji proističu iz Direktive o hvatanju i skladištenju ugljenika obuhvataju:

- određivanje nadležnih institucija za provedbu ove Direktive, u smislu:
  - izdavanja dozvola;
  - praćenja;
  - pružanja uputstava i konsultacija; i
  - uspostavljanja adekvatnih koordinacionih mjera;
- određivanje nadležne institucija koja će biti zadužena za uspostavljanje i održavanje:
  - registra izdatih dozvola za skladištenje; i
  - trajnog registra zatvorenih skladišnih lokacija i okolnih skladišnih kompleksa;
- uspostavljanje inspeksijskog sistema za provjeru usklađenosti sa Direktivom o skladištenju ugljenika i efektima na zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine;
- uspostavljanje odgovarajuće procedure za rješavanje sporova pred nezavisnim organom (za rješavanja sporova u vezi transportnih mreža i skladišnih lokacija);
- osiguravanje efektivnog, proporcionalnog sistema provedbe kaznenih mjera koji odvraća od daljih prekršaja u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.⁷²

5.2.2.4 Kvalitet goriva

Zahtjevi vezani za kvalitet goriva obuhvataju dodjelu odgovornosti institucijama i drugim organizacijama za regulisanje kvaliteta goriva, što uključuje:

- praćenje kvaliteta goriva;
- prikupljanje i obrada podataka o kvalitetu goriva na;
- uspostavu sistema za procjenjivanje da li postoji potreba za pooštavanjem standarda za kvalitet goriva (npr. u određenim područjima, radi zaštite okoliša/životne sredine);
- uspostavu provedbenog sistema koji će se primjenjivati u slučajevima nepoštovanja propisa koji transponuju zahtjeve pravne stečevine EU u vezi goriva (uključujući i kaznene mjere u slučaju kršenja propisa);
- osiguravanje adekvatne verifikacije u pogledu informacija i podataka primljenih od poslovnih operatera (uključujući verifikaciju poštovanja kriterijuma održivosti, koji se moraju uzeti u obzir pri smanjivanju emisija GHG);

⁷¹ Odluka br. 406/2009/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o naporima zemalja članica na redukciji emisija gasova staklene bašte radi postizanja obećanja Zajednice o smanjenju emisija gasova staklene bašte do 2020. godine.

⁷² VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 112.

- ustanovu sistema i procedura za praćenje poštovanja zahtjeva u vezi kvaliteta goriva;
- uspostavu bazepodataka ili drugog sistema za prikupljanje podataka o kvalitetu goriva na nivou BiH⁷³

5.2.2.5 Automobili / kombi vozila

Zahtjevi za automobile / kombi vozila obuhvataju imenovanje institucija i drugih organizacija koje će snositi odgovornost za informisanje o zahtjevima vezanim za CO₂ u propisima koji se odnose na laka vozila, uz osiguravanje dovoljnog stepena koordinacije između institucija, s ciljem osiguravanja:

- efikasnosti;
- pravne izvjesnosti; i
- transparentnosti.

Postavljeni su zahtjevi i za uspostavljanje sistema prikupljanja podataka i izvještavanja, kako bi se odgovorilo na zahtjeve vezane za praćenje i izvještavanje u skladu s propisima o emisijama CO₂ iz automobila/kombi vozila, zahtjevi vezani za određivanje institucija nadležnih za prikupljanje i distribuciju podataka dobijenih praćenjem, te zahtjev za uspostavljanje provedbenog sistema koji će se baviti slučajevima nepoštovanja ovih propisa.⁷⁴

5.2.2.6 Zaštita ozonskog omotača i fluorisani gasovi

Potrebno je odrediti jednu ili više nadležnih institucija osposobljenih za sljedeće zadatke:

- konsultaciju sa zainteresovanim stranama i objavljivanje uputstava za iste;
- upravljanje procedurama obavještavanja i davanja ovlaštenja;
- praćenje poštovanja propisa i provođenje izvršnih mjera;
- uspostavljanje odgovarajućih procedura za prikupljanje i obradu podataka (u skladu sa zahtjevima vezanim za izvještavanje);
- kreiranje formalnih procedura za izvještavanje, itd.⁷⁵

---

⁷³*Op. cit.*, str. 113.

⁷⁴Id.

⁷⁵Id.

6. INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

6.1 OBIM TRANSPOZICIJE

6.1.1 Uvodne napomene

Pristupi koji se baziraju na odvojenoj kontroli emisija u vazduh, vodu i zemljište mogu, umjesto zaštite cjelokupnog okoliša/životne sredine, podstaći prebacivanje zagađenja iz jednog medijuma u drugi. Iz ovog razloga su neophodne dozvole (ili registracija), da bi se zagađenje moglo kontrolisati i da bi se izbjegle nezgode i nesreće, te ograničile njihove posljedice. Pored ovoga, drugi instrumenti, kao što je javna dostupnost podataka o emitovanim zagađujućim materijama, informisanje kupaca o proizvodima i sistematske revizije, indirektno doprinose zaštiti okoliša/životne sredine od industrijskog zagađenja. Iz ovog razloga je EU usvojila pravne instrumente koji zagađenju iz industrijskih izvora pristupaju iz nekoliko uglova.

"Najprominentniji" pravni instrument u ovom sektoru je *Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. novembra 2010. godine o industrijskim emisijama (Direktiva o industrijskim emisijama - DIE)*. DIE je rezultat procedure preinačavanja koja je unijela izmjene iz sljedećih direktiva i integrisala ih u jedan dokument:

- Direktiva 2008/1/EZ o integralnoj prevenciji i kontroli zagađenja (Direktiva o IPKZ);
- Direktiva 2001/80/EZ o ograničavanju emisija određenih zagađujućih materija iz velikih postrojenja za spaljivanje (Direktiva o VPS);
- Direktiva 2000/76/EZ o spaljivanju otpada (Direktiva o SO);
- Direktiva 1999/13/EZ o ograničavanju emisija isparljivih organskih jedinjenja posredstvom upotrebe organskih razređivača u određenim djelatnostima i postrojenjima (Direktiva o emisijama VOC razređivača);
- Tri direktive koje se tiču titanijum dioksida (Direktiva 78/176/EEZ o uklanjanju, Direktiva 82/883/EEZ o praćenju i nadzoru, i Direktiva 92/112/EEZ o programima za smanjenje zagađenja).

DIE je usvojena i objavljena 2010. godine, a stupila je na snagu 6. januara 2011. godine. Međutim, bez obzira što je Direktiva već stupila na snagu, određeni dijelovi DIE će u budućnosti opozvati odredbe postojećih direktiva koje su uključene u DIE, konkretno od sljedećih datuma:

- IPKZ, SO, VOC razređivači i tri Direktive o TiO_2 - od 7. januara 2014. godine;
- Direktiva o VPS - od 1. januara 2016. godine;

Za potrebe EAS-a, razmatraće se samo DIE. Razlog je to što je, za potrebe ovog Projekta, 2020. godina pretpostavljena za godinu pridruženja BiH Evropskoj uniji. S ovim na umu, zajedno sa činjenicom da su odredbe DIE jasno definisane kao i da su datumi opoziva drugih direktiva jasno definisani u njoj, posebno razmatranje direktiva koje sačinjavaju DIE se može smatrati suvišnim. Datumi opoziva drugih direktiva će biti uzeti u obzir pri formulisanju kratkoročnih i srednjoročnih preporuka.

Istom logikom će se razmatrati samo *Direktiva 2012/18/EU o kontroli faktora rizika za veće nesreće uzrokovane opasnim materijama (Direktiva Seveso III)*, koja izmjenjuje i naknadno opoziva *Direktivu Savjeta 96/82/EZ (Direktiva Seveso II)*. Direktiva Seveso III je usvojena 4. jula 2012. godine i opoziva Direktivu Seveso II efektivno od 1. juna 2015. godine.

Shodno tome, zapotpunu transpoziciju (i ~~aproximacija~~ usklađivanje zahtjeva iz) DIE i Seveso III može se donijeti odluka o formulaciji DSIP-ova i APID-a (kako su definisani ovom Strategijom) na način koji će predstavljati temeljnu osnovu za sljedeći iterativni korak na usklađivanju ovih pitanja u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

6.1.2 Pregled

6.1.2.1 Direktiva o industrijskim emisijama

Postrojenja nabrojana u Aneksu I DIE, velika postrojenja za spaljivanje i postrojenja za spaljivanje (između ostalog i) otpada ne mogu poslovati bez dozvole. Postrojenja i djelatnosti u kojima se koriste organski razređivači mogu biti oslobođena od obaveze posjedovanja dozvole ali samo ako postoji sistem za registraciju istih. Ovakva postrojenja i djelatnosti se smatraju najvećim zagađivačima i značajno doprinose ukupnim emisijama unutar EU.

Dozvola treba da uključuje sve mjere neophodne za postizanje visokog stepena sveobuhvatne zaštite okoliša/životne sredine. U dozvoli moraju biti navedeni uslovi potrošnje sirovina i energije (energetska efikasnost), emisije u vodu, vazduh, zemljište, emisije buke, vibracija, toplote, mirisa, prevencije i prerade otpada i prečišćavanja otpadnih voda, te prevencije i kontrole nezgoda. Što znači da dozvola mora biti integralne prirode. U slučaju da je obuhvaćeno više nadležnih institucija ili da se izdaje više od jedne dozvole, procedura izdavanja dozvole mora biti potpuno koordinirana da bi se osigurao efektivan i integrisan pristup od strane svih institucija nadležnih u ovom procesu.

Uslovi za izdavanje dozvole se postavljaju na osnovu najboljih dostupnih tehnika (BAT) (koje moraju biti u skladu sa BAT zaključcima, koji dalje moraju biti u skladu sa referentnim dokumentima o najboljim dostupnim tehnikama (BREF), koje izdaje IPKZ kancelarija u Sevilji i usvaja, odborskom procedurom, Evropska komisija). Međutim, u situacijama kada standardi zaštite okoliša/životne sredine zahtijevaju oštrije uslove od onih koji se mogu postići na osnovu najboljih dostupnih tehnika, u dozvolu se uključuju dodatne mjere, ne dovodeći u pitanje mjere neophodne za poštovanje standarda zaštite okoliša/životne sredine. Zahtjev za dozvolu mora sadržati, između ostalog, izvještaj o prvobitnom stanju zemljišta i podzemnih voda, što će omogućiti vraćanje lokaliteta u prvobitno stanje nakon zatvaranja postrojenja.

Neophodno je vršiti kontinuirano praćenje rada operatera, uz redovne inspekcijske kontrole. Javnost mora imati mogućnost pristupa, između ostalog, sadržaju odluke, uključujući kopiju dozvole i sve naknadne izmjene, kao i obrazloženju odluke. Dalje, javnosti mora biti garantovana mogućnost učešća u proceduri izdavanja dozvole i mogućnost pokretanja pravne procedure. Ove dozvole su podložne redovnoj reviziji, ali su moguće i vanredne revizije. DIE takođe reguliše i proceduru vezanu za prekogranične uticaje.

DIE definiše uslove koji su obavezujući samo za određena zagađivačka postrojenja i djelatnosti; na primjer, zahtjevi vezani za GVE i praćenje rada VPS su definisani u Aneksu V DIE. Direktiva dozvoljava i određena odstupanja u slučaju VPS. Pored toga, pod određenim uslovima Direktiva dozvoljava nastavak poslovanja velikih zagađivača koji nisu usklađeni sa zahtjevima iz Direktive do kraja 2023. godine. Takođe, zemlje članice imaju mogućnost izrade Plana za smanjenje emisija u BiH kojim bi olakšale provođenje ove Direktive. Zahtjevi vezani za GVE i praćenje postrojenja za SO i VOC su postavljeni u Aneksima VI i VII ove Direktive. Posebne odredbe koje se tiču postrojenja koja proizvode TiO_2 su definisane Poglavljem VI i Aneksom VIII Direktive.

6.1.2.2 Direktiva Seveso III

Direktiva Seveso III (2012/18/EU) propisuje pravila za prevenciju većih nesreća koje uključuju opasne materije i ograničavanje posljedica po zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine. Spisak opasnih materija se nalazi u Aneksu I Direktive. Operater ustanove u kojoj su prisutne opasne materije mora da poduzme sve mjere potrebne za prevenciju većih nesreća i da ograniči njihove posljedice na zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine. Obavezan je da obavijesti nadležnu instituciju svim stavkama koje su navedene u Direktivi.

Operateri takvih postrojenja moraju usvojiti pisani dokument koji sadrži politiku prevencije većih nesreća (MAPP) i pravilno ga provesti u praksi. Izvještaj o bezbjednosti, između ostalog, pokazuje da su MAPP i sistem upravljanja bezbjednošću za njegovo provođenje izvedeni u praksi. Krajnji rok za razvoj istih u svim postrojenjima je 1. juni 2018. godine. Dalje, operateri moraju da usvoje i interni plan djelovanja u slučaju opasnosti (koji sadrži informacije nabrojane u Aneksu IV Direktive), koji takođe mora biti usvojen u svim postrojenjima najkasnije do 1. juna 2018. godine.

Zemlje članice će osigurati da se ciljevi prevencije većih nesreća i ograničavanja posljedica takvih nesreća na zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine uzimaju u obzir prilikom izrade planova za korištenje zemljišta (odnosno, odabir lokacije novih postrojenja prevoznim putevi, itd.). Javnost mora imati pristup, između ostalog, Izvještaju o bezbjednosti i Popisu opasnih materija, i mora imati mogućnost učešća u procesu donošenja odluka. Direktiva takođe definiše i radnje koje operater i zemlja članica moraju poduzeti u slučaju većih nesreća. Direktiva zahtijeva da zemlje članice izvrše inspekciju i propisuje osnovna pravila za takve inspekcije.

6.1.2.3 Evropski registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (EPRTR)

Uredba (EZ) br. 166/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. januara 2006. godine o uspostavljanju evropskog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, sa izmjenama iz Direktive Savjeta 91/689/EEZ i 96/61/EZ (E-PRTR), izmijenjene Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine, obuhvata podatke o ispuštanju određenih zagađujućih materija i prenosu otpada koje su operateri obavezni prijaviti. Uredba o E-PRTR sadrži odredbe o osiguranju kvaliteta i procjeni primljenih informacija. Krajnji cilj je osiguravanje slobodnog pristupa javnosti informacijama koje sadrži.

6.1.2.4 EMAS

Uredba (EZ) br. 66/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. septembra 2009. godine o EU Eco oznaci i Uredba (EZ) br. 1221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2009. godine o dobrovoljnom učešću organizacija u EU sistemu upravljanja i zaštite okoliša/životne sredine (EMAS)⁷⁶ propisuje sisteme eko-označavanja i eko-upravljanja u EU kao dobrovoljne sisteme. Cilj eko-označavanja je promocija određenih proizvoda koji imaju niži potencijalni uticaj na okoliš/životnu sredinu od drugih proizvoda koji pripadaju istoj grupi proizvoda. Eko-označavanje je u suštini namijenjeno potrošačima kao obavještenje o uticaju proizvoda na okoliš/životnu sredinu. EMAS je sredstvo koje preduzećima i drugim organizacijama daje mogućnost evaluacije, izvještavanja i unapređenja njihovih performansi u oblasti zaštite okoliša/životne sredine. U suštini, EMAS je EU verzija standarda ISO 14001.

⁷⁶ Korisničko uputstvo za EMAS je sadržano u Odluci Komisije od 4. marta 2013. godine i propisuje korake potrebne za učešće u EMAS-u, u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1221/2009. Dostupno na: http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/legislative_en.htm. Dostupno 09.04.2014.

6.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

Po pitanju institucionalnog okvira za implementaciju DIE (preinačene verzije IPKZ-a), zemlja članica je dužna da osigura "istinski integrisanu kontrolu zagađenja na izvoru". Imajući na umu da propisi u ovom sektoru zaštite okoliša/životne sredine imaju veliki uticaj na industrijske djelatnosti i zaštitu okoliša/životne sredine u datoj državi, u proces kontrole zagađenja se moraju uključiti brojne institucije i druge zainteresovane strane. Stoga zemlje članice moraju poduzeti sljedeće korake:

- Određivanje institucija nadležnih za provođenje propisa u sektoru IKZ;
- osiguravanje da nadležne institucije i druge zainteresovane strane djeluju u sklopu "integriranog i koordiniranog pristupa, izbjegavajući preklapanja", na transparentan način i uz maksimalno konsultovanje sa svim zainteresovanim stranama;
- osiguravanje jasnih poveznica između nadležnih institucija i drugih organizacija odgovornih za pitanja koja se tiču kontrole zagađenja i upravljanja rizicima (lokalne vlasti, zdravstvo i vlasti nadležne za planiranje); sa naročitim naglaskom na jasno definisane mehanizme za koordinaciju između nadležnih institucija u pogledu Seveso i DIE (preinačena verzija IPKZ) direktiva;
- provođenje nadzora i regulacije organizacija nadležnih za izdavanje dozvola i za provedbu istih (ukoliko se radi o različitim organizacijama);
- osiguravanje aranžmana za efektivno učešće svih zainteresovanih organa i organizacija u kontroli zagađenja i upravljanju rizicima, uključujući i širu javnost u skladu sa Direktivom 2003/35/EZ, uspostavljanje javnog registra i osiguravanje javnog pristupa IPKZ (preinačena verzija) aplikacijama, podacima o usklađenosti i povezanim dokumentima;
- osiguravanje uspostave adekvatnog akreditacionog tijela;
- osiguravanje postojanja institucija odgovornih za izdavanje uputstava o BAT, aranžmane i procedure za izdavanje dozvola, prelazne aranžmane koji se odnose na industrijsko zagađenje vazduha i postrojenja za spaljivanje, razvoj politike prevencije nesreća, planove za hitne slučajeve i bezbjedonosne izvještaje, inspekcije, sistem upravljanja zaštitom okoliša/životne sredine i vezanim akreditacijama, standarde za eko-označavanje;
- osiguravanje postojanja adekvatnog sistema za bilježenje i obradu podataka, kao i postojanje i pravilnu funkciju sistema za praćenje;
- osiguravanje vršenja konsultacija sa susjednim zemljama;
- osiguravanje postojanja adekvatnog sistema i procedura za konsultaciju sa/izvještavanje prema Evropskoj komisiji, javnosti, organizacijama na koje utiče IPKZ i druge zemlje u slučaju postojanja prekograničnih pitanja.⁷⁷

⁷⁷VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 108-109.

7. HEMIKALIJE

7.1 OBIM TRANSPOZICIJE

7.1.1 Uvodne napomene

Tokom sredine devedesetih godina, povećan uvid u moguće negativne efekte hemikalija je doveo do porasta svijesti o tome da postojeći propisi EU ne mogu pružiti dovoljno informacija o hemikalijama da bi predstavljali osnovu za naučne ocjene. Nakon velike debate krajem devedesetih godina, EU je razvila novo zakonodavstvo o hemikalijama, *Uredbu (EZ) br. 1907/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2006. godine o registraciji, procjeni, odobrenjima i restrikcijama hemikalija (REACH)*, koja je stupila na snagu 2007. godine.⁷⁸ REACH uredba je od 2007. godine do danas pretrpjela brojne izmjene.⁷⁹ REACH sistem je podržan *Uredbom (EZ) br. 1272/2008 o klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smješa*. Ova Uredba objedinjuje klasifikacione kriterijume i pravila o označavanju iz Globalno harmonizovanog sistema (GHS) Ujedinjenih nacija sa zakonodavstvom EU i uključuje odredbe o Inventaru klasifikacije i obilježavanja.

Zakonski okvir EU u oblasti hemijskih materija se do usvajanja REACH uredbe sastojao od više različitih direktiva i uredbi koje su nastajale u periodu od 1967. godine, kada je usvojena prva *Direktiva Savjeta 67/548/EEZ od 27. juna 1967. godine o usklađivanju zakona, uredbi i administrativnih odredbi koje se tiču klasifikacije, pakovanja i označavanja opasnih supstanci (Direktiva o opasnim supstancama)*. Do danas je usvojen veliki broj izmjena ova direktive a usvojen je i veliki broj (preko 40 direktiva i uredbi) propisa s ciljem regulacije ovog izuzetno složenog sektora. Nekolicina ovih EU direktiva se odnosi na konkretna pitanja vezana za uvoz i izvoz opasnih hemikalija, procjenu i kontrolu rizika postojećih materija, klasifikaciju, pakovanje i označavanje opasnih smješa, itd. Od 1999. godine, Evropska komisija radi na konsolidaciji zakonodavstva u oblasti upravljanja hemikalijama u zemljama članicama EU. Zbog složenosti i tehničkih/naučnih pojedinosti, kao i konkurencije između interesa različitih političkih grupa i državnih interesa, ovaj proces je trajao nekoliko godina. REACH predstavlja instrument namijenjen konsolidaciji zakonodavstva u ovom sektoru.

Slijedi kratki prikaz obima ovih zakonskih instrumenata:

- *Uredba (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smješa*, i REACH uredba uspostavljaju:
  - centralnu strukturu (Agenciju za hemikalije) odgovornu za koordinaciju kontrole hemikalija iz aspekta zaštite zdravlja i okoliša/životne sredine;
  - zahtjeve transpozicije putem okvirnog zakona o hemikalijama i dodatnih higijenskih standarda;
  - zahtjeve razvoja kapaciteta za praćenje i provedbu u zemljama članicama, naročito na graničnim prelazima;
  - zahtjeve uspostavljanja jedinstvenih registara hemikalija;

⁷⁸ Uredba (EZ) br. 1907/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2006. godine o registraciji, procjeni, odobrenjima i restrikcijama hemikalija (REACH), kojom se uspostavlja Evropska agencija za hemikalije, koja izmjenjuje Direktivu 1999/45/EZ i opoziva Uredbu Savjeta (EEZ) br. 793/93 i Uredbu Komisije (EZ) br. 1488/94, kao i Direktivu Savjeta 76/769/EEZ i Direktive Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ.

⁷⁹ Pogledati Spisak izmjena u Aneksu 1.

- obavezu javnog pružanja informacija privatnom sektoru o zahtjevima EU.
- *Uredba (EU) br. 649/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. jula 2012. godine o izvozu i uvozu opasnih hemikalija zamjenjuje Uredbu (EZ) br. 689/2008⁸⁰ Ova Uredba kojom se u EU implementira Roterdamska konвенija, i koja definiše posebne uslove za uvoz i izvoz regulisanih hemikalija. reguliše označavanje i pakovanje svih izvoznih pošiljaka opasnih hemikalija u treće zemlje u skladu sa EU standardima, sa efektom od 1. marta 2014. godine. Propisuje oštrije standarde zaštite zdravlja ljudi i okoliša/životne sredine. Fokus je posebno stavljen na upravljanje adekvatnim rokom trajanja izvoznih hemikalija i propisno skladištenje. Aneks navodi spisak hemikalija koje podliježu proceduri obavještenja o izvozu i onih koje podliježu postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja;*
- *Uredba (EK) br. 850/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29 aprila 2004 o postojanim organskim zagađujućim materijama i amandmanima Directive 79/117/EEC kao i amandmanima Uredbe Savjeta (EK) br. 1195/2006, 172/2007 i 323/2007, Uredbe (EK) 2016/293/EU i 2016/460/EU amandmani Aneksa I, IV i V koji uključuju hexabromocyclododecan (HBCDD), kojim se implementira Stokholmska konвенija o postojanim organskim zagađivačima (POPs) i propisuje oštrije standarde zaštite zdravlja ljudi i okoliša/životne sredine. Cilj konвенije je ograničavanje, zabrana proizvodnje, upotreba, emisija, uvoz, izvoz vrlo toksičnih supstanci poznatih kao postojane organske zagađujuće materije radi zaštite zdravlja ljudi i okoline.*
- *Uredba (EZ) br. 2037/2000 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. juna 2000. godine o supatancama koje oštećuju ozonski omotač zahtijeva ocjenu implementacije državnog programa za postepeno uklanjanje ODS i poduzimanje dodatnih mjera, što uključuje i usvajanje propisa potrebnih za postizanje međunarodnih zahtjeva. Ova Uredba je do danas pretrpjela nekoliko izmjena;⁸¹*
- *Uredba (EZ) br. 648/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 31. marta 2004. godine o deterđentima zahtijeva procjenu postojećih propisa i njihove provedbe. Ova Uredba je izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) br. 907/2006 od 20. juna 2006. godine, Uredbom (EZ) br. 1336/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine, Uredbom (EZ) br. 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 551/2009 od 25. juna 2009. godine, Uredbom (EU) br. 259/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. marta 2012. godine.*
- *Direktiva Savjeta 87/217/EEZ od 19. marta 1987. godine o prevenciji i redukciji zagađenja okoliša/životne sredine azbestom, uz izmjene iz Direktive 91/692/EEZ i Uredbe EZ/807/2003, zahtijeva postavljanje dodatnih mjera kontrole proizvoda koji sadrže azbest i mjera kontrole nad upotrebom azbesta u proizvodnji, te postavlja granice azbestnih emisija pri rušenju zgrada, u proizvodnji, itd.;*
- *Direktiva 2004/10/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine o usklađivanju zakona, uredbi i administrativnih odredbi u oblasti primjene principa dobre laboratorijske prakse i verifikacije njihove primjene pri ispitivanju hemijskih supstanci sa izmjenama iz Uredbe (EZ) br. 219/2009, zahtijeva razvoj sistema certifikacije laboratorija u skladu sa OECD standardima DLP.*

⁸⁰ Koja zamjenjuje Uredbu o uvozu i izvozu opasnih hemikalija ((EZ) 304/2003).

⁸¹ Spisak svih izmjena se nalazi u Aneksu I.

- EU je 22. septembra 2010. godine usvojila *Direktivu 2010/63/EU, koja ažurira i zamjenjuje Direktivu 86/609/EEZ o zaštiti životinja koje se koriste za naučne svrhe*, koja zahtijeva uspostavljanje sistema izdavanja dozvola za eksperimente na životinjama. Nova Direktiva je u punom obliku stupila na snagu 1. januara 2013. godine;
- Direktiva 2009/128/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice i postizanje održive upotrebe pesticida;
- *Uredba (EU) br. 528/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. maja 2012. godine o stavljanju u promet i upotrebi biocidnih proizvoda, koja izmjenjuje i zamjenjuje Direktivu 98/8/EZ o stavljanju u promet biocidnih proizvoda sa efektom od 1. septembra 2013. godine*, zahtijeva razvoj sistema davanja ovlaštenja i stavljanje u promet biocida.

7.1.2 Pregled

7.1.2.1 REACH - Uredba EZ/1907/2006

REACH - Uredba EZ/1907/2006, do danas nekoliko puta izmijenjena,⁸² stvara jedinstven sistem za "postojeće" i "nove" hemikalije, sa naglaskom na:

- registraciju;
- smanjenje obima ispitivanja na životinjama, uz razmjenu podataka;
- bolje informisanje o opasnostima i rizicima;
- procjenu potencijalnih rizika putem konsultovanja industrije radi dobivanja dodatnih informacija;
- proces davanja odobrenja;
- pripremu Inventara klasifikacije i obilježavanja; i
- javnu dostupnost informacija.

Odredbe REACH uredbe prenose odgovornost za pružanje dokaza o bezbjednosti hemikalija na industriju, kako bi se izbjegli ili adekvatno kontrolisali rizici po zdravlje ljudi i okoliša/životne sredine.

Osnovi zahtjevi obuhvataju sljedeće:

- Proizvođači i uvoznici su obavezni da prikupe informacije o karakteristikama supstanci i da te informacije registruju u centralnoj bazi podataka;
- Preduzeća koja proizvode ili uvoze više od jedne tone određene hemijske materije godišnje imaju obavezu registracije takvih hemikalija u centralnoj bazi podataka. Ako se hemikalija ne registruje, njena proizvodnja ili uvoz na tržište EU neće biti dozvoljeni;
- Evropska agencija za hemikalije u Helsinkiju predstavlja centralnu tačku REACH sistema - vodi bazu podataka za ovaj sistem, vrši koordinaciju i temeljnu procjenu posebno zabrinjavajućih hemikalija i vodi javnu bazu podataka iz koje potrošači i stručnjaci mogu dobiti informacije o opasnostima;
- Progresivnu zamjenu najopasnijih hemikalija nakon što se identifikuju odgovarajuće alternative za njih;

⁸² Nezvanični konsolidovani tekst za informativne svrhe je dostupan na: <http://echa.europa.eu/uredbas/reach/legislation>. Dostupno 14.04.2014.

- Krajnji korisnici hemikalija moraju:
  - primjenjivati mjere kontrole rizika za opasne materije koje su navedene u proizvođačevom bezbjednosno-tehničkom listu;
  - imaju pravo da informišu proizvođača o tome da koriste određenu materiju, odnosno registruju tu vrstu primjene, kako bi je proizvođač mogao uključiti u procjenu bezbjednosti date hemikalije;
  - Moraju da pruže dovoljne informacije proizvođaču, kako bi proizvođač mogao razviti adekvatan scenario izloženosti za tu vrstu upotrebe. Alternativno, mogu sprovesti i vlastitu procjenu bezbjednosti hemikalije i rezultate prijaviti Agenciji za hemikalije. Ostali EU propisi o hemikalijama

EU sistem klasifikacije i označavanja opasnih supstanci i smješa je okvirni zahtjev koji se koristi i pri definisanju obima drugih akata EU o zaštiti okoliša/životne sredine, uključujući Direktivu o opasnom otpadu i Seveso direktive o prevenciji opasnosti od većih nesreća.

Uredba (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o razvrstavanju, označavanju i pakiranju tvari i smjesa, kojom se izmjenjuju, dopunjuju i ukidaju Direktiva 67/548/EEZ i Direktiva 1999/45/EZ i izmjenjuje i dopunjuje Uredba (EZ) br. 1907/2006, kojom se u Evropskoj uniji implementira Globalno harmonizovani sistem klasifikacije i obilježavanja hemikalija Ujedinjenih nacija, ima za cilj da obezbijedi visok nivo zaštite zdravlja ljudi i životne sredine, kao i slobodan promet supstanci, smješa i proizvoda kroz usaglašavanje kriterijuma za klasifikaciju supstanci i smješa, kao i pravila za obilježavanje i pakovanje opasnih supstanci i smješa. Ova regulativa propisuje obaveze za proizvođače, uvoznike i dalje korisnike da izvrše klasifikaciju, obilježavanje i adekvatno pakovanje supstanci i smješa koje stavljaju na tržište, te da prijave Evropskoj agenciji za hemikalije ovu klasifikaciju i obilježavanje. Propisano je uspostavljanje liste usaglašene klasifikacije i obilježavanja, te uspostavljanja Inventara klasifikacije i obilježavanja.

Uredba (EZ) br. 2037/2000 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. juna 2000. godine je zamijenila Uredbu Savjeta (EZ) br. 3093/94 o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, s ciljem usvajanja pravila Zajednice o tehničkom razvoju koja su se pojavila nakon usvajanja Uredbe, i u skladu sa izmjenama Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač iz 1995, 1997. i 1999. godine. Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač (94/3093) ograničava/reguliše proizvodnju, uvoz, izvoz, isporučivanje, upotrebu, obnavljanje, recikliranje, popravlanje i uništavanje supstanci koje oštećuju ozonski omotač (ODS) i time sprovodi obaveze EU iz Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača i Montrealskog protokola, s izmjenama.

Direktiva 87/217/EEZ od 19. marta 1987. godine o prevenciji i redukciji zagađenja okoliša/životne sredine azbestom, uz izmjene iz Direktive 91/692/EEZ i Uredbe EZ/807/2003, podržava ostala EU ograničenja vezana za azbest postavljanjem graničnih vrijednosti emisija azbesta u vazduh i tečni otpad. Zahtijeva smanjenje emisija na izvoru i recikliranje tečnih otpada iz proizvodnje azbesta. Direktiva propisuje da se rušenje zgrada, prevoz i odlaganje azbestnog otpada mora vršiti bez ispuštanja azbesta.

Uredba (EZ) br. 648/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 31. marta 2004. godine o deterdžentima zabranjuje stavljanje u promet i upotrebu deterdženata koji ne zadovoljavaju specifične zahtjeve biorazgradivosti surfaktanata u sklopu njihove formulacije i određuje metode za ispitivanje biorazgradivosti surfaktanata.

Direktiva 2004/10/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine o usklađivanju zakona, uredbi i administrativnih odredbi u oblasti primjene principa dobre laboratorijske prakse i verifikacije njihove primjene pri ispitivanju hemijskih materija⁸³ zahtijeva da laboratorije koje vrše ispitivanje hemijskih proizvoda u skladu sa, između ostalog, Direktivom 67/548/EEZ, poštuju OECD-ove principe dobre laboratorijske prakse DLP kako bi podaci o hemijskim proizvodima bili međusobno prihvatljivi.

Direktiva 2010/63/EU, koja ažurira i zamjenjuje Direktivu 86/609/EEZ o zaštiti životinja koje se koriste za naučne svrhe, koja je pripremljena s ciljem maksimalnog mogućeg smanjenja broja životinja koje se koriste za eksperimentalne svrhe, odnosno za testiranje toksičnosti hemikalija u skladu sa Direktivom 67/548/EEZ. Postavlja minimalne standarde za smještaj i brigu i reguliše korištenje životinja putem sistematske evaluacije projekata koja uključuje, između ostalog, procjenu stepena bola, patnje i trajnih ozljeda nanešenih životinjama. Zahtijeva redovne inspekcije bazirane na riziku i poboljšava transparentnost putem primjene mjera kao što je objavljivanje ne-tehničkih sažetaka projekata i retrospektivne procjene. Razvijanje, provjera i provođenje alternativnih metoda se promoviraju mjerama kao što je uspostavljanje referentne EU laboratorije za provjeru alternativnih metoda podržanih od strane laboratorija u zemljama članicama, i traži od zemalja članica da promoviraju alternativne metode. Zemlje članice moraju osigurati da su svi uzgajivači, dobavljači i korisnici registrovani i ovlašteni od strane nadležne institucije. Ova ovlaštenja se mogu davati na određeni vremenski period, isključivo ako uzgajivač, dobavljač ili korisnik i njihovi subjekti odgovaraju zahtjevima ove Direktive.

Uredba (EU) br. 528/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. maja 2012. godine o stavljanju u promet i upotrebi biocidnih proizvoda ima za cilj slobodan promet biocidnim proizvodima unutar EU, uz osiguranje visokog stepena zaštite zdravlja ljudi, životinja i okoliša/životne sredine. Uredba propisuje postupak odobravanja aktivnih supstanci, stavljanja u promet i upotrebu biocidnih proizvoda, uključujući i pravila o međusobnom priznavanju odobrenja i o paralelnoj trgovini.

7.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

Zbog činjenice da postoji veliki broj zainteresovanih strana i subjekata na koje utiču EU propisi u oblasti hemikalija, kao i toga da je u provođenje propisa o hemikalijama u zemljama članicama uključeno više različitih institucija (iz oblasti zaštite okoliša/životne sredine, zdravstva i socijalne zaštite, rada, poljoprivrede, industrije, veterinarstva), zemlje članice su dužne da osiguraju sljedeće:

- davanje nadležnosti institucijama koje posjeduju adekvatne kadrovske i materijalne resurse;
- da nadležna institucija vrši konsultaciju sa zainteresovanim stranama, i priprema i objavljuje uputstva za iste. Zainteresovane strane uključuju institucije nadležne za zaštitu okoliša/životne sredine (po pitanjima opasnih materija, proizvodnje proizvoda koji sadrže azbest), građevinske industrije, javnosti i institucija koje se bave istraživanjem, na svim nivoima vlasti.
- Nadležna institucija može da upravlja procedurama za prijavu i odobravanje, posjeduju sposobnost praćenja usklađenosti sa propisima i provedbe izvršnih mjera (odnosno, postoji efektivan sistem za vršenje inspekcije i provedbu);

⁸³ Izmijenjena Uredbom (EZ) br. 219/2009.

- Nadležna institucija je uspostavila adekvatan sistem za prikupljanje, obradu i prenos podataka, koji omogućava pripremu i podnošenje izvještaja u skladu sa pravnom stečevinom EU u oblasti hemikalija, i ima pripremljene procedure za izvještavanje i pripremu rekapitulacije prikupljenih statističkih informacija;
- Nadležna institucija može da garantuje zaštitu poslovno osjetljivih informacija;
- data su ovlaštenja relevantnim i adekvatnim laboratorijama;
- mehanizme za hitno obavještavanje javnosti (u slučajevima navedenim u Direktivama 2001/18/EZ i 98/81/EZ, i Uredbi 1946/2003).⁸⁴

8. ZAŠTITA PRIRODE

8.1 OBIM TRANSPOZICIJE

Direktiva Savjeta 92/43/EEZ od 21. maja 1992. godine o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore, uz izmjene iz Direktiva 97/62/EZ i 2006/105/EZ i Uredbe (EZ) 1882/2003, uspostavlja evropsku mrežu ekoloških lokaliteta (Natura 2000) i osigurava zaštitu odabranih staništa i vrsta na način koji vrstama i samom lokalitetu pruža "povoljan konzervacioni status". Takođe, Direktiva propisuje i pravni osnov za striktnu zaštitu određenih vrsta koje su od velikog konzervacionog značaja u Evropi.

Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. novembra 2009. godine o konzervaciji divljih ptica (kodifikovana verzija Direktive 79/406/EZ i njenih izmjena) zahtijeva od zemalja članica da zaštite divlje ptice i njihova staništa. Zemlje članice imaju obavezu da uspostave i upravljaju zaštićenim područjima i da zabrane aktivnosti koje bi mogle naštetiti lokalitetima i vrstama.

Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima ima za cilj postavljanje pravne osnove za provođenje CITES konvencije, odnosno regulacije trgovine određenim biljnim i životinjskim vrstama koje su ugrožene ili mogu postati ugrožene trgovinom. Uredba omogućava provođenje CITES konvencije u EU, iako EU nije potpisnica ove konvencije.⁸⁵

Direktiva Savjeta 1999/22/EZ od 29. marta 1999. godine o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima postavlja pravila za licensiranje i inspekciju zooloških vrtova. Osnovni zahtjev ove Direktive je provedba adekvatnog sistema licensiranja zooloških vrtova, koji će osigurati primjenu odgovarajućih mjera ili zatvaranje zoološkog vrta u slučaju kršenja zahtjeva. Direktiva takođe zahtijeva nametanje efektivnih i proporcionalnih kaznenih mjera koje će odvratiti uprave zooloških vrtova od daljeg kršenja.

Uredba Savjeta (EEZ) br. 3254/91 od 4. novembra 1991. godine o zabrani klopki za noge, zabranjuje upotrebu klopki za noge i ograničava uvoz koža životinja uhvaćenih ovakvim klopkama.

⁸⁴ VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 109.

⁸⁵ EU ne može biti strana u ovoj konvenciji iz razloga formalne prirode - potpisnici konvencije mogu biti samo države, a ne grupe ili udruženja država.

8.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

Zahtjevi EU za zemlje članice po pitanju usklađivanja u ovom sektoru obuhvataju poduzimanje sljedećih koraka:

- Određivanje nadležnih institucija za provođenje propisa o zaštiti prirode, koje će snositi odgovornost za provedbu sljedećih aktivnosti:
  - uspostavljanje sistema opšte zaštite svih ptica u divljini (čime se osigurava njihova zaštita);
  - određivanje i uspostavljanje Područja pod posebnom zaštitom;
  - provođenje procedura za zabranu uvoza određenih proizvoda od foka;
  - uspostavljanje upravnih tijela, naučnih tijela i određivanje carinskih tijela nadležnih za vršenje provjera;
  - uspostavljanje snažnog sistema za provedbu i praćenje;
- izvještavanje prema Evropskoj komisiji o određivanju nadležnih institucija i transpoziciji i provođenju EU propisa u oblasti zaštite prirode;
- osiguravanje da nadležne institucije (u skladu sa ustavnim ili administrativnim uređenjem) posjeduju kapacitete potrebne za adekvatno vršenje poslova planiranja, zaštite i upravljanja lokalitetom i podizanje javne svijesti;
- uspostavljanje aranžmana za efektivno uključenje i učešće u donošenju odluka svih zainteresovanih strana (uključujući, između ostalog, sve zainteresovane javne institucije, poljoprivrednike, vlasnike zemljišta, lovce, ribolovce, itd.).⁸⁶

9. BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI

9.1 OBIM TRANSPOZICIJE

9.1.1 Uvodne napomene

Propisi EU o buci u okolišu/životnoj sredini propisuju obavezu zemalja članica da izrade strateške mape buke, koristeći usklađene indikatore buke. Nadležne institucije su odgovorne za izradu akcionih planova za smanjenje buke u područjima gdje buka prelazi dozvoljene nivoe i za održavanje nivoa buke u područjima sa prihvatljivim vrijednostima. Smanjenje buke koju proizvode uređaji za upotrebu na otvorenom, pravilno označavanje i procjena su neophodni za izvoz proizvoda za vanjsku upotrebu proizvedenih u BiH na tržište EU. I konačno, pravni instrumenti koji se bave prometnom, avionskom i željezničkom bukom imaju za cilj smanjenje buke koju emituju automobili, motocikli, avioni (naročito u blizini većih aerodroma) i željeznice.

9.1.2 Pregled

9.1.2.1 Direktiva o buci u okolišu/životnoj sredini

Direktiva 2002/49/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. juna 2002. godine o procjeni i upravljanju bukom u okolišu/životnoj sredini - Deklaracija Komisije pred Odborom za pomirenje u

⁸⁶VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 107-108.

vezi Direktive o procjeni i upravljanju bukom u okolišu/životnoj sredini (Direktiva o buci u okolišu/životnoj sredini) se primjenjuje na buku kojoj su izloženi ljudi u urbanim i ruralnim sredinama ali isključuje buku iz aktivnosti u domaćinstvima, buku na radnom mjestu, buku u transportnim vozilima i buku koju proizvode vojne operacije. Direktiva zahtijeva od zemalja članica da upotrijebe četiri definisana indikatora buke za izradu mapa buke, kako je definisano Aneksom I Direktive - od kojih se tri odnose na izloženost buci tokom dana (L_{dan}), večeri ($L_{veče}$) i noći ($L_{noć}$), dok četvrta predstavlja ponderiranu srednju vrijednost ostale tri (L_{dvn}) Komisija je odgovorna za uspostavljanje zajedničkih mjera za procjenu za $L_{noć}$ i L_{dvn} , do kada će se ove vrijednosti određivati metodologijom navedenom u Aneksu II Direktive. Za planiranje akustičnosti (tj. mjera smanjenja budućih emisija buke) i zoniranje buke, mogu se koristiti i drugi indikatori osim $L_{noć}$ i L_{dvn} .

Sva ograničenja nivoa buke, važeća ili planirana, se moraju prijaviti Komisiji. Nadležne institucije u zemljama članicama moraju usvojiti akcijske planove za smanjenje izloženosti buci na određenim lokacijama, identifikovanim u mapama buke, ograničavanjem nivoa buke ili na osnovu drugih kriterijuma. Strateške mape buke i akcioni planovi su obavezni za sva naseljena područja sa više od 100.000 stanovnika, prometnice sa više od tri miliona vozila godišnje i željeznice sa više od 30.000 vozova. Spisak ovih lokacija se mora dostaviti Komisiji. Minimalni zahtjevi vezani za mape buke i akcijske planove su postavljeni u Aneksima IV i V Direktive.

Mape buke i akcioni planovi moraju biti podvrgnuti evaluaciji i reviziji, ukoliko je to potrebno, svakih pet godina, a najkasnije do 30. juna 2012. godine. Strateške mape buke i akcioni planovi moraju biti javno dostupni.

9.1.2.2 Direktiva o uređajima za upotrebu na otvorenom

Direktiva 2000/14/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. maja 2000. godine o usklađivanju zakona zemalja članica u oblasti emisija buke u okolišu/životnoj sredini iz uređaja za upotrebu na otvorenom, sa izmjenama iz Direktive 2005/88/EZ i Uredbe (EZ) 219/2009, (Direktiva o vanjskoj opremi), propisuje standarde za emisiju buke, procedure za procjenu usklađenosti, tehničku dokumentaciju i prikupljanje podataka o emisijama buke u okolišu/životnoj sredini iz uređaja za upotrebu na otvorenom. Direktiva se odnosi na nabrojane vrste uređaja za upotrebu na otvorenom (granične vrijednosti su navedene za 22 vrste uređaja) i definisane (definicije su priložene za 55 vrsta uređaja) Direktivom.

9.1.2.3 Propisi o saobraćajnoj buci

Pravni instrumenti koji se bave bukom na putnim saobraćajnicama obuhvataju:

- Direktivu Savjeta 92/23/EEZ od 31. marta 1992. godine o gumama za motorna vozila i priključna vozila i njihovo postavljanje (Direktiva o gumama za motorna vozila), sa izmjenama iz Direktive 2001/43/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. juna 2001. godine o gumama za motorna vozila i priključna vozila i njihovo postavljanje, i Direktivu Komisije 2005/11/EZ od 16. februara 2005. godine koja obuhvata prilagođavanje gornje Direktive tehničkim naprecima na ovom polju. Postavlja pravila za gume koja se odnose ne samo na njihove karakteristike već i na zahtjeve opremljenosti motornih i priključnih vozila po pitanju guma;
- Direktiva Savjeta 70/157/EEZ od 6. februara 1970. godine o usklađivanju zakona zemalja članica o dozvoljenim zvučnim nivoima i izduvnim sistemima motornih vozila (Direktiva o motornim vozilima), koja je izmijenjena: Direktivom Komisije 73/350/EEZ, Direktivom Savjeta 77/212/EEZ, Direktivom Komisije 81/334/EEZ, Direktivom Komisije 84/372/EEZ,

Direktivom Savjeta 84/424/EEZ, Direktivom Savjeta 87/354/EEZ, Direktivom Komisije 89/491/EEZ; Direktivom Savjeta 92/97/EEZ, Direktivom Komisije 96/20/EZ, Direktivom Komisije 99/101/EZ, Direktivom Komisije 2007/734/EZ. Ova Direktiva umanjuje granične vrijednosti buke iskazane u dB(A) u aneksima ove Direktive. Ova Direktiva takođe definiše proceduru testiranja;

- Direktiva Savjeta 97/24/EZ od 17. juna 1997. godine o nekim karakteristikama motornih vozila sa dva ili tri točka (Direktiva o buci motocikala) propisuje procedure za testiranje i homologaciju, kao i gornje vrijednosti emisije buke za motorna vozila sa dva i tri točka (motocikli, mopedi i tricikli). Ova Direktiva je izmijenjena Direktivom 2002/51/EZ, Direktivom Komisije 2003/77/EZ, Direktivom Komisije 2005/30/EZ, Direktivom Komisije 2006/120/EZ, Direktivom Komisije 2006/27/EZ, Direktivom Komisije 2006/72/EZ, Direktivom Komisije 2009/108/EZ;⁸⁷ i
- Uredba (EZ) br. 1222/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2009. godine o označavanju guma u smislu ekonomičnosti potrošnje goriva i drugim ključnim parametrima, uz izmjene iz Uredbe 228/2011 i Uredbe 1235/2011, se odnosi na gume tipa C1, C2 i C3, nabraja odgovornosti dobavljača i distributera guma i vozila i traži od zemalja članica da procijene deklarisanu klasu vanjske buke i izmjerene vrijednosti u skladu sa Aneksom I, dio C, i procedurom definisanom u Aneksu IV Uredbe.

Pravni instrumenti koji se bave avionskom bukom obuhvataju:

- Direktivu Savjeta 80/51/EEZ od 20. decembra 1979. godine o ograničenju emisija buke iz podzvučnih vazduhoplova (Direktiva o buci iz podzvučnih vazduhoplova), sa izmjenama iz Direktive 83/206/EEZ;
- Direktivu Savjeta 89/629/EEZ od 4. decembra 1989. godine o ograničenju emisija buke koju stvaraju civilni podzvučni mlazni avioni (Direktiva o civilnim podzvučnim mlaznim avionima), uz izmjene iz Direktive 92/14/EZ o ograničenju avionskih operacija iz dijela 2., poglavlje 2., Knjiga 1. Aneksa 16 Konvencije o međunarodnoj civilnoj avijaciji, sa izmjenama iz Direktive 98/20/EZ i Direktive 1999/28/EZ; i
- Direktive 2002/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. marta 2002. godine o uspostavljanju pravila i procedura za uvođenje operativnih ograničenja na aerodromima u Zajednici (Direktiva o aerodromskoj buci), sa izmjenama iz Uredbe (EZ) br. 1137/2008 koja propisuje osnovna pravila za zabranu najbučnijih letjelica na evropskim aerodromima.

Ove Direktive osiguravaju da će zemlje članice izvršiti provođenje standarda za emisiju buke koju stvaraju podzvučne letjelice, koji su sporazumno dogovoreni ali nemaju pravnu snagu unutar Međunarodne organizacije za civilnu avijaciju (ICAO). Direktive pored toga sprovode i određene preporuke Konferencije evropske civilne avijacije. Direktive se razlikuju od drugih direktiva koje se bave bukom time što ne isključuju uvođenje oštrijih mjera od strane zemalja članica.

Direktive zajednički zahtijevaju od zemalja članica da osiguraju da se relevantne kategorije civilnih letjelica registrovane na njihovim teritorijama ne koriste ako nisu odobrene u skladu sa određenim poglavljima Knjige 1 Aneksa 16/5 Konvencije o međunarodnoj civilnoj avijaciji⁸⁸. Pored toga, ovi pravni instrumenti propisuju pravila za dosljedno uvođenje operativnih

⁸⁷ Za informativne potrebe, konsolidovana verzija se može naći na:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997L0024:20090907:EN:PDF>.

Dostupno 11.04.2013.

⁸⁸ Poznata pod nazivom Čikaška konvencija (1944). Aneks 16 obuhvata samo neke kategorije letjelica.

ograničenja na aerodromima u EU, s ciljem ograničavanja broja osoba na koje negativno utiče buka koju stvaraju letjelice. Dalje, opšta pravila o upravljanju bukom koju stvaraju letjelice, pravila za procjenu potrebe uvođenja operativnih ograničenja i pravila za provođenje takvih ograničenja, naročito u pogledu letjelica usklađenih samo sa poglavljem 3. ICAO standarda. Gradski aerodromi imaju pravo na uvođenje strožijih zahtjeva, ali pod uslovom da su zadovoljeni određeni kriterijumi.

Željeznička buka je regulisana:

- Direktivom 2008/57/EZ o zajedničkom djelovanju željezničkog sistema unutar Zajednice, uz izmjene iz Direktive 2009/131/EZ koja mijenja Aneks VII Direktive 2008/57/EZ, Direktive 2011/18/EU koja mijenja Aneks II, V i VI Direktive 2008/57/EZ, Direktive 2013/9/EU koja mijenja Aneks III Direktive 2008/57/EZ;⁸⁹ (Direktiva o zajedničkom djelovanju evropskog željezničkog sistema); i
- Odluka Komisije 2011/229/EU od 4. aprila 2011. godine o tehničkim specifikacijama za zajedničko djelovanje (interoperabilnost) podsistema "buka koju proizvodi željeznički vozni park" u transevropskom konvencionalnom željezničkom sistemu, sa izmjenama iz Odluke Komisije od 23. jula 2012. godine o tehničkim zahtjevima za zajedničko djelovanje.

U skladu sa ovim pravnim instrumentima, Tehnički zahtjevi za zajedničko djelovanje se odnose na željeznički vozni park Transevropskog konvencionalnog željezničkog sistema.

9.2 ZAHTJEVI INSTITUCIONALNOG PRILAGOĐAVANJA

Po pitanju provođenja propisa EU u oblasti buke u okolišu/životnoj sredini, određeni su sljedeći zahtjevi u pogledu institucionalnog prilagođavanja u zemljama kandidatima, s ciljem usklađivanja propisa:

- određivanje nadležne institucija u smislu:
  - tehničke ekspertize;
  - odnosa sa drugim institucijama i nevladinim organizacijama; i
  - ovlaštenja za provođenje izvršnih mjerakoja će Komisiju izvještavati o buci, u skladu sa relevantnim propisima EU;
- određivanje nadležnih institucija koje će snositi odgovornost za izradu (i odobravanje, po potrebi) strateških mapa buke i akcionih planova za naseljena područja, saobraćajnice, željeznice i aerodrome (u skladu sa Direktivom o buci u okolišu/životnoj sredini br. 2002/49/EZ);
- uspostavljanje odgovarajućih aranžmana za:
  - obavještanje javnosti o izloženosti buci;
  - efektima izlaganja buci;
  - učešće javnosti u donošenju odluka; i
  - uključenost javnosti u proces upravljanja bukom;
- vršenje konsultacija sa susjednim zemljama kada je to potrebno radi usaglašavanja strateških mapa buke i planiranje aktivnosti;

⁸⁹ Vidjeti i Preporuku Komisije 2011/217/EU o ovlaštenju za puštanje u upotrebu strukturalnih podsistema i vozila u skladu sa Direktivom 2008/57/EZ.

- određivanje nadležnih institucija koje snose odgovornost za dalje radnje na provođenju Direktive 2000/14/EZ, uključujući i nadzor nad tržištem;
- imenovanje tijela odgovornih za provođenje nadzora nad procedurom procjene usklađenosti u skladu sa Direktivom 2000/14/EZ⁹⁰.

---

⁹⁰VODIČ ZA OSNOVNE ADMINISTRATIVNE STRUKTURE POTREBNE ZA PROVEDBU PRAVNE STEČEVINE EU, str. 109-110.

V. IZVORI MEĐUNARODNIH OBAVEZA BIH U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE

1. UVODNE NAPOMENE

Međunarodni ugovori o zaštiti okoliša/životne sredine, kao izvor međunarodnih obaveza BiH nisu posebno obrađeni EAS-om. Međutim, međunarodni ugovori o zaštiti okoliša/životne sredine, čiji je EU potpisnik, i koje na taj način postaju dio pravne stečevine EU, se moraju uključiti u pravne sisteme u BiH putem transpozicije pravnih instrumenata EU u kojima su te obaveze ugrađene u pravnu stečevinu EU. Stoga je važno napomenuti da BiH ima dvostruku međunarodnu obavezu po pitanju svih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine potpisanih od strane EU i BiH:

- obavezu direktnog poštovanja ugovora, njegovim provođenjem na svojoj cjelokupnoj teritoriji i učešćem u aktivnostima i institucionalnim aranžmanima definisanih tim međunarodnim ugovorima, uključujući i redovno izvještavanje prema KSS;
- obavezu indirektnog poštovanja međunarodnih ugovora kroz transpoziciju dijelova pravne stečevine EU koji se odnose na date međunarodne ugovore u svoje pravne sisteme, provođenje i izvršenje tih propisa, kao i redovno izvještavanje prema institucijama EU.

U ovom kontekstu, ustavne dužnosti entiteta, BD BiH i ostalih administrativnih jedinica su bez sumnje relevantne za provođenje međunarodnih ugovora u BiH. Pojedinačna pitanja usklađenosti, u aktivnostima i radnjama institucija nadležnih za zaštitu okoliša/životne sredine u BiH na provođenju međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine, se moraju elaborirati i kreirati u skladu sa ustavnim nadležnostima BiH, entiteta i BD BiH kroz komplet zajednički zacrtanih, usklađenih planskih dokumenata za provedbu svakog međunarodnog ugovora. Ovi kompleti dokumenata bi se trebali sastojati od Strategije za prilagođavanje primjenjive na čitavoj teritoriji BiH i Strategije i Akcionih planova primjenjivih na teritorije FBiH, RS i BD BiH. Procedure za izradu nacrtu i usvajanje ovih dokumenata treba potpuno da odražavaju nadležnosti institucija za zaštitu okoliša/životne sredine uspostavljenih pozitivnim zakonima.

Spisak relevantnih izvora međunarodnih obaveza BiH u oblasti zaštite okoliša/životne sredine se nalazi u Aneksu II ove Strategije.

VI. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIRI ZA USKLAĐIVANJE U BIH

1. UVODNE NAPOMENE

Zakonska prava i obaveze u oblasti zaštite (očuvanja, zaštite i unapređenja) okoliša/životne sredine države BiH i njenih političkih (ustavnih) jedinica (FBiH, RS i BD BiH) se mogu sagledati iz ugla:

- Ustava i zakonodavstva BiH;
- Ustava i zakonodavstava FBiH i RS; i
- Konačne odluke Arbitražnog tribunala za spor oko međuentitetske granice na području Brčkog, izdate 5. marta 1999. godine⁹¹ i s tim povezanog zakonodavstva u BiH i BD BiH.⁹²

U daljem tekstu slijedi pregled relevantnih ustavno-pravnih odredbi i njihovo usklađivanje u oblasti životne sredine/okoliša, unutar opšteg zakonodavnog i institucionalnog okvira u BiH. Ovi okviri takođe čine osnovu unutar koje BiH ispunjava svoje međunarodne obaveze prihvaćene putem potpisivanja/ratifikacije međunarodnih ugovora (u ovom slučaju SSP-a) i svi ustavni dijelovi BiH, odnosno FBiH, RS i BD BiH, imaju dužnost da pruže svu neophodnu pomoć državnom nivou u njihovom ispunjavanju.

2. USTAVNO-PRAVNE ODREDBE U BIH

2.1 USTAV BIH

Ustav BiH svefunkcije i ovlaštenja (odnosno funkcije izvršne vlasti) koja nisu eksplicitno dodijeljena institucijama BiH dodjeljuje entitetima FBiH i RS (i Brčko distriktu).⁹³ Entiteti i sve njihove sastavne jedinice (kantoni, gradovi i opštine) moraju poštovati Ustav i odluke institucija BiH.⁹⁴

Poznato je da su institucije BiH nadležne za vanjsku politiku.⁹⁵

Entiteti su dužni da pruže svu potrebnu podršku institucijama BiH u ispunjavanju međunarodnih obaveza BiH.⁹⁶

Zajedničkim tumačenjem ove tri ustavne odredbe iz člana III 1 (a), 3 (b) i 2 (b) može se zaključiti da one čine zadovoljavajući normativni okvir za ispunjenje međunarodnih obaveza BiH prihvaćenih potpisivanjem SSP-a. Ovaj normativni okvir, zaokružen sa nekoliko zakonskih odredbi navedenih u daljem tekstu, zapravo predstavlja državni pravni okvir unutar kog će se EAS provoditi, uzimajući u obzir relevantne zahtjeve ustavno-pravnih sistema entiteta i BD BiH.

Predsjedavajući i ministri Savjeta ministara BiH snose odgovornost za provedbu politika i odluka BiH koje se tiču, između ostalog, i vanjske politike.⁹⁷

---

⁹¹ Pogledati na: http://1997-2001.state.gov/www/regions/eur/bosnia/990305_arbiter_brcko.html. Dostupno 28.04.2014.

⁹² Amandman I na Ustav BiH ("Sl.Glas. BiH" br. 25/09); Statut Brčko distrikta (prečišćeni tekst), ("Sl.Glas. BD BiH" br. 2/10).

⁹³ Član III. 3 (a).

⁹⁴ Član III. 3 (b).

⁹⁵ Ustav BiH, Član III 1 (a).

⁹⁶ Ustav BiH, Član III 2 (b).

⁹⁷ Ustav BiH, Član V. 4 (a).

Po osnovu ovih ustavnih odredbi, nekoliko zakona BiH reguliše pitanja od značaja za nadležnosti institucija BiH za problematiku zaštite okoliša/životne sredine. Slijedi kratak pregled ovih zakona i sekundarnog zakonodavstva.

2.2 ZAKON O SAVJETU MINISTARA⁹⁸

U provođenju svojih dužnosti i prava, Savjet ministara BiH ima mogućnost usvajanja različitih zakonskih akata, odnosno:

- odluka;
- zaključaka;
- nacрта i prijedloga zakona;
- analiza;
- informacija;
- strateških dokumenata;
- programa;
- sporazuma;
- protokola;
- i drugih akata.⁹⁹

U skladu sa članom 23, Direkcija za evropske integracije BiH (DEI) je, između ostalog, nadležna za usklađivanje svih aktivnosti institucija BiH kao i nadzor nad provođenjem relevantnih odluka tih institucija u oblasti evropskih integracija. DEI ima obavezu učestvovanja u aktivnostima i izradi nacрта politika i pravnih instrumenata vezanih za dužnost BiH da djeluje u cilju uključenja u procese evropskih integracija.¹⁰⁰

2.3 ZAKON O MINISTARSTVIMA I DRUGIM ORGANIMA UPRAVE U BIH¹⁰¹

Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH je uspostavljeno Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave u BiH¹⁰² sa nadležnostima za djelovanje na polju odgovornosti BiH u vezi:

- kreiranja politika;
- osnovnih principa;
- koordinacije aktivnosti;
- usklađivanja planova institucija u entitetima i BD BiH sa međunarodnim institucijama na polju zaštite okoliša/životne sredine i razvoja i upotrebe prirodnih resursa.¹⁰³

---

⁹⁸ Zakon O Savjetu ministara (Sl. glasnik BiH" br. 30/3, 42/3, 81/06, 76/07, 81/07, 24/08 i Tumačenje ("Sl. glasnik BiH", br.94/07).

⁹⁹ Zakon o Savjetu ministara, član 17.

¹⁰⁰ Član 23.

¹⁰¹ "Sl. glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09)

108 Član 15.

¹⁰² Član 7 stav 2.

¹⁰³ Član 9. stav 2.

U slučaju sukoba nadležnosti ministarstava, ili u slučaju da određeni zadaci nisu jasno dodijeljeni određenom ministarstvu, a ako su slične prirode kao zadaci za koje je ministarstvo nadležno, Savjet ministara će donijeti odluku u tome koje ministarstvo je nadležno.¹⁰⁴

Zakon takođe detaljno reguliše nadležnosti DEI.¹⁰⁵ DEI ima obavezu da uspostavi funkcionalne odnose sa ministarstvima, administrativnim organizacijama i entitetskim vladama na polju strategije i politika EU integracija, usklađivanja zakona i koordinacije podrške.¹⁰⁶

Unutrašnja organizacija ministarstava mora biti bazirana na načelima zacrtanim Zakonom o upravi BiH i pravilniku o unutrašnjoj organizaciji usvojenom od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.¹⁰⁷ Ministar pravde mora izdati svoje mišljenje o uredbi o unutrašnjem uređenju, koja se konačno potvrđuje odlukom Savjeta ministara.¹⁰⁸

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO) je u aprilu 2009. godine usvojeno od strane Ministra i potvrđeno od strane Savjeta ministara BiH na 84. sjednici održanoj 17.04.2009. godine. Dva amandmana su uslijedila, prvi u julu 2009. godine, koji je potvrđen od strane Savjeta ministara BiH na 95. sjednici održanoj 23.07.2009. godine, i drugi 30.07.2010. godine, koji je potvrđen od strane Savjeta ministara BiH na 128. sjednici održanoj 14.07.2010. godine. Ovom uredbom je uspostavljen Sektor za prirodne resurse, energiju i zaštitu okoliša/životne sredine. Novim pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH od 15.07.2016. formiran je Sektor za vodne resurse, turizam i zaštitu okoline koji se sastoji od tri odsjeka:

- Odsjek za vodne resurse;
- Odsjek za turizam i
- Odsjek za zaštitu okoline/okoliša.

Odjeljenje za zaštitu okoliša/životne sredine između ostalog nadležno i za pravne, analitičke, stručno-operativne i informativno-dokumentacione zadatke u oblastima:

- predlaganja politika, osnovnih principa, koordinacije aktivnosti i usklađivanja planova institucija entiteta i institucija na međunarodnom nivou po pitanju zaštite okoliša/životne sredine;
- izradu nacрта, predlaganje i provođenje razvojne politike, međunarodne saradnje i projekata u BiH.
- analitičko praćenje i priprema stručnih analiza, informacija i mišljenja o ekološkim pitanjima, međunarodnoj saradnji i provođenju RIO 1992 i Agenda 21 dokumenata, kao i priprema i provedba internih programa BiH i strategija u ovoj oblasti;
- koordinacija pri izradi nacрта strateških dokumenata BiH iz aspekta postavljanja i razvoja politike okoliša/životne sredine;
- saradnja sa strukturama EU (Evropska komisija i EEA) u oblasti razvoja BiH politike okoliša/životne sredine i usklađivanja propisa i standarda u oblasti zaštite okoliša/životne sredine sa pravnom stečevinom EU, i provedba iste u praksi.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Član 16. stav 2.

¹⁰⁵ Član 18.

¹⁰⁶ Id.

¹⁰⁷ Član 22.

¹⁰⁹ Id.

Ministarstvo civilnih poslova BiH je uspostavljeno Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave u BiH i nadležno je za obavljanje poslova i izvršavanje zadataka koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine i koji se odnose na utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i definisanje strategija na međunarodnom planu u više područja od kojih je jedna oblast zdravstva i socijalne zaštite.

2.4 ZAKON O UPRAVI¹¹⁰

U skladu sa članom 11. ovog Zakona, izvršenje razvojne politike i provođenje zakona i drugih propisa leže u nadležnosti MVTEO, u aspektu formulacije politike i provođenja propisa o zaštiti okoliša/životne sredine, odnosno pripreme razvojnih politika i u, između ostalih, oblasti okoliša/životne sredine.

Administrativne institucije u BiH, u provođenju sopstvenih dužnosti i dužnosti vezanih za međusobne odnose, su obavezne da dostave tražene podatke i informacije jedne drugima, da razmjenjuju informacije i iskustva i da uspostave zajednička stručna i druga radna tijela, te da saraduju na druge načine.¹¹¹

Član 32. propisuje da odnosi između administrativnih institucija BiH i administrativnih institucija entiteta i BD BiH moraju biti bazirani na njihovim nadležnostima definisanih Ustavom i zakonima, kao i na saradnji, međusobnom obavještanju i pregovorima.¹¹² Institucije BiH imaju pravo da traže podatke, izvještaje i drugu dokumentaciju potrebnu za obavljanje svojih dužnosti od izvršnih i drugih institucije entiteta i BD BiH. Institucije BiH imaju obavezu da dostave podatke, izvještaje i drugu dokumentaciju potrebnu izvršnim i drugim institucijama entiteta i BD BiH za obavljanje njihovih dužnosti.¹¹³

2.5 OSTALI PROPISI RELEVANTNI ZA PITANJA ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE

Ustavne odredbe i odredbe ostalih propisa koje čine širi zakonodavni okvir za provođenje propisa o zaštiti okoliša/životne sredine u BiH (kao što su primjeri nabrojani u Tabeli I ispod), entitetima i BD BiH nisu posebno ispitani, osim u kontekstu i za potrebe iscrpnijeg pregleda postojećih propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH, entitetima i BD BiH.

Tabela I: OSTALI RELEVANTNI PROPISI U BIH

Br.	Naziv propisa
1	Zakon o Savjetu ministara ("Sl. glasnik BiH" br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 24/08)
2	Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09)
3.	Zakon o upravnom postupku ("Sl. glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09), 41/13

¹¹⁰ "Sl. glasnik BiH", br. 32/02, 102/09.

¹¹¹ Član 31. stav 2.

¹¹² Član 32.

¹¹³ Član 33. stav 1 i 2.

4.	Zakon o upravi ("Sl. glasnik BiH", br. 32/02, 102/09)
5.	Zakon o upravnim sporovima ("Sl. glasnik BiH", br. 19/02, 88/07, 83/08, 74/10)

3. OKVIRNI PRISTUP USKLAĐIVANJU PROPISA U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE/OKOLIŠA

3.1 UVODNE NAPOMENE

Razvoj ovog strateškog dokumenta se odvija istovremeno sa nekoliko faktora koji imaju specifične posljedice na njegovu prirodu i (upravni) profil. Kao prvo, treba uzeti u obzir da je Evropska komisija u svom Izvještaju o napretku za BiH 2013. godinu ocijenila da je BiH:

[...] u zastoju u procesu evropskih integracija, dok druge zemlje u regiji napreduju. Politički predstavnici ne dijele viziju o opštem smjeru i budućnosti zemlje niti o načinu na koji bi trebala da funkcioniše. Nema detaljnog unutrašnjeg političkog dijaloga o temeljnim pitanjima kao što su proces integracije u EU, niti je bilo određivanja prioriteta s tim u vezi.

Plan za EU nije bio prioritet za političke predstavnike u zemlji, što je imalo za rezultat nedostatak napretka u njenoj evropskoj perspektivi. [...] Nedostatak stvarne političke podrške planu za EU ima za rezultat jako ograničen napredak takođe po pitanju usklađivanja zakonima i standardima EU. To se posebno odnosi na područja veterinarstva i bezbjednosti hrane; konkurentnosti; javnih nabavki; energije; okoliša / životne sredine i klimatskih promjena; transporta; zapošljavanja i socijalnih politika.¹¹⁴

Komisija je odlučila odgoditi dalje rasprave o IPA II dok se zemlja ne vrati na pravi put u procesu integracije u EU. U nedostatku opipljivog napretka, Bosna i Hercegovina rizikuje da izgubi značajna sredstva IPA-e.¹¹⁵

U svom Izvještaju o napretku za BiH za 2015.godinu navodi se da su pripreme u ovoj oblasti u ranoj fazi, ali bilo je određenog napretka. U narednom period Bosna i Hercegovina treba da objavi i počne primjenjivati dokument o doprinosu zemlje očekivanom Sporazumu UN-a o klimatskim promjenama iz 2015, uspostavi usklađeni zakonski okvir za zaštitu životne sredine i klimatske promjene, unaprijedi strateško planiranje i sprovođenje *acquis*-a u ovim oblastima, ojača administrativne kapacitete i sistem nadzora, te unaprijedi međuinstitucionalnu koordinaciju između svih nadležnih organa.

Neophodno je raditi na implementaciji ciljeva održivog razvoja UN –a (SDG 17) te unaprijediti aktivnosti na implementaciji Pariškog sporazuma Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime.

¹¹⁴ Izvještaj EK u Bosni i Hercegovini o napretku za 2013. godinu, u prilogu dokumenta INFORMACIJA KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU I SAVJETU - Strategija proširenja i glavni izazovi 2013 - 2014 { COM (2013) 700 konačni}, Brisel, 16. oktobar 2013. godine SWD (2013) 415 konačna.

¹¹⁵ INFORMACIJA KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU I SAVJETU - Strategija proširenja i glavni izazovi 2013 - 2014, Brisel, 16. oktobar 2013. godine COM (2013) 700 konačna.

Kao drugo, treba napomenuti i to da razvoj EAS-a odražava obećanje institucija BiH i EU da će proces usklađivanja u sektorima zaštite okoliša/životne sredine navedenim u poglavlju 27. SSP-a postaviti na strukturisan i pravilno rukovođen kolosijek koji će na efikasniji način povesti BiH ka integraciji u EU u narednom planskom periodu.

Kao treće, ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH (u smislu usklađivanja obaveza u oblasti zaštite okoliša/životne sredine) i pružanje potrebne finansijske pomoći i TP BiH u ovom procesu, po mogućnosti putem IPA II programa i poželjno za provođenje direktiva koje zahtijevaju velika ulaganja (direktive o UOV, vodi za piće, upravljanju poplavama i odlaganju otpada na deponije) su specifični uslovi koji imaju uticaj na određene aspekte EAS-a.

Prema tome, EAS, zajedno sa provedbenim strateškim instrumentima FBiH, RS i BD BiH, se treba posmatrati kao strateški / planski okvir usmjeren ka njegovanju procesa usklađivanja u periodu 2014 - 2020. Usvajanje ovih instrumenata na relevantnim upravnim nivoima i na temelju pozitivnih propisa BiH, FBiH, RS i BD BiH i prema zakonom utvrđenim procedurama, osiguraće jasne uslove za sljedeći ponovljeni korak transponovanja pravne stečevine EU o okolišu/životnoj sredini, bolju provedbu propisa FBiH o okolišu/životnoj sredini na svim nivoima i, konačno, usklađivanje zaštite okoliša/životne sredine u BiH sa zahtjevima EU.

Shodno tome, osim njihove očiglednosti koja je posljedica upravnih podjela koje čine temelj za razvoj EAS-a i provedbenih instrumenata za entitete i BD BiH, ovi instrumenti se mogu posmatrati kao sredstva za podsticanje željenih promjena i jačanje sektora zaštite okoliša/životne sredine.

3.2 PREGLED TRENUTNE SITUACIJE U BIH

3.3 PREGLED TRENUTNE SITUACIJE U BIH

3.3.1 Sažetak nadležnosti javnih institucija u BiH u oblasti zaštite okoliša/životne sredine

Na osnovu analize postojećih ustavnih i zakonodavnih okvira u BiH, moguće je napraviti kratki pregled nadležnosti javnih institucija u BiH u vezi sa zaštitom okoliša/životne sredine zaštite okoliša/životne sredine.

U skladu sa postojećim propisima Bosna i Hercegovina je nadležna za:

- provođenje međunarodnih ugovora
- definisanje politika, opštih principa, koordinacije aktivnosti i usklađivanja planova entitetskih institucija i institucija na međunarodnom nivou, unutar nadležnosti BiH;
- koordinaciju aktivnosti na usklađivanju pravnog sistema BiH sa standardima potrebnim za pristupanje EU (pravna stečevina EU);
- statistiku vezano za okoliš/životnu sredinu u saradnji sa nadležnim entitetskim institucijama;
- zaštitu ozonskog omotača;
- kvalitet tečnih naftnih goriva;
- koordinacija aktivnosti u oblasti fitosanitarne zaštite;
- slobodu pristupa informacijama i prava na pravnu zaštitu;

- zaštitu životinja koje se koriste za naučne svrhe; i
- avionsku buku

Više pojedinosti o ovim nadležnostima se nalazi ispod, u dijelu poglavlja koja daje pregled trenutne situacije po sektorima.

Sve ostale nadležnosti za okoliš/životnu sredinu spadaju pod nadležnost FBiH, RS, BD BiH i lokalnih zajednica.

Prema Ustavu FBiH, Vlada FBiH i vlade kantona dijele odgovornost za zaštitu okoliša / životne sredine.¹¹⁶ Ustav dopušta da se ova odgovornost ispunjava zajednički ili odvojeno, ili od strane kantona pod koordinacijom Vlade FBiH.¹¹⁷

Ustav FBiH daje nadležnost Vladi FBiH da izrađuje politike i provodi zakone vezano za politiku zaštite okoliša/životne sredine.¹¹⁸ Parlament FBiH ima moć da donosi zakone za ispunjavanje odgovornosti koje su dodijeljene Vladi FBiH.¹¹⁹

FBiH je administrativno podijeljena na 10 kantona.¹²⁰ Određen broj kantona je usvojio propise o zaštiti okoliša/životne sredine. EAS se ne bavi unutrašnjim ustavnim pitanjima u FBiH. Ustav FBiH obavezuje kantone i Vladu FBiH da se međusobno stalno konsultuju u pogledu ovih odgovornosti.¹²¹ Ustav dalje zahtijeva od FBiH da djeluje uz poštovanje odgovornosti kantona, različitih uslova u kantonima i potrebe za fleksibilnošću u provedbi pri donošenju zakona i propisa koji se primjenjuju u cijeloj Federaciji.¹²²

Članom 68. Ustava RS utvrđeno je da RS uređuje i obezbjeđuje zaštitu životne sredine.¹²³ Narodna skupština RS je zakonodavni organ koji donosi zakone, druge propise i opšte akte.¹²⁴ Vlada RS predlaže zakone i druge zakonodavne akte s ciljem provođenja i izvršenja zakona i drugih zakonodavnih akata, usvaja naredbe, odluke i druga izvršna ovlaštenja neophodna za primjenu zakona.

Zakonom o teritorijalnoj organizaciji RS ("Službeni glasnik RS", broj 69/09 i 70/12). Uređena je teritorijalna organizacija prema kojoj postoje 64. opštine. Ustav ne spominje podjelu ovlaštenja u pitanjima zaštite okoliša/životne sredine između RS i njenih opština. Opštine u RS-u imaju obavezu da, putem svojih vlasti i u skladu sa zakonom, između ostalog, osiguraju zadovoljenje potreba građanstva po pitanju zaštite okoliša/životne sredine.

Amandman na Ustav BiH određuje BD BiH kao jedinicu lokalne samouprave (JLS) koja posjeduje sopstvene institucije, zakone, propise, ovlaštenja i statut. BD BiH ima nadležnost nad svim pitanjima zaštite okoliša/životne sredine koja ne spadaju pod nadležnost BiH vlasti.

3.3.2 Trenutni status transpozicije

U stvarnosti, proces transponovanja propisa o okolišu / životnoj sredini je počeo 2002 godine u RS-u, 2003. godine u FBiH i 2004. godine u BD BiH, usvajanjem sljedećih zakona:

- Zakona o zaštiti okoliša/životne sredine;

¹¹⁶ Dio III, član 2. stav 1. alineja c Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹¹⁷ Dio III, član 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹¹⁸ Dio III, član 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹¹⁹ Dio IV, član 20. stav 1. alineja d Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹²⁰ Dio III, članovi 2. (c) i 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹²¹ Dio III, član 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹²² Dio III, član 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

¹²³ Članovi 64. i 68. Ustava Republike Srpske.

¹²⁴ Članovi 70. i 68. Ustava Republike Srpske.

- Zakona o upravljanju otpadom;
- Zakona o zaštiti vazduha/zraka;
- Zakona o zaštiti prirode;
- Zakona o zaštiti voda.

Zakoni o zaštiti voda su u RS-u i FBiH kasnije zamijenjeni Zakonima o vodama.

Nadležne vlasti u FBiH, RS i BD BiH su dodatno usvojile brojne sekundarne pravne instrumente s ciljem provedbe i izvršenja ovih zakona. Kao što je poznato iz procesa pristupanja drugih zemalja, transponovanje pravne stečevine EU u pravni sistem BiH (odnosno zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u EU) i isti je iterativan proces koji traje godinama. Iz tog razloga je razumno očekivati da će svi postojeći propisi o okolišu / životnoj sredini u BiH biti (detaljno) revidirani u budućnosti, s ciljem njihovog poboljšanja i usklađivanja pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

Od 2002. godine, napretci postignuti u razvijanju kapaciteta BiH za provođenje standarda, odnosno postepeno usklađivanje njenog zakonodavstva i politika pravnoj stečevini EU (uključujući i oblast zaštite okoliša/životne sredine) u skladu sa prioritetima postavljenim u SSP-u, se ocjenjuju svake godine u Izvještaju o napretku koji priprema Evropska komisija. Evropska komisija prati i vrši ocjenu stepena transpozicije i napretka u provedbi pravne stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj, kroz implementaciju regionalnih projekata (RENA, ECRAN) Posljednji izvještaj pokriva 2015. godinu.

3.3.3 Strateški i politički instrumenti u Bosni i Hercegovini

Usvajanje niza različitih političkih instrumenata o pitanjima zaštite okoliša/životne sredine je neophodno da bi se stvorila povoljna klima u društvu i javnoj upravi na svim nivoima uključenim u razvoj, provođenje i izvršenje propisa o zaštiti okoliša/životne sredine usklađenih sa pravnom stečevinom EU iz ove oblasti, i poduzimanje drugih potrebnih mjera. Ovi propisi i druge mjere moraju biti usmjereni ka pokretanju promjena koje će voditi ka visokom stepenu zaštite okoliša/životne sredine i zaštite zdravlja ljudi, kao i postizanju održivog razvoja zemlje u cjelini. Najvažniji politički instrumenti, koji se koriste u praksi u EU i čije se razvijanje, usvajanje i provođenje preporučuje zemljama sa statusom kandidata za članstvo u EU, su sljedeći:

- strategije;
- sektorske politike; i
- akcioni planovi.

Nakon usvajanja takvih političkih i planskih instrumenata, zemlja kandidat može ponuditi jasan uvid u stanje okoliša/životne sredine, potrebne intervencije (zakonodavne, institucionalne, finansijske ili druge prirode) kao i jasne osnove koje EU može iskoristiti za planiranje svoje tehničke i finansijske pomoći sektoru okoliša/životne sredine u predstojećem periodu. Trenutno, takvi politički instrumenti nedostaju u BiH. Međutim, realno je pretpostaviti da EAS, kao strateški instrument primjenjiv na čitavoj teritoriji BiH, kao i instrumenti entiteta i BD BiH potrebni za provedbu EAS-a na njihovim teritorijama.

Tokom posljednje decenije (2005-2015), institucije nadležne za zaštitu okoliša/životne sredine u BiH su radile na usvajanju nekoliko političkih instrumenata. Akcioni plan za zaštitu od poplava i upravljanje rijekama u BiH 2014-2017 je izrađen i usvojen od strane Savjeta ministara BiH, u januaru 2015. godine., dok npr. Nacionalni akcioni plan (NAP) za smanjenje zagađenja

uzrokovanog aktivnostima sa kopna (nacrt pripremljen 2005. godine) i dalje čekaju na pokretanje postupka za njihovo usvajanje od strane nadležnih institucija u BiH.

Tačnije, tokom izrade nacrtu ovog teksta EAS-a, utvrđeno je da postoje tri strateška dokumenta usvojena na nivou BiH; podaci su prikazani u Tabeli II ispod:

Tabela II: STRATEŠKI I POLITIČKI INSTRUMENTI BIH

Br.	Naslov	Usvojen od strane / godina	Objavljen
1	Strategija i akcioni plan za zaštitu biološke i pejzažne raznolikosti BiH (2008-2015)	Savjet ministara BiH/ 155. sjednici, 3.07.2011	-
2	Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja	Savjet ministara BiH / 65. sjednica, 08.10.2013.	-
3.	Strategija upravljanja radioaktivnim otpadom	Savjet ministara BiH /2013.	"Sl. glasnik BiH", br. 01/14.

Ovi politički instrumenti, kao i drugi instrumenti - čija svrha je šira od samo zaštite okoliša/životne sredine (npr. razvoj ili određena konkretna pitanja) - moraju biti međusobno usklađeni i konsistentni. Međutim, za potrebe usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine pravnoj stečevini EU (odnosno EU propisima o okolišu/životnoj sredini), do sada usvojeni dokumenti čine nedovoljan okvir za aktivnosti u periodu 2014 - 2020 i za odgovarajuće planiranje tehničke i finansijske pomoći EU koja bi se trebala obezbijediti u istom periodu. Određeni broj konkretnih strateških i političkih dokumenata bi trebao biti u vrlo kratkom roku usvojen od strane institucija BiH nadležnih za okoliš/životnu sredinu, s obzirom na to da će EU planovi za period 2014-2020 biti revidirani 2017. godine. Bez usvajanja tih dokumenata, zemlja bi mogla biti izložena riziku gubitka EU podrške sektoru zaštite okoliša/životne sredine tokom čitavog ovog perioda, što bi dovelo do znatnog smanjenja sposobnosti ispunjavanja njenih međunarodno prihvaćenih obvezujućih dužnosti, koje su navedene u SSP-u.

Odgovarajući politički instrumenti koje je potrebno usvojiti u entitetima i BD BiH su ključni provedbeni instrumenti čija je suštinska namjena pružanje pomoći zemlji BiH u ispunjavanju međunarodno prihvaćenih obvezujućih dužnosti na čitavoj teritoriji BiH.

3.4 Koordinisani strateški pristup usklađivanju

Razvoj tekstova strateških /političkih / planskih instrumenata u BiH namijenjen usklađivanju sektora okoliša / životne sredine, treba da prati jasnu logiku nadležnosti za propise / politike, koje su podijeljene između različitih upravnih nivoa vlasti za zaštitu okoliša / životne sredine, i hijerarhiju dokumenata. U tom pogledu, nadležne vlasti u BiH bi trebale primjenjivati sljedeću šemu:

- Strategija usklađivanja propisa u oblasti zaštite životne sredine/okoliša (EAS) je izrađena kao dokument Bosne i Hercegovine koji je primjenjiv na, cjelokupnoj teritoriji BiH;

- Instrumenti/provedbeni dokumenti entiteta i BD BiH za implementaciju EAS-BiH (EAS FBiH, EAS RS i BD BiH) su pripremljeni i trebaju biti usvojeni od strane nadležnih institucija prema relevantnim procedurama propisanim zakonima entiteta i BD BiH.
- Planovi za provođenje direktiva (DSIP) bi trebali biti izrađeni i usvojeni od strane nadležnih institucija za sprovođenje direktiva, tako da isti bude primjenjiv na teritoriji na koju se odnosi DSIP.
- Akcioni planovi za provođenje (EU) direktiva (APID-i) su pripremljeni (u svojstvu instrumenata koji se primjenjuju u entitetima i DB BiH) i trebali bi biti finalizirani i usvojeni od strane nadležnih institucija, po relevantnim procedurama propisanim zakonima entiteta i BD BiH.
- Politike zaštite okoliša/životne sredine entiteta i BD BiH bi trebale biti prilagođene provedbi na njihovim teritorijama, odnosno za tri dijela teritorije BiH, i usvojene od strane nadležnih vlasti, po relevantnim procedurama propisanim zakonima entiteta i BD BiH.
- Tekst Politike zaštite okoliša/životne sredine BiH je potrebno pripremiti i usvojiti od strane nadležnih institucija vlasti na nivou BiH, po relevantnoj proceduri propisanoj propisima na nivou BiH.
- Planove za provođenje obaveza BiH prihvaćenih potpisivanjem međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine, je potrebno pripremiti i usvojiti od strane nadležnih institucija na nivou BiH, po relevantnoj proceduri i u svojstvu instrumenata koji se primjenjuju na cjelokupnoj teritoriji BiH;
- Izrada nacrti i usvajanje brojnih strategija, politika i planova u BiH namijenjenih usklađivanju sektora zaštite okoliša/životne sredine bi od strane nadležnih vlasti u BiH trebala biti tretirana kao koordinisani proces koji uključuje sve zainteresovane institucije BiH, entiteta i BD BiH. Ovi instrumenti moraju biti međusobno usaglašeni i koherentni po pitanju sadržaja i planiranog vremenskog rasporeda. Entiteti i BD BiH će usvojiti dokumente u skladu sa sopstvenim propisima u oblasti zaštite okoliša/životne sredine prema procedurama propisanim njihovim zakonima.
- Po pitanju (odnosa sa) EIONET-om i dužnosti izvještavanja prema EEA, potrebno je razviti i usvojiti sljedeće strateške, političke i planske instrumente (sa ograničenim rokom trajanja¹²⁵), s ciljem da država BiH ispuni svoje međunarodne obaveze koje su prihvaćene SSP-om, i kako bi se osigurala provedba tih međunarodnih zahtjeva na cjelokupnoj teritoriji:
  - Strateški dokument, usklađen sa EAS-BiH;
  - Plan za provođenje Uredbe o EIONET-u (provodiv na cjelokupnoj teritoriji države);
  - Entitetski / BD BiH Akcioni planovi za provođenje Uredbe o EIONET-u na njihovim teritorijama (u skladu sa Planom za provođenje ove Uredbe na nivou BiH);
- Po pitanju ispunjavanja drugih obaveza izvještavanja od strane BiH, u skladu sa Direktivom o standardizovanom izvještavanju (SRD), pripremiće se nacrti i usvojiće se sljedeći dokumenti:

¹²⁵ Mogu biti na snazi i mogu se provesti samo tokom perioda pridruživanja. Od trenutka dobivanja statusa članice EU, ove politike (i posljedično usvojeni propisi) koji se bave ovim pitanjima, moraju se derogirati. Derogacija treba biti ugrađena u završne odredbe pojedinačnih instrumenata. Međutim, čak i u slučaju da se to ne uradi, ove instrumente će derogirati obavezujuće odredbe zakona EU.

- Plan za provođenje direktive (SRDSIP) treba biti pripremljen i usvojen od strane nadležnih institucija u BiH koji se primjenjuje na cjeloj teritoriji BiH;
- Akcioni planovi za provođenje SRDSIP-a bi trebali biti pripremljeni (u svojstvu instrumenata koji se primjenjuju na određene dijelove BiH) nakon (ili paralelno sa) usvajanjem SRDSIP-a, za oba entiteta i BD BiH, i zatim usvojeni od strane nadležnih institucija i po relevantnim procedurama propisanim zakonima entiteta i BD BiH.

Razumno je i realno očekivanje da će ovaj pristup osigurati koordinaciju (a uz to i dosljednost i skladnost iz ugla postojećih pravnih sistema u entitetima i BD BiH) aktivnosti / radnji koje je neophodno poduzeti da bi se osigurao efektivan proces usklađivanja propisa.

Proces koordinacije aktivnosti/radnji na usklađivanju propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine se može upostaviti preko usvojenog Mehanizma koordinacije procesa evropskih integracija u Bosni i Hercegovini kojim se definiše institucionalni i operativni sistemi i način ostvarivanja koordinacije institucija u Bosni i Hercegovini na provođenju aktivnosti u vezi s procesom integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. (Službeni glasnik BiH br.72/16)

Ovaj pravno obavezujući mehanizam bi se trebao koristiti i za redovno prilagođavanje aktivnosti na usklađivanju propisa u oblasti zaštite životne sredine/okoliša u skladu sa izmjenama u pravnoj stečevini Zajednice koje se tiču ove oblasti.

U ovom procesu se posebno poštuje i član 9. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH.

3.4. Praćenje procesa usklađivanja

Kao posljedica obaveza koje je BiH preuzela putem SSP-a, praćenje procesa usklađivanja u sektoru okoliša/životne sredine treba da predstavlja dio šire aktivnosti praćenja procesa usklađivanja unutar zemlje. Sve aktivnosti predviđene EAS-om u pretpristupnom periodu predstavljaju obavezan predmet redovnog praćenja i revizije. Sveobuhvatan mehanizam za praćenje postaje važan kada dođe do porasta broja zainteresovanih strana uključenih u proces usklađivanja. Iz ovog razloga uspostavljanje formalnih, strukturisanih sistema, naročito na polju komunikacije, koordinacije, praćenja i izvještavanja, predstavlja jedan od glavnih prioriteta za BiH.

U BiH, MVTEO, u saradnji sa DEI, predstavlja nadležnu instituciju za koordinaciju, praćenje i izvještavanje o provedbi aktivnosti na procesu usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine. Praćenje i izvještavanje procesa usklađivanja EU iz poglavlja 27. SSP-a obuhvata:

- Prikupljanje i elaboraciju podataka i informacija o stepenu provedbe aktivnosti definisanih u EAS - BiH i relevantnim dokumentima za njegovo provođenje na nivou entiteta i BD BiH, konkretno:
  - pravno usklađivanje / transpozicija i provođenje pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine (Tabela podudarnosti - TP, Upitnik o implementaciji - UI);
  - institucionalni aranžmani (organizacija, kapaciteti);
  - napredak u provedbi investicionih planova;
  - aktivnosti na provedbi/izvršenju;

- Redovnu komunikaciju sa zainteresovanim stranama o procesu usklađivanja propisima EU u oblasti zaštite okoliša / životne sredine na državnom nivou i nivou entiteta i BD BiH;
- Koordinacija pripreme i izrade nacrtu mjesečnih, kvartalnih i godišnjih izvještaja o napretku (za ministra, DEI, Savjet ministara);
- Koordinacija pripreme i izrade nacrtu izvještaja o napretku (periodičnih) za sastanke Pododbora EUD/EZ i EU/BiH.

Proces koordinacije, praćenja i izvještavanja i provedbe procesa usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine je potrebno uspostaviti i provoditi u skladu sa pozitivnim zakonima, kao što je navedeno ranije u tekstu, u dijelu "Koordinisani strateški pristup usklađivanju".

Svrha praćenja gore opisanog procesa usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine je pružanje stalnog uvida u tempo provedbe planiranih aktivnosti na usklađivanju propisa, kao osnove za brzo poduzimanje potrebnih mjera koje će osigurati ravnomjeran i kontinuiran napredak na usklađivanju propisa u BiH, u skladu sa SSP-om. Iz ovog razloga sve strategije, politike i planovi moraju biti fleksibilni i dozvoljavati unošenje neophodnih izmjena i podešavanje prema razvoju situacije u okviru procesa EU integracija u zemlji. Neophodno je usvajanje jasnih i nekomplikovanih procedura za unošenje izmjena na svim upravnim nivoima. Važno je napomenuti da su zaduženja radnih grupa za evropske integracije definisana članom 9. Stav 8. Odluke o sistemu koordinacije procesa evropskih integracija u Bosni i Hercegovini (Sl. Glasnik BiH, broj 72/16) te da usklađivanje zakonodavstva nije među njima.

4. TRENUTNA SITUACIJA PO SEKTORIMA

4.1 HORIZONTALNA PITANJA

4.1.1 Uvodne napomene

Bosna i Hercegovina je decentralizovana zemlja sa visokim stepenom zakonodavne autonomije entiteta i BD BiH. U kontekstu zaštite okoliša/životne sredine, vlasti na nivou BiH imaju veoma ograničene nadležnosti, kako je navedeno ranije, i većina pravnih zahtjeva EU je transponovana, ili će biti transponovana, u zakonodavstvo entiteta i BD BiH. U ovom trenutku je potrebno naglasiti da je, za potrebe EAS-a, BiH odgovorna za provođenje svih obaveza koje proističu iz međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine. Pored toga, nakon što postane članica EU, BiH će imati odgovornost redovnog izvještavanja o okolišu/životnoj sredini prema vlastima EU u skladu sa Direktivom 91/692/EEZ (SRD).

Konkretna obaveza BiH je efikasna koordinacija radnji vezanih za provođenje međunarodnih ugovora ratifikovanih od strane BiH. Vlasti BiH (državni nivo) su nadležne i odgovorne za koordinaciju i usklađivanje aktivnosti usmjerenih ka punoj transpoziciji i provođenju međunarodnih ugovora koji se odnose na pitanja zaštite okoliša/životne sredine. Drugi aspekt koji treba razmotriti u ovom kontekstu je činjenica da je BiH odgovorna za provedbu SSP-a, između ostalog, u transpoziciji pravne stečevine EU u pravni sistem BiH, kako je prethodno detaljno elaborisano.

Preuzimanje odgovornosti za efikasnu koordinaciju aktivnosti na zaštiti okoliša/životne sredine na svojoj cjelokupnoj teritoriji i na svim nivoima vlasti je zahtjevan zadatak za BiH, koji ima za cilj uspješnu transpoziciju pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine i zatim primjenu usvojenih propisa.

BiH takođe učestvuje u transpoziciji pojedinih zakonskih akata EU u sklopu provođenja svojih nadležnosti. Na primjer, BiH je usvojila Zakon o slobodnom pristupu informacijama,¹²⁶ koji se odnosi na sve informacije u posjedu institucija na nivou BiH. Po pitanju transponovanja ove Direktive na slobodu pristupa informacijama o okolišu/životnoj sredini, BiH ima obavezu da transponuje sve zahtjeve iz ove Direktive u propise BiH. BiH je jedna od strana i u dvije međunarodne konvencije o okolišu/životnoj sredini, Espoo i Arhuskoj konvenciji, ali još uvijek nije pristupila/ratifikovala protokole i amandmane ovih konvencija.

4.1.2 Utvrđeni nedostaci

Osnovni nedostatak u horizontalnom sektoru je vidljivi nedostatak efikasnih mehanizama za koordinaciju i usklađivanje aktivnosti između institucija nadležnih za okoliš/životnu sredinu na različitim nivoima. Pored toga su utvrđeni i određeni nedostaci u pogledu propisa o javnoj dostupnosti informacija o okolišu/životnoj sredini, konkretno:

- prikupljanje, obrada i podnošenje informacija EU;
- definicije koje nisu potpuno usklađene sa definicijama u relevantnim propisima EU;
- odredbe vezane za pravni interes u proceduri za dobijanje informacija;
- odredbe vezane za troškove dostavljenih informacija;

¹²⁶"Sl. glasnik BiH", br. 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 i 100/13.

- odredbe vezane za uspostavljanje registra informacija dostupnih kod institucija nadležnih za okoliš/životnu sredinu);
- nepostojanje odredbi koje zabranjuju tajnost određenih podataka o zagađenju okoliša/životne sredine.

Uočen je nedostatak u vezi pristupanja/ratifikacije protokola Espoo konvencije i amandmana na Arhusku konvenciju.

4.1.3 Neki zaključci

U BiH, FBiH, RS i BD BiH je postignut određeni stepen usklađenosti propisa o okolišu/životnoj sredini sa relevantnim aktima EU. Potrebno je da se ide u pravcu potpunog preuzimanja EU zakonodavstva u oblasti zaštite okoline i harmonizaciji istog u oba entiteta i BD, radi ostvarivanja većeg stepena usklađenosti pravnih propisa iz oblasti zaštitu okoliša/životne sredine sa propisima EU.

Horizontalni propisi sami po sebi predstavljaju pravni okvir zaštite okoliša/životne sredine u EU i moraju se razmatrati u svojoj složenosti i multi-polarnoj povezanosti sa propisima u različitim sektorima. Pojedinačno transponovanje nasumično izabranih odredbi se ne može smatrati punom transpozicijom pravne stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine, pošto praktično svi zahtjevi iz horizontalnih propisa moraju biti obuhvaćeni i transponovani na integralan način.

Do sada provedene analize, a naročito izvještaji o praćenju napretka transpozicije i provođenja pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine¹²⁷su odvojeno posmatrali pojedinačne odredbe. Ovaj pristup može dati određene rezultate i kvantifikovati postignute napretke ali za potpunu usklađenost propisa na nivou FBiH, RS i BD BiH potrebno je razumijevanje krajnjeg cilja i pozicije horizontalnih propisa i pažljiv pristup međuodnosima između pojedinačnih pravnih akata. U dijelu teksta koji se odnosi na transponovanje konkretnih zahtjeva koje postavljaju EU propisi, naglašeno je da je transpozicija u određenim slučajevima izvršena samo za pojedinačne odredbe nekih pravnih akata EU, čime je propuštena šansa da se transpozicija izvrši na integralan način.

Interna komunikacija između institucija nadležnih za okoliš/životnu sredinu na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH je od ključne važnosti, s obzirom na složenost ustavne strukture BiH i potrebu za visokim stepenom koordinacije i usklađivanja u procesu transponovanja, što je jedna od međunarodno prihvaćenih dužnosti države BiH. Ova pozicija zahtijeva aktivno učešće svih uključenih nadležnih institucija. Ovo dalje pretpostavlja detaljnu razradu izvodljivog pristupa koordinaciji u procesu prikupljanja, obrade i podnošenja informacija o transpoziciji, provedbi i izvršenju pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine Evropskoj komisiji i EEA-u. S obzirom da se ovo pitanje pojavljuje u svim diskusijama o sektorskim propisima, ovdje ćemo ga detaljno razmotriti dok će se u nastavku teksta svesti samo na napomenu.

Sistem izvještavanja prema Evropskoj komisiji i EEA, će se regulisati putem usvojenog Mehanizma koordinacije. U ovom kontekstu, institucija nadležna za izvještavanje prema Evropskoj komisiji i EEA:

- Prikuplja određenih informacija o transpoziciji, provedbi i izvršenju pravne stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine od nadležnih vlasti BiH, entiteta i BD BiH.

¹²⁷ Izvještaji o praćenju napretka se pripremaju samo za FBiH i RS. BiH i BD BiH za sada nisu uključeni u ovaj proces.

- prenosa informacija Evropskoj komisiji i EEA.

Prikupljanje i prenos informacija mora obuhvatiti cjelokupnu teritoriju BiH i može uključivati (ali nije ograničeno) sljedeće:

- Informacije o:
  - metodologiji koja se koristi za mjerenje hemijskog sastava finih čestičnih materija (PM_{2,5});
  - metodologiji uzimanja uzoraka i mjerenja isparljivih organskih jedinjenja (VOC);
  - spiskovima zona i naseljenih mjesta gdje vrijednosti određenih zagađujućih materija prelaze granične vrijednosti iz razloga koji se mogu pripisati prirodnim izvorima - Direktiva o kvalitetu ambijentalnog vazduha (dalje u tekstu: "KAV").
- Određene informacije o zonama i naseljenim mjestima gdje vrijednosti arsenika, kadmijuma, žive, nikla i policikličnih aromatičnih ugljovodonika u ambijentalnom vazduhu prelaze relevantne ciljne vrijednosti propisane Aneksom I ove Direktive.
- Inventar procjene budućih emisija (Direktiva o GGE);
- Informacije o primijenjenom izuzimanju, u smislu trgovine emisijama i informacija od komercijalnih operatera (Direktiva o trgovini emisijama);
- Zahtjevi za dozvolu za skladištenje ugljenika (u skladu sa zahtjevima Direktive o skladištenju ugljen dioksida) i ostali povezani materijali koje nadležna institucija treba uzeti u obzir pri:
  - donošenju odluke o izdavanju dozvola za skladištenje ugljenika;
  - pripremi nacrtu dozvole za skladištenje ugljenika; i
  - konačne odluke u vezi sa zahtjevom;
- Državni plan raspodjele za trgovinu emisijama, informacije o izdavanju, držanju, prenosu i otkazu kvota za trgovinu emisijama (Direktiva o trgovini emisijama);
- Informacije (u skladu sa Okvirnom direktivom o otpadu) o:
  - otpadu koji se smatra opasnim, čak i ako se ne pojavljuje kao takav na listi otpada;
  - otpadu koji se ne smatra opasnim, mada se pojavljuje kao takav na listi otpada;
  - izvještaj o postizanju svih ciljeva u vezi otpada;
  - opšta pravila za oslobađanje od obaveze posjedovanja dozvole;
  - planovi upravljanja otpadom; i
  - programi za prevenciju stvaranja otpada;
- Informacije o smanjenju biorazgradivog otpada koji se odlaže na deponije (Direktiva o deponijama);
- Informacije o, između ostalog:
  - GVE;
  - BAT;

- Izvještaji nadležnih institucija o emisijama sumpor dioksida, azot oksida i prašine, i energetsom unosu itd,
- određeni podaci za svako veliko postrojenje za spaljivanje (VPS); (u skladu sa Direktivom o industrijskim emisijama - DIE);
- Informacije o većim nesrećama koje uključuju opasne materije (u skladu sa Direktivom Seveso III);
- Informacije iz strateških mapa buke i sažeci akcionih planova (u skladu sa Direktivom o buci u okolišu/životnoj sredini).

Kako bi se ovaj proces olakšao, pri transponovanju određenih aspekata pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, propisi u entitetima i BD BiH treba da uključuju odredbe o prosljeđivanju nadležnoj instituciji informacija o transpoziciji i provođenju određenih pravnih instrumenata, kao i detaljnije odredbe koje se tiču nekih od gore navedenih pitanja, sa ciljem podrške državnom nivou BiH u ispunjavanju svoje međunarodno preuzete dužnosti da o ovim pitanjima pravovremeno obavještava vlasti EU.

4.2 SEKTOR UPRAVLJANJE VODAMA

4.2.1 Pregled

U pogledu transpozicije pravne stečevine EU u oblasti voda i u skladu sa važećim propisima BiH, BiH igra ulogu u najmanje tri smjera:

- zaključivanju i provođenju međunarodnih ugovora vezanih za upravljanje vodama;
- provođenju efikasne koordinacije i usklađivanja aktivnosti na provedbi i izvršenju međunarodnih ugovora vezanih za upravljanje vodama; i
- provođenju efikasne koordinacije i usklađivanja aktivnosti na transponovanju pravne stečevine EU u oblasti voda u pravne sisteme entiteta i BD BiH, te naknadnu provedbu i izvršenje entitetskih i BD BiH propisa koji sadrže transponovane odredbe pravne stečevine EU u ovoj oblasti.

Iz ugla međunarodnih ugovora, između EU i BiH ne postoji raskorak. Država BiH je jedini partner EU u procesu usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine. Gledano iz ovog ugla, institucije u BiH imaju odgovornost da osiguraju primjenu pravne stečevine EU u oblasti upravljanja vodama na čitavoj teritoriji BiH. Stoga je za uspješno ispunjenje ove međunarodne obaveze, BiH je, u skladu sa Ustavom i ustavima entiteta, te statuta DB BiH, nadležna za koordinaciju i usklađivanje aktivnosti u procesu transpozicije, provedbe i izvršenja pravne stečevine EU u oblasti upravljanja vodama.

Vodni sektor je izuzetno osjetljive prirode i ima značajne potencijale za uticaj na okoliš/životnu sredinu drugih zemalja. Sistem upravljanja riječnim slivovima uključuje i potrebu za intenzivnom međunarodnom saradnjom između zemalja koje dijele područje istog riječnog sliva. S obzirom na činjenicu da entitetski i BD BiH zakoni o vodama regulišu pitanje upravljanja vodama isključivo na svojim teritorijama, ovi zakoni predstavljaju instrumente transpozicije i stoga moraju biti usklađeni sa ODV, uključujući i princip upravljanja vodama na nivou riječnog sliva. Međutim, iz perspektive države BiH, upravljanje vodama predstavlja složeno pitanje pošto su u BiH praktično uspostavljen tri vodna područja rijeke Save kao dijela međunarodnog sliva rijeke Dunav, i još dva vodna područja međunarodnog sliva Jadranskog mora koji se nalaze unutar granica BiH. Uzevši u obzir da su područja riječnog sliva osnovne jedinice u upravljanju

vodama, u BiH će biti potrebne jasne koordinacione procedure da bi sva ova područja riječnog sliva djelovala zajednički i koordinisano.

Dalje, zemlje koje dijele međunarodni riječni sliv (npr. Dunav ili Sava) su obavezne da pripreme jedinstven plan upravljanja riječnim slivom, koji čini dio ukupnog plana upravljanja određenim riječnim slivom u međunarodnom kontekstu. Stoga postoji jaka potreba za uređenjem ovih aktivnosti kako unutar BiH, tako i na međunarodnom nivou. Upravo zbog ovog zahtjeva uspostavljene su i operativne su Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav i Međunarodna komisija za sliv rijeke Save. Jedinstveni planovi upravljanja za sliv rijeke Dunav i sliv rijeke Save su već donešeni.

Koordinacija i usklađivanje aktivnosti u ovom kontekstu ne znači uplitanje u ili intervenciju nad ustavno-pravnim nadležnostima institucija za zaštitu okoliša/životne sredine u BiH. Cilj kreiranja efektivnog mehanizma za koordinaciju i usklađivanje je da se omogući adekvatan odgovor na postojeće međunarodne obaveze BiH, odnosno na pravno obavezujuće zahtjeve EU u vezi voda.

Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće¹²⁸propisuje zahtjeve i standarde koje mora da ispunjava voda za piće, uključujući:

- maksimalne dozvoljene vrijednosti za parametre ispravnosti i kvaliteta vode;
- metodologiju laboratorijskog testiranja; i
- mjere za praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće.

Osnovni cilj ovog Pravilnika je zaštita ljudskog zdravlja od negativnih efekata bilo kakve kontaminacije vode namijenjene za ljudsku upotrebu, osiguravanjem zdravstvene ispravnosti vode. Pravilnik je pripremila Agencija za bezbjednost hrane BiH, u bliskoj saradnji sa nadležnim vlastima u entitetima i BD BiH. Sadrži odredbe koji transponuju zahtjeve Direktive o vodi za piće.

Pravilnik o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama¹²⁹propisuje elementarne zahtjeve vezane za zdravstvenu ispravnost i kvalitet koje prirodne mineralne i prirodne izvorske vode moraju zadovoljiti; postavlja uslove za upotrebu i priznavanje prirodne mineralne i prirodne izvorske vode, kao i sadržaj njihove deklaracije.¹³⁰

U Republici Srpskoj na snazi je pravilnik o ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 75/15).

4.2.2 Osnovni utvrđeni nedostaci

Osnovni utvrđeni nedostaci obuhvataju sljedeće:

- Nivo koordinacije i usaglašavanja aktivnosti u procesu transpozicije EU zakonodavstva između različitih nivoa vlasti nije zadovoljavajući;
- Postojeći ljudski i finansijski kapaciteti ne obebeđuju potrebnu osnovu za dugoročnu održivost i implemeentaciju EU zakonodavstva i međunarodnih obaveza te je potrebno poboljšati postojeću institucionalnu infrastrukturu;

¹²⁸Službeni glasnik BiH broj 40/10, 43/10, 30/12

¹²⁹"Sl. glasnik BiH", br. 26/10.

¹³⁰ Pravilnik, član 1.

4.2.3 Institucionalni aspekti

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH od 15.07.2016. formiran je Sektor za vodne resurse, turizam i zaštitu okoline koji je podjeljen na tri odsjeka, Odsjek za vodne resurse, Odsjek za turizam i Odsjek za zaštitu okoline/okoliša.

Odsjek za vodne resurse vrši koordinaciju aktivnosti vezanih zavodni sektor.

U skladu sa Zakonom o hrani BiH,¹³¹voda namijenjena za ljudsku potrošnju (pitka voda) je prehrambeni proizvoda i potpada pod pravni režim ovog Zakona.U Republici Srpskoj voda namjenjena za ljudsku upotrebu je obuhvaćena Zakonom o hrani („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 19/17).

Agencija za bezbjednost hrane, u saradnji sa nadležnim institucijama entiteta i BD BiH i laboratorijama za kontrolu hrane, nadležnim inspektoratima i institucijama javnog zdravstva u BiH, je odgovorna za:

- prikupljanje i obradu podataka o sigurnosti vode za piće;
- ocjenu rizika po zdravlje ljudi;
- educiranje zainteresovanih strana;
- saradnju sa domaćim i međunarodnim institucijama u oblasti bezbjednosti hrane;
- promociju naučnih istraživanja iz svog domena.

4.3 SEKTOR UPRAVLJANJA OTPADOM

4.3.1 Pregled

Na državnom nivou BiH postoji samo jedan propis koji se odnosi na otpad, Pravilnik o zbrinjavanju farmaceutskog otpada.¹³² Ovaj Pravilnik sadrži odredbe kojima su transponovane određene definicije iz Okvirne direktive o otpadu, odredbe o hijerarhiji otpada, planu za upravljanje otpadom, prikupljanje, preradu i označavanje otpada. Pravilnik se odnosi samo na farmaceutski otpad. Po ovom Pravilniku, nadležna institucija je Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH. Propisi BiH koji se odnose na upravljanje otpadom su navedeni u Tabeli 3.

Tabela III: PROPISI O UPRAVLJANJU OTPADOM NA NIVOU BIH

Br.	Naslov
1	Zakon o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Sl. glasnik BiH", br. 58/08)
2	Pravilnik o zbrinjavanju farmaceutskog otpada ("Sl. glasnik BiH", br. 23/11)
3.	Zakon o statistici BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 26/04 i 42/04)

¹³¹ "Sl. glasnik BiH", br. 50/04.

¹³² "Sl. glasnik BiH", br. 23/11.

4.3.2 Utvrđeni nedostaci

Precizno utvrđivanje nedostataka u efektivnom i efikasnom ispunjavanju međunarodnih obaveza BiH u oblasti otpada nije pokriveno EAS-om, osim u kontekstu usklađivanja propisa pravnoj stečevini EU. Više pojedinosti o tome će se nalaziti u relevantnim strateškim dokumentima FBiH, RS i BD BiH namijenjenim provedbi EAS-a na njihovim teritorijama.

4.4 KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE

4.4.1 Transpozicija

4.4.1.1 Okvirne napomene

Transponovanje propisa u oblasti kvaliteta vazduha u BiH je već započeto i uspostavljene su nadležne institucije. Entiteti i BD BiH su usvojili propise koji djelimično transponuju pravnu stečevinu EU o kvalitetu vazduha i klimatskim promjenama. Međutim, preostaje potreba za izmjenama postojećih propisa i uvođenjem novih propisa da bi se relevantni pravni instrumenti EU transponovali u potpunosti. Određivanje zona i naseljenih mjesta mora predstavljati prioritet u svim dijelovima BiH. O vremenskim ograničenjima za postavljanje graničnih vrijednosti za određene zagađujuće materije obuhvaćene pravnim instrumentima o kvalitetu vazduha je moguće pregovarati sa Komisijom u kasnijim fazama pridruživanja BiH Evropskoj uniji.

Granične vrijednosti emisija u BiH definisane su propisima usvojenim od strane nadležnih institucija u oba entiteta. Nadležne institucije u BiH moraju postići dogovor o usaglašenim graničnim vrijednostima emisija i omogućiti industrijama u zemlji da se postepeno prilagode strogim standardima kvaliteta vezanim za okoliš/životnu sredinu Ciljne vrijednosti treba da odgovaraju nacionalnim gornjim graničnim vrijednostima emisija u zemljama sa sličnim industrijskim djelatnostima kao BiH.

Postoje veliki nedostaci u pogledu transponovanja pravnih instrumenata o emisijama u vazduh, koje uključuju, između ostalog, Direktivu o VOC u benzinu, Direktivu o fazi II rekuperacije benzinskih para i Direktivu o bojama.

U Republici Srpskoj je Pravilnikom o uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korišćenja hemikalija¹³³ koji je donesen na osnovu Zakona o hemikalijama propisuje sadržaj isparljivih organskih jedinjenja u bojama i lakovima koji se nanose na zgrade, njihovu opremu i ugradne dijelove, te u sredstvima i premazima za reparaciju drumskih vozila, a u skladu sa Direktivom 2004/42/CE. Takođe je interesantno nepostojanje propisa o POZ, naročito zbog toga što je BiH potpisnik Štokholmske konvencije o postojanim organskim zagađujućim materijama i teži da postane potpisnik Protokola o POZ iz Evropske konvencije o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha. U Republici Srpskoj su u skladu sa Pravilnikom o uslovima za ograničenje i zabranu proizvodnje, prometa i korišćenja hemikalija regulisane ograničenja i zabrane proizvodnje, prometa i upotrebe ovih supstanci.

Što se tiče kvaliteta i sadržaja goriva, Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva¹³⁴ je usvojena na državnom nivou. Ova Odluka propisuje zahtjeve kvaliteta goriva, uključujući i sadržaj sumpora. Zakoni o zaštiti vazduha FBiH, RS i BD BiH sadrže pravne osnove za usvajanje sekundarnih propisa o metodologiji mjerenja i kontrole sadržaja sumpora u gorivima. Ni jedan od ovih pravnih instrumenata još uvijek nije usvojen.

¹³³"Sl. glasnik RS", br. 100/10 i 63/13

¹³⁴"Sl. glasnik BiH", br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10.

Po pitanju emisija GHG (STE), BiH ima priliku da uspostavi funkcionalan sistem i da integriše relevantne dijelove tog sistema sa postojećim sistemom u zemlji, npr. sistemom za izdavanje okolišnih dozvola, čime bi se najbolje iskoristili njegovi ograničeni resursi. Sve zemlje članice, bez obzira da li su to zemlje iz Aneksa I Kjoto protokola ili ne, su obavezne da učestvuju u STE. Ovo se odnosi i na BiH, koja nije obuhvaćena Aneksom I. BiH će morati da transponuje pravne instrumente EU koji se odnose na GHG-e. Međutim, njihova transpozicija ne mora predstavljati vrhunski prioritet. Odluka o uspostavljanju ovlaštenog tijela za provedbu Mehanizma čistog razvoja (CDM) Kjoto protokola UNFCCC-a u BiH¹³⁵ pruža priliku subjektima odgovornim za razvoj projekata da pretoče smanjenja emisija u jedinice kojima se može trgovati na STE-u.

Tabela IV: PROPISI O KVALITETU VAZDUHA I KLIMATSKIM PROMJENAMA NA NIVOU BIH

Br.	Naslov
1	Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09, i 48/10)
2	Pravilnik o homologaciji vozila, dijelova, uređaja i opreme vozila (Sl. glasnik BiH", br. 41/08)
3.	Uputstvo o provođenju postupka homologacije tipa vozila (Sl. glasnik BiH", br. 89/10)
4.	Uputstvo o provođenju postupka homologacije pojedinačnog vozila (Sl. glasnik BiH", br. 89/10)
5.	Odluka o najnižim tehničkim zahtjevima za novoprodukcija i korišćena vozila pri homologaciji tipa vozila i homologaciji pojedinačnog vozila (Sl. glasnik BiH", br. 89/10)
6.	Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva ("Sl. glasnik BiH", br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10)
7.	Odluka o uslovima i načinu provođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju Ozonski omotač u BiH (Sl. glasnik BiH", br. 36/07)
8.	Odluka o uspostavljanju ovlaštenog tijela za provedbu Mehanizma čistog razvoja (CDM) Kjoto protokola UNFCCC-a u BiH (Sl. glasnik BiH", br. 102/10)

4.4.1.2 Pregled tranponovanih propisa

4.4.1.2.1 Kvalitet vazduha i emisije u vazduh

Na nivou BiH nisu usvojeni propisi koji se odnose na kvalitet ambijentalnog vazduha i emisije u vazduh, s obzirom da je ovaj segment u isključivoj nadležnosti entiteta.

4.4.1.2.2 Standardi za goriva i pravni instrumenti vezani za GHG

Savjet ministara je usvojio Odluku o kvalitetu tečnih naftnih goriva¹³⁶ koja propisuje uslove i kvalitet koji moraju posjedovati tečna naftna goriva koja se u BiH koriste za pokretanje motora sa unutrašnjim sagorijevanjem, kao i tečnih goriva namijenjenih proizvodnji energije

¹³⁵ "Sl. glasnik BiH" br. 102/10.

¹³⁶ "Sl. glasnik BiH", br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10.

sagorijevanjem. Odluka propisuje standarde za fizičke i hemijske karakteristike tečnih naftnih goriva, gornje granice emisija za ista, procedure i metodologiju za ocjenjivanje ovih karakteristika, označavanje i pružanje dokaza da je kvaliteti goriva u skladu sa zahtjevima ove Odluke, kao i praćenje i način izbora kompetentnih institucija koje će provoditi ovu Odluku, uključujući i potrebne kompetencije. Odluka takođe sadrži odredbe o sadržaju sumpora u naftnim gorivima i nafti, mada vrijednosti nisu sasvim usklađene sa onima koje su navedene u Direktivi. Pored toga, Odluka ne uključuje odredbe o izvještavanju.

Odluka o uslovima i načinu provođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju Ozonski omotač u BiH¹³⁷ propisuje uslove za provedbu međunarodnih obaveza koje proističu iz Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača (1985) i Montrealskog protokola (1987) Konvencije, sa izmjenama. Odluka, između ostalog, sadrži odredbe o uvozu i izvozu ovih materija, kao i uvoz i izvoz proizvoda koji sadrže ove materije.

4.4.1.3 Utvrđeni nedostaci u transpoziciji

U navedenom zakonodavstvu su utvrđeni sljedeći nedostaci:

- Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva ne sadrži sljedeće:
  - sve relevantne definicije (odnosno, nedostaju: definicija Američkog društva za testiranje i materijalne metode, kritičnog opterećenja);
  - odredbe o stavljanju u promet benzina i dizela;
  - odredbe o određivanju dobavljača odgovornih za praćenje i izvještavanje o životnom ciklusu emisija gasova staklene bašte po jedinici energije dobijene iz isporučenog goriva ili energije.
  - iste parametre za sadržaj sumpora u gorivu i nafti;
- Propisi koji se odnose na pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju ne postoje.
- Propisi o supstancama koje oštećuju ozonski omotač ne sadrže odredbe o trgovini sa zemljama koje nisu potpisale Montrealski protokol i curenju i emisijama kontrolisanih supstanci.

4.4.2 Trenutne institucionalne postavke

U skladu sa Odlukom o kvalitetu tečnih naftnih goriva¹³⁸, ocjenu kvaliteta tečnih goriva provode inspeksijske službe.

U skladu sa Odlukom o uslovima i načinu provođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju Ozonski omotač u BiH¹³⁹ institucija nadležna za izdavanje dozvola za uvoz i izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i uvoz i izvoz proizvoda koji sadrže ove supstance (provedba Montrealskog protokola) je MVTEO, uz prethodno izdatu saglasnost od strane Federalnog ministarstva okoliša i turizma (FMOIT), Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju (MPUGE) i Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko – pravne poslove Brčko distrikta BiH (OPPIPP), zavisno od sjedišta uvoznika/izvoznika.

¹³⁷ "Sl. glasnik BiH", br. 36/07.

¹³⁸ "Sl. glasnik BiH", br. 27/02, 28/04, 16/05, 14/06, 22/07, 101/08, 71/09, 58/10 i 73/10.

¹³⁹ "Službeni glasnik BiH" 36/07 i 67/15.

Vijeće ministara je usvojilo i Odluke o osnivanju ovlaštenog organa za provođenje projekata Mehanizma čistog razvoja Kjoto protokola Okvirne Konvencije UN o promjeni klime u Bosni i Hercegovini¹⁴⁰ (Službeni glasnik BiH 102/10) i Odluka o dopuni Odluke o osnivanju ovlaštenog organa za provođenje projekata Mehanizma čistog razvoja Kjoto protokola Okvirne Konvencije UN o promjeni klime u Bosni i Hercegovini¹⁴¹ Službeni glasnik BiH br. 45/15).

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske je određeno od strane Vijeća ministara BiH za operativnu fokalnu tačku u ime BiH za potrebe Okvirne Konvencije UN o promjeni klime (UNFCCC). U skladu s tim, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske zastupa zemlju u provedbi aktivnosti vezanih za UNFCCC i vrši koordinaciju djelovanja svih drugih organa, na svim nivoima, u kontekstu provođenja zahtjeva koji proističu iz Konvencije

4.5 INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

4.5.1 Trenutna situacija

BiH nivo nije nadležno u operativnom smislu za sektor industrijskog zagađenja.

Podaci prikupljeni za PRTR na entitetskom nivou se za sada ne prosljeđuju institucijama EU, niti su dostupni na internetu. Ne postoje propisi koji regulišu:

- dodjelu ovlaštenja na nivou BiH za izvještavanje prema institucijama EU;
- sadržaj i strukturu BiH PRTR-a;
- slobodu pristupa BiH PRTR-u putem interneta;
- pojedinačne dužnosti u smislu podnošenja izvještaja;
- ispunjavanje međunarodnih obaveza, sa naglaskom na implementaciju, npr. Protokola o SPO (Kijev, 2003) i Arhuske konvencije.

S ciljem regulacije ovih pitanja, izrađen je nacrt (u formatu isporučevina IPA 2007 projekta *Podrška implementaciji Direktive o IPKZ*) kompleta tekstova pravnih instrumenata za BiH, FBiH, RS i BD BiH.¹⁴² Tekstovi su međusobno usklađeni. Međutim, u vrijeme finalizacije teksta EAS-a ovi pravni instrumenti još uvijek čekaju na usvajanje.

4.6 HEMIKALIJE

4.6.1. Status transpozicije

4.6.1.1 Uvodne napomene

U transponovanju pravne stečevine EU u oblasti hemikalija, BiH imasljedeću ulogu:

- zaključivanje međunarodnih ugovora i ispunjavanje međunarodnih obaveza koje iz njih proističu (što je isključiva u nadležnost države BiH)
- određivanje adekvatnih okvira za koordinaciju i usklađivanje razvoja, usvajanja, provedbe i primjene efikasnog pravnog sistema za hemikalije.

¹⁴⁰ "Službeni glasnik BiH" 102/10.

¹⁴¹ "Službeni glasnik BiH" br. 45/15.

¹⁴² EuropeAid/126648/C/SER/BA

Institucije nadležne za oblast hemikalija u BiH treba da vrše usklađivanja aktivnosti na transponovanju, provođenju i izvršenju pravne stečevine EU te da uspostave partnerstvo i komunikaciju o hemikalijama sa Evropskom agencijom za hemikalije.

Za strukturisan pristup vlasti nadležnih za okoliš/životnu sredinu u BiH aktivnostima na usklađivanjupropisa u oblasti hemikalija, neophodno je usvajanje i primjena adekvatnih DSIP-ova i APID-a, kako su konceptualno razrađeni u ovoj Strategiji.

Propisi o hemikalijama u BiH obuhvataju pravne instrumente navedene u Tabeli V.

Tabela V: PROPISI O HEMIKALIJAMA NA NIVOU BIH

Br.	Naslov
1	Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima ("Sl. glasnik BiH", br. 49/04)
2	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija ("Sl. glasnik BiH", br. 55/08, 35/10, 79/10 i 63/11.
3.	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija ("Sl. glasnik BiH", br. 47/09, 15/10, 02/11 i 06/12.
4.	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu materiju butoksikarboksim ("Sl. glasnik BiH", br. 72/10)
5.	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu materiju bifentin ("Sl. glasnik BiH", br. 72/10)
6.	Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 3/12)
9.	Pravilnikom o zaštiti pokusnih životinja i uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje provode eksperimente na životinjama ("Sl. glasnik BiH", br. 46/10)

4.6.1.2 Pregled

Zakon o hrani propisuje definiciju "kontaminanta" i postavlja pravnu osnovu za postupke koji se moraju provesti tokom prerade, pripreme, obrade, pakovanja, transporta i skladištenja hrane koja sadrži takve ("kontaminante") supstance, ili mogući uticaj na okoliš/životnu sredinu. Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani propisuje najveće dozvoljene koncentracije nitrata, mikotoksina, metala, metaloida, 3-monokloropropan-1,2-diola (3-MCPD), policikličnih aromatskih ugljovodonika, dioksina i polihlorovanih bifenila sličnih dioksinima u hrani, kao i mjera koje je potrebno poduzeti u slučaju prelaska maksimalnih dozvoljenih koncentracija. Odredbe ovog pravilnika su u skladu sa relevantnim propisima EU.

Procedure za prikupljanje podataka i procjenu rizika od kontaminanata i njihovih ostataka u hrani su na nivou BiH obuhvaćene Zakonom o hrani. Prikupljanje, analiza i sumiranje potrebnih podataka leži u domenu odgovornosti Agencije za bezbjednost hrane BiH i njenih partnera i saradnika unutar BiH.

Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima BiH¹⁴³ reguliše transport i praćenje, registraciju aktivnih supstanci u formi FFS, registraciju FFS, izdavanje dozvola na osnovu Zakona, transport, upotrebu i praćenje FFS, ostaci FFS, vođenje registra FFS i distributera FFS, razmjenu podataka i

¹⁴³ "Sl. glasnik BiH", br. 49/04.

dokumentovanje FFS, tehničke zahtjeve za uređaje i primjenu FFS, nadležnost tijela odgovornih za provedbu Zakona i sekundarnih propisa usvojenih s ciljem provedbe Zakona.

Na nivou BiH, odnosno za cjelokupnu teritoriju zemlje, nisu postavljena pravila o klasifikaciji, pakovanju i označavanju hemikalija. Ove aktivnosti leže u nadležnosti entiteta i BD BiH.

Zakon o fitofarmaceutskim sredstvima BiH transponuje zahtjeve EU Direktive 91/414/EEZ o trgovanju pesticidima i postupku registracije FFS. Tijelo nadležno za registraciju je Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja.¹⁴⁴BiH još uvijek nije usvojila sekundarne propise u skladu sa Zakonom, kojima bi se transponovali Aneksi I - IV Direktive. U bliskoj saradnji sa nadležnim vlastima FBiH i RS, Uprava BiH je usvojila Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH¹⁴⁵kojom su transponovani zahtjevi Aneksa I Direktive, odnosno nove Uredbe (EU) br. 540/ od 25. maja 2011. godine, kojom se sprovodi Uredba (EZ) br.. 1107/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu spiska dozvoljenih aktivnih materija.

Još uvijek nije uspostavljena procedura za prikupljanje podataka i procjenu rizika FFS, kako nalažu propisi EU. Ovo pitanje takođe leži u nadležnosti entiteta i BD BiH. Član 12 Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima BiH propisuje postupak za postavljanje ograničenja u trgovini i upotrebi fitofarmaceutskih sredstava. Do sada je Savjet ministara BiH usvojio sekundarne propise (odluke) koje zabranjuju promet određenih aktivnih materija koje se nalaze u FFS, kako je navedeno u Tabeli VI ispod:

Tabela VI: PROPISI O ZABRANI PROMETA AKTIVNIH MATERIJNA NA NIVOU BIH

Br.	Naslov
1	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija ("Sl. glasnik BiH", br. 55/08, 35/10, 79/10 i 63/11.
2	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih materija ("Sl. glasnik BiH", br. 47/09, 15/10, 02/11 i 06/12.
3.	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu materiju butoksikarboksim ("Sl. glasnik BiH", br. 72/10)
4.	Odluka o zabrani registracije, uvoza i prometa fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu materiju bifentin ("Sl. glasnik BiH", br. 72/10)

Kontrolu uvoza FFS vrši fitosanitarna inspekcija na graničnim prelazima ovlaštenim za promet FFS. FFS se mogu uvesti isključivo uz posjedovanje dozvole koju izdaje Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja.

Pravilnikom o zaštiti pokusnih životinja i uslovima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje provode eksperimente na životinjama ("Sl. glasnik BiH", br.¹⁴⁶ Pravilnik je usklađen sa Direktivom 86/609/EEZ, koja obuhvata izdavanje dozvola za eksperimente na životinjama. Vlast nadležna za izdavanje ovih dozvola je Kancelarija za veterinarstvo u sklopu MVTEO.

¹⁴⁴ Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja.

¹⁴⁵ "Sl. glasnik BiH", br. 3/12.

¹⁴⁶ "Sl. glasnik BiH", br. 46/10

4.6.1.3 Osnovni utvrđeni nedostaci

U zakonodavstvu BiH su utvrđeni sljedeći nedostaci:

- Ustavom i zakonima definisane su nadležnosti entitetskih organa u regulisanju upravljanja hemikalijama, te je saradnju nadležnih organa potrebno uspostaviti u skladu sa sistemom koordinacije procesa evropskih integracija u BiH.
- Vezano za legislativu upravljanja hemikalijama je potrebno usvojiti nove ili ažurirati postojeće propisa u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, na koordinisan i usaglašen način.
- Jasna podjela zadataka između vlasti nadležnih za upravljanje hemikalijama u FBiH, RS i BD BiH u pogledu informisanja državnih vlasti o koracima poduzetim u sklopu procedure detaljnog vođenja registra koju nalažu EU propisi o hemikalijama treba biti definisana sistemom koordinacije procesa evropskih integracija u BiH.

4.6.2 Trenutna institucionalna postavka

REACH je glavni pravni instrument EU koji reguliše hemikalije i bezbjednost njihove upotrebe unutar EU. Slijedi kratak pregled u ovom kontekstu, koji navodi institucije u BiH koje su nadležne u oblasti hemikalija i odgovorne da osiguraju da BiH ispoštuje sve relevantne zahtjeve EU.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je administrativno tijelo u sklopu MVTEO odgovorno za zaštitu zdravlja bilja, proizvodnju i promet sjemena i sadnog materijala, zaštitu novih sorti, promet i upotrebu fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih đubriva. Odlukom Savjeta ministara BiH,¹⁴⁷ Uprava je uspostavljena kao nadležna vlast odgovorna za koordinaciju i provedbu Roterdamske konvencije¹⁴⁸ u BiH i, shodno tome, sve povezane obaveze koje proističu iz pravne stečevine EU koja se odnosi na implementaciju Roterdamske konvencije.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je nadležna za:

- podnošenje procjena Sekretarijatu Roterdamske konvencije o budućem uvozu hemikalija na koje se primjenjuje postupak prethodnog pristanka;
- slanje obavijesti Sekretarijatu konvencije o izvozu hemikalija;
- podnošenje prijedloga za unošenje opasnih pesticida u Aneks III konvencije;
- omogućavanje pristupa informacijama o odredbama konvencije relevantnim vlastima i drugim zainteresovanim stranama;
- provedbu Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima BiH¹⁴⁹, koji propisuje postupke registracije, nadzora nad trgovinom i prometom aktivnih materija i fitofarmaceutskih sredstava.

Kancelarija za veterinarstvo je osnovana Zakonom o veterinarstvu BiH¹⁵⁰ i Odlukom Savjeta ministara BiH od 18. decembra 2000. godine, kao tijelo pod direktnom jurisdikcijom MVTEO. Zakon propisuje svrhu veterinarskih usluga u BiH i određuje sljedeće odgovornosti Kancelarije za veterinarstvo:

- unapređenje i poboljšanje zdravlja životinja;

¹⁴⁷ "Sl. glasnik BiH", br. 15/10.

¹⁴⁸ Roterdamska konvencija o postupku prethodnog pristanka za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini; Bosna i Hercegovina je pristupila konvenciji 19. marta 2007. godine.

¹⁴⁹ "Sl. glasnik BiH", br. 49/04.

¹⁵⁰ "Sl. glasnik BiH", br. 34/02.

- provedbu sistema za identifikaciju i praćenje kretanja životinja (AIMCS);
- propisivanje mjera zaštite populacija kroz kontrolu bolesti životinja i prevenciju prenošenja takvih bolesti sa životinja na ljude;
- osiguravanje sigurnosti sirovina i prehrambenih proizvoda životinjskog porijekla;
- osiguravanje sigurnosti vode za životinje;
- osiguravanje provođenja mjera za zaštitu okoliša/životne sredine od zagađenja patogenima koji se javljaju kod životinja, i uslova vezanih za higijenu i bezbjednost životinja u sklopu zaštite zdravlja životinja;
- provedbu mjera dezinfekcije, zaprašivanja i kontrole štetočina;
- zaštitu životinja od okrutnosti i patnje i osiguravanje dobrobiti životinja;
- pružanje podrške u veterinarskoj edukaciji i informisanje javnosti.¹⁵¹

Kancelarija za veterinarstvo BiH je u oblasti hemikalija nadležna za regulisanje pitanja zaštite životinja koje se koriste za naučna ispitivanja. Kancelarija za veterinarstvo BiH snosi pravnu odgovornost za provođenje svojih nadležnosti na usklađen način i u skladu sa operativnim aktivnostima entitetskih veterinarskih službi.

Agencija za bezbjednost hrane BiH je nezavisna upravna organizacija osnovana u skladu sa Zakonom o hrani i Odlukom Savjeta ministara BiH. Agencija je odgovorna za sljedeće aktivnosti:

- analizu rizika (ocjenu, upravljanje i komunikaciju o rizicima);
- pokretanje, pripremu, izradu nacrtu i podnošenje prijedloga propisa o hrani;
- pružanje savjeta i naučne i tehničke podrške zakonodavstvu i politici BiH u svim oblastima koje imaju direktan ili indirektan uticaj na hranu i hranu za životinje;
- pružanje informacija o svim pitanjima iz svoje nadležnosti i informacija o rizicima;
- davanje mišljenja o proizvodima, uključujući prehrambene proizvode i hranu za životinje vezano uz genetski modifikovane organizme;
- promocija i koordinacija razvoja jedinstvenih metodologija procjene rizika, u sklopu svojih redovnih aktivnosti;
- uspostavljanje sistema i mreže organizacija koje djeluju u okviru djelatnosti Agencije, i odgovara za njihovo djelovanje;
- obavljanje drugih poslova potrebnih za provođenje svojih ovlaštenja i odgovornosti.

4.7 ZAŠTITA PRIRODE

4.7.1 Napomene o transpoziciji

Po Ustavu BiH, BiH ima nadležnosti za zaključivanje međunarodnih ugovora i koordinaciju aktivnosti u sektoru zaštite prirode.

4.7.2 Osnovni utvrđeni nedostaci

U zakonodavstvu BiH su utvrđeni sljedeći nedostaci:

¹⁵¹ Član 2.

- BiH nije potpisnik sljedećih međunarodnih ugovora koji čine sastavni dio pravne stečevine EU u oblasti zaštite prirode:
  - Sporazum od 16. juna 1995. godine o konzervaciji afričko-evroazijskih vodenih migratornih močvarnih ptica, ali i drugih međunarodnih sporazuma.

Savjet ministara je na sjednici održanoj 13. jula 2011. godine usvojio Strategiju zaštite biološke i pejzažne raznolikosti BiH za period 2008-2015. Ovaj dokument sadrži osnovna uputstva za efikasno i održivo upravljanje biološkom i pejzažnom raznolikošću. Odluka je zasnovana na istraživačkoj studiji pod nazivom "BiH - ZEMLJA RAZNOLIKOSTI".¹⁵² Provođenje Strategije prati Vijeće ministara BiH i MVTEO, u saradnji sa nadležnim entitetskim vlastima.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma je postavljeno za operativnu fokalnu tačku u ime BiH za potrebe Konvencije o biološkoj raznolikosti (KBR) U skladu s tim, Federalno ministarstvo zastupa zemlju u provedbi aktivnosti vezanih za KBR i vrši koordinaciju djelovanja svih drugih organa, na svim nivoima, u kontekstu provođenja zahtjeva koji proističu iz KBR.

4.8 BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI

4.8.1 Napomene o transpoziciji

4.8.1.1 Uvodne napomene

Propisi BiH o buci u okolišu/životnoj sredini su navedeni u Tabeli VII.

Tabela VII: PROPISI O BUCI U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI NA NIVOU BIH

Br.	Naslov
1	Zakon o vazuhoplovstvu BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 39/09)
2	Pravilnik o početnoj homologaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti ("Sl. glasnik BiH", br. 21/06)
3.	Pravilnik o aerodromima ("Sl. glasnik BiH", br. 9/11)
4.	Pravilnik o dozvoljenim nivoima buke ("Sl. novine SRBiH", br. 46/89)

4.8.1.2 Pregled

Propisi EU koji se odnose na saobraćaj su djelimično transponovani u pravni sistem državnog nivoa BiH. Na primjer, Direktiva o gumama na motornim vozilima je dio sistema za odobravanje tipskih vozila (EZ WVTA sistem). U skladu sa Uputstvom o provođenju postupka homologacije tipa vozila i Uputstvom o provođenju postupka homologacije pojedinačnog vozila,¹⁵³ usvojenih od strane Ministra komunikacija i transporta BiH, Potvrda o usklađenosti (dio EZ WVTA procedure) se može regulisati u BiH kako bi se izbjeglo ponavljanje procedure. S obzirom da su zahtjevi ove Direktive dio EZ WVTA sistema, obaveze koje proističu iz Direktive su transponovane u propise BiH. Pored toga, članovi 8., 11. i Aneks IV Odluke o najnižim tehničkim

¹⁵² Bosna i Hercegovina - Zemlja raznolikosti, Prvi nacionalni izvještaj Bosne i Hercegovine za Konvenciju o biodiverzitetu; FMOT, Sarajevo, 2008.

¹⁵³ "Sl. glasnik BiH" br. 89/10.

zahtjevima za novoproduzvana i korišćena vozila pri homologaciji tipa vozila i homologaciji pojedinačnog vozila¹⁵⁴, usvojena od strane Ministra komunikacija i transporta BiH, djelimično transponuje zahtjeve Direktivi o buci motocikala.

Direktive o avionskoj buci su transponovane u propise BiH putem relevantnih propisa na državnom nivou koji se odnose na civilno vazduhoplovstvo, uglavnom kroz Zakon o vazduhoplovstvu BiH¹⁵⁵, Pravilnik o početnoj homologaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti¹⁵⁶ i Pravilnik o aerodromima.¹⁵⁷ Propisi o buci u okolišu/životnoj sredini i uređajima za upotrebu na otvorenom bi uskoro mogli biti usvojeni; određene aktivnosti na njihovom usvajanju su već u toku u BiH.

4.8.1.3 Utvrđeni nedostaci

U zakonodavstvu BiH o buci u okolišu/životnoj sredini su utvrđeni sljedeći nedostaci:

- Propisi o saobraćajnoj buci na nivou BiH su samo djelimično transponovali zahtjeve relevantne direktive (odnosno smanjene granične vrijednosti za buku iz motornih vozila); i
- Pravni instrumenti BiH o željezničkoj buci uopšte ne transponuju zahtjeve EU.

4.8.2 Nadležne institucije BiH

U skladu sa postojećim propisima na državnom nivou¹⁵⁸, Uputstvom o provođenju postupka homologacije tipa vozila¹⁵⁹ i Uputstvom o provođenju postupka homologacije pojedinačnog vozila¹⁶⁰, Institucija nadležna za saobraćajnu buku je MKT BiH, koje je takođe nadležno za homologaciju vozila. Registracija vozila u BiH nije moguća ukoliko se ne zadovolje zahtjevi ovih i drugih relevantnih propisa na državnom nivou. Izdavanje registracije za vozila obavljaju nadležna ministarstva unutrašnjih poslova unutar BiH (RS, kantoni).

Direkcija za civilno vazduhoplovstvo je nadležna za avionsku buku, kako je propisano Zakonom o vazduhoplovstvu BiH,¹⁶¹ Pravilnikom o početnoj homologaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti¹⁶² i Pravilnikom o aerodromima¹⁶³.

---

¹⁵⁴ "Sl. glasnik BiH", br. 89/10.

¹⁵⁵ "Sl. glasnik BiH", br. 39/09.

¹⁵⁶ "Sl. glasnik BiH" br. 21/06.

¹⁵⁷ "Sl. glasnik BiH" br. 9/11.

¹⁵⁸ Odluka o najnižim tehničkim zahtjevima za novoproduzvana i korišćena vozila pri homologaciji tipa vozila i homologaciji pojedinačnog vozila (Sl. glasnik BiH", br. 89/10).

¹⁵⁹ "Sl. glasnik BiH", br. 89/10.

¹⁶⁰ "Sl. glasnik BiH", br. 89/10.

¹⁶¹ "Sl. glasnik BiH", br. 39/09.

¹⁶² "Sl. glasnik BiH", br. 21/06.

¹⁶³ "Sl. glasnik BiH", br. 9/11.

VII. EKONOMSKI ASPEKTI USKLAĐIVANJA PROPISA

1. POČETNA SITUACIJA

1.1 TRENUTNI USLOVI IZ EKONOMSKE/ FINANSIJSKE PERSPEKTIVE

Fundamentalni aspekt svake strategije je određivanje njenih troškova. Ovo nazivamo ekonomskim nedostatcima ili troškovima usklađivanja propisa.

U procesu zadovoljavanja zahtjeva koje pravna stečevina EU postavlja za BiH, BiH se susreće sa velikim ekonomskim i finansijskim izazovima. Iznos investicija i troškovi operacija i održavanja neophodni za premošćivanje ekonomskih nedostataka su visoki, potreban je i duži vremenski period a postoje i brojna ograničenja koja proističu iz prihvatljivosti potrošačima, državnih investicionih kapaciteta u oblasti projekata zaštite okoliša/životne sredine, dostupnosti donatorskih sredstava, kapaciteta za održivo finansiranje, itd.

Iskustva novih zemalja članica EU (2004 i 2007) daju jasno upozorenje o tome šta bi BiH trebala pokušati da izbjegne. Zemlje članice koje su pristupile EU 2004. godine su u velikom broj slučajeva naišle na velike teškoće u preuzimanju strukturalnih i kohezionih fondova i, u nekoliko slučajeva, nedostaci u pripremi, provođenju tendera ili realizaciji su rezultirali time da je Komisija primijenila finansijske korektivne mjere. Nakon pristupanja 2007. godine, Rumunija i Bugarska su efektivno počele da pune EU budžet zbog njihove sporosti u aktivaciji EU grantova. Ovdje se radilo o slučaju neodgovarajućeg finansijskog planiranja i lošeg programiranja grantova, što je dovelo do toga da je manje od 10% dostupnih fondova povučeno tokom prve tri godine članstva, kako je navedeno zadnjem KPMG-ovom Izvještaju o napretku za "EU fondove u Centralnoj i Istočnoj Evropi", objavljenom u aprilu 2012. godine, kao i na osnovu informacija iz Eurostata.¹⁶⁴

Kapaciteti za ekonomsko i finansijsko planiranje unutar institucija BiH su trenutno na niskom stepenu razvoja i nisu ni blizu stepenu razvijenosti i stopi specijalizacije koji su potrebni za brzo i uspješno povlačenje EU grantova, drugih donatorskih doprinosa i finansijskih mehanizama drugih internacionalnih finansijskih institucija (IFI). Ministarstvima je potrebno osoblje sa odličnim poznavanjem ekonomije kako bi se osigurali potrebni kapaciteti za ekonomsku i finansijsku analizu i planiranje. Ako se ovi kapaciteti ne izgrade u pretpristupnoj fazi, to će rezultirati nemogućnošću efikasne aktivacije EU grantova i povrat troškova kroz korisničke naknade i ekonomske instrumente. S obzirom na red veličine iznosa o kojima se ovdje radi, cijena propuštanja ove prilike i neefikasnosti u ovim oblastima će za BiH biti izuzetno visoka.

1.2 POREĐENJE PROSJEČNIH PARAMETARA ZA EU I BiH

Prvi korak u utvrđivanju ekonomskih nedostataka je definisanje početne tačke. Iako se trošak svake od direktiva koje zahtijevaju visoke investicije izračunava alatom za modeliranje, koji se pominje niže u ovom poglavlju, sažeti pregled nekoliko osnovnih parametara koji ilustruju postojeće razlike između BiH i prosjeka za EU je prikazan u Tabelama VIII i IX ispod:

¹⁶⁴"EU Funds in Central & Eastern Europe", KPMG Izvještaj o napretku 2007-2012, april 2012, dostupno na: http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/legislative_en.htm

Tabela VIII: KOMPARATIVNI INDIKATORI
(Bazne godine za podatke, 2006-2012)

	<i>Jedinica</i>	BiH	EU 27	BiH u poređenju sa prosjekom EU27
OPŠTE				
Broj stanovnika	miliona	3,84	502,5	0,76%
BDP/stanovniku	€	3.324	23.296	14,27%
Inflacija	KM/€	2,1%	2%	---
Prihod domaćinstva	€/domaćinstvo	2.335	19.000	12,29%
Trošak komunalija po domaćinstvu ¹⁶⁵	%	8,9%	18,30%	48,63%
Troškovi za okoliš/životnu sredinu	% BDP-a	0,27%	1,76%	15,34%
OKOLIŠ/ŽIVOTNA SREDINA				
Snabdijevanje vodom za piće	% uslužnog stanovništva	71,42%	93%	76,8%
Snabdijevanje prečišćenom vodom za piće	% uslužnog stanovništva	46,00%	100%	46,0%
Prikupljeno urbanih otpadnih voda	% uslužnog stanovništva	21,7%	93%	23,33%
Prečišćeno urbanih otpadnih voda	% prečišćenih otpadnih voda	3,83%	87%	4,4%
Prikupljanje čvrstog komunalnog otpada	% uslužnog stanovništva	78,64%	99%	79,43%
Odgovarajući tretman (deponija/spaljivanje)	% čvrstog komunalnog otpada	9,11%	99%	9,2%
Reciklaža čvrstog komunalnog otpada	% čvrstog komunalnog otpada	5,00%	43,50%	11,49%
Emisije Nox	Kg/stanovniku	14,32	20,59	69,56%
Emisije SO2	Kg/stanovniku	109,11	11,62	939,02%
Emisije CO2	Tona/stanovniku	5,34	9,90	53,92%

¹⁶⁵ Po ispitivanju u EU 2010. godine, EU 27 troškovi stanovanja i komunalija po domaćinstvu iznose 33.1% i nije pravljena razlika između troškova stanovanja i troškova komunalnih usluga. U ispitivanju iz 2006. godine, troškovi stanovanja su procijenjeni na 14.8% UPDom. Ova tabela sadrži "najbolje projektne procjene" samo za komunalne usluge i kombinuje podatke iz ova dva izvora.

Tabela IX: KLJUČNE PRETPOSTAVKE I CILJNI STEPEN USKLAĐENOSTI

	<i>Jedinica</i>	<i>BiH</i>	<i>Pretpostavke</i>
OPŠTE			
Broj stanovnika	miliona	3,84	U opadanju 0,3%
BDP/stanovniku	€	3,32 4	BDP u porastu; 1% -2013; 3,5%-2014; 5%
Inflacija	KM/€	2,1%	KM i € predviđeno 2% u €
Prihod domaćinstva	€/domaćinstvu	2,33 5	Predviđen rast po stopi Inflacija + 40% BDP
Trošak komunalija* po domaćinstvu	%	8,9%	Primijenjen prag od 25%
Troškovi za okoliš/životnu sredinu	% BDP-a	0,27 %	Primijenjen prag od 3%
OKOLIŠ/ŽIVOTNA SREDINA			
Snabdijevanje vodom za piće	% uslužnog stanovništva	71,4 2%	Predviđeno dostizanje 93%
Snabdijevanje prečišćenom vodom za piće	% uslužnog stanovništva	46,0 0%	Predviđeno dostizanje 100%
Prikupljeno urbanih otpadnih voda	% uslužnog stanovništva	21,7 %	Predviđeno dostizanje 90%
Prečišćeno urbanih otpadnih voda	% prečišćenih otpadnih voda	3,83 %	Predviđeno dostizanje 99%
Prikupljanje čvrstog komunalnog otpada	% uslužnog stanovništva	78,6 4%	Predviđeno dostizanje 99%
Odgovarajući tretman (deponija/spaljivanje)	% čvrstog komunalnog otpada	9,11 %	Predviđeno dostizanje 99%
Reciklaža čvrstog komunalnog otpada	% čvrstog komunalnog otpada	5,00 %	Predviđeno dostizanje 43,5%
Emisije Nox	Kg/stanovniku	14,3 2	Br. Linearno smanjenje EU
Emisije SO2	Kg/stanovniku	109, 11	Pretpostavljeni cijevi. EU ciljevi za 2025. god.
Emisije CO2	Tona/stanovniku	5,34	17,8 NOx; 11,5 SO2; 8,0 CO2

Indikatori za BiH su otprilike uporedivi sa onima iz zemalja Centralnog/Zapadnog Balkana. Najveći nedostaci su u području BDP-a po stanovniku i prihodima domaćinstava, manje od šestine prosjeka EU.

U oblasti okoliša/životne sredine, najveći (i najskuplji) nedostaci leže u domenu prečišćavanja otpadnih voda, koje trenutno iznosi 10%, i u kontroli industrijskih emisija, konkretno emisija SO₂, koje su vrlo visoke uglavnom zbog izvozno orijentisane industrije proizvodnje energije i činjenice da se ona u velikom procentu oslanja na niskokvalitetni ugalj.

Upravljanje čvrstim otpadom, s obzirom da zahtijeva unapređivanje i izgradnju prilagođenih deponija, zatvaranje ilegalnih deponija otpada, rehabilitaciju većih i starijih deponija i kao razvoj

modernog sistema za prikupljanje i prevoz otpada, će takođe zauzeti značajan dio vrlo ograničenih resursa.

Generalno gledano, trenutno stanje okolišne infrastrukture navodi na zaključak da će biti potreban dug period tranzicije i proporcionalno visoke investicije da bi se ispoštovali zahtjevi prilagođavanja visokoinvesticionim direktivama.

2. TROŠAK USKLAĐIVANJA PROPISA

2.1 DEFINICIJA

Proces usklađivanja implicira niz dodatnih troškova i koristi za BiH ekonomiju. Troškovi usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine nastaju iz širokog spektra različitih potreba, što se u osnovi svodi na sljedeće:

- povećanje administrativnog opterećenja zbog potrebe transponovanja, provedbe, izvršenja i praćenja pravne stečevine EU,
- obimne investicije u kapitalnu opremu, postrojenja, itd. potrebne za provođenje i prilagođavanje pravnoj stečevini EU,
- troškove korištenja i održavanja (O&M) povezane sa poslovanjem ovih investicija.

Ove troškove će snositi:

- Budžet Bosne i Hercegovine
- budžeti entiteta, kantona i lokalnih zajednica;
- industrija, u javnom i privatnom sektoru;
- domaćinstva, putem različitih mehanizama povrata troškova, uključujući i tarife za javne komunalne usluge.

Važno je spomenuti da se troškovi usklađivanja definišu kao "dodatni troškovi za BiH zbog usvajanja pravne stečevine EU" i ne treba ih brkati sa ukupnim troškovima zaštite okoliša/životne sredine u BiH koji mogu obuhvatati i politike koje nisu direktno povezane sa primjenom propisa EU.

Potrebno je osigurati i da se, pri poređenju predviđenih troškova, koriste iste metodologije i da se odnose na iste stavke. Pored toga treba obratiti pažnju i na to da li su procjene izražene u čistoj/neto sadašnjoj vrijednosti (NPV) i da li uključuju operativne troškove ili samo investicione troškove.

Procjene troškova su nalik statistici, imaju naučnu osnovu ali su često pogrešno shvaćene i/ili se pogrešno primjenjuju.

2.2 OBIM I METODOLOGIJA ANALIZE TROŠKOVA

2.2.1 Uvodne napomene

Za procjenu troškova usklađivanja i opštih efekata regulacije se mogu upotrijebiti dvije metode:

- Pristup od dna prema vrhu. Ovaj pristup se sastoji od ekstrapolacije troškova na osnovu podataka prikupljenih putem ispitivanja i referentnih cijena po sektorima. Time djelimično popunjena baza podataka se zatim ekstrapolira da bi se dobili podaci za cijelu direktivu tj. sektor zaštite okoliša/životne sredine.

- Pristup od vrha prema dnu, odnosno makro-ekonometrijska analiza. U ovom slučaju se efekti procjenjuju na osnovu zagađivača (materija) koje je potrebno ukloniti ili stanovništva koje treba obuhvatiti novim ili unaprijeđenim standardima, i količinama i jediničnim cijenama preuzetim iz domaćih i međunarodnih izvora.

Pristup od dna prema vrhu se generalno primjenjuje kada postoje obimni podaci i kada direktiva koja se procjenjuje utiče na pojedini sektor sa ograničenim brojem zainteresovanih strana. Njegova snaga leži u tome što predstavlja procjenu baziranu na podacima dobijenim iz industrijskih izvora i stvarnim podacima preuzetim od operatera. Slabost ovog pristupa je da ekstrapolacija može da rezultira velikim greškama, naročito ako su bazni podaci nedovoljni, nereprezentativni ili preuzeti iz referentnih izvora koji se jako razlikuju od jedinstvenih uslova koji vladaju u korisničkoj zemlji/regiji.

Pristup od vrha prema dnu, tj. makro-ekonometrijski pristup se koristi kada su direktive koje se procjenjuju složene i imaju širok domet, a naročito ako znatno utiču na populaciju i stoga moraju biti tempirane tako da ne pređu gornju granicu pristupačnosti.

U slučaju direktiva koje zahtijevaju velike investicije, sa jako složenim uticajima na stanovništvo putem interaktivnih emisija u vazduh i vodu ili akumulacije čvrstog otpada, koje imaju direktne i štetne posljedice na zdravlje i gdje povrat troškova ublažavanja posljedica mora doći primarno od javnosti kroz povećanje cijena (za otpad, vodu, el. energiju) i rast cijena povezanih proizvoda (cement, gorivo, proizvodi hemijske industrije) - makro-ekonometrijski pristup je od ključne važnosti.

U ovoj procjeni troškova su, *de facto*, iskorištena oba pristupa: makro za direktive koje zahtijevaju velike investicije, i mikro za popunjavanje praznina i bolje definisanje makro pristupa na državnom nivou.

Alati razvijeni za makro-ekonometrijsku procjenu su primijenjeni odvojeno za svaku vrstu emisija. Tako da su razvijena tri glavna alata za ovaj model:

- emisije u vazduh;
- emisije u vodu;
- upravljanje čvrstim otpadom.

Pored toga je razvijen i četvrti model za zaštitu prirode i biološke raznolikosti, s obzirom da ova oblast predstavlja jedan od ključnih elemenata EU politike za zaštitu okoliša/životne sredine, iako iz ugla troškova usklađivanja ne rezultira značajnim troškovima.

Usklađivanje horizontalnih propisa i propisa o buci u okolišu/životnoj sredini i hemijskom sektoru su procijenjeni na osnovu proporcionalnosti sa sličnim tranzicijskim ekonomijama, pošto ne postoje dovoljni podaci iz domaćih izvora da bi se uradila ekstrapolacija. Ovo ipak nema značajan efekat na red veličine i vremenski okvir potreban za usklađivanje.

Rezultati dobijeni upotrebom ovih modela su prezentovani u vidu višegodišnjeg toka troškova, koji se može povezati sa gornjim granicama pristupačnosti. Ovo zauzvrat garantuje da provedba procesa usklađivanja neće:

- postaviti nerealan vremenski okvir gdje bi operativni troškovi prevazišli limit prihvatljivosti, odnosno gdje maksimalan povrat troškova ne bi mogao pokriti operativne izdatke;

- dozvoliti značajno unakrsno subvencioniranje između različitih sektora okoliša, koje bi moglo opasno ugroziti balansirano provođenje zbog interaktivne prirode elemenata u okolišu/životnoj sredini.

Ovi faktori se moraju ozbiljno uzeti u obzir da bi se stvorila izvodljiva i kredibilna državna politika.

Procjena troškova je provedena u dvije etape:

- Preliminarna analiza na osnovu postojećih studija, statistika i budžeta različitih institucija, naročito za direktive koje zahtijevaju velike investicije. Ova početna procjena predstavlja baznu odrednicu koja nam omogućava da uspostavimo okvir za detaljnu analizu troškova po sektorima ili direktivama. Ovaj "bazni scenario" dobijen iz postojećih informacija nam takođe omogućava da uradimo i generalnu makroekonomsku analizu i odredimo preliminarni vremenski okvir za puno usklađivanje direktiva iz pravne stečevine EU sa investicione tačke gledišta, upoređivanjem investicionih potreba sa finansijskim i ekonomskim kapacitetima BiH.
- Najbolja trenutna procjena troškova EAS usklađivanja za ove sektore je navedena iznad.

Početna tačka za razmatranja iz ovog poglavlja je preliminarna analiza, a procedura se u osnovi sastoji od sljedećeg:

- temeljnu evaluaciju postojećih bročanih podataka za sektor, da bi se utvrdilo koja je metodologija korištena u ranije obavljenim procjenama;
- Pripreme matrice jediničnih cijena izvedenih iz baznog scenarija, postojećih studija izvodljivosti za projekte koji su trenutno u toku i, obavezno, u slučajevima gdje nije moguće dobiti jedinične cijene za BiH, treba dati "najbolje moguće procjene" na osnovu situacije u BiH i iskustava ključnih i viših eksperata iz drugih tranzicijskih ekonomija gdje su vršene ove vrste analiza;
- Ove informacije se prikupljaju i unose, zajedno sa ogromnim nizom neophodnih pretpostavki i parametara specifičnih za pojedinačne sektore u računski model;
- Model se zatim prilagođava potrebama i prioritetima BiH i uključuje pregledan modul za ulazne parametre pomoću kojih se manipuliše politikama za pojedinačne sektore. Ovo predstavlja interfejs korišćen za pripremu ovog poglavlja. Naredni modul služi za finalno pojednostavljeno predstavljanje rezultata, nudi mogućnost izrade grafikona radi lakše vizualizacije i dozvoljava laku manipulaciju modelom u svrhu procjene efekata različitih političkih odluka.

Ovdje je namjera bila da se kreira temeljni model koji je jednostavan za upotrebu i koji će omogućiti vlastima u BiH da usvoje temeljne koncepte i steknu osjećaj vlasništva nad ovim analitičkim sredstvom. Svi sektorski modeli se mogu naknadno proširivati i nadograđivati, kako postanu dostupne nove informacije i kako se razvijaju kapaciteti za njihovo korišćenje.

Ovo će biti od velike koristi na početku pregovora o pristupanju između EU i BiH i kada bude potrebno kreirati i analizirati različite scenarije za usklađivanje politika.

2.2.2 Određivanje vremenskog okvira

Puna usklađenost sa svim aspektima pravne stečevine EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine se može očekivati tek nakon što se poduzmu sve neophodne investicije iz visokoinvesticionih direktiva. Za ovaj proces je, posmatrajući iskustva drugih zemalja u

tranziciji, potrebno otprilike 20 do 30 godina. Stoga je, u principu, usvojen period u trajanju 30 godina za potrebe analize troškova EAS-a. Konkretni prelazni periodi potrebni za provođenje svake od visokoinvesticionih direktiva bi se trebali uklopiti u ovaj opšti vremenski raspored.

2.2.3 Naglasak na visokoinvesticione direktive

Sve direktive utiču na više od jednog sektora, što je konstanta u domenu zaštite okoliša/životne sredine. Dio izazova u sektoru industrijskog zagađenja je, na primjer, riješen nizom direktiva koje se odnose na komunalni čvrsti otpad, ili putem Direktive o UOV. Iz ovog razloga, standardna praksa je stavljanje naglasaka na visokoinvesticione direktive i izračun toga "što preostaje" za pojedinačne sektore.

Visokoinvesticione direktive, generalno gledano, predstavljaju oko 85% ukupnih troškova i one su te koje imaju najveće efekte na stanovništvo, te je stoga njihova provedba ograničena i granicama pristupačnosti za domaćinstva, kao i onima na nivou institucionalnih budžeta.

2.2.4 Definicija administrativnih troškova, kapitalnih i operativnih izdataka

2.2.4.1 Administrativni troškovi

Neki od administrativnih troškova predviđenih za sektore okoliša/životne sredine će nastajati iz horizontalnih propisa. Precizniji izračun administrativnih troškova se može uraditi nakon što se preciznije definišu institucije nadležne za određena pitanja vezana za usklađivanje. Za potrebe EAS-a, ovi troškovi su procijenjeni na osnovu prethodnih iskustava iz drugih tranzicionih ekonomija.

U ukupnoj procjeni troškova, iznosi za dodatne administrativne troškove će biti navedeni za svaki od sektora obuhvaćenih EAS-om.

Molimo obratite pažnju na to da ovi pretpostavljeni iznosi ne predstavljaju osnovu za pripremu planova - biće izračunati isključivo kao početna indikacija potrebnog obima dodatnih sredstava. Vlade entiteta i BD BiH će naknadno izvršiti pažljivu procjenu stvarnih resursa koji su trenutno dostupni i koji će biti potrebni u budućnosti, i shodno tome poduzeti potrebne radnje. Svi dodatni administrativni troškovi će biti raspodijeljeni između BiH (u EAS-u) te između oba entiteta i BD BiH (u strateškim dokumentima entiteta i BD BiH).

Gdje je to moguće, dodatni administrativni troškovi koji prelaze trenutne nivoe će biti procijenjeni korišćenjem pristupa "od dna ka vrhu". Što uključuje:

- procjenu broja dodatnog osoblja koje će biti potrebno;
- uzimanje prosječnog iznosa troškova godišnje plate za stručnog člana osoblja;
- dodavanje provizije za režijske troškove po stopi od % godišnje plate stručnog člana osoblja.

Režijski troškovi obuhvaćeni ovom procentualnom procjenom su, između ostalog:

- troškovi koji se ne odnose na naknade za rad dodatno zaposlenog stručnog osoblja (zapošljavanje, osiguranje, penzioni doprinosi, naknade za bolovanje, itd.);
- kancelarijski prostor i kancelarijska oprema (računari i periferna oprema, namještaj, itd.) za dodatno osoblje, uključujući i troškove korištenja i održavanja; troškovi dodatnog poslovnog prostora i kancelarijske opreme su uključeni (m² dodatnog prostora/prosječni trošak/m²);

- stručno usavršavanje kroz edukaciju; ovi troškovi će biti tekući, mada je vjerovatno da će se nakon početno visokog nivoa u narednim godinama smanjivati;
- plate i povezani troškovi osoblja za podršku, neophodnog za pružanje podrške stručnom osoblju i obavljanje neproaktivnih poslova;
- putni i slični troškovi za stručno i drugo osoblje, nastali u toku obavljanja dužnosti;

2.2.4.2 Troškovi investicija i troškova operativnog rada i održavanja

Sve relevantne informacije o troškovima investicija i troškovima operativnog rada i održavanja u sektoru zaštite okoliša/životne sredine su već prikupljene, počevši od najnovijeg sveobuhvatnog spiska i skraćenog spiska projekata u oblasti okoliša/životne sredine, budžeta za svaki sektor iz postojećih baza podataka i ostalih podataka dostupnih iz projekata tehničke podrške, kako bi se pripremila ukupna procjena baznih troškova.

Nakon ovoga, i u cilju ispunjenja zadataka neophodnih za utvrđivanje ekonomskih nedostataka, utvrđeno je:

- prikupljeni podaci su prikazani po sektorima zaštite okoliša/životne sredine;
- prikupljene su informacije o dodatnim troškovima investicija i rada i održavanja, kao i pojedinosti o metodologiji koja je korišćena za pripremu ovih procjena troškova projekata (npr. studije izvodljivosti);
- pripremljena je matrica jediničnih troškova koji će se primjenjivati u svakom sektoru;
- isti postupak je primijenjen za investicije i reinvesticije i za troškove operativnog rada i održavanja;
- utvrđeni jedinični troškovi, projekti i nedostaci će biti obrađeni kroz model za procjenu troškova usklađivanja u svakom sektoru, čime će se dobiti konkretna procjena troškova za svaku visokoinvesticionu direktivu / sektor obuhvaćen EAS-om.

2.2.5 Postavljanje višegodišnjih ciljeva i višegodišnji tokovi troškova

Program za modeliranje treba da sadrži sljedeće parametre:

- višegodišnji tokovi troškova, po direktivi/sektoru;
- višegodišnji mogući povrat troškova, po direktivi/sektoru;
- pretpostavke vezane za makroekonomske i socioekonomske parametre;
- aktivacijske stope za povrat troškova;
- pretpostavke o stopama iskorištenosti EU grantova i donatorskih sredstava;
- predviđena domaća finansijska sredstva;
- predviđena sredstva iz internacionalnih finansijskih institucija, drugih projekata i privatnih investicija;
- ostali tehnički parametri neophodni za funkcionisanje modela.

Program za modeliranje je kreiran tako da podesi sve tokove prema unešenim parametrima, odnosno prema planiranim datumima kada će se postići puna usklađenost.

Postojeći strateški i planski dokumenti su uzeti u obzir gdje god je to bilo moguće. U slučaju da akcioni planovi predviđaju periode u kojima će biti pređene gornje granice prihvatljivosti

troškova operativnog rada i održavanja, ili ako su zahtjevniji od onih koji se primjenjuju u postojećim zemljama članicama, ciljni datumi su odgođeni kako bi se postavili realni i razumni rokovi za postizanje usklađenosti, gledano iz ekonomskog ugla.

Ova analiza osjetljivosti je iterativan proces koji se primjenjuje s ciljem određivanja razumnih rokova za potpunu usklađenost razmatranih direktiva/sektora. Njena svrha je utvrđivanje reda veličine, koji će naknadno biti preciznije definisan EAS-om i entitetskim i BD BiH strateškim dokumentima.

2.2.6 Opis programa za modeliranje

Model za procjenu troškova usklađivanja je napravljen tako da, pored toga što je lak za upotrebu i baziran na najjednostavnijim mogućim principima, ispuni sve početne zahtjeve EAS-a, ali i da ode korak dalje i ponudi neke vrijedne dodatne funkcije, kao što je:

- Jasno prepoznatljivi obrasci za unos podataka, koje je moguće, kako se podaci budu brzo mijenjali (što je apsolutno realna mogućnost), lako prepraviti. Obrasci za unos podataka su sljedeći:
  - socio-ekonomski podaci,
  - makroekonomski parametri,
  - obrazac za sektorske podatke,
  - referentni jedinični troškovi.

Ovi obrasci imaju dvostruku ulogu: unos odgovarajućih podataka za direktivu/sektor u računski modul i prikupljanje, na organizovan i pristupačan način, kontekstualnih informacija na kojima je baziran unos podataka;

- Obimne referentne baze podataka. Jedinični troškovi su određeni pomoću tri izvora podataka:
  - međunarodne reference, uključujući susjedne ekonomije u tranziciji koje su pristupile EU 2004. ili 2007. godine, kao i relativno nedavne procjene troškova usklađivanja za Hrvatsku, Makedoniju i Tursku;
  - djelimične procjene troškova za BiH iz različitih izvora i procjene pripremljene za Twinning projekte;
  - studije izvodljivosti pripremljene za infrastrukturne projekte i drugi relevantni domaći izvori.

Ovo je omogućilo EnvIS projektu da utvrdi racionalne i realne jedinične troškove za potrebe EAS-a, koje se nazivaju "najbolji referentni jedinični troškovi za BiH". Kao i druge karakteristike ovog modela, ovi jedinični troškovi se mogu kontinualno prilagođavati razvoju podataka.

Konceptualno posmatrano, mora se naglasiti da su mogućnosti primjene primjena otvorene, odnosno da model mora biti prilagođen promjenama okolnosti, a ovo je od posebnog značaja u ovom ranom stadijumu pristupanja u kom se BiH trenutno nalazi.

Posebne karakteristike programa za modeliranje su sljedeće:

- Obrazac za unos podataka sa mogućnošću dvostranog ograničavanja kriterija pristupačnosti. Ovo je u suštini izračun pristupačnosti, sličan onom koji se koristi za velike infrastrukturne projekte pri apliciranju za EU strukturalne fondove, i može se ograničiti na

nivou zemlje (u vidu procenta BDP-a) i na nivou korisnika (u vidu procenta prihoda domaćinstva). Time prelazni periodi prolaze dvostruku provjeru, da ne bi došlo do prekoračenja pristupačnosti na nivou BiH i da korisničke naknade ne pređu prag pristupačnosti za domaćinstva.

- Sredstvo za izradu politika. Modul analize osjetljivosti omogućava korisnicima da procijene efekte određenih promjena ciljnih parametara usklađenosti na višegodišnje investicione planove i granice pristupačnosti. Ovo će imati poseban strateški značaj u pregovorima o poglavlju 27. i bez sumnje pruža dodatnu vrijednost EAS-u.
- Model će biti kumulativni model. Ovo će omogućiti raščlanjivanje proračuna troškova na državnom nivou na sektorske procjene i procjene na nivou direktive ili grupe direktiva, što će biti posebno korisno da bi se osiguralo da se djelimične izmjene podataka u bilo kom aspektu bilo koje direktive mogu skladno uvrstiti u cjelinu.
- Direktive vezane za izvore finansiranja. Iz Izvještaja o izvorima finansiranja¹⁶⁶ i ekonomskih instrumenata koji su u upotrebi u BiH će se formirati model za EAS i provedbene instrumente, formiranjem baze podataka koja sadrži izvore finansiranja (uključujući i ekonomske instrumente) i postavljanjem poveznica sa poželjnim izvorima finansiranja za svaku direktivu ili grupu direktiva. Tako se finansijski planovi mogu efikasno ažurirati ili unaprijediti u slučaju da se pojave dodatne informacije ili na snagu stupe novi propisi koji unose primjene u ekonomske instrumente.

NAPOMENA: Programi za modeliranje su kreirani samo za procjenu troškova u sklopu analize ekonomskih nedostataka. Poveznice i puna funkcionalnost su kreirani djelimično za EAS i buduće strateške dokumente entiteta i BD BiH.

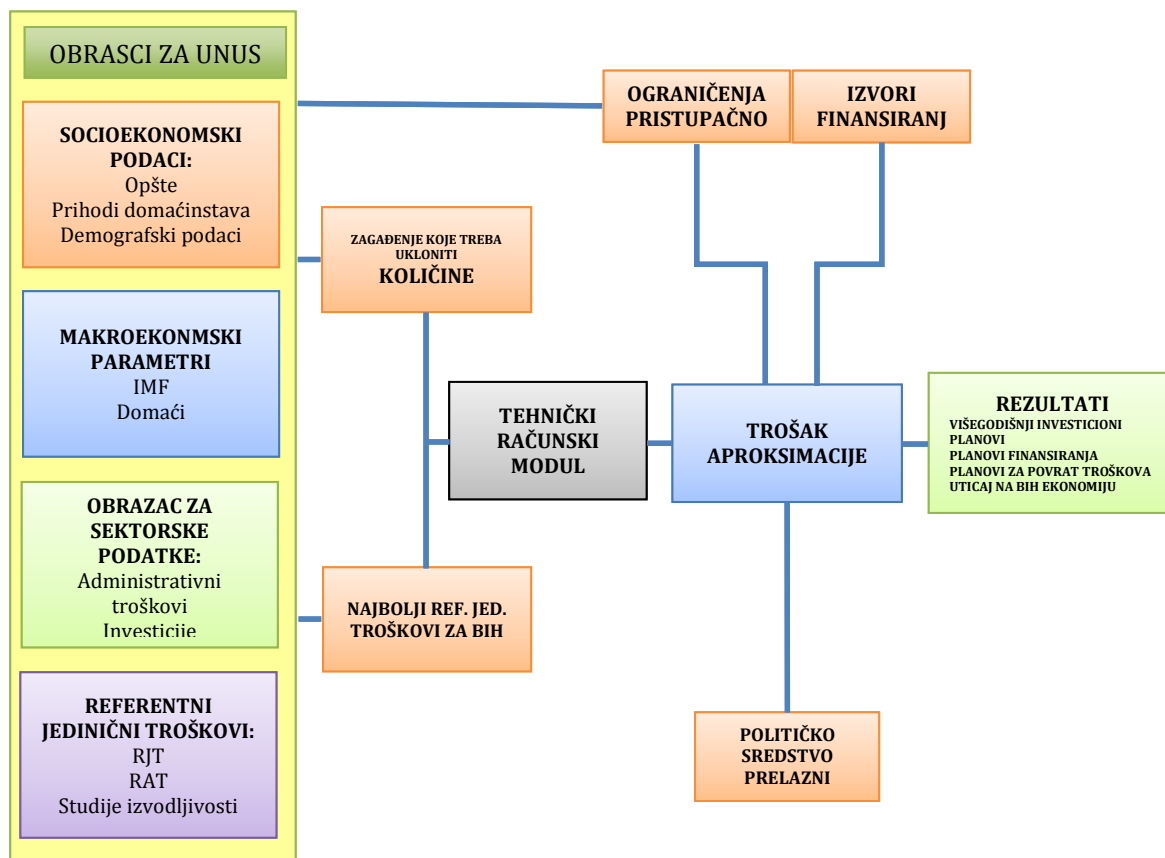
Kao dodatno pojašnjenje, u prilogu se nalazi grafički prikaz arhitekture EAS modela.

---

¹⁶⁶ Bazirano na informacijama iz: "Strategy for Environmental Protection for the period 2008-2018 BD od BiH/ Strategija za zaštitu okoliša za period 2008.-2018. BD BiH"

Grafikon I: ARHITEKTURA EAS MODELA ZA PROCJENU TROŠKOVA USKLAĐIVANJA

2.3 TROŠAK USKLAĐIVANJA PO SEKTORIMA

2.3.1 Sektor upravljanja vodama

2.3.1.1 Početna situacija

U pogledu udjela u ukupnim troškovima usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine, upravljanje vodama uveliko predstavlja najveći pod-sektor zaštite okoliša/životne sredine. Ovaj sektor je regulisan velikim brojem propisa EU. Međutim, treba napomenuti da ovi propisi ne pokrivaju čitav spektar djelovanja vezano za upravljanje vodama; na primjer, nisu postavljeni zahtjevi u vezi navodnjavanja ili nestašice vode i suša. Stoga, da bi se postigao potpuno integralan pristup u upravljanju vodama, proces planiranja mora da obuhvati i aspekte koji nisu propisani zakonodavstvom EU.

Okvirna direktiva o vodama (ODV) je dominantan propis u vodnom sektoru, i propisuje:

- ciljeve zaštite okoliša/životne sredine;
- postupak planiranja upravljanja vodama;
- praćenje, procjenu i analizu pritisaka i uticaja;
- pripremu i provedbu šestogodišnjih planova za upravljanje riječnim slivovima, s ciljem postizanja ciljeva zaštite okoliša/životne sredine.

Povezane direktive o standardima kvaliteta okoliša/životne sredine, opasnim materijama i podzemnim vodama dopunjuju ODV, kao i zahtjevi propisani drugim direktivama:

- obavezni standardi stanja kvaliteta vode za određene vrste upotrebe - voda za piće i voda za kupanje;

- kontrola izvora zagađenja: urbane otpadne vode, nitrati iz poljoprivrednih djelatnosti;
- Direktiva o industrijskim emisijama, ocjena uticaja na okoliš/životnu sredinu.

Pored ovih mjera, pravna stečevina EU zahtijeva i pripremu šestogodišnjih planova za upravljanje rizikom od poplava.

2.3.1.2 **Obrazloženje procjene troškova**

Pravna stečevina EU u oblasti voda je obimna, zahtjevna, složena za primjenu i skupa za provođenje. Složenost primjene propisa proističe dijelom iz potrebe da se odgovori na zahtjeve mnogih faktora koji utiču na vodni ciklus, odnosno:

- industrijske djelatnosti regulisane IPKZ (DIE) programom i povezanim propisima;
- poljoprivredne djelatnosti, uključujući i Zajedničku poljoprivrednu politiku¹⁶⁷ u vezi povoljnih poljoprivrednih i ekoloških uslova (unakrsna usklađenost);
- urbana i saobraćajna infrastruktura, uključujući izmjene sistema odvodnje, stanja kvaliteta voda i morfologije plovnih puteva.

Pravna stečevina EU ostavlja određeni broj ključnih pitanja u rukama zemalja članica, od kojih su najvažnija:

- raspodjela vodnih resursa (iako je ovo dijelom obuhvaćeno ODV-om, koja postavlja određena ograničenja na ukupnu iskorištenost resursa zbog postizanja ekoloških ciljeva);
- koji dijelovi zemlje će imati snabdijevanje pitkom vodom iz centralnog, "javnog" sistema a koji dijelovi će se snabdijevati iz "sopstvenih izvora" kao što su privatni bunari;
- nivo zaštite od rizika od poplava pojedincima i posjedima.

Pravna stečevina ne nameće konkretne zahtjeve za institucionalne odredbe u sektoru voda ali se oslanja na zemlje članice i njihove "odgovarajuće aranžmane" i dodjelu nadležnosti organima vlasti.

Ovaj sektor nosi i najveće implikacije za druge sektore pošto je voda medijum koji prima zagađenje iz mnogih izvora i smanjenje zagađenosti u morima zahtijeva blisku saradnju sa zagađivačima i integrisano upravljanje vodnim ciklusom i riječnim slivovima.

Postoji veliki zaostatak u neophodnim investicijama u sektor voda, koji se mora riješiti kako bi se osiguralo povećanje nivoa usluga dostupnih javnosti.

Postavljanje jasnih razgraničenja između ovih komponenata je tehnički zahtjevno i postoji mnogo nedefinisanih oblasti između onoga što je potrebno poduzeti s ciljem usklađivanja i onoga što je stvar državne politike i nije vođeno usvajanjem pravne stečevine EU. Osnovna pretpostavka u procjenama troškova je usklađenost sa zahtjevima kvaliteta i proširenje sistema i, kako je ranije pojašnjeno, troškovi su procijenjeni za utvrđeni dvadesetogodišnji period, do 2033. godine.

Tabela X: DEFINISANJE POSTOJEĆIH NEDOSTATAKA

Usluge snabdijevanja i odvodnje voda	UKUPNO (%)	BiH	EU
Snabdijevanje vodom za piće	% usluženog stanovništva	71,42%	93%
Snabdijevanje prečišćenom vodom za piće	% usluženog stanovništva	46,00%	100%

¹⁶⁷<http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/>.

Prikupljeno urbanih otpadnih voda	% usluženog stanovništva	21,7%	93%
Prečišćeno urbanih otpadnih voda	% prečišćenih otpadnih voda	3,83%	87%

Za sve ove direktive je razvijen zaseban program za modeliranje, za procjenu troškova da se premoste nedostaci. Pored toga je obavezna i provedba Direktive o upravljanju rizikom od poplava koja se, iako ova problematika predstavlja primarno domaći prioritet i nije diktirana zahtjevima pravne stečevine EU (jedna od nedefinisanih oblasti), u određenoj mjeri mora hitno provesti i stoga je obuhvaćena analizom; procjena troškova vezanih za ovu Direktivu je bazirana na postojećem nacrtu dokumenta koji definira strategiju i politiku upravljanja vodama u BiH (2011)¹⁶⁸.

U skladu sa ustavnim uređenjem u BiH, upravljanje vodama je u nadležnosti entiteta.

Strategija integralnog upravljanja vodama u RS 2015-2024, je donešena shodno Zakonu o vodama RS i koji je zvanično usvojen od strane NSRS u martu 2016. – Odluka o usvajanju Strategije objavljena u Sl.glasniku RS 17/16. U Federaciji BiH je usvojena Strategija upravljanja vodama Federacije BiH 2010-2022. Dokument je usvojen u skladu sa Zakonom o vodama u Federaciji BiH, od strane oba doma Parlamenta Federacije BiH, u decembru 2011. godine.

Tako će se izračun troškova usklađivanja u oblasti upravljanja vodama sastojati od tri odvojena dijela:

- voda za piće, u pogledu kvaliteta i proširenja usluga do nivoa uporedivog sa EU;
- urbane otpadne vode, uključujući prikupljanje i prečišćavanje;
- zaštita od poplava

NAPOMENA: Važno je napomenuti da je za potrebe ekonomske analize nedostataka korišćen period u trajanju 20 godina, što je uobičajena praksa. Nakon što se ove kalkulacije provjere u smislu uklapanja u granice pristupačnosti i druga ograničenja (u EAS-u i strateškim dokumentima entiteta i BD), ovaj početni period će vjerovatno biti promijenjen kako bi se izradio realan plan koji je u skladu sa datim ograničenjima. Tako da će kalkulacije biti izmijenjene nakon razvoja EAS-a i DSIP-ovauz saglasnost nadležnih institucija za vode u BiH .

2.3.1.3 Jedinični troškovi

2.3.1.3.1 Opšte napomene

U idealnim uslovima, postupak procjene troškova bi se oslanjao na detaljnu ocjenu svake urbane morfološke zone ili naseljenog područja i pribavljanje podataka o postojećoj vodnoj infrastrukturi (i njenom stanju) u datom području, odnosno popis postojećih objekata.

Korišćeni pristup je baziran na najboljim dostupnim informacijama za naseljena područja sa preko 10.000 stanovnika, uz sekundarnu ekstrapolaciju podataka za manje opštine za koje podaci o broju stanovnika nisu dostupni.

Prostorni raspored naseljenih područja sa manje od 10.000 stanovnika je proračunat na osnovu ekstrapolacije postojećih podataka o rasporedu stanovništva u susjednim zemljama sa sličnim

¹⁶⁸“Strategija upravljanja vodama” i “Vodna politika BiH”, oktobar 2011. Pripremljeno za SAVJET MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE i MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA

rasporedom stanovništva. Teoretski raspored stanovništva se može zamijeniti stvarnim brojkama, nakon što se steknu uslovi za uključivanje svih nedostajućih podataka, uključujući i popis stanovništva. Uticaj na ovu procjenu troškova usklađivanja neće biti značajan. Ono što će imati veći uticaj na predviđanje tokova troškova su granice pristupačnosti, na svim nivoima vlasti.

Provedena analiza je bazirana na usluženoj populaciji, uz podjelu na sljedeće kategorije:

- I naseljena mjesta sa > 100.000 stanovnika;
- II naseljena mjesta sa 50.000 do 99.999 stanovnika;
- III naseljena mjesta sa 10.000 do 49.999 stanovnika;
- IV naseljena mjesta sa 2.000 do 9.999 stanovnika;
- V naseljena mjesta sa < 1.999 stanovnika (nisu obuhvaćena Direktivom o UOV).

Niže u tekstu je pojašnjen proces, odnosno metodologija koja je korišćena za pripremu procjena troškova za ove kategorije naseljenih mjesta.

2.3.1.3.2 Urbane otpadne vode

2.3.1.3.2.1 Kanalizacione mreže

Trošak kanalizacione mreže je zbir, dužine cijevi za svaki promjer cijevi (1 do n) pomnožen sa jediničnim troškom za dati promjer cijevi. Raspored cijevi je povezan sa vrstom i veličinom naseljenog mjesta.

Jedinični troškovi postavljanja cijevi su proračunati na osnovu velikog broja izvora i podešeni prema nedavno provedenim projektima u regiji, a predstavljaju funkciju promjera cijevi. Potrebne dužine cijevi zavise od ukupne dužine mreže i standardnih tehničkih pretpostavki vezanih za potrebne promjere cijevi i predviđeni stepen opterećenja.

Ukupna dužina mreže je funkcija veličine opsluženog područja i gustine naseljenosti. Ova funkcija se izračunava na osnovu postojećih podataka i podešava prema gustinama naseljenosti tipičnim za urbana područja.

Okvirno gledano, ovaj pristup omogućava procjenu troška mreže na osnovu podataka o području i gustini naseljenosti. Tako procijenjen trošak mreže se tada raspoređuje ili na postojeću infrastrukturu ili na "buduće investicije", na osnovu dostupnih podataka o procentu pokrivenosti. Time dobijamo procjenu troškova budućeg proširenja mreže.

Dodata su i sredstva potrebna za renovaciju postojećih mreža.

2.3.1.3.2.2 Postrojenja za prečišćavanje

Slična funkcija se koristi i za postrojenja za prečišćavanje, za procjenu troškova prečišćavanja na osnovu obima i vrste prečišćavanja. Za velike UMZ je pretpostavljena potreba primjene tercijarnog prečišćavanja. Za srednje UMZ je pretpostavljena potreba primjene konvencionalnog sekundarnog prečišćavanja. Za male UMZ je pretpostavljena potreba primjene konvencionalnog sekundarnog ili nekonvencionalnog prečišćavanja za male zajednice. - izbor između ove dvije opcije zavisi od veličine i dostupnosti zemljišta (manje UMZ na područjima sa ravnim reljefnim karakteristikama su pogodnije nekonvencionalne metode).

Kao i u prethodnom slučaju, diferencijalni troškovi su izračunati kao ukupni troškovi umanjeni za vrijednost postojećih objekata, uz dodatna sredstva za obnovu. Operativni troškovi, u pogledu prikupljanja otpadnih voda i njihovog prečišćavanja, su procijenjeni korišćenjem sličnih funkcija.

2.3.1.3.3 Voda za piće

2.3.1.3.3.1 Uvodne napomene

Za Direktivu o vodi za piće je korišćen sličan pristup, ali uz neke značajne razlike. Kao prvo, Direktiva ne navodi konkretne "jedinice usklađenosti" kao takve. Pored toga, Direktiva ne obavezuje zemlje članice da snabdijevaju vodom za piće bilo koji dio svog stanovništva, ili stanovništvo uopšte. Ono što Direktiva propisuje su obavezni standardi za javno snabdijevanje. Ukratko, zemlje članice su slobodne da odlučuju o tome koliku pokrivenost će omogućiti za svoje stanovništvo.

Za procjenu troškova je upotrijebljen sljedeći pristup. Trenutni stepen snabdijevanja je utvrđen za velika, srednja i manja urbana i naseljena područja. Procenat od 96% stanovništva je uzet kao budući cilj pokrivenosti, što iz perspektive EU predstavlja punu pokrivenost. Takođe su navedeni i zahtjevi za preradu vode iz različitih izvora.

2.3.1.3.3.2 Mreža za vodosnabdijevanje

Procjena troškova prati sličan konceptualni pristup onom koji je korišćen za Direktivu o UOV, odnosno trošak mreže za vodosnabdijevanje je funkcija veličine i gustine naseljenosti područja koje mreža pokriva. Potrebna cjevovodna mreža je proporcionalna veličini mreže za vodosnabdijevanje.

2.3.1.3.3.3 Priprema

Priprema je opet funkcija obima i vrste prerade, a vrsta prerade zavisi od vrste izvora (površinska ili podzemna voda). "f" funkcije su razvijene iz međunarodno dostupnih podataka i zatim podešene prema iskustvima u projektima u regiji.

Diferencijalni troškovi su ponovo ukupni troškovi umanjeni za vrijednost postojećih objekata, s tim da se postojeći objekti vrednuju prema zvaničnom kapacitetu i pretpostavljenom stanju objekta (odnosno, u kalkulaciju su uračunata sredstva za renovaciju).

Kao i za Direktivu o UOV, operativni troškovi su utvrđeni na sličan način, korišćenjem standardnih funkcija za izračun troškova i podešavanja prema uslovima u regiji.

2.3.1.3.4 Zaštita od poplava

Troškovi su procijenjeni na osnovu Strategija upravljanja vodama i rezultata analize u okviru projekta " Podrška vodnoj politici u BiH", finansiranom sredstvima IPA 2007.

Procjene troškova koje su sadržane u ovoj strategiji su prilagođene kako bi se uklopile u metodologiju višegodišnjih tokova troškova korišćenu za ovu procjenu troškova usklađivanja.

2.3.1.4 Ciljevi usklađenosti

2.3.1.4.1 Uvodne napomene

Iako je prerano za postavljanje ciljeva usklađenosti i tabela u nastavku prikazuje samo najbolja moguća predviđanja u postojećim okolnostima, priprema metodologije i utvrđivanje reda veličine su od izuzetne važnosti za preciznije određivanje buduće politike koja će pratiti razvoj okolnosti u BiH. U ovom slučaju, ciljevi usklađenosti su postavljeni u formi procenata stanovništva koje će biti obuhvaćeno potpuno usklađenim sistemom.

NAPOMENA: Alati u modelu koji povezuju troškove i usluženo stanovništvo se smatraju ključnim za procjenu troškova usklađivanja, strateških dokumenata entiteta i BD BiH i politike usklađivanja. Odražavaju obavezu koju će BiH morati da preuzme u vezi

ugovora o pristupanju. Ovo nije slučaj po pitanju zaštite od poplava i stoga se razumno raspoređen vremenski plan investicija smatra dovoljnim.

2.3.1.4.2 Voda za piće

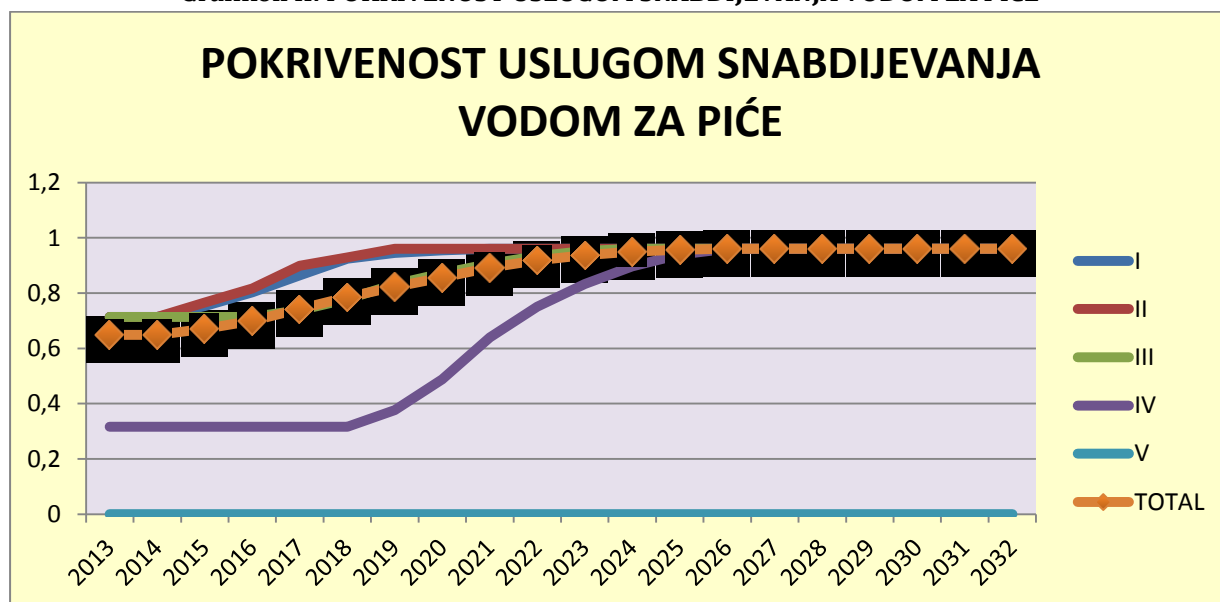
Prvobitno postavljani rok je do 2025. godine. Ciljevi koje je potrebno postići su pokrivenost 96% stanovništva uslugom i vodosnabdijevanje u potpunosti usklađeno sa standardima u ovom segmentu.

Tabela XI: CILJEVI USKLAĐENOSTI ZA VODU ZA PIĆE

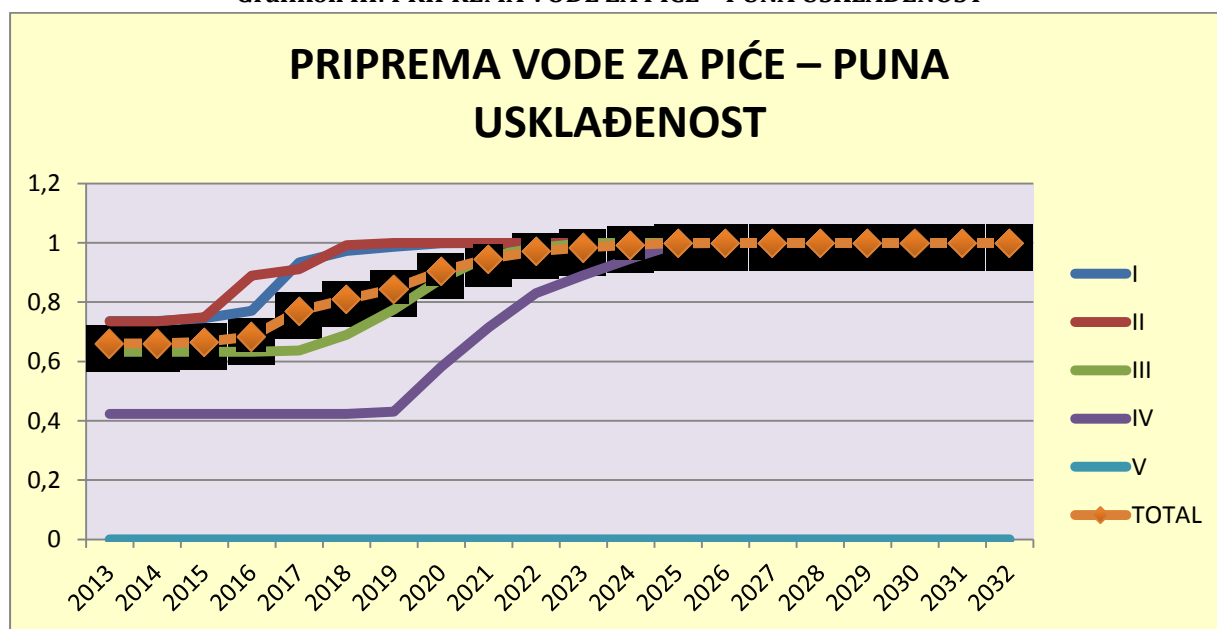
Koncept	Naseljeno područje	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Snabdijevanje vodom za piće u % stanovništva	I	71%	71%	75%	80%	86%	92%	95%	96%	96%	96%	96%	96%	96%
	II	71%	71%	77%	82%	90%	93%	96%	96%	96%	96%	96%	96%	96%
	III	71%	71%	71%	71%	74%	78%	83%	87%	91%	93%	95%	96%	96%
	IV	32%	32%	32%	32%	32%	32%	38%	49%	64%	75%	83%	90%	94%
	V	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	UKUPNO	65%	65%	67%	70%	74%	79%	82%	86%	89%	92%	94%	95%	96%
Pročišćavanje vode u % stanovništva	I	74%	74%	75%	77%	93%	97%	99%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	II	74%	74%	75%	89%	91%	99%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	III	63%	63%	63%	63%	64%	69%	77%	88%	95%	98%	100%	100%	100%
	IV	42%	42%	42%	42%	42%	42%	43%	58%	71%	83%	89%	95%	100%
	V	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	UKUPNO	66%	66%	67%	68%	77%	81%	85%	90%	95%	97%	98%	99%	100%

Grafikon ispod ilustruje konvergencije za različite kategorije naseljenih mjesta., po pitanju pokrivenosti i standarda kvaliteta.

Grafikon II: POKRIVENOST USLUGOM SNABDIJEVANJA VODOM ZA PIĆE

Grafikon III: PRIPREMA VODE ZA PIĆE – PUNA USKLAĐENOST

2.3.1.4.3 Urbane otpadne vode

Prvobitno postavljeni rok je do 2033. godine. Ciljevi koje je potrebno postići su pokrivenost 88% stanovništva uslugom, za sve osim naseljenih područja sa manje od 2.000 stanovnika koja nemaju obavezu usklađivanja, u skladu sa svim standardima iz ovog segmenta.

Tabela XII: URBANE OTPADNE VODE

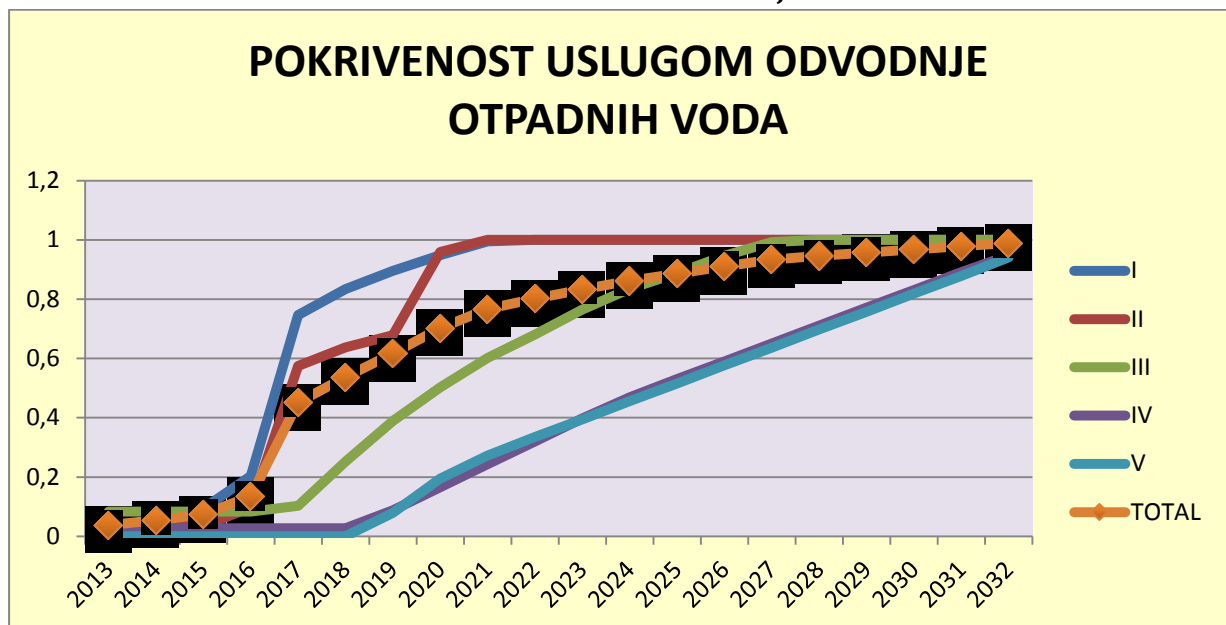
Koncept	Naseljeno područje	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	2030.	2031.	2032.	2033.		
Urbane otpadne vode u % stanovništva	I	70%	74%	78%	83%	87%	89%	90%	91%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	92%	
	II	45%	45%	55%	65%	75%	75%	75%	81%	87%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%	93%
	III	30%	30%	30%	30%	33%	38%	46%	52%	57%	62%	67%	70%	74%	78%	81%	84%	87%	89%	90%	90%	90%	90%	90%
	IV	20%	20%	20%	20%	20%	20%	24%	30%	35%	39%	44%	49%	54%	58%	61%	65%	70%	74%	77%	80%	80%	80%	80%
	V	0%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	14%	21%	26%	31%	35%	40%	45%	50%	54%	59%	64%	68%	73%	73%	73%	73%
	UKUPNO		46%	48%	50%	53%	56%	58%	62%	66%	69%	71%	73%	75%	77%	79%	81%	83%	84%	86%	87%	88%	88%	88%
Priprema u % stanovništva	I	3%	7%	18%	74%	83%	89%	95%	99%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	II	3%	3%	10%	57%	64%	64%	68%	96%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	III	8%	8%	8%	8%	10%	22%	33%	42%	50%	58%	64%	70%	78%	82%	87%	92%	96%	99%	100%	100%	100%	100%	100%

IV	2%	2%	2%	2%	2%	2%	11%	19%	26%	33%	41%	49%	55%	60%	66%	72%	79%	86%	90%	95%	100%
V	0%	0%	0%	0%	0%	0%	8%	19%	26%	33%	39%	45%	51%	57%	63%	69%	75%	82%	88%	94%	100%
UKUPNO	4%	6%	12%	43%	48%	54%	61%	68%	73%	77%	79%	82%	85%	87%	90%	92%	95%	97%	98%	99%	100%

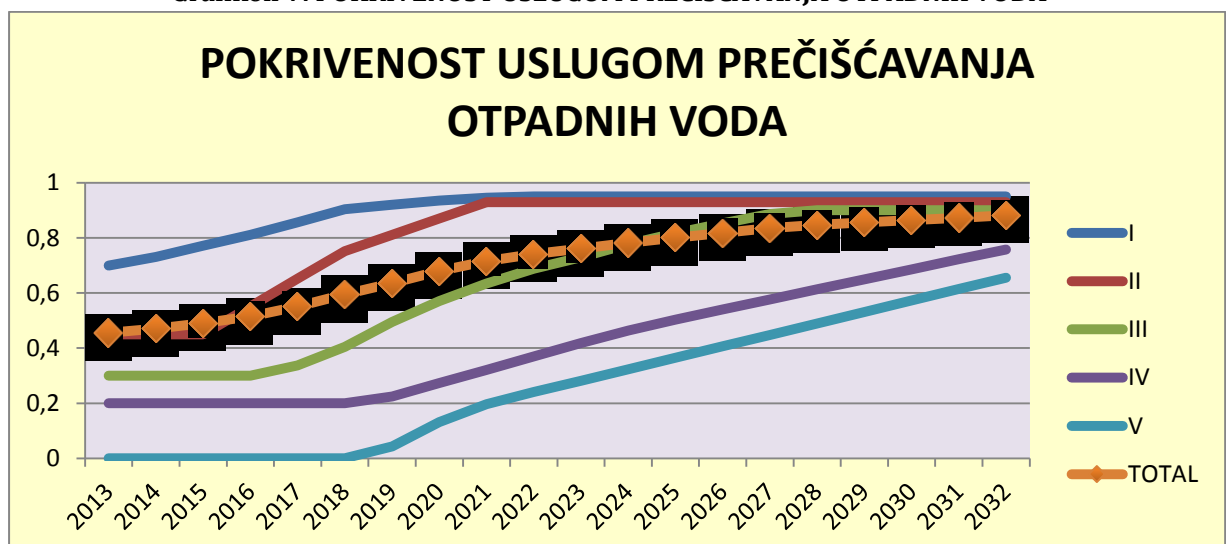
Grafikon ispod ilustruje konvergencije za različite kategorije naseljenih mjesta, po pitanju pokrivenosti i standarda kvaliteta.

Grafikon IV: POKRIVENOST USLUGOM ODVODNJE OTPADNIH VODA

I-naseljena mjesta sa > 100.000 stanovnika; II-naseljena mjesta sa 50.000 do 99.999 stanovnika; III-naseljena mjesta sa 10.000 do 49.999 stanovnika; IV-naseljena mjesta sa 2.000 do 9.999 stanovnika; V-naseljena mjesta sa < 1.999 stanovnika (nisu obuhvaćena Direktivom o UOV).

Grafikon V: POKRIVENOST USLUGOM PREČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA

I-naseljena mjesta sa > 100.000 stanovnika; II-naseljena mjesta sa 50.000 do 99.999 stanovnika; III-naseljena mjesta sa 10.000 do 49.999 stanovnika; IV-naseljena mjesta sa 2.000 do 9.999 stanovnika; V-naseljena mjesta sa < 1.999 stanovnika (nisu obuhvaćena Direktivom o UOV).

2.3.1.4.4 Zaštita od poplava

U skladu sa rezultatima analiza u okviru projekta "Podrška vodnoj politici u BiH" i ostalim relevantnim studijskim dokumentima ~~aproximacija~~ usklađivanje u oblasti zaštite od poplava je podijeljena na tri osnovne faze:

- Faza I obuhvata "hitne" projekte, uglavnom na rehabilitaciji postojeće infrastrukture koja je u lošem stanju i povećava rizik od poplava jer su područja koje više ne štiti na adekvatan način u više navrata bila poplavljena;
- Faza II obuhvata visokoprioritetne radnje na rehabilitaciji postojeće infrastrukture koja predstavlja visok rizik.
- Faza III obuhvata projekte koji će omogućiti punu usklađenost BiH.

Tabela XIII: CILJEVI PO FAZAMA U OBLASTI ZAŠTITE OD POPLAVA

TROŠKOVNA STAVKA	FAZA I - UNAPREĐENJE			FAZA II - VISOKOPRIORITETNE RADNJE				
	GODINA	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
CILJEVI FAZAMA PO	10%	40%	100%	15%	30%	50%	75%	100%

TROŠKOVNA STAVKA	FAZA III - PROVEDBA DO STATUSA POTPUNE USKLAĐENOSTI												
	GODINA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
CILJEVI FAZAMA PO	2%	4%	7%	12%	18%	25%	33%	45%	57%	70%	83%	96%	100%

Hronološki niz ciljeva usklađivanja je definisan na osnovu postojećeg stanja i definisanog konačnog cilja. Ovo je očigledno samo najbolja moguća procjena za potrebe EAS-a i ne odražava konkretnu politiku BiH koja, kako je ranije navedeno, još uvijek ne postoji kao takva. Katastrofalne poplave, koje su se dogodile u maju 2014. godine i rezultirale gubitkom ljudskih života i ogromnim materijalnim štetama širom zemlje, ukazuju na potrebu za razvijanjem konkretne politike nasvim nivoima u BiH. Precizni pokazatelji troškova usklađivanja biće poznati nakon elaboracije planova upravljanja rizikom od poplava.

2.3.1.5 Troškovi usklađivanja

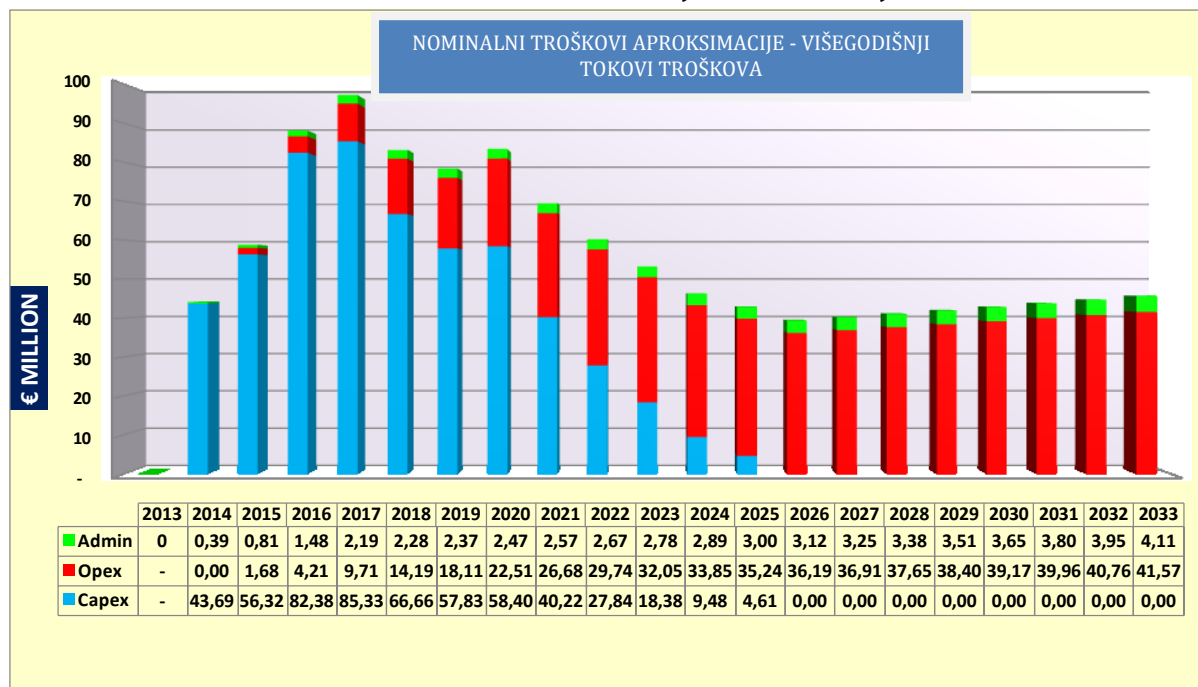
Na osnovu ranijih ciljeva usklađivanja, definisanih obima izraženih u procentima stanovništva pokrivenog potpuno usklađenim sistemom i definisanih jediničnih troškova je moguće procijeniti troškove usklađivanja na višegodišnjoj osnovi. Ovo je dole ilustrovano u smislu nominalnih kapitalnih, operativnih i administrativnih troškova.

2.3.1.5.1 Voda za piće

Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2017. godine, sa nešto preko 85 miliona eura godišnje, najvećim dijelom zbog predviđenih hitnih radova na kratkoročnoj zaštiti od poplava. Operativni izdaci (Opex) rastu na značajnih 42 miliona eura godišnje 2033. godine. Administrativni troškovi rastu paralelno sa operativnim izdacima ali u mnogo manjem obimu i dostižu 4 miliona eura godišnje 2033. godine. Ispod procjene troškova je naveden nediskontovani, odnosno nominalni iznos.

Grafikon VI: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

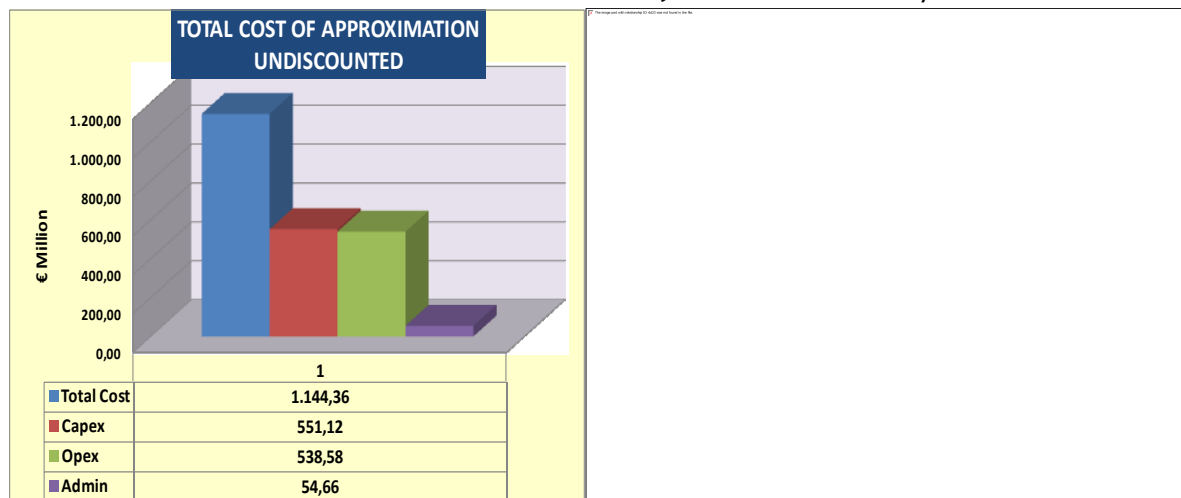

Ukupni troškovi u iznosu 1.144 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavisiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine. Stoga, da bi se definisao uporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator sadašnje vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama. Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte. Red veličine je prikazan u donjem grafikonu:

- investicioni troškovi, Capex, su procijenjeni na ukupno 415 miliona eura do 2025. godine;
- operativni izdaci su značajni (tekući) troškovi koji do 2033. godine iznose 275 miliona eura, izraženo u sadašnjoj vrijednosti;
- administrativni troškovi su procijenjeni na 29 miliona eura, sa prosjekom neto sadašnje vrijednosti od oko 4 miliona eura godišnje.

Grafikon VII: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi usklađivanja u oblasti vode za piće su procijenjeni na 719 miliona eura.

2.3.1.5.2 Urbane otpadne vode

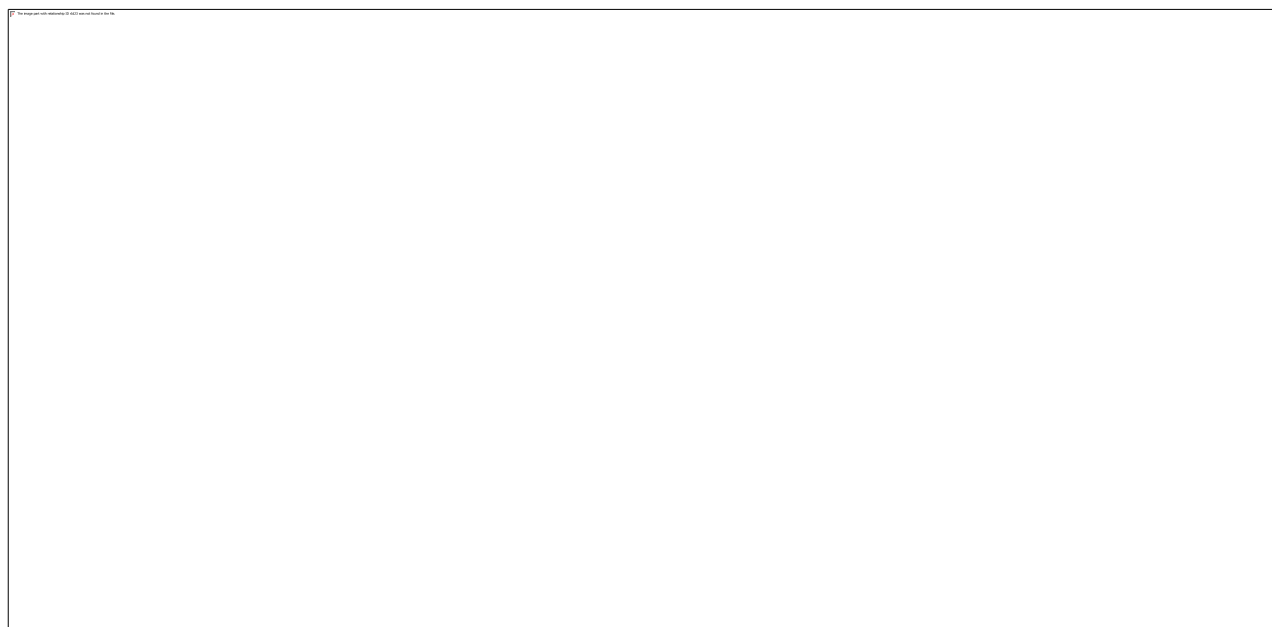
Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2016. godine, sa nešto preko 147 miliona eura godišnje, najvećim dijelom zbog predviđenih kratkoročnih kanalizacionih radova u većim naseljenim područjima.

Operativni izdaci (Opex) rastu na značajnih 162 miliona eura godišnje 2033. godine.

Administrativni troškovi rastu paralelno sa operativnim izdacima ali u mnogo manjem obimu i prelaze 8 miliona eura godišnje 2033. godine.

Ispod procjene troškova je naveden nediskontovani, odnosno nominalni iznos.

Grafikon VIII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

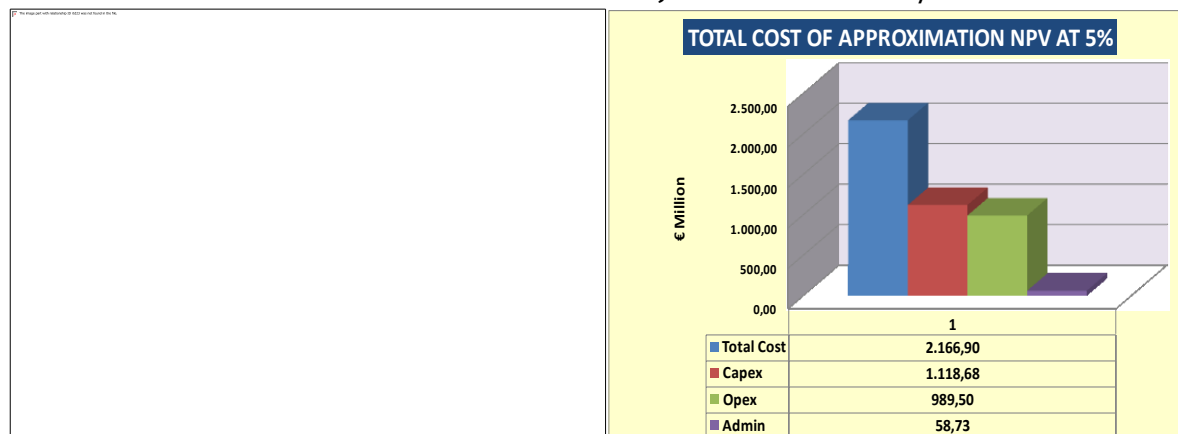
Ukupni troškovi u iznosu 3.672 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavisiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine.

Stoga, da bi se definisao usporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator trenutne vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama.

Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte. Red veličine je prikazan u donjem grafikonu:

- investicioni troškovi, Capex, su procijenjeni na ukupno 1.119 miliona eura do 2033. godine;
- operativni izdaci su značajni (tekući) troškovi koji do tog datuma iznose 990 miliona eura, izraženo u sadašnjoj vrijednosti;
- administrativni troškovi su procijenjeni na 59 miliona eura, sa prosjekom neto sadašnje vrijednosti od oko 8 miliona eura godišnje.

Grafikon IX: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi usklađivanja u oblasti urbanih otpadnih voda su procijenjeni na 2.167 miliona eura, što je značajan iznos po svim standardima.

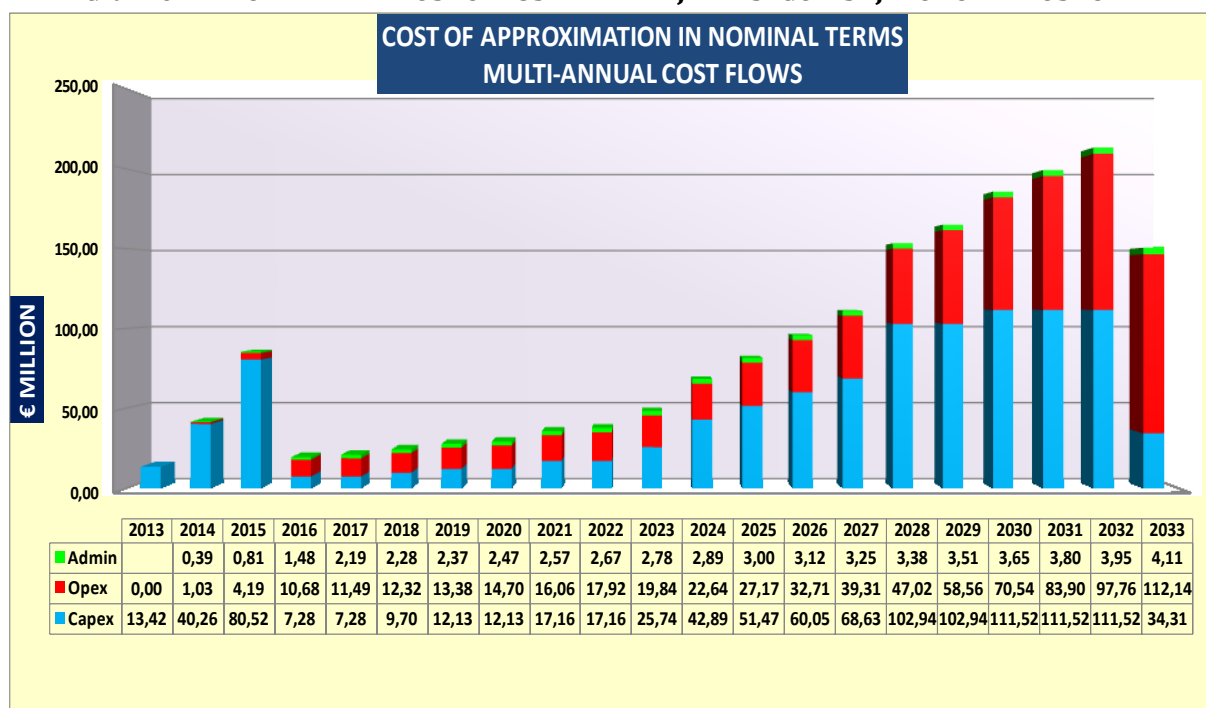
2.3.1.5.3 Zaštita od poplava

Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2030. godine, sa nešto preko 112 miliona eura godišnje, iako 2015. godine dostižu 81 milion eura. Operativni izdaci (Opex) rastu na značajnih 122 miliona eura godišnje 2033. godine. Administrativni troškovi rastu paralelno sa operativnim izdacima ali u mnogo manjem obimu i iznose 4 miliona eura godišnje 2033. godine.

Ispod procjene troškova je naveden nediskontovani, odnosno nominalni iznos.

Grafikon X: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

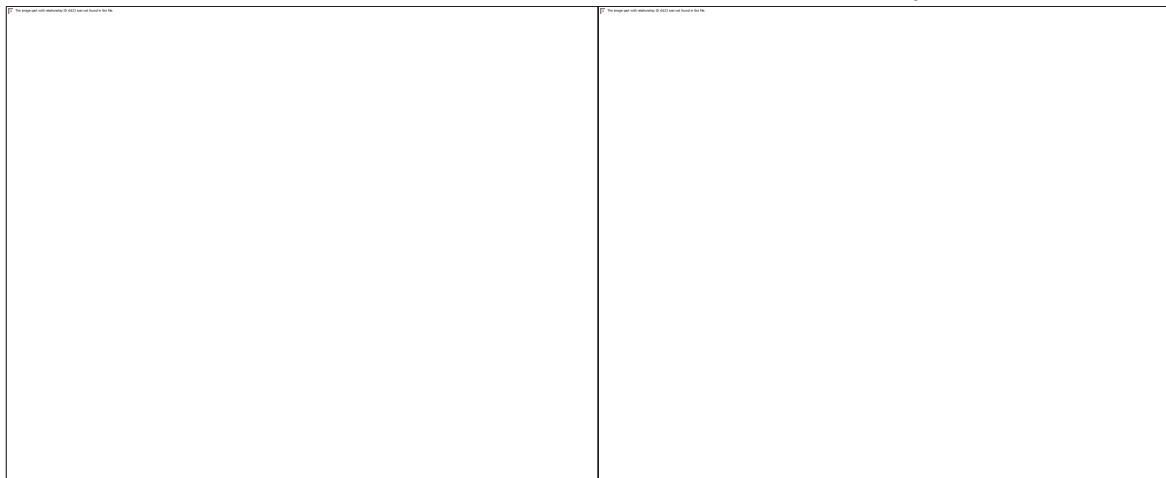

Ukupni troškovi u iznosu 1.808 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavisiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine. Stoga, da bi se definisao usporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator trenutne vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama. Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte. Red veličine je prikazan u donjem grafikonu:

- investicioni troškovi, Capex, su procijenjeni na ukupno 543 miliona eura do 2033. godine;
- operativni izdaci su značajni (tekući) troškovi koji do 2033. godine iznose 333 miliona eura, izraženo u sadašnjoj vrijednosti;
- administrativni troškovi su procijenjeni na 29 miliona eura, sa prosjekom neto sadašnje vrijednosti od oko 4 miliona eura godišnje.

Grafikon XI: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi usklađivanja u oblasti zaštite od poplava su procijenjeni na 905 miliona eura, što predstavlja značajnu prepreku pošto je, za razliku od vode za piće i urbanih otpadnih voda, faktor povrata troškova vrlo nizak i indirektan.

2.3.1.6 Faktori važni za finansiranje

Postojeće tri glavna izvora finansijskih sredstava:

- EU fondovi i međunarodne donacije;
- lokalni izvori finansijskih sredstava;
- krediti/zajmovi stranih banaka i internacionalnih finansijskih institucija (IFI).

Domaći doprinosi će se prikupljati iz:

- naknada za vodu;
- posebnih (namjenskih) naknada definisanih drugim zakonima;
- prihoda vodoprivrednih preduzeća od povećanja cijena usluga (povrat troškova);
- namjenskih sredstava iz budžeta entiteta, kantona i opština;
- sredstava javnih zajmova;
- posebnih (namjenskih) poreza;
- po osnovi Zakona o koncesijama;

Potrebni iznosi sredstava navode na to da predstoje ozbiljna ograničenja po osnovi pristupačnosti, kako na nivou domaćinstva, što će uticati na povrat troškova, tako i na svim nivoima u BiH što će naročito uticati na zaštitu od poplava.

Ovo će vjerovatno značiti da će se početno razmatrani period od 20 godina, odnosno do 2033. godine, pokazati kao nedovoljan. Iz ovog razloga će se ova analiza u EAS-u revidirati kada se ekonomski nedostatak poveže sa navedenim granicama pristupačnosti.

2.3.2 Sektor upravljanja otpadom

2.3.2.1 Početna situacija

U ovom sektoru postoji 15 propisa EU: Tri se smatraju posebno složenim i/ili skupim za transponovanje i provedbu:

- Okvirna direktiva o otpadu;
- Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu; i

- Direktiva o deponijama.

Okvirna direktiva o otpadu (2008/98/EZ) uspostavlja sljedeću hijerarhiju upravljanja otpadom:

- prevencija;
- priprema za ponovnu upotrebu;
- recikliranje;
- iskorištavanje (npr. dobijanje energije od gasova iz deponija);
- deponovanje otpada

Pored toga, uvodi i dva osnovna koncepta:

- otpad kao nusproizvod;
- prestanak statusa otpada.

Ona podstiče, iako ne obavezuje, zemlje članice da se usmjere na produženu odgovornost proizvođača koja je definisana kao "odgovornost za uticaj proizvoda na okoliš/životnu sredinu tokom njegovog čitavog životnog ciklusa".

Provedba Okvirne direktive o otpadu zahtijeva efektivan sistem za izdavanje dozvola skupljačima otpada, prevoznicima, preduzećima za upravljanje otpadom, korisnicima otpada kao sirovine i svim drugim posrednicima. Potrebni su i jaki kapaciteti za praćenje i inspekciju, naročito u prvoj godini provedbe, da bi se smanjio izuzetno negativan uticaj neregistrovanih proizvođača otpada koji bi podrivao sistem tokom najkritičnijeg perioda. Direktiva takođe zahtijeva uspostavljanje integrisane i odgovarajuće mreže postrojenja za uklanjanje otpada, uključujući i iskorištavanje miješanog komunalnog otpada.

Pristup procjeni troškova usklađivanja BiH u ovom sektoru uzima u obzir sve ovo komponente, s ciljem definisanja integralnog sistema za upravljanje otpadom. Tako da su jedinični troškovi i obimi sektora utvrđeni na osnovu ovakvog sistema.

2.3.2.2 **Obrazloženje procjene troškova**

Na osnovu nacrtu Strategije upravljanja otpadom (PHARE 2000), Federalne strategije i plana upravljanja otpadom, te urađenih studija izvodljivosti, omogućeno je određivanje početnog stanja sistema za upravljanje otpadom u BiH za potrebe ove analize troškova, putem podjele različitih regija u četiri kategorije:

- Regije sa uspostavljenim sanitarnim deponijama (REL);
- Regije u kojima su započeti radovi na uspostavi sanitarnih deponija (RWC);
- Regije gdje postoji sporazum između opština, što je važan prethodni korak (RMAS);
- Regije koje još uvijek nisu definisane (NEDEFINISANE).

Sljedeći korak se sastoji od utvrđivanja broja stanovnika trenutno obuhvaćenih svakom kategorijom i procjene procenta ukupnih troškova koji će biti potrebni da se usluga stanovništvu podigne na potreban, odnosno usklađen nivo.

Rezultati ove analize su navedeni ispod.

Tabela XIV: RASPORED STANOVNIŠTVA PO STEPENU NEUSKLAĐENOSTI

Regije upravljanja otpadom	Broj stanovnika	% ukupnih troškova
Regije sa uspostavljenim sanitarnim deponijama	1.407.961	35,00%

Regije u kojima su započeti radovi	585.706	90,00%
Regije sa međuopštinskim sporazumima	1.171.156	100,00%
Nedefinisane	678.801	100,00%
UKUPNO ZA BIH	3.843.624	

Ovo nam daje elementarnu ali prilično realnu indikaciju o infrastrukturnim nedostacima koje treba podvrgnuti ekonomskoj analizi.

2.3.2.3 Jedinični troškovi

2.3.2.3.1 Uvodne napomene

Postizanje potpuno usklađenog sistema za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom zahtijeva niz kapitalnih investicija (Capex), operativnih troškova i troškova održavanja (Opex) i administrativnih (Admin) troškova. Jedinični troškovi ovog sistema treba da budu izraženi u vidu jediničnog troška po populaciji.

Za utvrđivanje referentnog jediničnog troška za BiH, kombinovano je sljedeće:

- analiza slučaja, ovdje reprodukovana, za standardnu populacionu jedinicu od 435.000 stanovnika, što se 2013. godine smatra optimalnim brojem za regionalni sistem;
- dostupne međunarodne reference vezane za troškove drugih zemalja u tranziciji;
- stvarni troškovi projekata u BiH i studije izvodljivosti.

Ove reference su sumirane ispod.

Sažeti pregled troškova kapitalnih ulaganja iz analize slučaja:

- najmanja ukupna ulaganja potrebna za usklađivanje sa zahtjevima EU za 435.000 stanovnika, je 35.717.764 eura (nediskontovano, bez zamjena);
- ovo odgovara ulaganju od 82,1 eura po glavi stanovnika;
- operativni troškovi i troškovi održavanja.

Ukupni operativni troškovi za prikupljanje iz analize slučaja navode iznos od 8.372.202 eura kao minimalne ukupne troškove operativnog rada i održavanja potrebne za usklađivanje sa zahtjevima EU za 435.000 stanovnika, odnosno 19,25 eura po stanovniku godišnje.

2.3.2.3.2 Studije izvodljivosti u BiH

Brojčani podaci iz studija izvodljivosti su dobijeni iz dostupnih projekata. Prosječni ekvivalentni trošak po glavi stanovnika je naveden ispod.

Tabela XV: REFERENCE IZ STUDIJA IZVODLJIVOSTI

U BIH	€/PE
CAPEX	86
OPEX	16

2.3.2.3.3 Međunarodne reference

Prosječni ekvivalentni jedinični troškovi u drugim zemljama u regiji su sumirani ispod.

Tabela XVI: PROSJEČNI REZULTATI U €/PE

PROSJEČNI REZULTATI U €/PE		
REFERENCA	CAPEX	OPEX

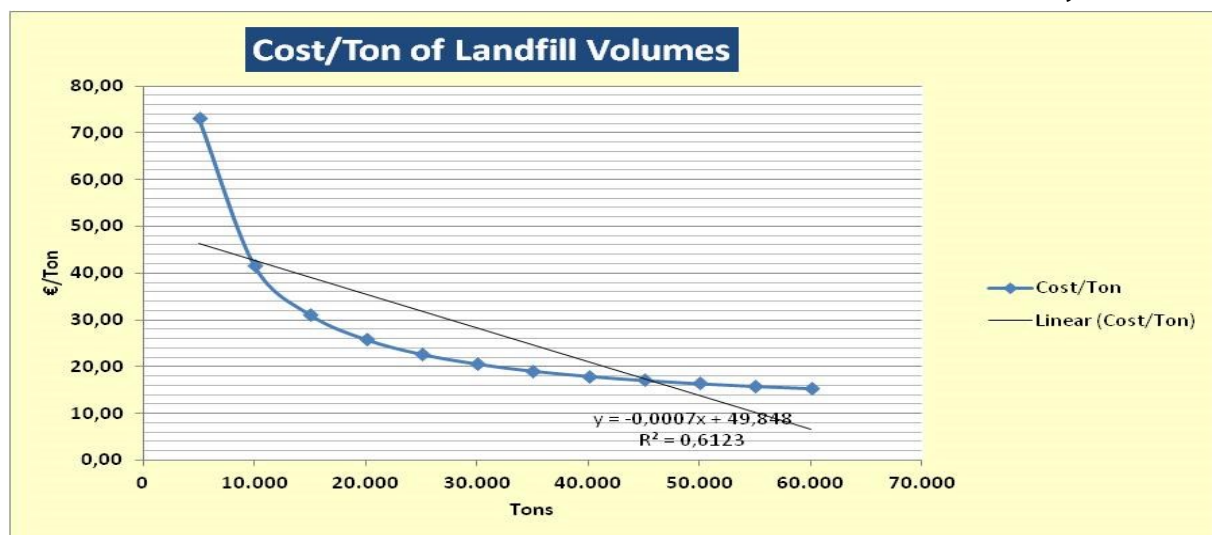

SRBIJA	70,37	15
RUMUNIJA	91,04	15
BUGARSKA	85,30	17
HRVATSKA	80,51	11
POLJSKA	92,49	17
BOSANSKI FS	85,66	16
JEDINIČNI TROŠAK ZA BIH PO EAS BREF	84,23	15,14

2.3.2.3.4 Prilagođavanje ovih referenci uslovima u BiH

Distribucija troškova navedenih gore se odnosi na regije srednje veličine koje su vjerovatno veće od onih koje će se koristiti u BiH, s obzirom na njenu komplikovanu orografiju i institucionalne postavke. Trošak po toni otpada je direktno povezan sa zapreminskom težinom, kako je ilustrovano ispod.

Grafikon XII: TROŠAK PO TONI ZAPREMINSKE TEŽINE ODLOŽENE NA DEPONIJU

Stoga je za potrebe EAS-a i da bi se ovi jedinični troškovi što bolje prilagodili specifičnim uslovima u BiH, razvijen je indeks za trošak po toni koji se primjenjuje za gore nabrojane kategorije regija.

Tabela XVII: INDEKS TROŠKOVA PO TONI

TONA	KAPITALNI IZDACI		OPEX	TROŠAK PO TONI	INDEKS
	Fiksni	Varijabilni			
1	315.152	3	7	315.162	2.047.834
5.000	315.152	17.120	33.573	73,17	475,43
10.000	315.152	34.240	67.146	41,65	270,65
15.000	315.152	51.395	100.720	31,15	202,40
20.000	315.152	68.479	134.293	25,90	168,27
25.000	315.152	85.599	167.866	22,74	147,79
30.000	315.152	102.719	201.439	20,64	134,14
35.000	315.152	119.839	235.013	19,14	124,39
40.000	315.152	136.959	268.586	18,02	117,07
45.000	315.152	154.078	302.159	17,14	111,38
50.000	315.152	171.198	335.732	16,44	106,83
55.000	315.152	188.318	369.306	15,87	103,11
60.000	315.152	205.438	402.879	15,39	100,00

Ovaj koncept je za BiH primijenjen na sljedeći način.

Tabela XVIII: SAŽETAK JEDINIČNIH TROŠKOVA ZA RAČUNANJE KAPITALNIH IZDATAKA

PREGLED JEDINIČNIH TROŠKOVA ZA CAPEX	Broj	Broj stanovnika	Prosje k	Tona/g od.	Indeks troškova	OSN OVICA	PRIMJENJENO
Regije sa uspostavljenim sanitarnim deponijama	5	1.407.961	281.592	95.741	100,00	85,66	85,66
Regije u kojima su započeti radovi	4	585.706	146.427	49.785	106,30	85,66	91,05
Regije sa međuopštinskim sporazumima	8	1.171.156	146.395	49.774	106,30	85,66	91,05
Nedefinisan	9	678.801	75.422	25.644	147,79	85,66	126,59

Ovim su gore navedeni jedinični troškovi kapitalnih izdataka (Capex) u rasponu od 85,66 do 126,59 eura po stanovniku primijenjeni na različite regije definisane za potrebe analize troškova usklađivanja.

Operativni izdaci su procijenjeni korišćenjem formule navedene ispod.

Tabela XIX: JEDINIČNI TROŠKOVI ZA OPEX

TROŠKOVI OPERACIJA I ODRŽAVANJA		TIPSKJE PROJEKTNE INVESTICIJE	
CIKLUS ZAMJENE		GRAĐEVINSKI RADOVI	23,98 %
		NASIPI I KASETE	12,16 %
		INSTALACIJE I POSTROJENJE	12,08 %
		MAŠINE I TEŠKA VOZILA	18,93 %
		ZATVARANJE NESANITARNIH DEPONIJA	23,83 %
		INŽINJERING, NADZOR, ...	9,00%
	JEDINIČNI TROŠKOVI	Zamjena	5,67%
	O&M	18,53 %	

Konačni jedinični operativni (Opex) trošak po stanovniku je 18.92 eura (godišnja prosječna NPV u EUR/stanovniku).

Ove brojke leže unutar raspona zabilježenog u studiji izvodljivosti međunarodnim referencama i blizu onima navedenim u studijama izvodljivosti za BiH. Generalno povećanje iznosa kapitalnih izdataka tokom prilagođavanja se opravdava činjenicom da će usklađeni sistemi biti primijenjeni na manje regije.

NAPOMENA: Ova metodologija povezuje kapitalne izdatke sa ciljevima usklađenosti u smislu procenta stanovništva pokrivenog potpuno usklađenom uslugom, što će *de facto* predstavljati osnovu obaveze BiH prema EU.

2.3.2.4 Ciljevi usklađenosti

Iako je prerano za postavljanje ciljeva usklađenosti i tabela u nastavku prikazuje samo najbolja moguća predviđanja u postojećim okolnostima, priprema metodologije i utvrđivanje reda veličine su od izuzetne važnosti za preciznije određivanje buduće politike koja će pratiti razvoj okolnosti u BiH.

U ovom slučaju, ciljevi usklađenosti su postavljeni u formi procenata stanovništva koje će biti obuhvaćeno potpuno usklađenim sistemom upravljanja čvrstim otpadom.

Tabela XX: CILJEVI VEZANI ZA PREMOŠĆAVANJE NEDOSTATAKA

CILJEVI VEZANI ZA PREMOŠĆAVANJE NEDOSTATAKA (USKLAĐENOST)															
Naselja	Stanovni štvo	% ukupno/g od.	Trenu tno	Pretpostavljeni cijevi											
				2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
REL	1.407.961	USLUŽEN	0,00 %	10,00 %	25,00 %	40,00 %	60,00 %	80,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %
			0	140.036	351.990	563.185	844.777	1.126.369	1.337.563	1.337.563	1.337.563	1.337.563	1.337.563	1.337.563	1.337.563
RWC	585.706	USLUŽEN	0,00 %	15,00 %	40,00 %	65,00 %	90,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %
			0	210.054	234.282	380.709	527.135	556.420	556.420	556.420	556.420	556.420	556.420	556.420	556.420
RMAS	1.171.15	USLUŽEN	0,00	0,00	0,00	5,00%	15,00	30,00	45,00	60,00	80,00	95,00	95,00	95,00	95,00

	6	0	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
			0	0	0	58,55	175,6	351,3	527,0	702,6	936,9	1.112,	1.112,	1.112,	1.112,
			0	0	0	8	73	47	20	94	25	599	599	599	599
NEDEFINISANO	678.801	USLUŽENO	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,00%	15,00%	30,00%	45,00%	60,00%	80,00%	90,00%	95,00%
			0	0	0	0	0	33,94	101,8	203,6	305,4	407,2	543,0	610,9	644,8
			0	0	0	0	0	0	20	40	60	80	41	21	61
UKUPNO	OSOBA		0	350,090	586,273	1.002,451	1.547,585	2.068,076	2.522,824	2.800,318	3.136,369	3.413,863	3.549,623	3.617,503	3.651,443
	% STAN.		0,00%	9,11%	15,25%	26,08%	40,26%	53,81%	65,64%	72,86%	81,60%	88,82%	92,35%	94,12%	95,00%

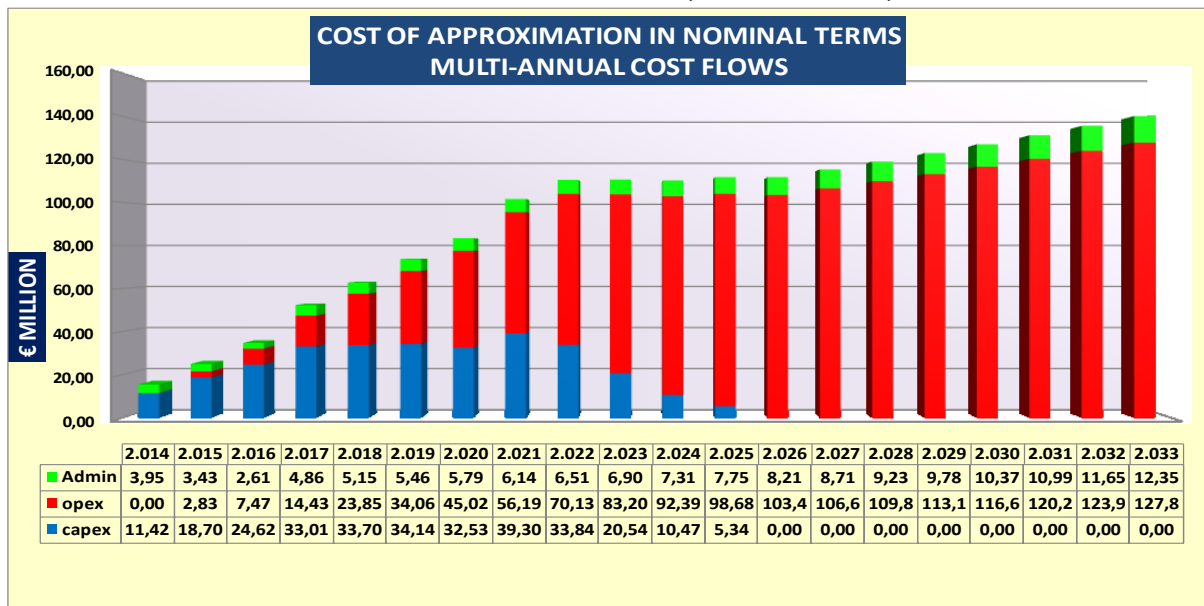
Hronološki niz ciljeva usklađivanja je definisan na osnovu postojećeg stanja i definisanog konačnog cilja. Ovo je očigledno najbolja moguća procjena za potrebe EAS-a i ne odražava konkretnu politiku BiH koja, kako je ranije navedeno, još uvijek ne postoji kao takva.

Kao što se može vidjeti, ciljni rok za usklađivanje usklađivanje prosječnim ciljevima zemalja EU 28 je 2025. godina.

2.3.2.5 Troškovi usklađivanja

Na osnovu ranijih ciljeva usklađivanja, definisanih obima izraženih u procentima stanovništva opsluženog potpuno usklađenim sistemom i definisanih jediničnih troškova je moguće procijeniti troškove usklađivanja na višegodišnjoj osnovi. Ovo je dole ilustrirano u smislu nominalnih kapitalnih, operativnih i administrativnih troškova.

Grafikon XIII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

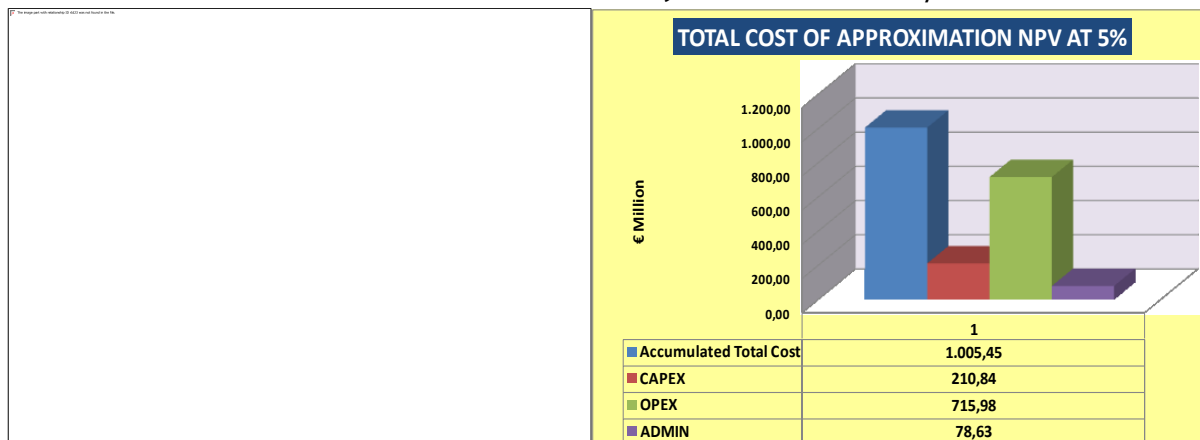

Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2021. godine, sa nešto preko 39 miliona eura godišnje. Operativni izdaci (Opex) rastu na značajnih 128 miliona eura godišnje 2033. godine. Ovo odražava važnu karakteristiku sektora upravljanja otpadom da je operativno zahtjevan, odnosno svaka mjera investicije u upravljanje otpadom rezultuje obimnim tokom Opex troškova koji se direktno sudaraju sa granicama pristupačnosti. Administrativni troškovi rastu paralelno sa operativnim izdacima ali u mnogo manjem obimu i dostižu 12 miliona eura godišnje 2033. godine.

Ispod procjene troškova je naveden nediskontovani, odnosno nominalni iznos.

Grafikon XIV: UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi u iznosu 1,895 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavistiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine. Stoga, da bi se definisao usporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator trenutne vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama.

Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte. Red veličine je naveden u gornjem grafikonu. Investicioni troškovi su procijenjeni na ukupno 210 miliona eura do 2025. godine. Operativni izdaci su značajno viši (tekući) troškovi koji do tog datuma iznose 716 miliona eura. Administrativni troškovi su iznose 79 miliona eura, sa prosjekom neto sadašnje vrijednosti od oko 4 miliona eura godišnje.

2.3.2.6 Faktori važni za finansiranje

Za investicione troškove će biti primljena značajna podrška od donatora, naročito kroz EU IPA program. Mogu se aktivno tražiti i drugi donatori pošto postoje brojni programi pomoći za uklanjanje i odlaganje otpada. Međutim, treba napomenuti da upravljanje otpadom uključuje visoke troškove operacija i održavanja koji se moraju nadoknaditi povratom troškova kroz naknade. Iz ovog razloga na raspored investicija više utiču ograničenja vezana za pristupačnost domaćinstvima nego mogućnost pribavljanja investicionih sredstava.

2.3.3 Emisije u vazduh (DIE)

2.3.3.1 Početna situacija

Ekonomске posljedice emisija u vazduh su obimne, složene i utiču na brojne industrije, uglavnom one koje su obuhvaćene direktivama o industrijskim emisijama, klimatskim promjenama i kvalitetu vazduha.

Ove vrste emisija pored toga imaju veliki uticaj na zdravlje i, donekle, prekogranične uticaje, što njihovom ograničavanju/smanjivanju daje visok prioritet.

Provedba svih zahtjeva u sklopu ovih direktiva nije moguća u kratkom roku zbog tehničkih ograničenja, u vidu uspostavljanja pouzdanog popisa i sistema za praćenje, i ograničenja vezanih za pristupačnost koja će usporiti napredak provedbe.

Proces provedbe će vjerovatno trajati najmanje sedam do deset godina nakon finalizacije EAS-a i strateških dokumenata entiteta i BD BiH. Prije početka efektivne provedbe je neophodna

priprema programa za postepenu provedbu i realnog plana za uspostavu kontrole nad svakim sektorom obuhvaćenim DIE-om, kako bi pogođene organizacije i njihovi resursi mogli podnijeti potrebne investicije. Ovo dalje zahtijeva unapređenje postojećih baza podataka koje moraju biti detaljno usklađene širom BiH. Koordinacija sa industrijom, naročito u energetsom sektoru, će biti od ključnog značaja.

2.3.3.2 **Obrazloženje procjene troškova**

Troškovi su vrlo bitna stavka u postizanju usklađivanja i provedbenih potreba u procesu usklađivanja. Treba financirati različite vrste troškova, koji se mogu podijeliti na sljedeći način:

- Troškovi koje će snositi nadležne institucije:
  - preliminarni troškovi uspostavljanja ili restrukturisanja regulatornog tijelanađležne institucije i svih potrebnih agencija - što uključuje troškove materijalnih i ljudskih resursa i obuke;
  - troškovi uvođenja procedura za izdavanje dozvola i inspeksijskog nadzora;
  - troškovi vezani za određivanje objekata na koje će se primjenjivati ove direktive i ocjena njihovog trenutnog stanja;
  - troškovi vezani za razvoj BAT vodiča i uputstava za svaki industrijski sektor;
  - konsultantski troškovi;
  - troškovi bilježenja podataka i izvještavanja;
  - troškovi obuke i edukacije; i
  - tekući operativni troškovi za rad sistema.

Ovi troškovi se mogu nadoknađivati primjenom programa za povrat troškova u skladu sa principom da zagađivač plaća, čime vlada - kroz nametanje naknada za izdavanje dozvola i regulatorni režim - ima mogućnost nadoknade regulatornih troškova od operatera i postrojenja. Povrat troškova bi trebao biti potpun za sve troškove vezane za dozvole a programi kao što je EMAS i eko-označavanje bi trebali biti potpuno samofinansirajući gledano iz ugla regulatornih tijela;

- Troškovi koje će snositi industrija:

Jasno je da će troškovi industrijskog usklađivanja biti daleko veći od direktnih troškova provedbe propisa. Troškovi vezani za smanjenje emisija iz velikih postrojenja za spaljivanje na prihvatljive nivoe mogu uključivati potrebu izgradnje novih postrojenja koja će zamijeniti zastarjela, dodavanje novih jedinica postrojenjima koja manje zagađuju radi kompenzacije energetske gubitaka usljed zatvaranja velikih zagađivača, izmjenu komponenata unutar postrojenja radi prelaska na manje zagađujuća goriva i tome slično. Direktiva o industrijskim emisijama nameće dalekosežne obaveze i znatne troškove industriji i vlastima na svim nivoima.

Primjena principa najboljih dostupnih tehnika (BAT) će biti ključni faktor troškova u svim industrijskim sektorima. Na kraju bi najveća cijena mogla biti zatvaranje određenih postrojenja. BREF dokumenti bi trebali da pruže neka uputstva u ovoj oblasti a procjena lokalnih okolnosti i uslova će takođe biti od velikog uticaja.

Procjena troškova je provedena u dvije etape:

- Preliminarna analiza na osnovu postojećih budžeta raznih institucija koji su dati na uvid. Baze podataka za BiH su intenzivno korišćene za utvrđivanje trenutne situacije. Ova početna procjena je rezultirala polaznim brojkama za emisije, što je omogućilo postavljanje okvira za polazni scenario. Nakon toga su izvršene projekcije rasta GHG na osnovu podataka iz raznih TP projekata i lokalnih statistika, čime je kreiran scenario redovnog poslovanja (RP), odnosno vjerovatni porast emisija u slučaju da se ne poduzmu mjere na smanjenju emisija. Razlika između RP i procijenjenih ograničenja koja zahtijevaju propisi EU, Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC) i drugi međunarodni ugovori će pružiti grubu procjenu zapremine gasova koje će biti potrebno smanjiti odgovarajućim mjerama za smanjenje emisija.
- Troškovi smanjenja emisija su procijenjeni na osnovu međunarodnih referenci i primijenjeni na obime koje je potrebno smanjiti, čime je dobijena procjena troškova usklađivanja u ovom sektoru.

2.3.3.3 Troškovi smanjenja emisija

Troškovi smanjenja emisija su dobijeni primjenom Regionalnog modela za simulaciju zagađenja vazduha (RAINS). Korišćen je model za države EU 25 (Rumunija, Bugarska i Hrvatska nisu bile članice u tom trenutku) koji predstavlja najkompletniju studiju troškova smanjivanja emisija do sad i smatra se prihvatljivom opcijom za primjenu u BiH gdje takvi podaci ne postoje. Ovi podaci su sumirani u Tabeli XXI ispod.

Tabela XXI: TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA

TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA					
RAINS MODEL ZA EU OGRANIČENJA EMISIJA SCENARIO B (SREDNJI) ZA EU 25					
ZAGAĐUJUĆA MAT.	SMANJENO TONA 2005-2020	TROŠKOVI		RASPON EU 25 PO EPTR	
		(NIVELISANO mEUR)	TROŠAK PO TONI	DONJI	GORNJI
SO ₂	1.238.000	14.010	11.317	5.600	16.000
NO _x	1.592.000	14.970	9.403	4.400	12.000
NH ₃	1.088.000	38.925	35.777	11.000	31.000
ČEST.MAT.	255.000	9.540	37.412	26.000	75.000
VOC	977.000	1.770	1.812	950	2.800

TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA SLUŽE SAMO KAO REFERENCA. TROŠKOVI EMISIJA U VAZDUH SU BAZIRANI NA TP PROJEKTU "UNAPREĐENJE KONTROLE EMISIJA" KOJI SE BAVI STRATEGIJAMA ZA UPRAVLJANJE EMISIJAMA I PREDLOŽENIM GORNJIM GRANIČNIM VRIJEDNOSTIMA ZA TURSKU. TREBA NAPOMENUTI DA KOMBINOVANE TEHNOLOGIJE ZA VIŠE OD JEDNE ZAGAĐUJUĆE MATERIJE UMANJUJU GORE NAVEDENE TROŠKOVE, KOJI PREDSTAVLJAJU ZASEBNE TROŠKOVE SMANJENJA EMISIJA ZA SVAKU ZAGAĐUJUĆU MATERIJU POJEDINAČNO. JEDINIČNI TROŠKOVI ZA OVU SVRHU SU DOBIJENI I PRILAGOĐENI KORIŠĆENJEM SCENARIJA B ZA CEMENTNU INDUSTRIJU (KOJI PREPORUČUJE) DIREKTNO SMANJENJE NA SCENARIO B UZ ODGOVARAJUĆI PRELAZNI PERIOD ŠTO JE OČIGLEDNO EKONOMIČNIJA OPCIJA I KAO TAKVA JE KORIŠĆENA U OVOJ ANALIZI.

Postupak primjene ovih troškova u BiH je bio da se uzme srednja vrijednost iz raspona koja se zatim prilagodi primjenom inflacionog indeksa za EUR-e od godine kada je kalkulacija napravljena do 2013. godine.

Na NMVOC je primijenjen niži raspon, s obzirom na geomorfološke karakteristike BiH i relativno nizak intenzitet cementne industrije.

Tabela XXII: TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA ZA BIH

TROŠKOVI SMANJENJA EMISIJA ZA BIH	NO _x	SO ₂	NMVOC
U EUR po odstranjenoj toni	9.403	11.317	39.224

2.3.3.4 Ciljevi usklađenosti

Kao početni cilj za potrebe ekonomske procjene nedostataka za industrije u sektoru cementa, VOC i drugim ne-energetskim sektorima je postavljena 2023. godina .

Za energetski sektor, koji proizvodi najveći dio emisija i time snosi najveći dio troškova smanjenja emisija, postavljeni cilj je 2025. godina. Međutim, potrebno je napomenuti da ovi rokovi možda neće biti postignuti zbog ograničenja vezanih za pristupačnost koja će biti utvrđena EAS-om, pošto se troškovi energetskog sektora direktno prenose na potrošače putem cijena električne energije i time će podložni su ograničenjima vezanim za pristupačnost domaćinstvima.

Tabela XXIII: CILJEVI VEZANI ZA EMISIJE U VAZDUH

CILJEVI ZA EMISIJE (postizanje ciljeva)													
Sektor	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Energetski sektor	1%	2%	5%	9%	14%	20%	27%	35%	45%	57%	72%	90%	100%
Cement	3%	10%	20%	35%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	100%	100%	100%
VOC	2%	10%	17%	25%	35%	45%	60%	70%	80%	90%	100%	100%	100%
Ostalo	2%	10%	20%	35%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	100%	100%	100%

2.3.3.5 Troškovi usklađivanja

Za procjenu troškova usklađivanja je potrebno primijeniti troškove smanjenja emisija na obim emisija koji je potrebno smanjiti. Obim emisija zagađujućih materija koje se moraju smanjiti (odnosno, obima glavnih zagađujućih materija - SO₂, NO_x i NMVOC koje treba smanjiti) je procijenjena na osnovu trenutnih nivoa i predloženih graničnih vrijednosti emisija do 2025. godine.

Tabela XXIV: TRENUTNI NIVOI EMISIJA (PROCJENE ZA BIH ZA 2013. GODINU)

TRENUTNI NIVOI EMISIJA (procjene za BiH za 2013. godinu)				
Emisije u tonama				
	Godina	NO _x	SO ₂	NMVOC
POLAZNE PREDRATNE PROCJENE	1990.	81.310	448.890	27.010
NAJBOLJE PROCJENE RAZLIČITI IZVORI	2004.	55.000	419.000	37.803
NAJBOLJA PROCJENA ZA PROJEKAT	2013.	80.000	450.000	40.000

Za procjenu obima zagađenja koje je potrebno odstraniti je pripremljen RP scenario koji prikazuje očekivani rast emisija u BiH tokom narednih godina.

Tabela XXV: UKUPNI RAST EMISIJA GHG

UKUPNI RAST EMISIJA GHG		
Godina	Količine	Porast
2010.	23.121	POČETNA SITUACIJA
2015.	25.750	1,11
2020.	26.870	1,16
2025.	28.320	1,22
2030.	31.270	1,35

Godina 2010. je postavljena za početnu situaciju. Predstavlja pretpostavljeni obim emisija koji BiH treba da postigne do 2025. godine, u skladu sa prihvaćenim obavezama (Gotenburški protokol) prema EU. Ovakvo smanjenje zahtijeva smanjenje po RP scenariju ekvivalentno stopi smanjenja od 22% u odnosu na trenutne emisije. Izraženo u tonama, potrebna smanjenja emisija su:

Tabela XXVI: POTREBNA SMANJENJA EMISIJA

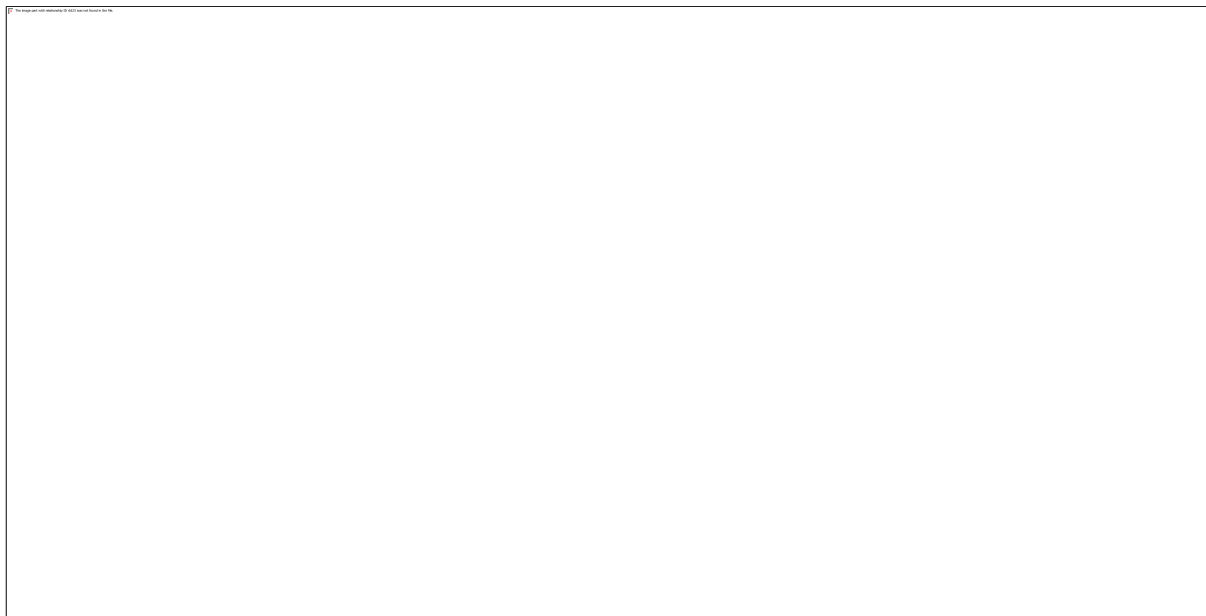
EKVIVALENT SMANJENJA EMISIJA DO 2025. GODINE	NO_x	SO₂	NMVOC
U tonama, bazirano na količinama iz 2013. godine.	17.600	99.000	8.800

Predložene granične vrijednosti emisija ni u kom slučaju ne treba smatrati fiksnim ciljevima politike BiH već predloženim vrijednostima koje omogućavaju postizanje zahtjeva pravne stečevine EU (i Gotenburškog protokola) do navedene godine. Time predstavljaju razumnu referencu za potrebe EAS-a, mada će za potrebe uključenja u Sistem trgovine emisijama unutar EU (STE) i pregovore sa EU o odgovarajućim prelaznim periodima biti potrebna mnogo detaljnija studija.

Na osnovu ranijih ciljeva usklađivanja, definisanih troškova smanjenja emisija i procijenjenih obima emisija koje je potrebno odstraniti je moguće procijeniti troškove usklađivanja, mada u jako pojednostavljenoj formi, na višegodišnjoj osnovi. Ovim se dobija razuman red veličina i polazni vremenski raspored. Ovo je dole ilustrovano u smislu nominalnih kapitalnih, operativnih i administrativnih troškova.

Grafikon XV: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2024. godine, sa nešto preko 286 miliona eura godišnje. Operativni izdaci (Opex) rastu na značajnih 95 miliona eura godišnje 2025. godine. Ovo je značajan tekući trošak koji će biti u potpunosti prenešen na korisnike putem nadoknade troškova. Administrativni troškovi su visoki tokom prvih pet godina, kada se pretpostavlja intenzivna potreba za izradom različitih inventara, akcionih planova, itd. Nakon ovog početnog perioda, administrativni troškovi ostaju na nivou oko 3 miliona eura godišnje.

Ukupni troškovi u iznosu 3.190 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavisiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine.

Stoga, da bi se definisao usporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator sadašnje vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama.

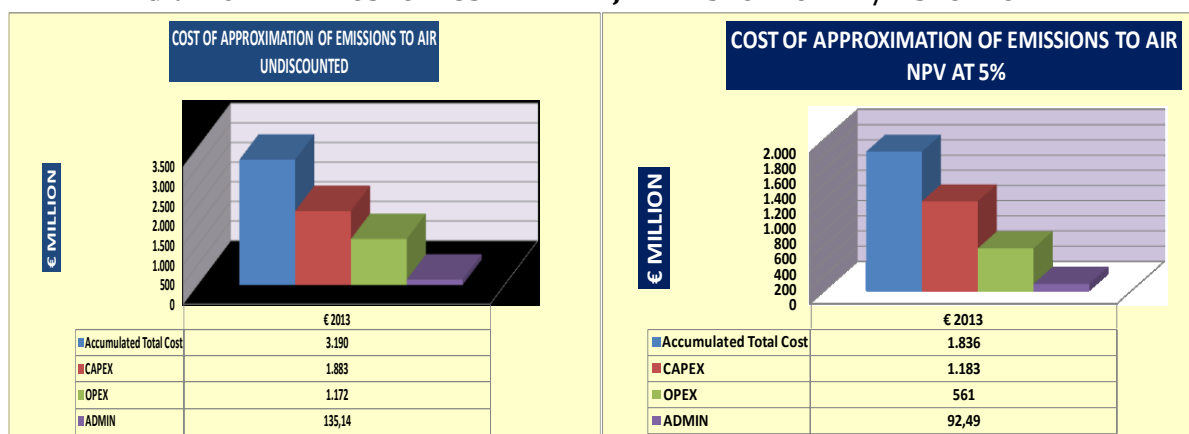
Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte. Investicioni troškovi, Capex, su procijenjeni na ukupno 1.183 miliona eura do 2025. godine; Operativni izdaci su značajni (tekući) troškovi koji do 2033. godine iznose 561 miliona eura, izraženo u sadašnjoj vrijednosti; Administrativni troškovi su procijenjeni na 92 miliona eura i uglavnom su koncentrisani u prvih 4-5 godina u provedbenim planovima.

Red veličine je naveden u donjem grafikonu:

Grafikon XVI: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi usklađivanja u oblasti emisija u vazduh su procijenjeni na 1.836 miliona eura.

Dalje indikacije o efektima na industriju i troškovima koje će snositi osnovni industrijski sektori odgovorni za emisije u vazduh su navedeni u donjoj tabeli.

Tabela XXVII: DISKONTOVANI INVESTICIONI TROŠKOVI POTREBNI ZA POSTIZANJE CILJEVA

DISKONTOVANI INVESTICIONI TROŠKOVI POTREBNI ZA POSTIZANJE CILJEVA (m EUR)					
DIREKTIVA/PAKET	Investicioni troškovi	Troškovi O&M	Admin. troškovi	Ukupni troškovi	PRISTUPAČNO CILJNI ROKOVI
Energetski sektor	917	449	0	1.366	2025.
Cement	14	8	0	22	2023.
VOC	85	5	0	90	2023.
Ostalo (procijenjeno na dodatnih 15%)	167	99	0	266	2023.
Administracija	0	0	92	92	2023.
UKUPNO VAZDUH	1.183	561	92	1.836	2025.

2.3.4 Zaštita prirode i biološke raznolikosti

2.3.4.1 Početna situacija

Očuvanje prirode i zaštita biološke raznolikosti su ključni ciljevi politika EU u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, bazirani na principima održivog korišćenja prirodnih resursa. U martu 2010. godine, državnicima EU su se posvetili ambicioznom cilju zaustavljanja, i preokretanja, gubitka biološke raznolikosti u Evropi do 2020. godine. Fundamentalni politički mehanizam u ovom pogledu je mreža posebnih područja konzervacije (PPK) i područja pod posebnom zaštitom NATURA 2000, koja je kreirana s ciljem zaštite najvažnijih prirodnih staništa. EU je pored toga:

- zabranila određeni broj djelatnosti koje ugrožavaju vrste;
- donijela propise o trgovini ugroženim vrstama, proizvodima od foka i kitova i držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima; i
- zabranila upotrebu klopki za noge unutar EU.

Zbog svoje teritorijalne primjene, NATURA 2000 će imati značajne uticaje koji će se morati uzeti u obzir u primjeni drugih politika, naročito onih iz oblasti poljoprivrede, šumarstva i razvoja infrastrukture. Potreba za unošenje lokaliteta iz mreže NATURA 2000 u prostorno i infrastrukturno planiranje će povezati procese provedbe direktiva o PUO i SPO.

2.3.4.2 Obrazloženje procjene troškova

Iako je rad na određivanju potencijalnih lokaliteta za NATURA-u 2000 u BiH u toku, trenutno nije moguće predvidjeti sve lokalitete koji bi mogli ući u okvir NATURA-e 2000 i time procenat teritorije BiH koji bi mogao biti obuhvaćen tim lokalitetima. Postojeći propisi koji regulišu zaštitu prirode na nivou entiteta i BD BiH ne sadrže "odgovarajuće postupke provjere" koje zahtijeva Direktiva o staništima za projekte koji bi mogli imati uticaj na lokalitete obuhvaćene mrežom NATURA 2000 te stoga nije moguće napraviti preciznu procjenu troškova.

Iz ovog razloga se data procjena troškova mora posmatrati kao vjerovatni red veličine baziran prvenstveno na iskustvima susjednih regija, pošto dalji razvoj događaja u planiranju zaštićenih područja u BiH ostaje neizvjestan.

2.3.4.3 Jedinični troškovi

Uopšteno gledano, jedinični troškovi bi trebali biti definisani u skladu sa predviđenim površinama pod zaštitom. Za potrebe EAS-a je pripremljena pojednostavljena matrica jediničnih troškova bazirana na iskustvima u regiji, naročito u Rumuniji, Bugarskoj i Hrvatskoj.

Tipični investicioni troškovi vezani za zaštitu prirode su sljedeći:

- priprema planova za upravljanje;
- naknade za zemljište unutar zaštićenog područja;
- naknade za djelatnosti koje nisu dozvoljene u određenim okolnim zonama;
- transakcijski troškovi za kupovinu privatnog zemljišta u ključnim područjima;
- nabavka opreme za tekuće praćenje, nadzor i zaštitu zaštićenog područja.

Tabela XXVIII: JEDINIČNI TROŠKOVI PRIMIJENJENI NA NOVA ZAŠTIĆENA PODRUČJA U EUR/ha

JEDINIČNI TROŠKOVI	EUR/ha
PLANOVI ZA UPRAVLJANJE	11,85
POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	3,00
OKOLNE ZONE	1,00
TROŠKOVI TRANSAKCIJA	14,00
OPREMA	3,51

2.3.4.4 Ciljevi usklađenosti

Iako je prerano za postavljanje ciljeva usklađenosti i tabela u nastavku prikazuje samo najbolja moguća predviđanja u postojećim okolnostima, priprema metodologije i utvrđivanje reda veličine su od izuzetne važnosti za preciznije određivanje buduće politike koja će pratiti razvoj okolnosti u BiH. U ovom slučaju su ciljevi usklađenosti postavljeni u smislu površine koja treba biti zaštićena da bi se postigao prosjek za EU, kako je navedeno u posljednjoj EEA publikaciji na ovu temu: ZAŠTIĆENA PODRUČJA U EVROPI, PREGLED (2012)¹⁶⁹.

Tabela XXIX: POVRŠINE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA U BIH

PREGLED ZAŠTIĆENIH PODRUČJA Površina BiH = 51.210 km²

¹⁶⁹ "Protected Areas in Europe – an overview", European Environment Agency Report Br.. 5/2012, ISSN 1725-9177, objavljen 22. oktobra 2012. godine <http://www.eea.europa.eu/publications/protected-areas-in-europe-2012>, dostupan: 1. jula 2014. godine.

KATEGORIJA	br.	VRSTA	UKUPNA ZAŠTIĆENA POVRŠINA (ha) TRENUTNO STANJE	DODATNA ZAŠTITA (ha) ZA USKLAĐIVANJE SA EU 27	UKUPNO ZAŠTIĆENA POVRŠINE (ha)	% POVRŠINE POD ZAŠTITOM 2012. GODINE	2023.
Ia i Ib	3	NACIONALNI PARKOVI	40.545	6.000	46.545	0,79%	0,91%
II	2	PARKOVI PRIRODE	43.211	59.000	102.211	0,84%	1,99%
V	2	ZAŠTIĆENI PEJZAŽI	8.514	375.000	383.514	0,17%	7,48%
IV	3	PRIRODNI REZERVATI	1.419	200.000	201.419	0,03%	3,93%
III	8	SPOMENICI	7.853		7.853	0,15%	0,15%
VI		UPRAVLJANJE STANIŠTIMA I DRUGIM ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA OD KULTURNO-ISTORIJSKOG ZNAČAJA		40.000	40.000	0,00%	0,78%
UKUPNO	18		101.541	680.000	781.541	1,98%	15,25%

Pomoću trenutnog stanja i definisanih ciljeva je moguće definisati hronološki raspored ciljeva usklađivanja. Ovo je očigledno samo najbolja moguća procjena za potrebe EAS-a i ne odražava konkretnu politiku BiH koja, kako je ranije navedeno, još uvijek ne postoji kao takva.

Tabela XXX: CILJEVI USKLAĐENOSTI (ZAŠTITA PRIRODE)

CILJEVI USKLAĐENOSTI											
	Trenutno	Predviđeni ciljevi.....									
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Zaštićeno područje (nejasnih 18.000 utvrđeno dedukcijom)	84.309										
Potrebno proširenje	698.000	3%	5%	7%	10%	12%	12%	12%	12%	12%	15%
Proširenje u ha		20.940	34.900	48.860	69.800	83.760	83.760	83.760	83.760	83.760	104.700
Konvergenција proširenja (%)		3%	8%	15%	25%	37%	49%	61%	73%	85%	100%

Kao što se može vidjeti, postavljeni cilj za usklađivanje usklađivanje prosjeku EU 28 je 2023. godina. Ovaj datum je takođe i realna procjena najskorijeg mogućeg datuma pristupanja EU.

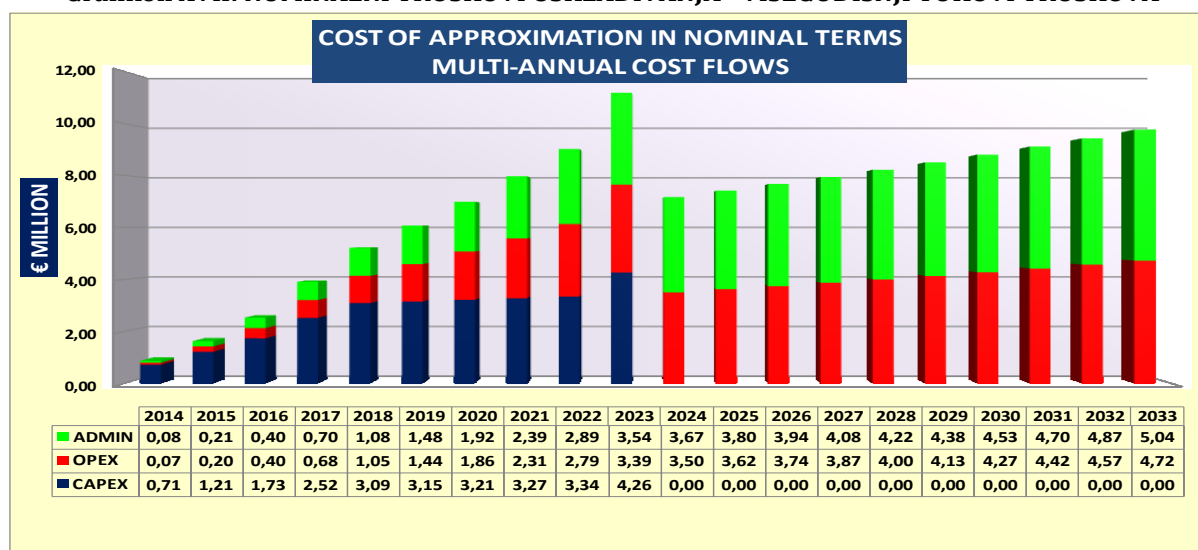
2.3.4.5 Troškovi usklađivanja

Na osnovu ranijih ciljeva usklađivanja, definisanih obima izraženih u površini koju je potrebno zaštititi i jediničnih troškova po hektaru je moguće procijeniti troškove usklađivanja na

višegodišnjoj osnovi. Ovo je dole ilustrirano u smislu nominalnih kapitalnih, operativnih i administrativnih troškova. Kapitalni izdaci (Capex) dostižu najvišu tačku 2023. godine, sa nešto preko 4 miliona eura godišnje. Operativni izdaci (Opex) rastu od zanemarljivog iznosa 2014. godine do 4,72 miliona eura godišnje u 2033. godini. Ovo nije značajna brojka u kontekstu politike BiH ali je kvalitativno važna i moraju joj se dodijeliti potrebna sredstva u različitim budžetima u BiH. Administrativni troškovi rastu paralelno sa operativnim izdacima i dostižu 5 miliona eura godišnje 2033. godine. Ovdje važi ista logika kao i za operativne izdatke. Ispod procjene troškova je naveden nediskontovani, odnosno nominalni iznos.

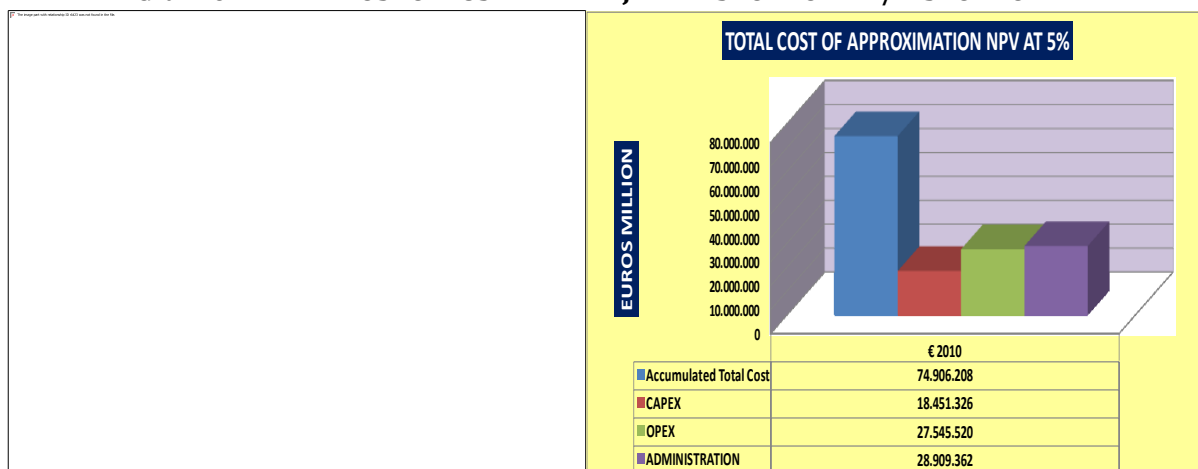
Grafikon XVII: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA - VIŠEGODIŠNJI TOKOVI TROŠKOVA

Ukupni troškovi u iznosu 139 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavistiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine. Stoga, da bi se definisao uporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator trenutne vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama. Korišćena diskontna stopa je 5%, ista koja se trenutno preporučuje za velike infrastrukturne projekte.

Red veličine je naveden u donjem grafikonu:

Grafikon XVIII: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Sa ekonomske tačke gledišta, glavni troškovi će nastajati iz upravljanja NATURA 2000 lokalitetima. što predstavlja administrativno opterećenje koje će do 2033. godine dostići iznos od 28,9 miliona eura (neto sadašnja vrijednost). U pogledu određivanja lokaliteta, glavne troškove će predstavljati troškovi transakcija, odnosno troškovi kupovine ili drugog oblika sticanja kontrole nad ovim lokalitetima. Ovi troškovi, koji značajno variraju od zemlje do zemlje, su procijenjeni na 18,5 miliona eura na osnovu planiranih površina lokaliteta i prethodnih iskustava iz zemalja u tranziciji. Operativni troškovi, odnosno troškovi održavanja investicija uloženi u lokalitete, će do 2033. godine dostići 28 miliona eura.

Ukupni troškovi usklađivanja u oblasti zaštite prirode su procijenjeni na 75 miliona eura.

2.3.4.6 Faktori važni za finansiranje

Neophodne investicije, za koje je potrebno aktivno tražiti donatorska sredstva, se moraju provesti prije pristupanja EU. Poželjno je, makar u kratkoročnom periodu, da se održavanje zaštićenih područja direktno finansira iz budžeta entiteta i BD BiH.

Međutim, gledano na srednji i duži rok, biće neophodno povećati sredstva za finansiranje očuvanja prirode i zaštite biološke raznovrsnosti putem uvođenja korisničkih naknada. Ovakve naknade će kroz razvoj ruralnih preduzeća internalizovati eksterne koristi od bolje zaštite prirodnih resursa. U ovom pogledu će biti važna saradnja između različitih institucija u BiH na programiranju finansijske pomoći kroz EU - IPA II fondove. Isti je slučaj i sa pripremom poljoprivredno-ekoloških pilot mjera koje bi se mogle iskoristiti za podršku očuvanju mreže NATURA 2000 u BiH. Treba razmotriti i druge mogućnosti finansiranja, uključujući i državne istraživačke programe i bilateralne donatore.

2.3.5 Ostali sektori

2.3.5.1 Buka

2.3.5.1.1 Početna situacija

Glavni troškovi koji će opteretiti javnu upravu posredstvom direktiva vezanih za sektor buke su uspostavljanje institucija odgovornih za nadzor nad prihvaćenim nivoom emisija buke i izradu strateških mapa buke.

Troškove uspostavljanja laboratorija ili drugih institucija, koje će vršiti mjerenje ili verifikaciju odobranja ili pregleda po tipu, će snositi primarno nadležne institucije, čak i ako usluge ugovorno obavljaju privatne laboratorije. Troškovi uspostavljanja i djelovanja javnih i privatnih laboratorija će biti djelimično povraćeni kroz naknade koje će plaćati proizvođači i uvoznici uređaja i vozila.

Glavni troškovi koji će se nametnuti proizvođačima i potrošačima će biti vezani za usklađenost sa graničnim vrijednostima emisija i tehničke zahtjeve propisane relevantnim direktivama. Ove troškove će snositi proizvođači vozila, vazduhoplova i (industrijskih) uređaja ili potrošači (domaćinstva, vozači, itd.). Laboratorijski troškovi vezani za odobrenja po tipu se takođe mogu prenijeti na proizvođače.

Troškovi za prilagođavanje postojeće institucionalne strukture i za mjerenja i laboratorije za testiranje, pregled i odobranje će zavisiti od evolucije postojeće strukture, što je trenutno neizvjesno.

Troškovi koje će snositi proizvođači i potrošači će zavisiti od obima modifikacija na uređajima koje su potrebne za prilagođavanje novim standardima za buku u okolišu/životnoj sredini.

2.3.5.1.2 Troškovi usklađivanja

Većina direktiva o buci (direktive o vozilima i uređajima za upotrebu na otvorenom) se odnosi na tipska odobrenja / procjenu usklađenosti industrijskih proizvoda po pitanju nivoa buke koju emituju.

Uvođenje usluga za odobravanje tipa većine uređaja i motornih vozila identičnih onima koje postoje u EU nije neophodno, s obzirom da su proizvođači već podnijeli zahtjev za odobrenje u nekoj od zemalja članica. U ovakvim slučajevima odobrenje za tip se proizvodima odobrenim u EU može izdati na osnovu potvrde o usklađenosti koju podnosi uvoznik (na osnovu EU odobrenja za tip koje izdaje druga zemlja članica).

Tabelom XXXI procijenjene su potrebe za dodatnim opterećenjem entitetskih i BD BiH budžeta u EUR (troškovi zapošljavanja osoblja u institucijama).

Umjereni dodatni troškovi mogu nastati u slučaju postupaka verifikacije samostalno pripremljenih potvrda za potrebe praćenja i nadzora, i sistema za potpuno osiguranje kvaliteta. Dodatni troškovi će nastati i pri uspostavljanju sistema za pripremu mapa buke i akcionih planova za smanjenje buke u okolišu/životnoj sredini.

Izvršenje direktiva može zahtijevati dodatno osoblje i edukaciju u institucijama nadležnim za izdavanje odobrenja za tip i u objektima koji vrše testiranje. Veći broj osoblja je potreban i za vršenje povremenih inspekcija industrijskih proizvoda koji su u upotrebi, nenajavljenih kontrola i za inspekcije usklađenosti proizvodnog procesa (ukoliko se industrijski proizvodi proizvode u zemlji članici), i za potrebe verifikacije samostalno pripremljenih potvrda ili primjenu sistema potpunog osiguranja kvaliteta. Ovi troškovi zavise od lokalnih naknada za rad, kao i od obima testiranja. Postupak testiranja zavisi od obima i različitosti industrijskih proizvoda obuhvaćenih direktivama o buci u okolišu/životnoj sredini za koje se vrši testiranje.

Troškovi usklađivanja propisa treba da uključuju:

- Bruto plate, uključujući doprinose za socijalno osiguranje (domaći ekvivalent). Trošak po jedinici dodatnog osoblja je procijenjen na 15.000 eura godišnje, sa porastom od 2% na godišnjem nivou u eurima;
  - Režijske troškove procijenjene na dodatnih 70% gore navedenog;
  - Edukacija se može procijeniti na 150% troškova osoblja u periodu do 2025. godine i raspodijeliti proporcionalno ukupnom broju dodatnog osoblja;
- Razumno je pretpostaviti da će u narednom periodu postojati potreba za dodatnim zapošljavanjem.
  - Ovaj pristup rezultira troškovima osoblja prikazanim u Tabeli XXXI.

Tabela XXXI: TROŠKOVI OSOBLJA U USKLAĐIVANJU PROPISA O BUCI

TROŠKOVI USKLAĐIVANJA U OBLASTI BUKE									
TROŠKOVI OSOBLJA	Jedinični troškovi	2013.		2014.		2015.		2016.	
		Povećanje	Ukupno	Povećanje	Ukupno	Povećanje	Ukupno	Povećanje	Ukupno
Dodatno osoblje	Jedinica	0	0	2	2	2	4	4	8
Bruto plata (EUR) s rastom od 3%	15.000	15.000	0	15.450	30.900	15.914	63.654	16.391	131.127
Režijski troškovi 70%			0		21.630		44.558		91.789

Edukacija: 150% troškova za osoblje			0		78.79 5		162.3 18		334.3 74
UKUPNO			0		131.3 25		270.5 30		557.2 91

2.3.5.1.3 Mape buke u okolišu/životnoj sredini za naseljena mjesta i saobraćaj

Za izradu mapa buke u okolišu/životnoj sredini za naseljena mjesta je procijenjen trošak od 0,25 eura po stanovniku (raspon u ranijim zemljama u tranziciji je od 0,15 do najviše 2 eura). Ovaj trošak je primijenjen samo na Sarajevo (šire područje grada Sarajeva ima 711.613 stanovnika) s obzirom da nije obavezan za naseljena mjesta sa manje od 250.000 stanovnika.

Mape saobraćajne buke, sa troškom od 0,25 eura po stanovniku za drumske saobraćajnice i željeznice su primijenjene samo na najveća naseljena mjesta, što uključuje Sarajevo, Banja Luku, Tuzlu, Zenicu, Istočno Sarajevo, Bijeljinu, Brčko i Mostar, koji zajedno imaju oko 1.400.360 stanovnika. Troškovi su raspodijeljeni na 2015. i 2016. godinu.

Laboratorijska oprema je procijenjena na 70% iznosa Češke Republike iz perioda 2001-2005 i troškovi su raspoređeni na sljedeći način: 40% tokom 2014. godine, 40% u 2015. i 20% u 2016. godini;

Dodatnih 150.000 eura je procijenjeno kao trošak konkretnih programa za povećanje industrijske konkurentnosti u skladu sa iskustvima iz drugih zemalja u tranziciji, i raspoređeno na sljedeći način: 70% tokom 2015. i 30% tokom 2016. godine;

Tabela XXXII: OSTALI BUDŽETSKI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA U OBLASTI BUKE

TROŠKOVI USKLAĐIVANJA U OBLASTI BUKE									
OSTALI BUDŽETSKI TROŠKOVI	Jedinični troškovi	2013.		2014. 50%		2015. 50%		2016.	
		Ref.	Ukupno	Ref.	Ukupno	Ref.	Ukupno	Ref.	Ukupno
MAPE BUKE NAS. MJESTA	€0,25/stanovniku	0	0	711.613	88.952	549.812	68.727	0	0
MAPE SAOBRAĆAJNE BUKE	€0,25/stanovniku	0	0	0	0	700.180	175.045	700.180	175.045
AERODROM							1.000.000		
LAB. OPREMA	300.000	0,00%	0	40,00%	120.000	40,00%	120.000	20,00%	60.000
AKCIONI PLANOVI NAS. MJESTA	€0,25/stanovniku	0	0	0	0		0	711.613	177.903
AKCIONI PLANOVI SAOBRAĆAJ	€0,25/stanovniku	0	0	0	0	700.180	175.045	700.180	175.045
INDUSTRIJSKI PROGRAM	150.000	0,00%	0	0,00%	0	70,00%	105.000	30,00%	45.000
UKUPNO			0		208.952		1.643.817		632.993

Ukupni efekti na budžete entiteta i BD BiH se mogu procijeniti na sljedeći način:

Tabela XXXIII: RASPODJELA BIH BUDŽETA ZA USKLAĐIVANJE U OBLASTI BUKE

TROŠKOVI DIREKTIVA O BUCI U EUR	2013.	2014.	2015.	2016.
IZ BIH BUDŽETA	0	340.277	1.914.346	1.190.284

NAPOMENA: Svi iznosi predstavljaju racionalne preliminarne procjene koje služe kao primjer vrste podataka koju će biti potrebno unijeti nakon što stvarni podaci za BiH postanu dostupni.

Domaći proizvođači (privatni sektor) će se susresti sa dodatnim troškovima u prilagođavanju svojih proizvodnih procesa novim ograničenjima za buku i uspostavljanju internih sistema za testiranje buke. Ukoliko se ovi troškovi prenesu na potrošača može doći do pada prodaje. Međutim, ukoliko domaće proizvođači žele da izvoze na tržište EU, u svakom slučaju će se morati prilagoditi ovim zahtjevima. Stoga se ovi troškovi ne mogu posmatrati isključivo kao troškovi pristupanja EU.

S druge strane, potrošači u BiH će se susresti sa takvim povećanjima cijena i prije pristupanja EU (npr. u slučaju uvoznih vozila, gdje su efekti direktiva o buci provedenih u zemljama Zapadne Evrope već ugrađeni u cijenu). Sva smanjenja nivoa buke obuhvaćena direktivama o buci u okolišu/životnoj sredini su generalno postignuta u sklopu integralnog dizajna i strukture uređaja i vozila, kao i rehabilitacije i izgradnje novih objekata i mreža, te je stoga jako teško i nepotrebno izdvojiti troškove direktno povezane sa direktivama o buci, iz razloga što nije propisan prelazni period.

2.3.5.2 Hemikalije

2.3.5.2.1 Početna situacija

Glavni troškovi u provedbi propisa o hemijskom sektoru obuhvataju troškove uspostavljanja provedbenih sistema, njihovo redovno održavanje i tekuće troškove poslova kao što je klasifikacija novih hemijskih supstanci i angažovanje stručnih savjetnika/konsultanata. Nadležne institucije će imati troškove vezane za upravljanje prijavama/obavijestima i obavezama izvještavanja.

Većinu troškova će snositi privatni sektor. BiH preduzeća koja proizvode hemijske supstance ili ih uvoze iz zemalja koje ne pripadaju EU, će iste morati da registruju kod ECHA. Troškovi izrade registarskog dosijea mogu biti visoki, 250.000 eura i više. Za supstance koje su već registrovala druga preduzeća, moguće je kupiti dijelove postojeće registracije. Čak i tako će manji uvoznici i proizvođači biti prisiljeni da obustave poslovanje ili da prodaju svoja preduzeća onima koja već posjeduju potrebne potvrde o registraciji.

Treba uzeti u obzir i troškove vezane za uspostavljanje i održavanje informacione (IT) infrastrukture potrebne za sigurno povezivanje sa ECHA IT sistemom, što je neophodno za razmjenu podataka između zemalja članica i ECHA i za određivanje mjera za osiguravanje tajnosti podataka.

Troškovi provedbe koje će snositi industrija su već mnogo viši od onih koje će snositi institucije. Kako ovaj propis prenosi odgovornost za procjenu rizika proizvedenih, uvezenih i korišćenih supstanci na industriju, opterećenje preduzeća u pogledu registracije supstanci će biti izuzetno visoko. Pored troškova potrebnog osoblja, preduzeća će morati da plate izradu studija i testova, kao i troškove registracije. Trošak registracije različitih supstanci može drastično da varira zavisno od količine koja se proizvodi ili uvozi i od broja preduzeća koja moraju da registruju istu supstancu. Propis predviđa uspostavljanje tzv. foruma za razmjenu informacija o supstancama (SIEFs) s ciljem razmjene informacija o postojećim podacima, izbjegavanja dodatnih testova na životinjama i uštede troškova. Preduzeća koja registruju istu supstancu mogu i zajednički podnijeti zahtjev za registraciju. Korišćenjem ove mogućnosti preduzeća mogu ostvariti uštede putem nižih troškova registracije.

Ostali akteri u nabavnom lancu za ove vrste supstanci će takođe imati veće obaveze u pogledu rukovanja informacijama o supstancama, što će rezultirati dodatnim troškovima i za preduzeća koja nemaju obavezu registracije.

Za potrebe EAS-a je postavljena pretpostavka da će ukupni iznos dodatnih ljudskih resursa potrebnih za čitav sistem biti 30gdje su uključeni sve relevantne institucije u BiH za oblast hemikalija. Ovo je zasnovano na iskustvima susjednih zemalja koje su dalje napredovale u procesu usklađivanja.

Konačni broj je pomnožen troškom osoblja u iznosu od 15.000 eura godišnje i dodatnim režijskim troškovima po stopi od 70% (koja je visoka zbog zahtjeva vezanih za izdavanje dozvola, praćenje i analizu, koji zahtijevaju dodatne režijske troškove). Troškovi edukacije su procijenjeni na ukupno 5 miliona eura tokom perioda od 6 godina, a izrada studija i druga tehnička podrška na daljnjih 5 miliona eura tokom perioda u trajanju od 9 godina.

Ovi iznosi se povećavaju za 2% (u EUR) na godišnjoj osnovi, i za daljnjih 40% za predviđeni rast BDP-a.

2.3.5.2.2 Ciljevi usklađenosti

Pretpostavljeni ciljevi usklađivanja za različite pod-sektore su navedeni ispod. Pretpostavljeni ciljevi usklađivanja, kao i procjena troškova u oblasti hemikalija ilustrativnog je karaktera i zasnovana je na primjerima drugih zemalja. Takođe, s obzirom na izmjene EU propisa u oblasti hemikalija, navedene podatke je potrebno ažurirati u narednom periodu.

Tabela XXXIV: CILJEVI ZA USKLAĐIVANJE U HEMIJSKOM SEKTORU

POSTIZANJE CILJEVA							
SUPSTANCA	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Azbest	0%	20%	40%	70%	100%	100%	100%
GMO	0%	20%	40%	60%	80%	100%	100%
PCB	0%	10%	20%	40%	60%	80%	100%
Biocidi	0%	10%	20%	40%	60%	80%	100%
Ostalo	0%	20%	40%	60%	80%	100%	100%

Ovi ciljevi predstavljaju razumne pretpostavke bazirane na prethodnim iskustvima iz zemalja u tranziciji i odredbu da BiH može napraviti potrebne koordinacione strukture, kojima će ovom cilju pristupiti na usklađen način, od 2014. godine.

Tabela XXXV: TROŠKOVI USKLAĐENOSTI KOJE SNOSI UPRAVA

ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
DODATNO OSOBLJE	0,00	0,05	0,09	0,18	0,27	0,28	0,30	0,31
MATERIJALI	0,00	0,03	0,06	0,13	0,19	0,20	0,21	0,22
EDUKACIJA	0,00	0,75	1,00	1,25	1,25	1,05		
STUDIJE I OSTALO	0,00	0,75	1,00	1,25	1,25	1,05		
IZ DRŽAVNOG BUDŽETA	0,00	1,58	2,15	2,81	2,96	2,58	0,51	0,53

Investicione potrebe za usklađenost u BiH, bazirano na susjednim zemljama u tranziciji, su predstavljene u tabeli ispod.

Tabela XXXVI: KAPITALNI TROŠKOVI KOJE ĆE SNOSITI INDUSTRIJA:

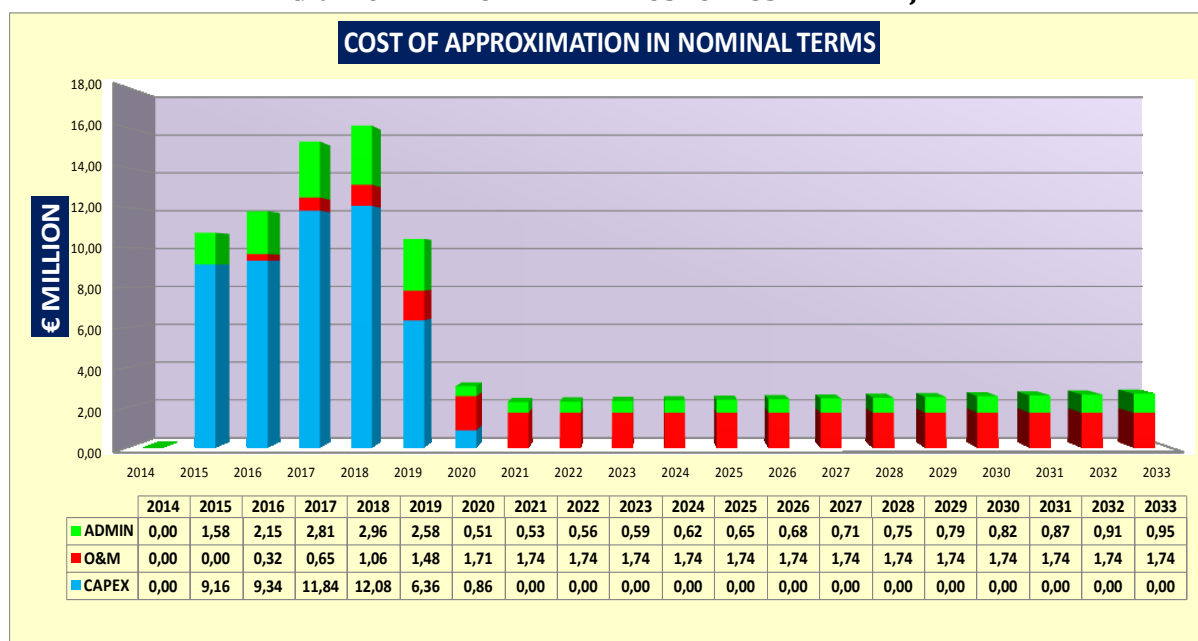
INVESTICIONI TROŠKOVI POTREBNI ZA POSTIZANJE CILJEVA (u milionima EUR)	
DIREKTIVA	Ekonomski prilagođeni nediskontovani troškovi investicija
Azbest	18,0
GMO	20,0
PCB	3,0
Biocidi	0,8
Ostalo	5,0
UKUPNO	46,80

Operativni troškovi su predviđeni sa 3,5% vrijednosti investicija, u skladu sa očekivanim korisnim vijekom trajanja različitih investicija koje se uglavnom odnose na instalacije i uređaje, od 28 godina.

Višegodišnji tok troškova, uključujući kapitalne (Capex), operativne (Opex) i dodatne administrativne (Admin) troškove su prikazani ispod, u nominalnoj vrijednosti iskazanoj u milionima eurima za period 2011-2030.

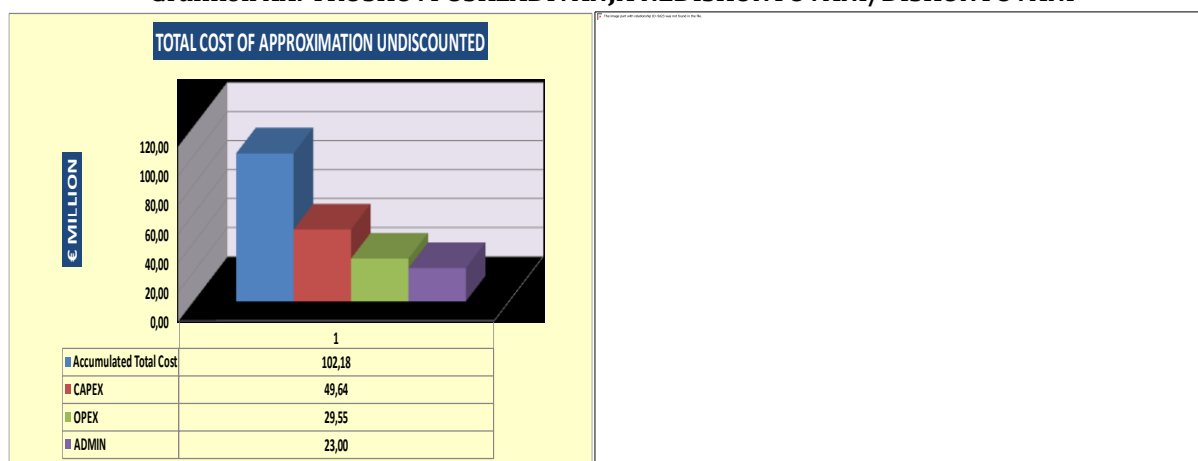

Grafikon XIX: NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA

Ukupni troškovi u iznosu 102 miliona eura do 2033. godine su ipak okvirna procjena i stvarni iznos će zavisiti od hronologije troškova. Troškovi ovog reda veličine plativi 2014. godine nisu isto što i isti iznos plativ npr. 2033. godine. Stoga, da bi se definisao usporediv iznos i eliminisala izobličenja uzrokovana vremenom, tokovi troškova su diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini. Ovaj ekonomski koncept se naziva čista/neto sadašnja vrijednosti (NPV) i koristi se kao indikator trenutne vrijednosti troškova prouzrokovanih političkim odlukama. Investicioni troškovi, Capex, su procijenjeni na ukupno 41 milion eura do 2020. godine, uglavnom od strane industrije i primarno u hemijskom sektoru; Operativni troškovi su značajni (tekući) troškovi koji do 2033. godine iznose 16 miliona eura, izraženo u sadašnjoj vrijednosti; Investicioni troškovi su procijenjeni na ukupno 15 miliona eura do 2033. godine.

Grafikon XX: TROŠKOVI USKLAĐIVANJA NEDISKONTOVANI/DISKONTOVANI

Ukupni troškovi usklađivanja za hemijski sektor su procijenjeni na 72 miliona eura.

2.3.5.2.3 Finansiranje troškova

Osnovni izvori iz kojih će se finansirati troškovi mogu biti:

- povrat troškova od korisnika;
- grantovi EU i drugih donatora;
- investicije privatnog sektora;
- budžeti i ekološki fondovi lokalnih samouprava, kantona, entiteta i BD BiH;
- finansiranje projekata putem IFI i poslovnih banaka, bez oslanjanja na državne garancije;

2.4 UKUPNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA I DISTRIBUCIJA PO SEKTORIMA

2.4.1 Ukupni troškovi usklađivanja prikazani kroz višegodišnje tokove

Spajanje svih višegodišnjih troškova procijenjenih za različite sektore zaštite okoliša/životne sredine daje procjenu, na godišnjem nivou, troškova sa kojima će BiH morati da se suoči da bi primijenila pravnu stečevinu EU.

Ispod su sumirani iznosi za periode 2013-2020, 2025, 2030 i 2033.

Tabela XXXVII: VIŠEGODIŠNJI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA

VIŠEGODIŠNJI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA (u milionima EUR)											
SEKTOR	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2025.	2030.	2033
Zaštita prirode	0,00	0,86	1,62	2,53	3,90	5,21	6,07	6,99	7,42	8,81	9,76
Upravljanje čvrstim otpadom	0,00	15,37	24,96	34,70	52,30	62,71	73,66	83,34	111,77	127,02	140,17
Upravljanje vodama	85,73	183,23	260,08	276,35	342,47	319,91	343,50	328,77	309,62	413,24	366,62
Emisije u vazduh	26,49	55,49	95,16	128,47	152,26	144,57	173,21	192,16	261,27	109,49	329,45
Buka, hemikalije i GMO	0,00	11,08	13,73	16,49	16,10	10,43	3,07	2,27	2,42	2,60	2,74
UKUPNO TROŠKOVI	112,23	266,03	395,56	458,54	567,03	542,83	599,51	613,53	692,50	661,16	848,75

Godišnji izdaci rastu od procijenjenih 250 miliona eura 2014. godine, do najviše tačke od skoro 800 miliona eura 2025. godine. Sljedeći grafikon daje grafički prikaz evolucije troškova.

Grafikon XXI: UKUPNI NOMINALNI TROŠKOVI USKLAĐIVANJA

Ovaj tok pokazuje najvišu tačku u 2025. godini. Uzrokovana je okončanjem kapitalnih ulaganja (Capex) u sektoru otpada i drugim sektorima, dok sektor voda nastavlja s rastom. Prirodno, ovi

tokovi će se mijenjati kako budemo mijenjali pretpostavke u vezi politika i zato ove brojke treba tumačiti kao najbolje moguće procjene u datom trenutku, koje će se kontinuirano revidirati kako postaju dostupni novi podaci i kako pozicije u BiH postaju jasnije. Međutim, ova procjena predstavlja racionalnu i razumnu pretpostavku koja daje prvi nacrt preliminarnog reda veličine troškova.

2.4.2 Ukupni troškovi usklađivanja i distribucija po sektorima

Distribucija procijenjenih ukupnih troškova po pojedinačnim sektorima zaštite okoliša/životne sredine ima širok dijapazon uticaja na politiku.

- Komponenta povrata troškova i većina donatorskih sredstava će selektivno finansirati neke od sektora (otpad, voda) i stavljati ih u povlašten položaj u odnosu na ostale sektore. Fondovi za zaštitu okoliša/životne sredine, budžeti i svi slični izvori finansijskih sredstava bi se trebali koristiti na strateški način da bi se održala ravnoteža između troškova i dostupnih sredstava.
- Ukoliko se ovo ne poduzme, neki sektori će se približavati mnogo brže i, *de facto*, biti subvencionisani od strane zapostavljenih sektora. Priroda je interaktivna i ovakva politika ne bi bila ni fer, ni tehnički efektivna, niti ekonomična.

Nema potrebe za pretjerano preciznim poravnavanjem navedenih troškova i resursa, pošto se planirani troškovi neće materijalizovati kako je očekivano i u svakom slučaju su samo indikativni.

Međutim, održavanje opšte proporcionalnosti radi postizanja uravnotežene politike zaštite okoliša/životne sredine je važan cilj i ovi rezultati se mogu iskoristiti kao smjernice.

Tabela XXXVIII: DISTRIBUCIJA TROŠKOVA PO SEKTORIMA

UKUPNI TROŠKOVI I DISTRIBUCIJA PO SEKTORIMA			
SEKTOR	NOMINALNA VRIJEDNOST	NPV po stopi od 5%	% ZA SEKTOR
Zaštita prirode	139,43	74,91	1,07%
Upravljanje čvrstim otpadom	1.894,83	1.005,45	14,30%
Upravljanje vodama	6.669,21	3.829,19	54,46%
Emisije u vazduh	3.519,45	2.046,57	29,11%
Buka i hemikalije	105,63	75,31	1,07%
UKUPNO TROŠKOVI	12.328,55	7.031,42	100,00%

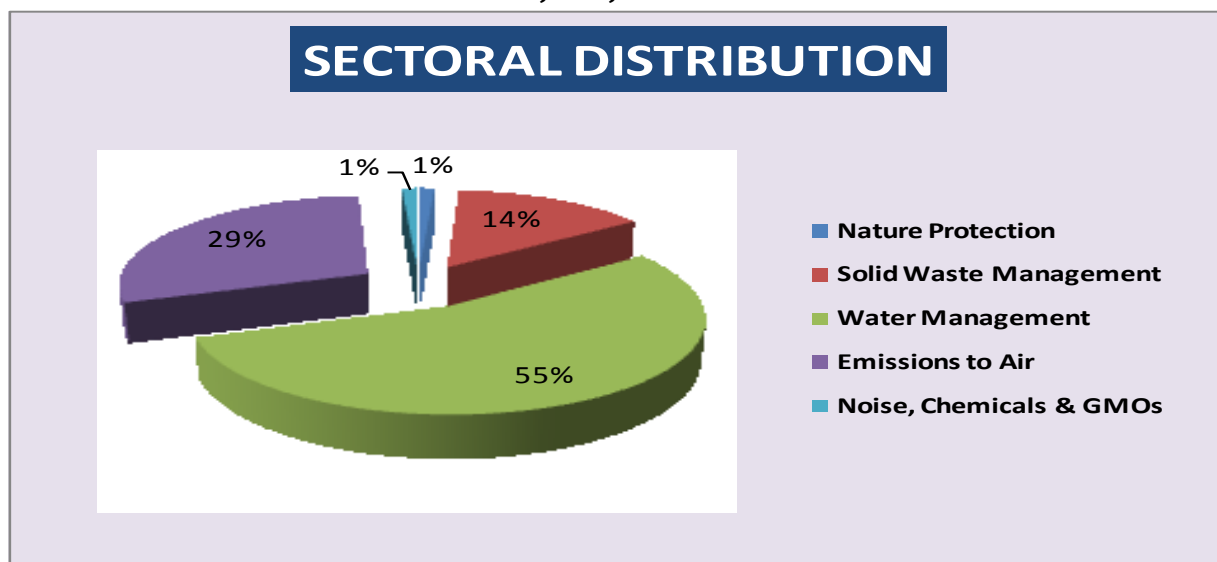
Kao što se može primijetiti, ukupni troškovi usklađivanja iznose 11.955 miliona eura, izraženo u nominalnoj vrijednosti.

Kao što je navedeno u prethodnim poglavljima, ovaj iznos je dobijen zbrajanjem sukcesivnih godišnjih iznosa i zbog toga ne odražava tačan ekonomski trošak u smislu sadašnje vrijednosti. Iz ovog razloga su višegodišnji tokovi troškova diskontovani na njihovu vrijednost u 2013. godini, po stopi od 5%, čime smo dobili neto sadašnju vrijednost (NPV) ovih tokova troškova koja (po datoj diskontnoj stopi) odražava Trošak usklađivanja propisa za BiH izražen u eurima u 2013. godini. Navedeni iznos je 7.031 miliona eura. Ova brojka će biti citirana kao ukupni trošak usklađivanja.

Grafikon XXII ispod ilustruje distribuciju ukupnog troška po sektorima.

Grafikon XXII: DISTRIBUCIJA UDJELA TROŠKOVA PO SEKTORIMA

Može se primijetiti da sektor vode nosi najveće troškove, skoro 3,8 milijardi eura odnosno 55% ukupnog troška. Drugi po važnosti je sektor emisija u vazduh, sa 1,8 milijardi eura odnosno 27%. Treći je sektor otpada, sa 1 milijardom eura odnosno 15%. Ovi rezultati se slažu sa empirijskim zaključcima iz prethodnih procesa tranzicije / usklađivanja.

2.4.3 Trošak usklađivanja i distribucija po vrsti troškova

Distribucija troškova po vrsti, odnosno:

- Capex ili investicioni troškovi;
- Opex ili tekući troškovi operativnog rada i održavanja novih sredstava;
- Administrativni troškovi uspostavljanja, praćenja i izvršenja politike zaštite okoliša/životne sredine,

takođe ima značajan uticaj na politike.

- Iznos operativnih troškova se mora pokriti putem korisničkih naknada. Ovo je komponenta povrata troškova i podrazumijeva eksploataciju ograničene pristupačnosti na nivou domaćinstva. Ograničenja koja nameće pristupačnost će odrediti održiv tempo provedbe investicionih planova;
- Određeni dio investicionih troškova će morati da se finansira iz lokalnih izvora. Ovo je komponenta lokalnog doprinosa. Finansijski kapaciteti različitih BiH institucije će isto tako biti ograničeni i postavljati ograničenja tokom razvoja procesa usklađivanja;
- Administrativni troškovi se moraju pokriti raspodjelama u sklopu budžeta institucija u BiH. Iako je njihov ukupni trošak nizak u poređenju sa investicionim i operativnim troškovima, administrativni troškovi ipak predstavljaju značajan iznos i moraju biti pažljivo planirani. Njihov uticaj na sposobnost aktiviranja donatorskih i drugih sredstava je obimno dokumentovan tokom ranijih tranzicija, kako uspješnih (Španija i Irska), tako i neuspješnih (Rumunija i Bugarska). Lekcija koja se može naučiti je da sposobna administracija omogućava brzu apsorpciju donatorskih sredstava i drugih instrumenata i stvaranje vrijednosti koja daleko prevazilazi direktne troškove. Ovo se u ekonomiji naziva efekat multiplikacije.

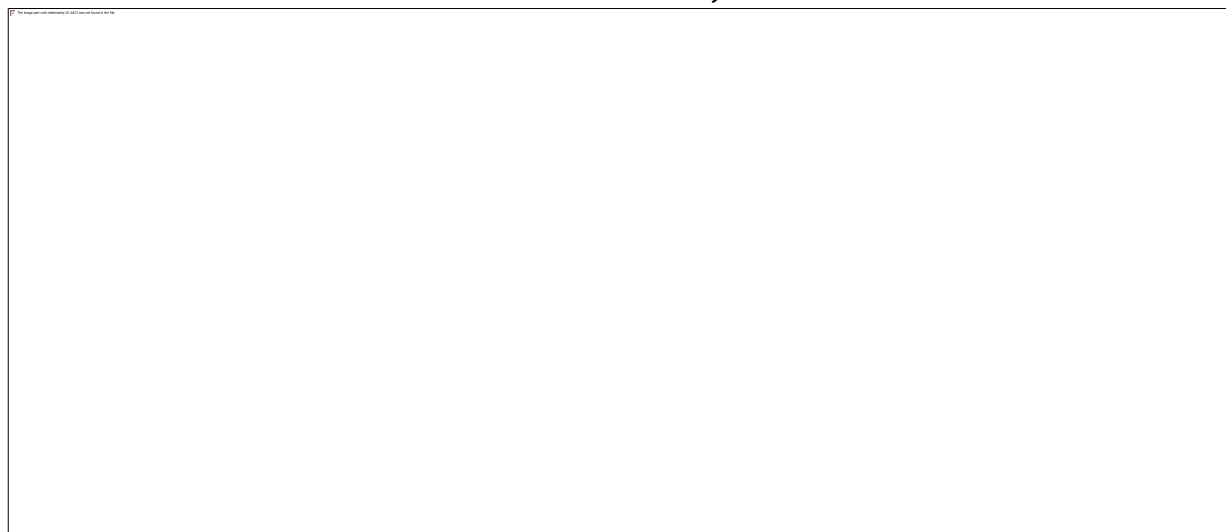

Tabela XXXIX i Grafikon XXIII ispod prikazuju distribuciju ukupne neto sadašnja vrijednosti troškova po vrstama troškova.

Tabela XXXIX: DISTRIBUCIJA PO VRSTAMA TROŠKOVA

UKUPNI TROŠAK I DISTRIBUCIJA PO VRSTAMA TROŠKOVA			
SEKTOR	CAPEX	OPEX	ADMIN
Zaštita prirode	18,45	27,55	28,91
Upravljanje čvrstim otpadom	210,84	715,98	78,63
Upravljanje vodama	2.109,68	1.602,06	117,45
Emisije u vazduh	1.281,36	628,68	136,53
Buka, hemikalije i GMO	40,94	16,19	18,18
UKUPNO	3.661,27	2.990,45	379,71
UDIO VRSTE TROŠKOVA	52,07%	42,53%	5,40%

Grafikon XXIII: PROCENTUALNA DISTRIBUCIJA PO VRSTAMA TROŠKOVA

Može se primijetiti da će investicioni troškovi iznositi 3,5 milijardi eura, odnosno 52% ukupnih troškova. Operativni troškovi predstavljaju najveće ograničenje zbog njihovog uticaja na kritični faktor pristupačnosti i iznose skoro 3 milijarde eura, odnosno 43% ukupnih troškova.

Administrativni troškovi iznose 336 miliona eura, što predstavlja visoku brojku u poređenju sa budžetima u BiH, i neophodna je njihova efikasna primjena da bi se osigurao ranije spomenuti efekat multiplikacije u aktiviranju donatorskih sredstava.

3. EKONOMSKA I FINANSIJSKA STRATEGIJA USKLAĐIVANJA

3.1 POČETNA SITUACIJA

U prethodnom dijelu ovog poglavlja su definisani troškovi koji predstavljaju kamen temeljac ove Strategije. Model troškova usklađivanja daje višegodišnje tokove troškova koje će biti potrebno finansirati. Da bi se izradila strategija i rezultujući finansijski plan, neophodno je sljedeće:

- kalkulacija komponente povrata troškova, odnosno iznosa troškova koji se mogu nadoknaditi od krajnjih korisnika. za šta je potrebna kalkulacija granica pristupačnosti;
- procjena realnih prelaznih perioda potrebnih za potpuno usklađivanje sa pravnom stečevinom EU;
- definisanje izvora finansiranja;
- kalkulacija nedostajućih sredstava;
- formulacija plana za iznalaženje potrebnih sredstava.

3.2 GRANICE PRISTUPAČNOSTI

Kriterijum pristupačnosti ograničava iznos troškova koji se mogu nadoknaditi od krajnjih korisnika putem naknada i drugih nameta, što se ovdje naziva "principom povrata troškova".

Nakon postizanja pune usklađenosti, putem primjene principa "zagađivač plaća" povrat troškova bi trebao iznositi 100%. Do tada povrat troškova treba da pokrije bar operativne troškove, kako se ne bi kompromitovala mogućnosti privlačenja grantova (koji su dostupni samo za investicione troškove i za projekte koji su finansijski održivi) i podrške od IFI.

Kalkulacija povrata troškova uključuje:

- prikupljanje podataka o ukupnim prihodima domaćinstava (UPDom.) (segmentacija po 10%, od 10% najbogatijih do 10% najsiromašnijih);
- predviđanje buduće vrijednosti ovih podataka u skladu sa očekivanim rastom BDP-a i podešavanje po indeksima zbog tipično većeg rasta UPDom. nego BDP-a.
- procjena industrijske/komercijalne komponente;
- kalkulacija trenutnog stepena pristupačnosti komunalnih naknada - ovaj dio podržava postojeći sistem i neće moći da daje doprinos dodatnim troškovima usklađivanja;
- kalkulisanje komponente neiskorišćene pristupačnosti koja se kasnije može iskoristiti za podršku naporima na usklađivanju (odnosno stepen primjenjivosti komponente povrata troškova).

Rezultati ove analize su sumirani u pojednostavljenom formatu u donjoj tabeli.

Tabela XL: PRIHODI DOMAĆINSTAVA KOJI SE MOGU ISKORISTITI ZA POVRAT TROŠKOVA

EVOLUCIJA UKUPNIH PRIHODA DOMAĆINSTAVA (EUR/Dom.)											
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2025.	2030.	2033.
Prosjeak UPDom. EUR/Dom. 2012= 2.335 EUR	2.358	2.482	2.631	2.789	2.956	3.133	3.321	3.521	5.075	7.167	8.416
PROSJEK KOMPOZITNOG INDEKSA	101,00	105,24	111,56	118,25	125,34	132,87	140,84	149,29	215,19	303,91	356,87
RAST BDP-a	1,00%	3,50%	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%	5,50%	5,50%	5,50%
PROSJEČNI FAKTOR REDISTRIBUCIJE	1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,5	1,2	1
RAZVOJ PRISTUPAČNOSTI (m EUR/Dom.)											
PROSJEK PRISTUPAČNOSTI ZA UPDom.:											
25% PROSJEČNIH UPDom. (ciljna vrijednost je gornja granica koju preporučuje Svjetska banka)	590	620	658	697	739	783	830	880	1.269	1.792	2.104
Dom. SA NISKIM PRIHODIMA (3,27-0,05%)	1.175.420	1.175.420	1.175.420	1.169.543	1.163.695	1.157.877	1.152.088	1.146.327	1.117.954	1.090.283	1.074.011
GODIŠNJA DOMAĆA PRISTUPAČNOST (u milionima EUR)	693	729	773	815	860	907	957	1.009	1.418	1.954	2.260
TRENTNI UTROŠAK NA KOMUNALIJE PO Dom. (najbolja procjena: 8,9% za prosječno Dom.)	210	221	234	248	263	279	296	313	452	638	749
BRUTO UPDom. ISKORISTIVO ZA POTREBE USKLAĐIVANJA	483	508	539	567	597	628	661	696	967	1.316	1.511

Maksimalna sredstva iskoristiva za finansiranje novih investicija i njihovih operativnih troškova su bazirana na očekivanom razvoju ukupnih prihoda domaćinstava, umanjeno za trenutni nivo resursa potrebnih za održavanje postojećeg nivoa usluge.

Bruto iznosi se čine značajni ali, iako ova analiza pokazuje da postoji prostor za dodatno oslanjanje na ukupne prihode domaćinstava (UPDom.), mora se uzeti u obzir da su kapaciteti za to očigledno ograničeni. Povećanja naknada moraju biti postepena i praćena jasno vidljivim unapređenjem/proširenjem usluga.

Ispod su ove brojke podešene prema postepenom rastu, u realnom smislu, ukupnih prihoda domaćinstava iskorištenih za potrebe prilagođavanja, koje je u najboljem slučaju procijenjeno na 5% godišnje do 2018. godine i 7% godišnje nakon toga. Ovim će se neto ukupni prihodi domaćinstava iskoristivi za potrebe usklađivanja podesiti tako da rezultiraju agresivnim ali prihvatljivim nivoima, kako je prikazano ispod.

Ovi iznosi će odrediti najviši realan nivo operativnih troškova koji se može podnijeti i samim tim gornju granicu investicionih planova koje granice pristupačnosti u BiH mogu da podnesu.

Tabela XLI: FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA POSTIZANJE USKLAĐENOSTI

BRUTO UPDom. ISKORISTIV ZA POTREBE USKLAĐIVANJA	483	508	539	567	597	628	661	696	967	1.316	1.511
Realna stopa iskorišćenja (realna povišenja naknada)	5%	5%	5%	5%	5%	5%	7%	7%	7%	2%	
Indeks iskorišćenosti UPDom. za usklađivanjuusklađivanje do dostizanja MPT	5%	10%	15%	20%	25%	30%	37%	44%	79%	100%	100%
NETO UPDom. ISKORISTIV ZA UPOTREBE USKLAĐIVANJA	24	51	81	113	149	188	245	306	764	1.316	1.511
DODATNI OPERATIVNI TROŠKOVI POTREBNI ZA USKLAĐIVANJE (uključuje admin. troškove kao dio operativnih, zbog održivosti sistema)	6,75	26,29	49,95	78,49	132,15	148,97	181,18	220,16	408,50	518,97	704,62
DODATNI INVESTICIONI TROŠKOVI POTREBNI ZA USKLAĐIVANJE	105,47	239,74	345,61	380,05	434,88	393,86	418,33	393,37	284,00	142,19	144,13
NETO SREDSTVA POTREBNA ZA POSTIZANJE CILJEVA USKLAĐENOSTI	-88,07	215,18	314,72	345,10	417,81	354,38	354,93	307,46	71,21	654,55	661,98

Kao što se može vidjeti iz gornje tabele, neto povrat troškova je, što je i potrebno, viši od dodatnih operativnih troškova ali relativno usko u 2017. godini, kada dostupni resursi dostižu 149 miliona eura a operativni troškovi 132 miliona eura. Za pokriće svih troškova predviđenih investicionim planom će biti potrebno 355 miliona eura, do 2019. godine.

3.3 PRELAZNI PERIODI POTREBNI ZA POTPUNO USKLAĐIVANJE

Model za procjenu troškova usklađivanja treba da obuhvati sljedeće parametre:

- višegodišnji tokovi troškova, po direktivi/sektoru;
- višegodišnji mogući povrat troškova, po direktivi/sektoru;
- pretpostavke vezane za makroekonomske i socioekonomske parametre;
- aktivacijske stope za povrat troškova;
- pretpostavke o stopama iskorišćenja EU grantova i donatorskih sredstava;
- predviđena domaća finansijska sredstva;
- predviđena sredstva iz internacionalnih finansijskih institucija, drugih projekata i privatnih investicija;
- ostali tehnički parametri neophodni za funkcionisanje modela.

Program za modeliranje je kreiran tako da podesi sve tokove prema unešenim parametrima, odnosno prema planiranim datumima za postizanje pune usklađenosti.

Teoretski ciljni datum za pristupanje EU je već određen. Ovaj datum je ekonomski veoma važan pošto od toga datuma BiH postaju dostupna mnogo veća sredstva iz donatorskih fondova EU. Konkretni ciljni datum za postizanje pune usklađivanja još uvijek nije određen pošto je proces usklađivanjatek na svojim počecima, ali je za potrebe EAS-a 2023. godina određena kao moguć datum.

Akcioni planovi postojećih strategija (otpad, voda) su uzeti u obzir gdje god je to bilo moguće. U slučaju da akcioni planovi predviđaju periode u kojima će biti pređene gornje granice pristupačnosti operativnih troškova (otpad), ili ako su zahtjevniji nego što je potrebno s obzirom na očekivani datum pristupanja, ciljni datumi su odgođeni kako bi se postavili realni i razumni rokovi za postizanje usklađenosti, gledano iz ekonomskog ugla. Ova analiza osjetljivosti je izvršena kako bi se odredili realni prelazni periodi za potpuno usklađivanje u različitim direktivama/sektorima. Rezultati su prikazani u tabeli XLII ispod.

Tabela XLII: PRELAZNI PERIODI POTREBNI ZA POSTIZANJE USKLAĐENOSTI

SEKTOR/VISOKOINVESTICIONE DIREKTIVE	PRISTUPA NJE	.....PRELAZNI PERIOD.....										
		2023.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	3031	3032	2033
VODA												
Urbane otpadne vode												
Voda za piće												
Zaštita od poplava												
OTPAD - ČVRSTI KOM. OTPAD												
Deponije+Ambalaža+Baterije+EEO												
INDUSTRIJSKE EMISIJE												
Kvalitet vazduha i klimatske promjene												

3.4 EFEKTI NA BIH

Efekti koje će na BiH imati opterećenja vezana za usklađivanjuusklađivanje su procijenjeni iz ugla:

- potrošača, domaćinstava i industrijskih/komercijalnih potrošača;
- BiH u cjelini, mjerenjem dodatnog BDP-a koji se mora posvetiti naporima na usklađivanju u oblasti zaštite okoliša/životne sredine.

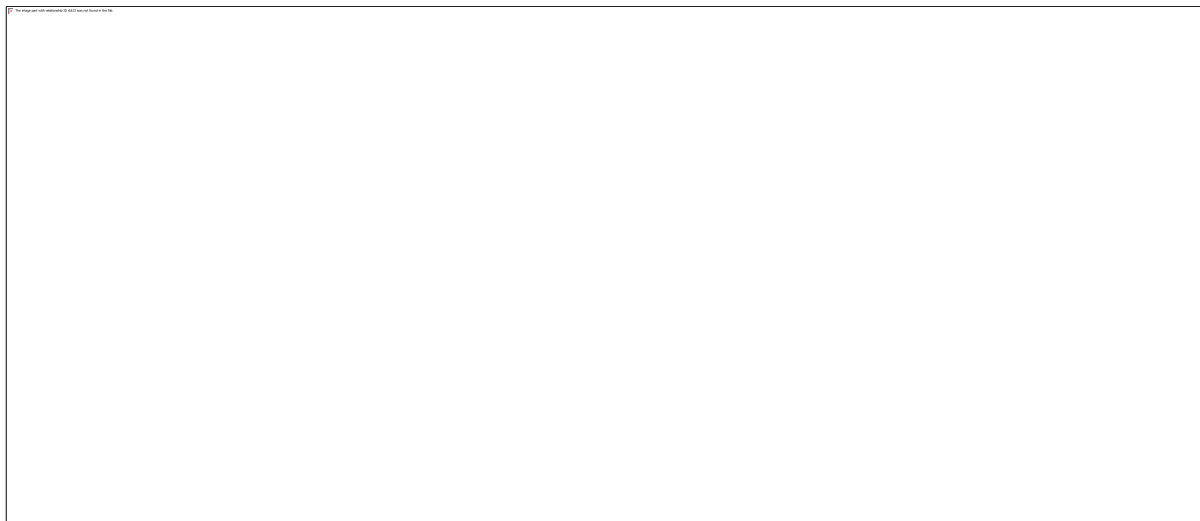
Treba napomenuti da posredni pozitivni efekti na ekonomiju, odnosno veći rast BDP-a zbog pristupanja EU, koji su navedeni u drugim studijama u iznosu oko 2% dodatnog godišnjeg rasta BDP-a, nisu obuhvaćeni ovom studijom. Rezultati kalkulacija za beneficije usklađenosti su navedene u narednom poglavlju. Ne treba ih zanemariti kao neopipljive pošto predstavljaju stvarne pozitivne efekte koji su dugoročno testirani u SAD-u i Zapadnoj Evropi i čine važan dio procesa ekonomske procjene u svim većih infrastrukturnim projektima.

3.4.1 Opterećenje potrošača

Sposobnost plaćanja za operativne troškove je prikazana donjim grafikonom.

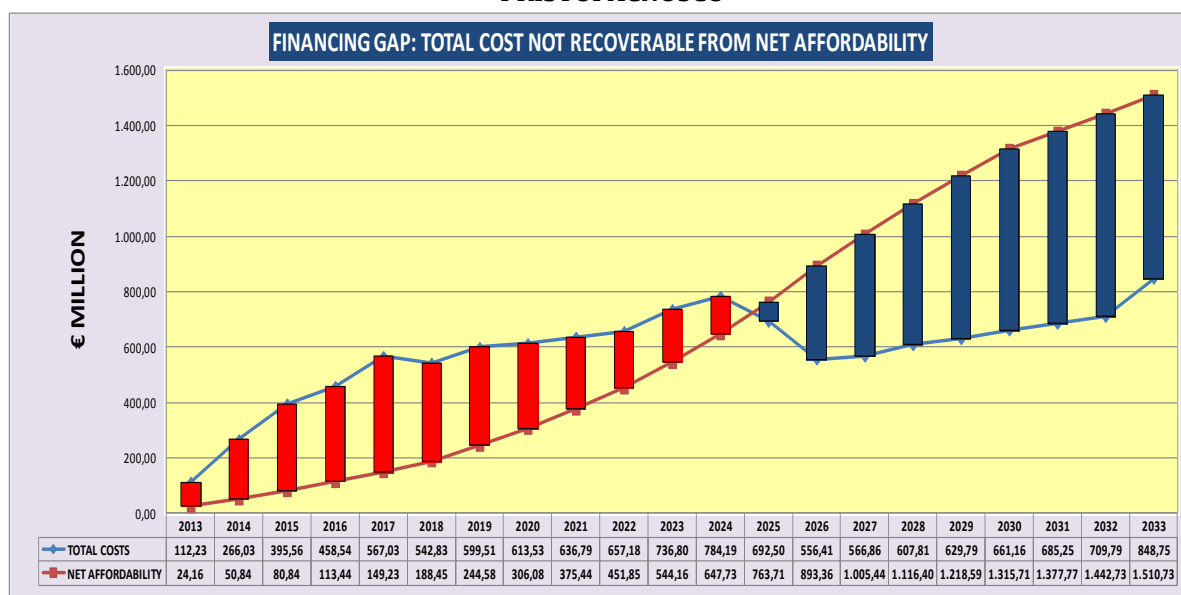

GrafikonXXIV: POKRIVENOST OPERATIVNIH TROŠKOVA

Operativni troškovi se jedva uklapaju u granice pristupačnosti do 2017. godine. Odnosno, plan usklađivanja po ovom scenariju je realan ali u periodu do 2017. kapaciteti su iskorišteni do maksimuma. Sposobnost potrošača da plaćaju za operativne troškove je prikazana donjim grafikonom.

GrafikonXXV: FINANSIJSKI NEDOSTACI - UKUPNI TROŠKOVI KOJI SE NE MOGU POKRITI NETO PRISTUPAČNOŠĆU

Očigledno postoji znatan nedostatak finansijskih sredstava, odnosno dio troškova koji se neće moći finansirati iz korisničkih naknada do 2025. godine (predstavljen crvenim stubovima). Očekivano je da će od tog datuma ekonomija BiH početi da stvara dovoljne kapacitete za pokrivanje potrebnog nivoa duga u skladu sa ovim planom (plavi stubovi).

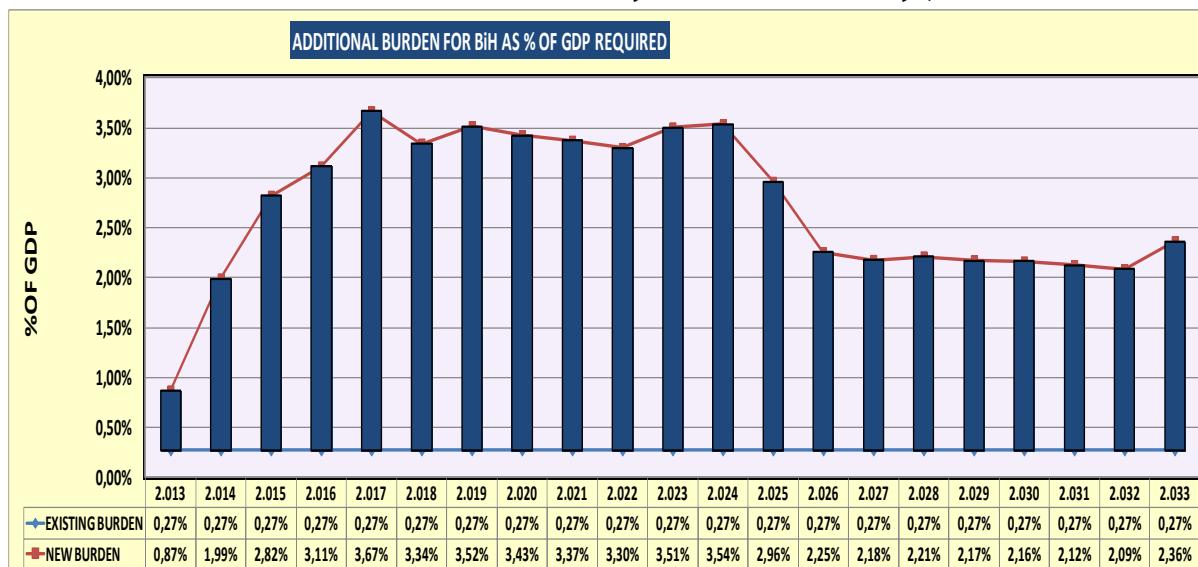
3.4.2 Opterećenje na BiH u cjelini

Trenutna procjena je da je 0.27% BDP-a namijenjeno sektoru okoliša/životne sredine. Vrlo je vjerovatno da je ova brojka nešto viša ali studije na ovu temu nisu bile dostupne a priprema novih leži van opsega EAS-a.

Uticaj usklađivanja na BDP u BiH je prikazan u Grafikonu XXVI ispod.

GrafikonXXVI: DODATNA OPTEREĆENJA ZBOG USKLAĐIVANJA, U % BDP

Dodatni BDP namijenjen sektoru okoliša/životne sredine trebao bi biti na nivou iznad 3% do 2026. godine. Što za BiH predstavlja veliki izazov. Kada rezultati nedavnih napora na unapređenju podataka na entitetskom nivou postanu dostupni biće potrebno da se cjelokupan EAS pažljivo evaluira da bi se osigurala aktivacija BDP-a u stepenu koji zahtijeva ovaj plan i njegovo održavanje na nivou većem od 3%.

3.5 PLAN FINANSIRANJA USKLAĐIVANJA

Za potrebe EAS-a je razvijen pojednostavljeni makroekonomski finansijski plan kako bi se dale prve indikacije o redu veličina i osnovnoj metodologiji za detaljniji model koji će se naknadno razviti na osnovu boljih statističkih podataka i sa većim resursima.

Iz perspektive ciljeva EAS-a ovo predstavlja razuman, jednostavan ali koherentan finansijski plan koji obuhvata sve važnije elemente od uticaja na višegodišnje programiranje procesa usklađivanja.

3.5.1 Nedostajuća finansijska sredstva

Prva kalkulacija potrebna za pripremu plana finansiranja je izračun nedostajućih finansijskih sredstava, koja su definisana kao iznos troškova koji se ne može pokriti putem korisničkih naknada. Što je razlika između ukupnih troškova i granice pristupačnosti. Definisana je na godišnjoj osnovi u donjem Grafikonu XXIII.

3.5.2 Finansiranje nedostataka

Ostatak finansijskih sredstava potrebnih nakon pokrića iz korisničkih naknada se moraju finansirati kombinacijom različitih instrumenata, uključujući:

- EU grantove; IPA II program u fazi usklađivanja čiji početak je planiran za 2014. a završetak za 2020. godinu, što je teoretski ciljni datum stupanja u članstvo, te kohezioni i strukturalni fondovi nakon 2020. godine. Ova pretpostavka je neophodna za finansijski plan pošto će iznosi grantova biti značajno povećani nakon stupanja u članstvo.
- Finansijske institucije. Što obuhvata kombinaciju IFI, domaćih i drugih poslovnih banaka, sredstva za projekte iz KfW i drugih specijalizovanih izvora, direktne pozajmice za projekte (EBRD, EIB, itd.), bez oslanjanja na Vladu. Iz ranijih iskustava u drugim procesima

usklađivanja (primarno i najskorije u Rumuniji) ovo je procijenjeno na 22% iznosa investicija, uz period otplate od 15 godina, grejs period od tri godine i prosječnu kamatnu stopu od 6% u EUR.

- Drugi donatori. Direktna podrška donatora projektima, uključujući TP i konkretne projektne komponente. Pokriva oko 4% potreba.
- Industrijske/komercijalne direktne investicije i privatni investitori. Na osnovu ranijih iskustava projektni tim je procijenio da će doprinos industrije biti 6,87% troškova na osnovu ukupnog industrijskog/komercijalnog *p.e.* (ekvivalent po osobi) od 27% ukupnih prihoda domaćinstava. Privatne investicije su varijabilni faktor ali je pretpostavljeno da će dati doprinos u iznosu od 6% investicionih potreba.
- Ostatak nedostajućih sredstava će se morati finansirati iz javnog sektora, pomoću različitih instrumenata, što uključuje:
  - entitetske budžete;
  - budžete lokalnih samouprava;
  - druge institucije iz javnog sektora;
  - ekonomskih instrumenata, primarno ekoloških fondova i različitih naknada prikupljenih od institucija koje se bave vodama i drugih sektora koji ostvaruju indirektnu prihode.

Dio koji preostaje nakon ovih doprinosa će se morati finansirati iz javnog sektora putem finansijskih instrumenata (npr. kreditna linija koju nudi EBRD za sufinansiranje projekata za zaštitu okoliša/životne sredine).

Sažetak plana finansiranja je prikazan ispod i pokazuje red veličina.

Tabela XLIII: FINANSIRANJE NEDOSTAJUĆIH SREDSTAVA

FINANSIRANJE NEDOSTAJUĆIH SREDSTAVA	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2025.	2030.	2033.
UKUPNO TROŠKOVI	112	266	396	459	567	543	600	614	692	661	849
POVRAT TROŠKOVA	24	51	81	113	149	188	245	306	764	1.316	1.511
NEDOSTAJUĆA SREDSTVA NAKON POVRATA TROŠKOVA	88	215	315	345	418	354	355	307	-71	-655	-662
PROCIJENJENA VRIJEDNOST DOSTUPNIH EU GRANTOVA ZA OKOLIŠ/ŽIVOTNU SREDINU	20	20	20	20	20	20	20	20	180	200	200
NETO FINANSIRANJE IZ NE-VLADINIHZVORA (22%)**	23	53	76	84	96	87	92	87	62	31	32
DRUGI DONATORI (4% direktnih inv. + međun. TP 4%)	4	11	16	18	23	22	24	25	28	26	34
INVESTICIJE KOMERCIJALNOG I PRIVATNOG SEKTORA*** (6,87% komerc. + 6% drugo)	14	31	44	49	56	51	54	51	37	18	19
POTREBNO IZ JAVNOG SEKTORA	-47	-101	-158	-174	-223	-175	-165	-126	378	931	946

* Bazirano na pretpostavci o IPA II programu 2014-2020 u iznosu 700 miliona eura, od čega je 20% predviđeno za okoliš/životnu sredinu. Nakon planiranog pristupanja 2023. godine dostupna sredstva EU će bit značajno veća. Ovdje je pretpostavljen porast od 180 miliona eura godišnje. Ove procjene su pripremljene za potrebe projekta i bazirane su na iskustvima iz ranijih procesa pristupanja.

** Direktno finansiranje projekata od domaćih banaka, IFI i drugih izvora. Neto iznos uz grejs period od 3 godine i period otplate 12 godina. Najbolja procjena za projekat u iznosu 22% investicionih troškova, na osnovu ranijih iskustava u regiji.

*** Investicije u privatnom sektoru su posmatrane kao neutralne, odnosno imaju "nultu stopu oportunitetnih troškova", tj. dobit od povećanja efikasnosti nije viša od naknada potrebnih za puni povrat troškova. Najbolja procjena za projekat je 12,87% investicionih troškova.

Tabela XLIV: POTREBNA PODRŠKA OD JAVNOG SEKTORA

PODRŠKA OD JAVNOG SEKTORA	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2025.	2030.	2033.
POTREBNA PODRŠKA OD JAVNOG SEKTORA	-47	-101	-158	-174	-223	-175	-165	-126	378	931	946
DOMAĆI IZVORI SREDSTAVA											
Institucije za okoliš / životnu sredinu											
Ekološki fondovi											
Lokalne samouprave											
Ekonomski instrumenti											
Ostalo iz budžeta javnog sektora (0,27% BDP-a)	35	36	38	40	42	44	46	48	63	83	97
RESURSI JAVNOG SEKTORA NAMIJENJENI USKLAĐIVANJU	35	36	38	40	42	44	46	48	63	83	97
AKUMULISANI RESURSI	35	36	38	40	42	44	46	48	63	83	97
AKUMULISANE POTREBE ZA PODRŠKOM	-47	-148	-306	-480	-704	-879	1.044	1.170	-523	3.308	6.234
EKSTERNE FINANSIJSKE POTREBE JAVNOG SEKTORA	-12	-112	-268	-441	-662	-835	-998	1.122	-460	3.390	6.331

Rezultati ukazuju na potrebu za relativno jakim podrškom javnog sektora. Kada postanu dostupni podaci o entitetskim akcionim planovima, gornja tabela se može dalje precizirati kako bi se dobila kompletnija distribucija očekivanih sredstava iz javnog sektora i procjena reda veličina potrebnih neto iznosa kredita za sufinansiranje procesa usklađivanja.

4. KORISTI OD PROVEDBE PRAVNE STEČEVINE EU

4.1 DEFINICIJA KORISTI

Političke implikacije pridruživanja EU i opšti efekti na ekonomiju nisu predmet EAS-a. Ono što je obrađeno u ovom odjeljku su direktne ekonomske koristi za BiH od primjene pravne stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine, bez obzira na to da li će BiH konačno odlučiti da se pridruži EU ili ne.

Čistiji okoliš/životna sredina nije skupi luksuz koji zemlje kandidati moraju da poduzmu. Niži standardi vezani za okoliš/životnu sredinu i pretjerano kašnjenje sa uvođenjem zahtjeva pravne stečevine EU impliciraju skrivene ekonomske troškove za društvo, koje je potrebno izračunati. Nedostatak pokušaja da se takvi "skriveni troškovi" izbjegnu je srodan ignorisanju potrebe za održavanjem i zamjenom resursa i time nekompatibilan sa osnovnih pretpostavkama održivosti.

Glavne kategorije koristi, odnosno izbjegnute šteta, uključuju:

- Zdravstvene koristi. Potiču od direktnih ušteda u liječenju bolesti izazvanih zagađenjem i izbjegavanja preuranjenog mortaliteta.
- Koristi u pogledu resursa. Ove koristi direktno pritiču od komercijalnih preduzeća koja zavise od okoliša/životne sredine, tj. šumarstva, poljoprivrede, uzgoja ribe;
- Ušteda troškova resursa. Ovo su uštede koje operateri i potrošači imaju posredstvom provedbe određene direktive, na primjer: vodosnabdijevanje pretpostavlja uštede na bušenju bunara ili izbjegavanju kupovine flaširane vode. Priključenje na kanalizacioni sistem pretpostavlja uštede na izgradnji septičke jame, itd.
- Koristi za ekosisteme. Koristi za opšti okoliš/životnu sredinu koje se ne mogu komercijalno izračunati ali za koje društvo osjeća "spremnost da plati" (eng. Wilingness to Pay - WTP) koju je moguće monetizovati.
- Društvene koristi. Potiču iz očuvanja prirodnog i kulturnog naslijeđa, rekreativnih mogućnosti i povezanosti društva.
- Šire ekonomske koristi. Rast zapošljavanja kroz investicije u okoliš/životnu sredinu, dobitke od ekološke efikasnosti i povećano privlačenje investicija, turizma i eko turizma.

4.2 METODOLOGIJA

4.2.1 Tehnike

Procjena vrijednosti koristi od poboljšane zaštite okoliša/životne sredine je izvršena kombinacijom nekoliko tehnika.

- Tehnika nazvana WTP princip (spremnost na plaćanje) je korišćena za procjenu koristi od unapređenja kvaliteta površinskih voda, riječnih ekosistema, hvatanja metana, efluata i sl. iz deponija. Kako sam naziv navodi, ova tehnika se zasniva na procjeni spremnosti stanovništva da plati za određene ekološke koristi.
- Koristi za poljoprivredu od unapređenja okoliša/životne sredine su procijenjene putem procjene šteta nanešenih poljoprivrednoj proizvodnji, koje su se mogle izbjeći. Ista tehnika vezana za izbjegavanje šteta je primijenjena i na nepokretnu imovinu (zgrade i druge objekte).
- Prenos koristi putem tehnike direktne vrijednosti je korišćen za procjenu koristi u energetsom sektoru od hvatanja metana, kao i za procjenu koristi od proizvoda nastalih reciklažom i kompostovanjem.
- Procjene koristi od poboljšanja kvaliteta vode za piće, prečišćavanja otpadnih voda, hvatanja CO₂ i smanjenja ostalih emisija su dobijene analizom potencijalnog smanjenja smrtnosti (vrijednost života) i morbiditeta (vrijednost zdravlja).
- Korišćene funkcije su pripremljene na osnovu "Procjene troškova i investicionog plana za zaštitu okoliša/životne sredine" (ECAIP studija)¹⁷⁰ koja je izrađena za Rumuniju 2005. godine i prilagođena ulovima u Srbiji 2010. godine.

¹⁷⁰ EU-PHARE 2005 projekat za Rumuniju: "Tehnička podrška izradi Procjene troškova i investicionog plana za zaštitu okoliša/životne sredine", koji je provela Eptisa

4.2.2 Monetizacija

Ova procjena je pripremljena na osnovu postojeće metodologije koju je razvila Evropska komisija za analizu ekonomičnosti velikih infrastrukturnih projekata. Metodologija se može direktno primijeniti na izračun koristi za potrebe EAS-a pošto je uglavnom bazirana na fakturu stanovništva. Ista metodologija se ne može tako neposredno primijeniti na analizu troškova pošto su informacije u ovom slučaju specifične za projekat.

Ovo donosi sljedeće prednosti:

- Analitičko sredstvo je potpuno dosljedno onima koja se koriste za procjenu svih projekata koji se podnose EU i IFI-jima. Analitičari u BiH će lakše provesti ekonomsku analizu velikih infrastrukturnih projekata i uvrštavanje konkretnih podataka iz projekta u strategiju.
- Isti ekonomski model se može primijeniti na bilo koji sektor, što olakšava zadatak postavljanja prioriteta zasnovanih na korisnosti za društvo i koji je baziran na dosljednoj primjeni metodologije.

Ovaj jednostavni model monetizacije koristi u svim sektorima pruža mogućnost korišćenja prihvaćene metodologije, standardnog formata, jednostavan je za upotrebu i sposoban da pruži podatke izražene u smislu koristi po jedinici stanovništva, što omogućava racionalno poređenje mjera/politika i prioritizaciju projekata. Model je prilagođen potrebama BiH i može se koristiti za prioritizaciju i primjenu u fazi provedbe velikih infrastrukturnih projekata i obuhvatanju novih podataka i lokalizovanih potreba.

4.3 REZULTATI KALKULACIJE KORISTI

4.3.1 Početna situacija

Unutar modela su razvijene tabele koristi koje služe za procjenu pozitivnih uticaja na društvo u tri obuhvaćena sektora:

- direktive o vodama (VODA);
- upravljanje čvrstim otpadom (OTPAD); i
- emisije u vazduh (VAZDUH I INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE).

U komentarima vezanim za jedinične troškove i konkretnim referencama su date informacije o izvorima metodologija korišćenih za vrednovanje efekata. Jednačina za prenos koristi je izrađena na osnovu BDP pariteta nabavnih cijena (PNP) za 2012. godinu za BiH i za referentne zemlje EU 27, uglavnom iz ECOTEC studije iz 2000/2001¹⁷¹ naručene od strane EU, i primijenjenih referenci iz SAD/VB.

Odnos između BiH i ovih referenci je ponderiran faktorom 80/20 u korist podataka za EU 27 zbog relativne homogenosti BiH sa zemljama EU. Rezultati primjene ove jednačine su da su koristi prenešene na BiH po stopi od 29%. To čini ovu jednačinu prenosa koristi konzervativnom, odnosno može se smatrati da monetizovane koristi leže blizu donje vrijednosti mogućeg raspona.

Ova tehnika se sastoji od definisanja obima za BiH i primjene tih razmjera na eksterne koristi zabilježene u referentnim zemljama. Stvarne kalkulacije su naravno mnogo složenije ali osnovni koncept je jednostavno prilagođavanje informacija iz razvijenijih ekonomija lokalnim uslovima.

¹⁷¹ "The Benefits of Compliance with the Environmental Acquis for the Candidate Countries", Final Report, C/1849/PtB, ECOTEC Research & Consulting Limited, juli 2001.

4.3.2 Rezultati

Dole je dat sumarni prikaz ove analize. Rezultati u donjoj tabeli su izraženi u smislu nižeg-srednjeg-višeg raspona na godišnjoj osnovi.

Tabela XLV: SAŽETAK MONETIZOVANIH KORISTI

SAŽETAK MONETIZOVANIH KORISTI				
		RASPON KORISTI (U MILIONIMA EUR GODIŠNJE)		
		DONJI	SREDNJI	GORNJI
VODA	Voda za piće	6	19	39
	Površinske vode	1	2	4
	Riječni ekosistemi	2	6	12
	Prečišćavanje otpadnih voda	15	29	44
OTPAD	Hvatanje metana	1	2	2
	Energija iz metana	0	0	1
	Hvatanje ugljen dioksida	24	38	54
	Efluat i dr. iz deponija	1	2	4
	Reciklaža i kompostovanje	16	120	282
VAZDUH I INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE	Smanjenje mortaliteta	32	46	60
	Smanjenje morbiditeta	91	273	456
	Poljoprivreda	0	0	0
	Građevinarstvo i materijali	0	0	0
UKUPNA GODIŠNJA MONETIZACIJA KORISTI		189	538	959

Ove vrijednosti na godišnjem nivou se mogu ocijeniti pomoću kalkulacije neto sadašnje vrijednosti višegodišnjih tokova (po diskontnoj stopi od 5%) za 20 godina obuhvaćenih ovom analizom (2013-2033). Rezultati su prikazani u tabeli XLVI ispod.

Tabela XLVI: UKUPNE KORISTI IZ USKLAĐENOSTI

KORISTI IZ USKLAĐENOSTI*	
	KORISTI
VODA	1.399
OTPAD	3.965
VAZDUH I INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE	7.831
SVE OSTALO	NIJE MONETIZOVANO
UKUPNO KORISTI:	13.195

* Na osnovu srednjeg nivoa koristi. NPV po stopi od 5%, u milionima eura

Treba napomenuti da će prirast koristi nakon 2033. godine pokazivati trend realnog rasta, kako BiH postaje sve bogatija, a tekući operativni troškovi će nastaviti sa realnim rastom ali u manjem obimu. Stoga, što je duži period analize to su veće koristi u pogledu troškova.

4.3.3 Poređenje troškova i koristi

Koristan indikator odnosa između troškova i koristi je poređenje tokova troškova u svim sektorima, diskontovanih po stopi od 5% u periodu 2013-2033, i tokova koristi izračunatih na isti način (NPV, 5%, 2013-2033). Rezultati poređenja ovih tokova sličnog reda veličine su prikazana u tabeli ispod.

Tabela XLVII: POREĐENJE TROŠKOVA I KORISTI VEZANIH ZA USKLAĐENOST

SAŽETAK TROŠKOVA DISKONTOVANIH PO STOPI OD 5% I MONETIZOVANIH KORISTI		
U PROJEKTNOM VREMENSKOM OKVIRU (2013-2033)		
REZULTATI USKLAĐENOSTI*		
	KORISTI	TROŠKOVI
VODA	1.399	3.829
OTPAD	3.965	1.005
VAZDUH I INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE	7.831	2.047
SVE OSTALO	NIJE MONETIZOVANO	150
UKUPNO KORISTI:	13.195	7.031

* Na osnovu srednjeg nivoa koristi. Izraženo u milionima EUR.

Omjer koristi i troškova je 1,88. Ovaj omjer je nešto niži nego što je zabilježeno u drugim slučajevima, gdje se kreće oko 2,5 i uglavnom je rezultat niže startne pozicije BiH.

4.4 ZAKLJUČCI I PREPORUKE ZA KORIŠĆENJE OVIH PROCJENA KORISTI

Mora se uzeti u obzir da je okoliš/životna sredina kompleksan skup međusobno povezanih promjenjivih parametara i da procjena bilo koje grupe efekata samim tim mora biti kompleksna i međuzavisna. Optimizacija investicionih kapaciteta putem koncentrisanja sredstava u sektorima koji proizvode vrijednije koristi možda nije ni realna ni poželjna. Monetizacija je korisna za razmatranje različitih politika ali u tumačenju odvojenih monetarnih kalkulacija po sektorima treba koristiti oprez. Međutim, uz gore predloženi oprez, treba spomenuti i sljedeće:

- Kalkulacije za vrednovanje koristi su zasnovane na obimnom korpusu naučnih saznanja nastalom kroz različite studije, počevši od uticaja čiste vode iz SAD-a 1950-tih godina i kasnije dobijaju na zamahu u svim razvijenim zemljama od 1980-tih.
- Stepenn tačnosti ovih kalkulacija se može smatrati jednako visokim, u najmanju ruku kao za procjene troškova.
- Analize za potrebe ove Strategije su, ponavljamo, pojednostavljene i ograničene dostupnim resursima i domaćim podacima ali predstavljaju pouzdanu procjenu reda veličine.

U skladu sa ovim rezultatima, sljedeće postaje očigledno:

- Politika usklađivanja mora uzeti u obzir ne samo troškove za industriju već i eksterne koristi za društvo koje su, u osnovi, štete izbjegnute putem smanjenja zagađenosti.
- Vremenski rasporedi za postizanje usklađenosti treba da budu koncentrisani u onim sektorima koji čine najveću štetu okolišu/životnoj sredini, što se uglavnom odnosi na emisije u vazduh i, konkretno u BiH, na NO_x, VOC i SO₂.
- S obzirom na omjer koristi i troškova, provedba pravne stečevine u oblasti zaštite okoliša/životne sredine u BiH bi trebala predstavljati prioritet za sve upravne nivoe, bez obzira na to da li će BiH odlučiti da se pridruži EU ili ne.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

5.1 OPŠTE EKONOMSKE

Gore prikazana ekonomska analiza daje obrazloženja za sljedeće opšte ekonomske zaključke i preporuke vezane za usklađivanje propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine:

- Potrebno je u kratkom roku provesti reviziju infrastrukture u oblasti okoliša/životne sredine da bi se jasno utvrdilo stanje u BiH po pitanju ove infrastrukture i pružalaca komunalnih usluga. Ovim će biti pojašnjena polazna pozicija, što je neophodno za pripremu detaljnijih provedbenih akcionih planova na nivou entiteta i BD BiH.
- Studija pristupačnosti za BiH i najmanje na nivou entiteta se takođe mora provesti u kratkom roku, da bi se dobili neophodni referentni podaci i referentne vrijednosti vezano za pristupačnost.
- Potrebno je razviti sredstvo za programiranje grantova, koje omogućava određeni stepen fleksibilnosti između sektora, da bi se omogućilo precizno planiranje primjene IPA fondova i drugih donatorskih sredstava.
- Fondovi za zaštitu okoliša/životne sredine u entitetima i BD BiH se moraju blisko pratiti i razvijati na način koji odgovara njihovim visokim potencijalima za sticanje prihoda.
- Javni sektor treba da razmotri ugovaranje fleksibilne kreditne linije koja će biti na raspolaganju za sufinansiranje projekata iz oblasti zaštite okoliša/životne sredine. Iznosi i izbor trenutka za ovaj finansijski instrument će u najvećoj mjeri zavisiti od situacije i akcionih planova na nivou entiteta i BD BiH.
- Javna komunalna preduzeća (JKP) su od izuzetne važnosti u procesu usklađivanja i moraju se poduzeti koraci na povećanju obima njihovog poslovanja, kao i proširenju i modernizaciji usluga koje pružaju. JKP će biti korisnici najvećeg dijela grantova.
- Potrebno je preduzeti korake na eliminaciji unakrsnog subvencionisanja između naknada i utvrditi referentne parametre na osnovu kojih će se određivati cijene usluga proporcionalne pruženom nivou usluge.
- Koncepti najvećih pristupačnih naknada i naknada za puni povrat troškova se moraju jasno utvrditi i zatim koristiti kao referentni parametri pri procjeni projekata i utvrđivanju naknada (cijena usluga).

5.2 ODGOVORNE INSTITUCIJE U BIH

5.2.1 Kratkoročni strateški uticaji

BiH ima obavezu da prije prelaska u status kandidata završi uspostavljanje sistema za indirektno upravljanje EU fondovima, pošto ovo predstavlja zahtjev u fazi prije ulaska u status kandidata u skladu sa članom 7. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 447/2014 od 2. maja 2014. godine o posebnim pravilima za provedbu Uredbe (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA II).

Imenovane entitetske institucije će morati da se uključe u operativne strukture BiH, što pretpostavlja značajne dodatne zahtjeve u pogledu administracije i planiranja.

Paralelno s tim, potrebno je pripremiti detaljne planove za provođenje, bar za visokoinvesticione direktive. Ovo će, opet zbog složenosti ustavnog poretku BiH, zahtijevati pripremu posebnih akcionih planova na nivou entiteta i BD BiH.

Konačno, i možda najvažnije, je razvoj protočne strukture za projekte (eng. project pipeline), daleko efikasnije od trenutne, kako bi se realnim i dobro strukturisanim projektima osigurala sposobnost privlačenja sredstava donatora i IFI.

5.2.2 Osnovni ekonomski i finansijski zahtjevi po pitanju operativne strukture sistema za indirektno upravljanje

Nadležne institucije u BiH moraju značajno unaprijediti svoje kapacitete u skladu sa svojim nadležnostima, u kvalitativnom i kvantitativnom smislu, kako bi:

- dale doprinos u pripremi operativnih programa kroz pripremu višegodišnjih planova za provedbu mjera koje leže u njihovoj nadležnosti (okoliš/životna sredina je obično najveći segment, zajedno sa transportom);
- osigurale da se projekti pripremaju na način koji odgovara zahtjevima EU;
- dale doprinos u pripremi opštih kriterija za izbor;
- osigurale da se doprinos finansiranju projekata svake godine obezbijedi u sklopu višegodišnjih strateških planova, što znači osiguravanje, dostavljanje i praćenje izvora sufinansiranja, uključujući doprinose iz budžeta, donatore, domaće izvore i IFI;
- praćenje uspješnosti projekata, uključujući finansijske ciljeve, direktne i konačne rezultate. Ovo je od ključne važnosti da bi se izbjeglo povlačenje budžetskih sredstava EU, što bi predstavljalo trajni gubitak iznosa povučenih sredstava EU grantova.

Potreban je aktivniji pristup i agresivniji naponi na definisanju projekata u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, brzom probiranju projekata s ciljem pripreme studija izvodljivosti po EU/IFI standardima i zatim, opet hitnom, sastavljanju "kombinacije načina finansiranja koji će rezultirati najnižim mogućim troškovima za BiH", što obuhvata pripremu kvalitetne dokumentacije za pristup IPA fondovima ili naknadnim instrumentima EU grantova, donatorima, IFI i drugim izvorima finansijskih sredstava, jedinicama lokalne samouprave (JLSU), kao i svim domaćim ekološkim izvorima, fondovima za zaštitu okoliša/životne sredine, fondovima za zaštitu voda i drugim ekonomskim instrumentima koji mogu osigurati potrebna sredstva u trenutku kada se pojavi potreba.

5.2.3 Zaključci

Sve ove funkcije zahtijevaju temeljnu stručnost u oblasti ekonomskog planiranja i pravljenja modela za provedbu višegodišnjih planova koje je potrebno redovno pripremati i prilagođavati, kako za procjenu troškova tako i za potrebe finansiranja troškova.

Kapaciteti za održavanje veza u tehničkom, pravnom i ekonomskom pogledu između JKP-a se moraju bitno povećati radi sveobuhvatnog razumijevanja socio-ekonomskog efekta komunalnih naknada i izračunavanja pristupačnosti, što je jedan od ključnih parametara za grantove, i sposobnosti zaduživanja direktnih korisnika, što su najčešće JLSU ili JKP.

5.2.4 Planovi za provođenje direktive

Priprema DSIP-ova zahtijeva intenzivne napore i na tehničkom i na ekonomsko-finansijskom polju, na, između ostalog:

- jasnom definisanju postojeće infrastrukture;
- postavljanju ciljeva usklađivanja vezanih za usluge, na osnovu dobro dokumentovane polazne tačke;
- detaljnom definisanju BAT-ova koji će biti primijenjeni;
- procjeni i definisanju investicionih potreba na višegodišnjoj osnovi pomoću fleksibilnog programa za modeliranje baziranog na višestrukim kriterijumima;
- određivanju gornjih granica makroekonomske pristupačnosti, na svim nivoima;
- procjeni uticaja investicija na pristupačnost, uzimajući u obzir rastuće operativne troškove;
- pružanju jasnih obrazloženja, iz finansijske i ekonomske perspektive, za dužinu prelaznih perioda potrebnih za postizanje pune usklađenosti.

EAS daje nacrt za realizaciju provedbenih planova ali je očigledno da, sa trenutno dostupnim podacima u BiH, EAS nema ni blizu dovoljan obim i resurse da ove planove dovede na potrebni nivo. BiH mora da osigura koordinaciju svih aspekata u sektoru okoliša/životne sredine, koji se po definiciji moraju horizontalno integrisati u sve privredne oblasti.

EU je postavila zlatno pravilo koje se odnosi na apsorpciju fondova. "Što je manje institucija uključeno, to je veća apsorpcija grantova".

U tranzicionim ekonomijama postoji tendencija da se budžeti i odgovornosti za nove zadatke raspoređuju između više institucija. Ovo može negativno uticati na efikasnost, ukoliko se nadležnosti za visokoinvesticione direktive koje imaju ogromne efekte na ekonomiju raspoređuju između različitih institucija i bez potpuno efikasne koordinacije.

5.3 PREPORUČENE MJERE

5.3.1 Preporučene kratkoročne mjere

Za naredni period se preporučuju sljedeće mjere:

- Stvaranje jasne koordinacione strukture odgovorne za Poglavlje 27 - Okoliš/životna sredina. BiH će mjere provoditi na svim nivoima ali upravljanje strukturom za projekte i koordinacija transnacionalnih izvora finansiranja (naročito IPA II) će zahtijevati jasnu koordinaciju na državnom nivou.
- Hitno iznalaženje TP u sljedećim oblastima, koje BiH mora preuzeti na sebe u procesu usklađivanja:
  - ciljevi i procedure za EU grantove;
  - sistem za indirektno upravljanje;
  - analiza koristi i troškova (analiza ekonomičnosti);
  - pristupačnost i određivanje naknada;
  - finansijsko planiranje i modeliranje.

5.3.2 Preporučene srednjoročne mjere

U srednjoročnom periodu, odnosno u periodu 2017-2020, izazovi će ležati u dva ključna područja:

- Stvaranje kapaciteta za aktivaciju latentne pristupačnosti na domaćem nivou.

Optimizacija povrata troškova od krajnjih zagađivača kroz korisničke naknade i razne ekonomske instrumente nije samo finansijski poželjna već predstavlja i apsolutnu potrebu u sistemu EU grantova.

EU subvencionirane dio podobnih investicija koje nije moguće finansirati iz domaćih sredstava. Grant je dio investicije koji nije moguće povratiti kroz korisničke naknade. Korisničke naknade moraju biti podignute do MPT (maksimalno pristupačne tarife) u najkraćem mogućem roku.

Glavne institucije u ovom procesu su JKP-i na nivou LSU. U ovom kontekstu stoga prioritet za vodeću instituciju u BiH mora biti ubrzano dovođenje JKP-a na nivo ekonomske i finansijske održivosti, pošto će to služiti interesima entiteta, BD BiH i BiH u aktivaciji EU grantova - što je od ključne važnosti za poboljšanje životnog standarda svih stanovnika BiH.

Kapaciteti se moraju graditi na nivou ekonomsko-političkih jedinica (EPJ) da bi se osiguralo potrebno vođstvo u utvrđivanju MPT-a i tarifa za puni povrat troškova. Iz ovog razloga je na nivou EPJ potrebno stručno znanje o kalkulaciji pristupačnosti i razvoju tarifne politike.

- Izgradnja kapaciteta za brzu i potpunu aktivaciju dostupnih EU fondova.

Unutar IPA-e će se vršiti temeljno testiranje lokalnih institucionalnih kapaciteta. Treba napomenuti da očekivani obimi ostaju otprilike nepromijenjeni (100 miliona eura godišnje, ukupno, sa oko 25 miliona namijenjenih za okoliš/životnu sredinu). Projekti i dalje trebaju biti obimni, jasno prioritizovani i u malom broju. Veći pritisci će početi kasnije, nakon proceduralne inovacije sadržane u sistemu za indirektno upravljanje odnosno zahtjeva za davanje doprinosa Operativnom programu (OP) "Okoliš / Životna sredina" i, naročito, potrebi za donošenjem adekvatnih provedbenih planova za pregovore u vezi poglavlja 27. SSP-a.

Od stupanja u članstvo i nadalje, izvor pritisaka će biti povećanje dostupnih sredstava. Može se očekivati da će se dostupna sredstva povećati sa 700 miliona eura u period od sedam godina na mogućih 700 miliona eura godišnje.

Dosadašnja iskustva su pokazala da je ova faza sve nove članice pridružene 2004. godine uhvatila potpuno nespremne, i da ove zemlje nisu posjedovale ni djelić ovdje opisanih kapaciteta u području programiranja, planiranja i ekonomskih politika. Rumunija i Bugarska, bez obzira na ogromnu razliku u odnosu na prosjek EU, još uvijek efektivno doprinose budžetu EU. Ovo je dobra ilustracija oportunitetnih troškova koji nastaju zbog nedovoljne pripremljenosti, koji mogu biti izuzetno visoki i koštati zemlju stotine miliona eura u izgubljenim donatorskim sredstvima.

VIII. MJERE PODRŠKE USKLAĐIVANJU

1. UVODNE NAPOMENE

Mjere neophodne za usklađivanje propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine pravnoj stečevini EU su utvrđene i prioritizovane na osnovu pregleda zahtjeva EU i utvrđenih i procijenjenih institucionalnih i ekonomskih okolnosti u BiH. Ovo poglavlje obuhvata opšti pristup transponovanju i institucionalnom prilagođavanju a zatim i detaljnije razrađene mjere/radnje po sektorima. Ove mjere i radnje, uzete zajedno sa onima navedenim u provedbenim instrumentima za FBiH, RS i BD BiH će činiti jedinstveni sistem usklađenih mjera koje treba provesti:

- s ciljem usklađivanja sektora zaštite okoliša/životne sredine bliže pravnoj stečevini EU, uz istovremeno ispunjavanje međunarodnih obaveza;
- tokom perioda 2018 – 2020;
- u BiH, FBiH, RS i BD BiH, uz puno pridržavanje nadležnosti definisanih pozitivnim zakonima unutar ustavnih okvira;
- uz prepristupnu finansijsku i tehničku podršku EU kroz IPA II program.

2. OKVIRNI PRISTUP

2.1 TRANSPOZICIJA

Transponovanje propisa EU iz osam sektora zaštite okoliša/životne sredine u pravne sisteme u BiH, elaborisan ovim dokumentom, je započelo (sa izuzetkom propisa o upravljanju bukom) 2002. godine u RS-u, 2003. u FBiH i 2004. godine u BD BiH. Transpozicija je usporena tokom zadnjih nekoliko godina.

Za čitav period usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine (tj. period 2018-2020, odnosno period nakon stupanja na snagu SSP-a), preporučuje se da MVTEO (u bliskoj saradnji sa DEI) igra jaku proaktivnu ulogu u koordinaciji i usklađivanju radnji vezanih za transponovanje propisa, što između ostalog može da uključuje:

- intenzivnu saradnju sa institucijama nadležnim za zaštitu okoliša/životne sredine u FBiH, RS i BD BiH, u vezi sa koordinacijom:
  - planiranja rasporeda i vremena aktivnosti na transpoziciji;
  - zajedničkog rada na zadacima vezanim za pripremu propisa o zaštiti okoliša/životne sredine;
  - pripreme modela nacrtu pravnih akata koje je potrebno usvojiti;

- pripreme nacрта provedbenih planova (DSIP, APID, IP i vezanih AP) za transponovanje propisa EU (direktiva i uredbi) i ispunjavanje međunarodnih obaveza proisteklih iz prihvaćenih međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine;
- intenzivnu saradnju sa drugim institucijama u BiH na razvoju i usvajanju politika, strategija i propisa za čije usvajanje su nadležne BiH institucije;
- aktivno učešće u pojašnjavanju, objašnjavanju i promociji uloga različitih institucija za zaštitu okoliša/životne sredine na svim nivoima u transponovanju i provođenju pravne stečevine EU u toj oblasti.
- aktivno učešće u odgovornostima koje dijele sa drugim nadležnim vlastima u vezi izvještavanja o okolišu/životnoj sredini u okviru planiranja i realizacije vanjske politike BiH.

Tokom čitavog perioda usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, nadležne institucije u BiH, FBiH, RS i BD BiH treba da učestvuju u razvoju strategija, politika i planova na svim nivoima u BiH i da poduzimaju sve mjere i radnje u cilju potpunog transponovanja pravne stečevine EU u ovoj oblasti u svoje pravne sisteme, u skladu sa svojim ustavnim i zakonskim odgovornostima i postojećim procedurama.

2.2 INSTITUCIONALNO PRILAGOĐAVANJE

Provedene analize pokazuju da su određene institucije sa opštim nadležnostima za oblast zaštite okoliša/životne sredine u BiH. Činjenica da transpozicija određenih aspekata analizirane pravne stečevine EU kasni ima posljedice na institucionalne aspekte. Odnosno, nadležnim vlastima nisu dodijeljene konkretne nadležnosti za sve analizirane propise EU. Međutim, čini se da one svakako neće biti u poziciji da preuzmu većinu institucionalnih obaveza za do sada netransponovane propise pošto postoji očigledna potreba za (re)organizacijom i jačanjem većine institucija na svim nivoima. U određenim područjima gdje su nadležnosti podijeljene između dvije ili više institucija je potrebna bolja podjela nadležnosti, izbjegavanje preklapanja i bolje korišćenje ljudskih i tehničkih resursa.

Uopšteno gledano, rezultati provedenih analiza i veličina i složenost stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine koju treba transponovati u pravne sisteme u BiH sa jedne strane, i složenost i decentralizovana ustavna struktura BiH, a sa druge strane, upućuju na to da aktivnosti u periodu provedbe ove Strategije i provedbenih instrumenata za entitete i BD BiH treba usmjeriti na sljedeće:

- Svaki dio pravne stečevine EU u oblasti okoliša/životne sredine koji je potrebno transponovati u pravne sisteme u BiH treba dodijeliti nadležnim institucijama u:
- F BiH
- RS;
- BD BiH;

sa stanovišta:

- transpozicije u pravne sisteme na nivou FBiH, RS i BD BiH;
- provođenja novousvojenih (novih ili izmijenjenih i dopunjenih) propisa o okolišu/životnoj sredini koji sadrže transponovane zahtjeve EU;

- izvršenje novih propisa o okolišu/životnoj sredini;
- Svaki dio stečevine EU koji treba transponovati u pravne sisteme BiH, FBiH, RS ili BD BiH treba biti dodijeljen nadležnom organu po pitanju koordinacije (procesa transponovanja i, šire gledano, usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša/životne sredine i naknadne provedbe i izvršenja ovih propisa) i izvještavanja prema vlastima EU (odnosno ispunjavanja međunarodne obaveze BiH preuzete SSP-om).

3. PRISTUP PO SEKTORIMA

3.1 HORIZONTALNA PITANJA

Gore elaborisani nalazi upućuju na sljedeće mjere i radnje koje je potrebno provesti u kratkom i srednjem roku radi usklađivanja horizontalnih propisa o okolišu/životnoj sredini.

- U bliskoj saradnji sa vlastima entiteta i BD BiH, MVTEO bi uskoro trebalo pokrenuti procedure za ratifikaciju / pristupanje PRTR protokolu (Kijev, 2003), SPO protokolu (Kijev, 2003) i izmjenama i dopunama ESPOO i Arhuske konvencije;
- Da bi se premostili nedostaci vezani za koordinaciju i usklađivanje, MVTEO može, putem nadležnih entitetskih koordinatora za evropske integracije, pokrenuti (i predložiti) zajedničku izradu godišnjih planova sa DEI za aktivnosti koje se odnose na usklađivanje propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine, kao što je naznačeno u ovoj Strategiji. Zajedničko planiranje bi riješilo pitanje koordinacije i usklađivanja procesa usklađivanja propisa u oblasti zaštite okoliša / životne sredine kao dijela šire koordinacije u oblasti EU integracija u BiH. Obim ovakvog zajedničkog planiranja bi obuhvatao efikasno obavljanje dužnosti ovih institucija, u skladu sa mehanizmom koordinacije. Ova potreba je hitna i stoga bi ovaj zadatak trebalo poduzeti što je prije moguće.
- Posebnu pažnju treba posvetiti pripremi DSIP-ova za direktive koje se odnose na slobodu pristupa informacijama o okolišu/životnoj sredini i učešće javnosti u donošenju odluka koje se tiču okoliša/životne sredine, zbog prirode ovih direktiva (koje imaju znatan uticaj na druge direktive; sloboda pristupa informacijama i učešće javnosti u donošenju odluka koje se tiču okoliša/životne sredine, kao i pravo na pravnu zaštitu, su osnovni principi čitavog sektora zaštite okoliša/životne sredine). Njegova priprema je moguća u periodu od dvije godine. Ovaj DSIP predstavlja okvir za poduzimanje potrebnih aktivnosti i razvoj pripadajućeg APID-a za provedbu direktiva EU u entitetima i BD BiH.
- DSIP-ovi se razvijaju u bliskoj saradnji između institucija nadležnih za okoliš/životnu sredinu na nivou BiH, FBiH, RS i BD BiH i usvajaju od strane institucija nadležnih za ostala horizontalna pitanja, a njihovu provedbu usmjeravaju APID-i usvojeni od nadležnih vlasti entiteta i BD BiH.
- Priprema DSIP-ova za sve horizontalne direktive se može alternativno zamijeniti razvojem samo jednog plana za sva horizontalna pitanja. Koordinaciju vrši MVTEO, uz intenzivno učešće institucija entiteta i BD BiH. Ovaj zadatak se može obaviti u periodu od dvije godine.
- Priprema akcionih planova za provođenje direktiva (APID-a) za FBiH, RS i BD BiH. Ove aktivnosti je potrebno obaviti u periodu od dvije godine.

Pored gore nabrojanih aktivnosti, potrebno je provesti i aktivnosti usmjerene na:

- provođenje detaljne komparativne analize usklađenostipropisa u BiH sa zahtjevima direktiva o PUO i SPO; i
- dobru temeljnu analizu zakonodavnih akata EU i detaljnu razradu pristupa, (korak po korak) što bi predstavljalo veliki korak naprijed u pripremama za transponovanje INSPIRE direktive i direktiva o odgovornosti za okoliš/životnu sredinu.

3.2 UPRAVLJANJE VODAMA

Nalazi predstavljeni u ranijim poglavljima navode na zaključak da je potrebna provedba sljedećih aktivnosti:

- Priprema (razvoj) strategije i politike upravljanja vodama i planova za upravljanje riječnim slivovima je u nadležnosti entiteta i BD BiH dok je za koordinaciju aktivnosti na nivou BiH nadležno MVTEO BiH. Ovakva međuinstitucionalna saradnja bi se trebala organizovati kroz:
  - provedbu konkretnih (međunarodno finansijski podržanih) projekata (za pružanje TP); i
  - rad zajedničkih radnih grupa koje bi pripremale nacрте dokumenata na osnovu neposrednih rezultata projekata TP relevantnih za pokretanje procedura za usvajanje strategija, politika i planova za upravljanje riječnim slivovima, u skladu sa i po postupcima utvrđenim zakonima FBiH, RS i BD BiH.
  - Strategije, politike i planovi za upravljanje riječnim slivovima trba da su pripremljene u skladu sa preuzetim međunarodnim obavezama od strane BiH.
- Imajući na umu da Direkcija za evropske integracije (DEI) ima nadležnost za krovnu koordinaciju svih aktivnosti unutar BiH vezanih za usklađivanju EU, MVTEO mora osigurati koordinaciju svih aktivnosti sa DEI.
- S ciljem potpunog transponovanja i provedbe direktiva EU koje regulišu upravljanje vodama i utvrđivanje finansijskih potreba i investicionih prioriteta u vodnom sektoru, neophodna je priprema DSIP-ova primjenjivih na čitavu teritoriju BiH unutar roka od dvije godine. Koordinaciju i usklađivanje aktivnosti treba da vrši MVTEO. Pomoću ovih planova, svim institucijama nadležnim za upravljanje vodama u BiH treba dodijeliti konkretne zadatke vezane za transponovanje, provedbu i izvršenje pojedinih odredbi propisa EU o vodama u pravnim sistemima entiteta i BD BiH. Kao okvirni planski instrumenti, DSIP-ovi treba da imaju dvostruku funkciju:
  - da osiguraju uspješnu koordinaciju i usklađivanje aktivnosti u FBiH, RS i BD BiH (u pogledu rasporeda i primijenjenih metodologija), s ciljem:
    - potpunog transponovanja pravne stečevine EU u njihove pravne sisteme;
    - provedbe njihovih propisa koji sadrže transponovane odredbe EU;
    - izvršenje tih propisa;
    - utvrđivanje investicionih potreba na cijeloj teritoriji BiH;
    - utvrđivanje aktivnosti i investicionih prioriteta u zemlji; i
  - ispunjavanje prihvaćenih međunarodnih obaveza BiH, u skladu sa SSP-om i Ustavom BiH, tj. stvaranje uslova za neometanu međunarodnu komunikaciju BiH, uzimajući u obzir da su riječni slivovi u BiH samo dijelovi većih međunarodnih područja riječnih slivova;

- Detaljni akcioni planovi (APID) za aktivnosti usmjerene na primjenu DSIP-ova u entitetima i BD BiH se moraju pripremiti i usvojiti od strane entiteta i BD BiH, u skladu sa i prema procedurama utvrđenim njihovim zakonima. MVTEO vrši koordinaciju i praćenje ovog procesa, što će stvoriti uslove za propisno izvještavanje BiH prema Evropskoj komisiji i EEA.

3.3 UPRAVLJANJE OTPADOM

Analize koje su prethodile ovoj Strategiji su pružile osnovu za obrazloženje potrebe za provođenjem sljedećih aktivnosti u BiH usmjerenih na potpuno transponovanje, provedbu i izvršenje pravne stečevine EU o upravljanju otpadom i u ispunjenju međunarodnih obaveza BiH preuzetih potpisivanjem SSP-a.

- Koordinaciju pripreme planova za provođenje direktiva (DSIP-ova) za sve nabrojane direktive o upravljanju otpadom vrši MVTEO u saradnji sa DEI. Predstavnicima nadležnih institucija entiteta i BD BiH treba da učestvuju u njihovoj izradi.
- Nakon izrade i usvajanja ovih DSIP-ova (ili paralelno s tim), MVTEO će koordinisati i pomoći nadležnim institucijama u FBiH, RS i BD BiH u pripremi njihovih akcionih planova za provođenje direktiva (APID-a) za upravljanje otpadom, koje će usvojiti entiteti i BD BiH u skladu sa njihovim zakonima.
- DSIP-ovi i APID-i će se razviti i usvojiti u roku od dvije godine.

Kratkoročne prioritete (u periodu 2 - 4 godine) mogu predstavljati i nacrti relevantnih strategija i politika, vezanih za potpuno transponovanje i provedbu pravne stečevine EU o upravljanju otpadom - npr. odvojeno sakupljanje, ponovna upotreba, recikliranje, smanjenje biorazgradivog otpada koji se odlaže na deponije, itd.

3.4 ZAŠTITA VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE

U sektorima zaštite vazduha i klimatskih promjena treba poduzeti sljedeće aktivnosti na postizanju pune usklađenosti sa pravnom stečevinom EU i prihvaćenim međunarodnim obavezama:

- Regulacija količine sumpora u tečnim gorivima u BiH putem izmjena i dopuna Odluke o kvalitetu tečnih naftnih goriva na način koji će je potpuno uskladiti sa Direktivom o sadržaju sumpora u tečnim gorivima, uz mogućnost uvođenja strožih propisa na nivou FBiH, RS i BD BiH ukoliko se to bude smatralo potrebnim.
- Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva¹⁷² propisuje kvalitet goriva, uključujući i sadržaj sumpora. S druge strane, zakoni o zaštiti vazduha u FBiH, RS i BD BiH sadrže pravne osnove za usvajanje sekundarnih propisa o sadržaju sumpora u gorivima. Ni jedan od ovih propisa još uvijek nije usvojen ali u slučaju da se to desi postoji mogućnost da se isto pitanje duplo reguliše ili čak da se reguliše na različite načine, što bi stvorilo pravnu neizvjesnost. Ovo pitanje se može riješiti putem izmjene i dopune postojeće Odluke na nivou BiH.

Ove prioritete je potrebno provesti u roku od dvije do četiri godine.

U srednjoročnom periodu (4-6 godina) je potrebno provesti sljedeće aktivnosti:

¹⁷²"Sl. glasnik BiH", br. 27/02.

- Implementacija Plana za provedbu Štokholmske konvencije u Bosni i Hercegovini BiH, kako bi BiH izvršila svoje međunarodne obaveze iz Štokholmske konvencije (čiji je BiH potpisnik).
- Priprema nacrtu Državnog plana raspodjele (NAP) i akcionih planova (APID-a) za teritorije FBiH, RS i BD BiH, u skladu sa Direktivom o GGE. NAP se usvaja svakih pet godina i navodi količinu kvota za BiH i njene ustavne jedinice za planski period. U izradi nacrtu treba da učestvuju predstavnici BiH, FBiH, RS i BD BiH. Ovu aktivnost treba provesti po postupku opisanom u članovima 10, 11, 16. i 28. Zakona o upravi BiH i člana 9(2) Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH. Tabele iz NAP-a treba proslijediti Evropskoj komisiji najmanje 12 mjeseci prije početka sljedećeg perioda.
- Odredbe o informisanju potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ takođe ne postoje u BiH. Pravni instrument kojim će se regulisati ovo pitanje se mora usvojiti u BiH na osnovu Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH.¹⁷³ Ovaj akt (npr. pravilnik) treba između ostalog da propiše obavezno postavljanje ili prikazivanje oznake o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂, koja mora biti postavljena na vidljivom mjestu pored svakog novog modela putničkog automobila na prodajnom mjestu. Dalje, svaki poster (ili displej) mora navoditi listu zvaničnih podataka o potrošnji goriva i zvaničnih podataka o emisijama CO₂ za sve nove modele putničkih automobila. Dalje, promotivni materijali moraju da sadrže listu zvaničnih podataka o potrošnji goriva i zvaničnih podataka o emisijama CO₂ za sve nove modele putničkih automobila.
- Odredbe vezane za emisije iz putničkih vozila ne postoje u BiH. Pravni instrument (npr. Pravilnik) kojim će se regulisati ovo pitanje se mora usvojiti, od strane Ministarstva komunikacija i transporta BiH, na osnovu Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH. Ovaj propis treba da definiše srednju vrijednost emisija za nova putnička vozila na nivou 130 g CO₂/km od trenutka stupanja na snagu a od 2020. godine nadalje ova vrijednost će biti 95 g CO₂/km, kao srednja vrijednost emisija za novu flotu vozila. Ovaj propis treba da sadrži odredbe vezane za komunikaciju sa Evropskom komisijom.

Kao srednjoročni prioriteti (4-6 godina) za nadležne vlasti su utvrđene sljedeće aktivnosti:

Nakon uspostavljanja jasne pravne osnove i usvajanja sekundarnih propisa (uredbe, pravilnici, odluke) o emisijama u zrak u BiH, entitetima i BD BiH i imenovanja FMOT, MPUGE i OPPIP kao nadležnih institucija, njihovi predstavnici treba da učestvuju u implementaciji NIP-ova - Strategija i Planova za provođenje relevantnih konvencija, kojih je BiH članica kao i u ispunjavanju predmetnih obaveza BiH.

- Ministarstvo komunikacija i transporta BiH treba da bude nadležni organ za informisanje potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂, kao i emisijama iz putničkih vozila. Ministar komunikacija i transporta BiH treba da usvoji pravne instrumente kojim će se regulisati ova dva pitanja, na osnovu Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH.¹⁷⁴
- Odgovornost za kontrolu emisija za pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju treba prenijeti na nadležne vlasti BiH, FBiH, RS i BD BiH u smislu koordinacije svih aktivnosti potrebnih za ispunjenje prihvaćenih međunarodnih obaveza i transpozicije, provedbe i izvršenja relevantnih međunarodnih i EU zahtjeva.

¹⁷³ "Sl. glasnik BiH", br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09 i 48/10.

¹⁷⁴ "Sl. glasnik BiH", br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09 i 48/10.

3.5 INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

Nadležne institucije treba da usvoje provedbeni instrument o registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR) iz industrijskih postrojenja. Ovu aktivnost je potrebno provesti u kratkoročnom periodu (2-4 godine)

3.6 HEMIKALIJE

Za usklađivanje upravljanja hemikalijama u BiH sa pravnom stečevinom EU u oblasti hemikalija su potrebne sljedeće aktivnosti:

- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je nadležno za koordinaciju procesa usklađivanja propisa EU o zaštiti okoliša/životne sredine u okviru kojeg su i propisu o upravljanju hemikalijama u EU.
- Ministarstvo civilnih poslova ima u svojoj nadležnosti određene koordinacione aktivnosti koje se odnose na upravljanje hemikalijama u BiH (u skladu sa EU propisima).
- U cilju pune transpozicije propisa EU u pravne sisteme u BiH biće neophodno uspostaviti intenzivnu i stalnu saradnju između MVTEO BiH i Ministarstva civilnih poslova BiH.
- Na osnovu precizne raspodjele utvrđenih zadataka treba uspostaviti i pravni osnov za efikasnu komunikaciju sa Evropskom agencijom za hemikalije. U ovim planovima treba detaljno razraditi sve aspekte konkretnih odredbi kojima se transponuje pravna stečevina u oblasti hemikalija na nivou FBiH, RS i BD BiH.
- FBiH, RS i BD BiH moraju intenzivirati dalji rad na transponovanju pravnih zahtjeva EU u hemijskom sektoru i usklađivanju propisa u BiH.
- Ova aktivnost je planirana za kratkoročni period i treba je pokrenuti u FBiH i BD BiH.
- S obzirom na razlike u stepenu transpozicije stečevine u oblasti hemikalija između FBiH, RS i BD BiH, potrebna je određena vrsta neformalne međusobne pomoći između FBiH - RS - BD BiH, gdje za tim postoji potreba.

3.7 ZAŠTITA PRIRODE

Postoji potreba za daljim radom na ratifikaciji/pristupanju međunarodnim ugovorima koje BiH još uvijek nije ratifikovala, odnosno pristupila istim. U FBiH je donesen novi Zakon o zaštiti prirode¹⁷⁵ i u Republici Srpskoj¹⁷⁶, dok isti nije donesen u BD BiH.

S obzirom na nalaze predstavljene ranije u ovom dokumentu, potrebno je poduzeti sljedeće aktivnosti s ciljem potpunog usklađivanja sa stečevinom Zajednice:

- Što hitnije utvrđivanje postupka za pristupanje Bonskoj konvenciji (1979) Sporazuma o konzervaciji afričko-evroazijskih vodenih migratornih močvarnih ptica (1995).
- Stvaranje uslova za efikasnu komunikaciju i izvještavanje između BiH i institucija EU (u sklopu ispunjavanja međunarodnih obaveza preuzetih od strane BiH).
- Priprema strategija, politika i planova (npr. DSIP) koji bi obuhvatili čitavu zemlju (kao okvirni instrumenti) i APID-a koji bi se provodili na teritorijama FBiH, RS i BD BiH, za sve

¹⁷⁵ "Sl. novine FBiH, br. 66/13.

¹⁷⁶ Službeni Glasnik RS br.20/14

direktive vezane za zaštitu prirode u EU. Koordinaciju pripreme nacрта će vršiti MVTEO, uz potrebno učešće DEI, i uz ravnopravno učešće nadležnih vlasti FBiH, RS i BD BiH.

- Ovi zadaci se mogu obaviti u roku od dvije do četiri godine.
- S obzirom na razlike u stepenu transpozicije između FBiH, RS i BD BiH, potrebna je određena vrsta neformalne međusobne pomoći i podrške.

3.8 BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI

Glavni pravni instrumenti (zakoni i provedbeni (sekundarni) propisi) za regulaciju buke u okolišu/životnoj sredini su nepostojeći u BiH. Ovaj sektor je vjerovatno najmanje transponovan dio pravne stečevine EU.

Zbog činjenice da je stepen transpozicije stečevine o buci u pravne sisteme u BiH na jako niskom nivou, potrebno je poduzeti određene korake ka potpunom transponovanju iste. To je moguće kroz usvajanje novih pravnih instrumenata u BiH.

IX. ANEKSI

ANEKS I: LISTA INSTRUMENATA PRAVNE STEČEVINE EU U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE

HORIZONTALNI PROPISI

1.	Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. juna 2001. godine o procjeni uticaja određenih planova i programa na okoliš/životnu sredinu
2.	Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 2011. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu (čime je kodifikovana Direktiva Savjeta od 27. juna 1985. godine o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu, koja je izmijenjena Direktivom Savjeta 97/11/EZ, Direktivom 2003/35/EZ i Direktivom 2009/31/EZ), uz izmjene i dopune Direktivom 2014/52/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. aprila 2014. godine, kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 2011/92/EU o procjeni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na okoliš/životnu sredinu
3.	Direktiva 2003/4/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. januara 2003. godine o javnom pristupu informacijama o okolišu/životnoj sredini i opozivu Direktive Savjeta 90/313/EEZ
4.	Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. maja 2003. godine o omogućavanju učešća javnosti u izradi određenih planova i programa vezanih za okoliš / životnu sredinu i koja mijenja, vezano za učešće javnosti i pristup pravosuđu, direktive Savjeta 85/337/EEZ i 96/61/EZ
5.	Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za okoliš/životnu sredinu u smislu prevencije i otklanjanja ekoloških šteta, izmijenjene Direktivom 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom u ekstrakcijskim industrijama i Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen dioksida, i Direktivom 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. juna 2013. godine o bezbjednosti offshore i naftnih operacija
6.	Direktiva 2007/2/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. marta 2007. godine kojom se uspostavlja Infrastruktura za informisanje o prostornom planiranju (INSPIRE)
7.	Direktiva 2008/99/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o zaštiti okoliša / životne sredine kroz krivično pravo (tekst relevantan za EEA)

8.	Uredba (EU) br. 1293/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. godine o uspostavljanju Programa za ekološku i klimatsku akciju (LIFE) i opozivu Uredbe (EZ) br. 614/2007 - LIFE uredba
----	---

UPRAVLJANJE VODAMA

1	Direktiva 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice u oblasti vodne politike, sa zadnjim izmjenama u Direktivi 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine - DVO
2	Direktiva Savjeta 91/271/EEZ od 21. maja 1991. godine o prečišćavanju urbanih otpadnih voda, posljednji put izmijenjena Direktivom <i>Vijeća 2013/64/EU od 17. decembra 2013. O izmjeni direktiva Vijeća 91/271/EEZ i 1999/74/EZ i direktiva 2000/60/EZ, 2006/7/EZ, 2006/25/EZ i 2011/24/EU Evropskog parlamenta i Vijeća zbog izmjene statusa Mayottea u odnosu na Europsku Uniju.</i>
3.	Direktiva Savjeta 98/83/EZ od 3. novembra 1998. godine o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu, zadnji put izmijenjena <i>Direktivom Komisije (EU) 2015/1787 od 6. oktobra 2015. O izmjeni priloga II. i III. Dirketivi Vijeća 98/83/EZ o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju.</i>
4.	Direktiva Savjeta 91/676/EEZ od 12. decembra 1991. godine o zaštiti voda od zagađenja izazvanog nitratima iz poljoprivrednih izvora, sa zadnjim izmjenama iz Uredbe (EZ) br. 1137/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. oktobra 2008. godine - Direktiva o nitratima
5.	Direktiva 2006/118/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2006. godine o zaštiti podzemnih voda od zagađenja i degradacije ¹⁷⁷ - Direktiva o podzemnim vodama
6.	Direktiva 2006/7/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. februara 2006. godine o upravljanju kvalitetom vode za kupanje i koja opoziva Direktivu 76/160/EEZ, posljednji put izmijenjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine - Direktiva o vodi za kupanje
7.	Direktiva o vodama za slatkovodne ribe-je 21.decembra 2013.- Implicitno stavljena van snage Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23.septembra 2000. godine o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike.
8.	Direktiva Komisije 2009/90/EZ od 31. jula 2009. godine koja propisuje, u skladu sa Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, tehničke specifikacije za hemijsku analizu i praćenje vodnog statusa - Praćenje stanja voda

¹⁷⁷Pored toga, Komisija je riješila i usaglasila sa zemljama članicama prijedlog [Direktive Komisije kojim se mijenja Aneks II Direktive o podzemnim vodama](#). Prijedlog je u trenutku pripreme ove Strategije u proceduri razmatranja u Savjetu i Evropskom parlamentu.

9.	Direktiva 2008/105/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o standardima kvaliteta okoliša/životne sredine u oblasti vodne politike, koja izmjenjuje i kasnije opoziva Direktive Savjeta 82/176/EEZ, 83/513/EEZ, 84/156/EEZ, 84/491/EEZ, 86/280/EEZ i izmjenjuje Direktivu 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta - Standardi kvaliteta okoliša/životne sredine
10.	Direktiva 2006/11/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. februara 2006. godine o zagađenju uzrokovanom pojedinim opasnim materijama ispuštenim u mora u Zajednici - Ispuštanje opasnih materija

UPRAVLJANJE OTPADOM

1	Direktiva 2008/98/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o otpadu, koja opoziva određene direktive - Okvirna direktiva o otpadu
2	Odluka Komisije 2000/532/EZ od 3. maja 2000. godine o definisanju liste otpada, sa izmjenama iz Odluke Komisije 2001/118/EZ od 16. januara 2001. godine, Odluke Komisije 2001/119/EZ od 22. januara 2001. godine i Odlukom Savjeta 2001/573/EZ od 23. jula 2001. godine - Liste otpada
3.	Uredba (EZ) br. 2150/2002 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2002. godine o statistikama o otpadu, kasnije izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) 574/2004 od 23. februara 2004. godine koja mijenja Aneks I i III, Uredbom Komisije (EZ) br. 783/2005 od 24. maja 2005. godine koja mijenja Aneks II, Uredbom (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o uspostavljanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE, Uredbom (EZ) br. 221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, u smislu provedbenih ovlaštenja Komisije, i Uredbe Komisije (EU) br. 849/2010 od 27. septembra 2010. godine - Statistike o otpadu
4.	Direktiva Savjeta 1999/31/EZ od 26. aprila 1999. godine o odlaganju otpada na deponije, uz izmjene iz Uredbe (EZ) 1882/2003 i Uredbe (EZ) 1137/2008 i Direktive 2011/97/EU o uspostavljanju posebnih kriterijuma za skladištenje otpadne metalne žive, Odluke Savjeta 2003/33/EZ od 19. decembra 2002. godine o uspostavljanju kriterijuma i postupaka za prihvatanja otpada na deponijama u skladu sa članom 16. Aneksa II Direktive 1999/31/EZ - Direktiva o deponijama

5.	Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta br. 94/62/EZ od 20. decembra 1994. godine o ambalaži i ambalažnom otpadu, izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine, Direktivom 2004/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine, Direktivom 2005/20/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. marta 2005. godine, Uredbom (EZ) 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine ¹⁷⁸ i Direktivom Vijeća 2011/97/EU od 5. decembra 2011. o izmjeni Direktive 1999/31/EZ u pogledu posebnih kriterija za skladištenje elementarne žive koja se smatra otpadom, - Direktiva o ambalažnom otpadu
6.	Direktiva 2000/53/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. septembra 2000. godine o otpadnim vozilima, izmijenjena Odlukom Komisije 2002/525/EZ od 27. juna 2002. godine, Odlukom Komisije 2005/63/EZ od 24. januara 2005. godine, Odlukom Komisije 2005/438/EZ od 10. juna 2005. godine, Odlukom Savjeta 2005/673/EZ od 20. septembra 2005. godine, Direktivom 2008/33/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2008. godine, Odlukom Komisije 2008/689/EZ od 1. avgusta 2008. godine, Direktivom 2008/112/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine, Odlukom Komisije 2010/115/EU od 23. februara 2010. godine, Direktivom Komisije 2011/37/EU od 30. marta 2011. godine - Direktiva o otpadnim vozilima
7.	Direktiva 2006/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 6. septembra 2006. godine o baterijama i akumulatorima i otpadnim baterijama i akumulatorima koja opoziva Direktivu 91/157/EEZ, izmijenjena Direktivom 2008/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2008. godine i Direktivom 2008/103/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine - Direktiva o baterijama i akumulatorima
8.	Odluka Komisije 2008/763/EZ od 29. septembra 2008. godine kojom se uspostavlja, u skladu sa Direktivom 2006/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, opšta metodologija za izračunavanje godišnjeg obima prodaje baterija i akumulatora krajnjim korisnicima, Odluka Komisije 2009/603/EZ od 5. avgusta 2009. godine o uspostavljanju zahtjeva za registraciju proizvođača baterija i akumulatora u skladu sa Direktivom 2006/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, Odlukom Komisije 2009/851/EZ od 25. novembra 2009. godine o uvođenju upitnika za zemlje članice o provođenju Direktive 2006/66/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o baterijama i akumulatorima i otpadnim baterijama i akumulatorima
9.	Direktiva Savjeta 96/59/EZ od 16. septembra 1996. godine o uklanjanju polihlorovanih bifenila i polihlorovanih terfenila (PCB/PCT), izmijenjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine - Direktiva o uklanjanju PCB-a i PCT-a
10.	Uredba Komisije (EZ) br. 850/2004 o postojanim organskim zagađivačima, izmijenjena Uredbom br. 757/2010 od 24. avgusta 2010. godine koja izmjenjuje Anekse I i III, i Uredbom br. 756/2010 od 24. avgusta 2010. godine koja izmjenjuje Anekse IV i V

¹⁷⁸Vidjeti <http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging/legis.htm>. Dostupno 07.04.2014.

11.	Direktiva 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom iz ekstrakcijskih industrija, koja izmjenjuje Direktivu 2004/35/EZ, i Uredba (EZ) br. 596/2009, uz izmjene iz Odluka Komisije br. 2009/335/EZ, 2009/337/EZ, 2009/358/EZ, 2009/359/EZ i 2009/360/EZ – Direktiva o rudarskom otpadu
12.	Direktiva Savjeta 86/278/EZ od 12. juna 1986. godine o zaštiti okoliša/životne sredine, a naročito zemljišta, pri upotrebi otpadnog mulja u poljoprivredne svrhe, izmijenjena Direktivom Savjeta 91/692/EEZ od 23. decembra 1991. godine, Uredbom Savjeta EZ/807/2003 od 14. aprila 2003. godine i Uredbom EZ/219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine - Direktiva o otpadnom mulju
13.	Uredba (EZ) br. 1013/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. juna 2006. godine o transportu otpada, izmijenjena sljedećim: Uredbom Komisije (EZ) br. 1379/2007 od 26. novembra 2007. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 669/2008 od 15. jula 2008. godine, Uredbom EZ/219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. EZ/308/2009 od 15. aprila 2009. godine, Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine, Uredbom Komisije (EU) br. 413/2010 od 12. maja 2010. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 664/2011 od 11. jula 2011. godine i Uredbom Komisije (EU) br. 135/2012 od 16. februara 2012. godine, <i>Uredbom Komisije (EU) 2015/2002 od 10. novembra 2015. o izmjeni priloga I.C. i V. Uredbi (EZ) br. 1013/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća o pošiljkama otpada.</i>
14.	Uredba Komisije (EZ) br. 1418/2007 od 29. novembra 2007. godine o izvozu u svrhu ponovne upotrebe određenog otpada nabrojanog u Aneksu III ili IIIA Uredbe (EZ) br. 1013/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta u određene zemlje na koje se ne odnosi Odluka OECD-a o kontroli prekograničnog kretanja otpada, izmijenjena Uredbom (EZ) 740/2008, Uredbom (EZ) 967/2008 i Uredbom (EU) 674/2012
15.	Direktiva 2012/19/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. jula 2012. godine o električnom i elektronskom otpadu (EEO) - Direktiva o EEO

KVALITET VAZDUHA I KLIMATSKE PROMJENE

1	Direktiva 2008/50/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. maja 2008. godine o kvalitetu ambijentalnog vazduha i čistijem vazduhu za Evropu - Direktiva o KAV
2	Direktiva 2004/107/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 2004. godine o arseniku, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u ambijentalnom vazduhu, izmijenjena Uredbom (EZ) 219/2009 - Direktiva o arseniku, kadmijumu, živi, niklu i policikličnim aromatičnim ugljovodonicima u ambijentalnom vazduhu

3.	Direktiva 2001/81/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2001. godine o državnoj gornjoj granici za određene atmosferske zagađujuće materije, izmijenjena Direktivom 2006/105/EZ od 20. novembra 2006. godine i Uredbom (EZ) br. EZ/219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine - DGGE
4.	Direktiva 94/63/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 1994. godine o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koje nastaju kao posljedica skladištenja benzina i njegove distribucije od terminala do pumpnih stanica, izmijenjena Uredbama EZ/1882/2003 i EZ/1137/2008 - Direktiva o oslobađanju VOC iz benzina
5.	Direktiva 2009/126/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine o fazi II prikupljanja benzinskih isparenja tokom sipanja goriva u motorna vozila na pumpnim stanicama - Direktiva o fazi II rekuperacije benzinskih para
6.	Direktiva 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o ograničenju emisija isparljivih organskih jedinjenja koje nastaju korišćenjem organskih razređivača u dekorativnim bojama i lakovima i proizvodima za finalnu obradu vozila, koja izmjenjuje Direktivu 1999/13/EZ, izmijenjenu Direktivom 2008/112/EZ i Uredbom EZ/1137/2008 - Direktiva o bojama
7.	Direktiva 97/68/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 1997. godine o usklađivanju zakona zemalja članica u oblasti mjera protiv emisije gasovitih i čestičnih zagađujućih materija iz motora sa unutrašnjim sagorijevanjem instaliranih u pokretne mašine koje se koriste u izvancestovnom saobraćaju, izmijenjena i dopunjena Direktivama 2001/63/EZ, 2002/88/EZ, 2004/26/EZ i 2006/105/EZ, Uredbom (EZ) 596/2009 Direktivom 2010/26/EU, Direktivom 2011/88/EU i Direktivom 2012/46/EU - Direktiva o mašinama u izvancestovnom saobraćaju . <i>Ove direktive su stavljene van snage 31. Decembra 2016 Uredbom (EU) 2016/1628 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 14. Septembra 2016 zahtjevima koji se odnose na ograničenja emisija plinovitih i krutih onečišćenja i homologaciju tipa za motore s unutrašnjim izgaranjem za necestovne pokretne strojeve, o izmjeni uredbi (EU) br. 1024/2012 i (EU) br 167/2013 o izmjeni i stavnjanju van snage Direktive 97/68/EZ</i>
8.	Uredba (EZ) br. 850/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. godine o postojanim organskim zagađujućim materijama, izmijenjena Direktivom 79/117/EEZ i Uredbama EZ/1195/2006, EZ/172/2007, EZ/323/2007, EZ/219/2009, EZ/304/2009 i 519/2012 - Direktiva o POZ
9.	Direktiva 98/70/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. oktobra 1998. godine o kvalitetu benzinskih i dizel goriva koja izmjenjuje Direktivu Savjeta 93/12/EEZ, uz izmjene Direktivama Komisije 2000/71/EZ od 7. novembra 2000. godine, 2003/17/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. marta 2003. godine, Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. septembra 2003. godine, Direktivom 2009/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine, Direktiva Savjeta 2002/159/EZ od 18. februara 2002. godine o opštem formatu za podnošenje državnih sumarnih podataka o kvalitetu goriva - Direktiva o kvalitetu goriva

10.	Direktiva Savjeta 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. godine o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima, koja izmjenjuje Direktivu 93/12/EEZ, uz izmjene iz Uredbe (EZ) 1882/2003, Uredbe (EZ) 219/2009, Direktive 2005/33/EZ i Direktive 2009/30/EZ - Direktiva o sadržaju sumpora u tečnim gorivima
11.	Direktiva 2009/29/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine kojom se izmjenjuje Direktiva 2003/87/EZ s ciljem poboljšanja i proširenja sistema za trgovanje pravima na emisiju gasova staklene bašte Zajednice - Direktiva o trgovini emisijama
12.	Uredba Komisije (EU) br. 601/2012 od 21. juna 2012. godine o praćenju i izvještavanju o emisijama gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća, izmijenjena Uredbom Komisije (EU) br. 206/2014 o potencijalima za globalno zagrijavanje posredstvom gasova staklene bašte osim CO2 - Uredba o prijavljivanju emisija GHG
13.	S obzirom da ovaj izvještaj mora biti verifikovan, Komisija je usvojila Uredbu (EU) br. 600/2012 od 21. juna 2012. godine o verifikaciji izvještaja o emisijama gasova staklene bašte i tona-kilometar izvještaja i o akreditaciji verifikatora u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta (Uredba o verifikaciji izvještaja o emisijama GHG).
14.	Uredba Komisije (EZ) br. 994/2008 od 8. oktobra 2008. godine o standardizovanom i osiguranom sistemu registara, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Odlukom br. 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta - Uredba o registrima
15.	Uredba Komisije (EU) br. 82/2010 od 28. januara 2010. godine, koja izmjenjuje i dopunjava Uredbu (EZ) br. 748/2009 o listi vazduhoplovnih operatera koji su proveli vazduhoplovnu aktivnost navedenu u Aneksu I Direktive 2003/87/EZ nakon 1. januara 2006. godine, koja navodi administrativnu zemlju članicu za svakog vazduhoplovnog operatera - Uredba o vazduhoplovstvu
16.	Odluka Komisije 2009/450/EZ od 8. juna 2009. godine o detaljnom objašnjenju vazduhoplovnih aktivnosti nabrojanih u Aneksu I Direktive 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta - Odluka o vazduhoplovstvu
17.	Odluka Komisije 2006/780/EZ od 13. novembra 2006. godine o izbjegavanju dvostrukog brojanja smanjenja emisija gasova staklene bašte u sklopu sistema trgovine emisijama unutar Zajednice za projektne aktivnosti iz Kjoto protokola u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta - Odluka o dvostrukom brojanju
18.	Odluka Komisije 2007/589/EZ od 18. jula 2007. godine o određivanju smjernica za praćenje i izvještavanje o emisijama gasova staklene bašte u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta - Odluka o praćenju i izvještavanju

19.	Odluka Komisije 2010/2/EU od 24. decembra 2009. godine kojom se utvrđuje, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta, spisak sektora i pod-sektora koji se smatraju izloženim značajnom riziku curenja ugljenika, uz izmjene iz Odluka 2011/745/EU i 2012/498/EU - Odluka o riziku curenja ugljika , koja je stavljena van snage 31.12.2014. propisom 2014/746/EU; Odluka Komisije od 27. oktobra 2014. o utvrđivanju, u skladu sa Direktivom 2003/87/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća, popisa sektora i podsektora koji se smatraju izloženima značajnom riziku od istjeanja ugljika, za razdoblje 2015. do 2019.
20.	Direktiva 1999/94/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 1999. godine o pružanju informacija kupcima o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO ₂ pri stavljanju u promet novih putničkih vozila, izmijenjena Direktivom 2003/73/EZ, Uredbom (EZ) br. 1882/2003 i Uredbom (EZ) br. 1137/2008 - Direktiva o informisanju kupaca
21.	Direktiva 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen dioksida koja izmjenjuje Direktivu Savjeta 85/337/EEZ, Direktive Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbu (EZ) br. 1013/2006 - Direktiva o skladištenju ugljen dioksida
22.	Uredba (EZ) br. 443/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o postavljanju emisionih standarda za nove putničke automobile u sklopu integrisanog pristupa unutar Zajednice smanjenju emisija CO ₂ iz lakih vozila - Uredba o emisijama iz putničkih automobila
23.	Odluka 280/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. februara 2004. godine o mehanizmu praćenja emisija gasova staklene bašte u Zajednici i za provedbu Kjoto protokola i Direktiva Komisije 2005/166/EZ o odredbama za njeno provođenje - Odluka o mehanizmu praćenja Ova odluka stavljena je van snage Uredbom br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. maja 2013 o mehanizmu za praćenje i izvješćavanje o emisijama stakleničkih plinova i za izvješćavanje o drugim informacijama u vezi s klimatskim promjenama na nacionalnoj razini Unije te stavljanju izvan snage Odluke br. 280/2004/EZ.
24.	Odluka br. 406/2009/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o naporima zemalja članica na redukciji emisija gasova staklene bašte radi postizanja obećanja Zajednice o smanjenju emisija gasova staklene bašte do 2020. godine - Odluka o zajedničkim naporima
25.	Uredba (EZ) br. 1005/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. septembra 2009. godine o materijama koje oštećuju ozonski omotač (preinačena verzija), uz izmjene Uredbom Komisije (EU) br. 744/2010 od 18. avgusta 2010. godine - Uredba o materijama koje oštećuju ozonski omotač

26.	Direktiva Komisije 2010/79/EU od 19. novembra 2010. godine o prilagođavanju tehničkim napretcima Aneksa III Direktive 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o ograničenju emisija isparljivih organskih jedinjenja
-----	--

INDUSTRIJSKO ZAGAĐENJE

1	Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. novembra 2010. godine o industrijskim emisijama (Direktiva o industrijskim emisijama) - DIE
2	Direktiva 2012/18/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. jula 2012. godine o kontroli faktora rizika za veće nesreće koje uključuju opasne materije, koja izmjenjuje i naknadno opoziva Direktivu Savjeta 96/82/EZ - Direktiva Seveso III
3.	Uredba (EZ) br. 166/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. januara 2006. godine o uspostavljanju evropskog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koja izmjenjuje i dopunjava Direktive Savjeta 91/689/EEZ i 96/61/EZ, izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ) br. 596/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine - E-PRTR
4.	Uredba (EZ) br. 1221/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2009. godine o dobrovoljnom učešću organizacija u sistemu ekoupravljanja i revizije - EMAS
5.	Uredba (EZ) br. 66/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2009. godine o EU Ecolabel - 2012/481/EU: Odluka Komisije od 16. avgusta 2012. godine o ekološkim kriterijumima za dodjelu EU Ecolabel-a za štampani papir - 2012/448/EU: Odluka Komisije od 12. jula 2012. godine o ekološkim kriterijumima za dodjelu EU Ecolabel-a za novinski papir - Eko-oznaka

HEMIKALIJE

1	Direktiva 67/548/EEZ o klasifikaciji, označavanju i pakovanju opasnih materija (sa izmjenama, usvojena verzija), koja će biti efektivno opozvana 1. juna 2015. godine Uredbom (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smješa
2	Direktiva 1999/45/EZ o klasifikaciji, označavanju i pakovanju opasnih pripravaka, sa izmjenama, koja će biti efektivno opozvana 1. juna 2015. godine Uredbom (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smješa

3.	<p>Uredba (EZ) br. EZ/1907/2006 o registraciji, procjeni, odobrenjima i restrikcijama hemikalija (REACH), kojom se uspostavlja Evropska agencija za hemikalije (koja izmjenjuje Direktivu 1999/45/EZ i opoziva Uredbu Savjeta (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. EZ/1488/94, 1354/2007, 987/2008, 1272/2008, 1341/2009 i 552/2009, kao i Direktivu Savjeta 76/769/EEZ and Direktive Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ) – REACH, uz izmjene iz: Uredba Savjeta (EZ) br. 1354/2007 od 15. novembra 2007. godine; Uredba (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine; Uredba Komisije (EZ) br. 134/2009 od 16. februara 2009. godine; Uredba Komisije (EZ) br. 552/2009 od 22. juna 2009. godine; Uredba Komisije (EU) br. 276/2010 od 31. marta 2010. godine; Uredba Komisije (EU) br. 453/2010 od 20. maja 2010. godine; Uredba Komisije (EU) br. 143/2011 od 17. februara 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 207/2011 od 2. marta 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 252/2011 od 15. marta 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 253/2011 od 15. marta 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 366/2011 od 14. aprila 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 494/2011 od 20. maja 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 109/2012 od 9. februara 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 125/2012 od 14. februara 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 412/2012 od 15. maja 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 835/2012 od 18. septembra 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 836/2012 od 18. septembra 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 126/2013 od 13. februara 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 348/2013 od 17. aprila 2013. godine; Uredba Savjeta (EU) br. 517/2013 od 13. maja 2013. godine; ; Uredba Komisije (EU) br. 1272/2013 od 6. decembra 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 301/2014 od 25. marta 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 317/2014 od 27. marta 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 474/2014 od 8. maja 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 895/2014 od 14. avgusta 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/282 od 2. februara 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/326 od 2. marta 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/628 od 22. aprila 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/830 od 28. maja 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/1494 od 4. septembra 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/26 od 13. januara 2016. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/217 od 16. februara 2016. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/863 od 31. maja 2016. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/1005 od 22. juna 2016. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/1017 od 23. juna 2016. godine; Uredba Komisije (EU) 2016/1688 od 20. septembra 2016. godine; Uredba Komisije (EU) 2016/2235 od 12. decembra 2016. godine; Uredba Komisije (EU) 2017/227 od 9. februar 2017. godina.</p>
4.	<p>Uredba (EZ) br. 1272/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine o klasifikaciji, obilježavanju i pakovanju supstanci i smješa – CLP, uz izmjene iz: Uredba Komisije (EZ) br. 790/2009 od 10. avgusta 2009. godine; Uredba Komisije (EU) br. 286/2011 od 10. marta 2011. godine; Uredba Komisije (EU) br. 618/2012 od 10. jula 2012. godine; Uredba Komisije (EU) br. 487/2013 od 8. maja 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 517/2013 od 13. maja 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 758/2013 od 7. avgusta 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 944/2013 od 2. oktobra 2013. godine; Uredba Komisije (EU) br. 605/2014 od 5. juna 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 1297/2014 od 5. decembra 2014. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2015/1221 od 24. jula 2015. godine; Uredba Komisije (EU) br. 2016/918 od 19. maja 2016. godine; Uredba Komisije (EU) 2016/1179 od 19. jula 2016. godina</p>
5.	<p>Uredba (EU) br. 649/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 4. jula 2012. godine o izvozu i uvozu opasnih hemikalija (opoziva Uredbu EZ/689/2008).</p>

6.	Uredba (EZ) br. 2037/2000 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. juna 2000. godine o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, izmijenjena sljedećim: Uredbom (EZ) br. 2038/2000; Uredbom (EZ) br. 2039/2000; Odlukom 2003/160/EZ; Uredbom (EZ) br. 1804/2003; odlukom 2004/232/EZ; Uredbom (EZ) br. 2077/2004; Uredbom (EZ) br. 29/2006; Uredbom (EZ) br. 1366/2006; Uredbom (EZ) br. 1784/2006; Uredbom (EZ) br. 1791/2006
7.	Uredba EZ/689/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. juna 2008. godine o izvozu i uvozu opasnih hemikalija (zamjenjuje: Uredbu (EZ) 304/2003 o uvozu i izvozu opasnih hemikalija, uz izmjene Uredbom (EZ) 1213/2003, 775/2004 and (EZ) 777/2006)
8.	Uredba (EK) br. 850/2004 <i>Evropskog parlamenta i Savjeta od 29 aprila 2004 o postojećim organskim zagađujućim materijama i amandmanima Directive 79/117/EEC kao i amandmanima Uredbe Savjeta (EK) br. 1195/2006, 172/2007 i 323/2007, Uredbe (EK) 2016/293/EU i 2016/460/EU amandmani Aneksa I, IV i V</i>
9.	Uredba (EZ) br. 648/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća od 31. marta 2004. godine o deterđentima, izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) br. 907/2006 od 20. juna 2006. godine, Uredbom (EZ) br. 1336/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2008. godine, Uredbom (EZ) br. 219/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine, Uredbom Komisije (EZ) br. 551/2009 od 25. juna 2009. godine, Uredbom (EU) br. 259/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. marta 2012. godine.
10.	Direktiva 87/217/EEZ od 19. marta 1987. godine o prevenciji i smanjenju zagađenja okoliša/životne sredine azbestom, uz izmjene iz Direktive 91/692/EEZ i Uredbe EZ/807/2003
11.	Direktiva 2004/10/EZ o principima dobre laboratorijske prakse i verifikacije njihove primjene pri ispitivanju hemijskih supstanci (izmijenjena Uredbom (EZ) br. 219/2009)
12.	Direktiva 2010/63/EU o zaštiti životinja koje se koriste za naučne svrhe
13.	Direktiva 2009/128/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. godine o uspostavljanju okvira za akciju Zajednice i postizanje održive upotrebe pesticida
14.	Uredba (EU) br. 528/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. maja 2012. godine o stavljanju u promet i upotrebi biocidnih proizvoda, koja stavlja van snage Direktivu 98/8/EZ o stavljanju u promet biocidnih proizvoda

15.	Direktiva 2011/65/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. juna 2011. godine o zabrani upotrebe određenih opasnih supstanci u električnim i elektronskim uređajima
-----	---

ZAŠTITA PRIRODE

1	Direktiva Savjeta 92/43/EEZ od 21. maja 1992. godine o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore, uz izmjene iz Direktiva 97/62/EZ i 2006/105/EZ i Uredbe (EZ) 1882/2003
2	Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. novembra 2009. godine o konzervaciji divljih ptica (kodifikovana verzija Direktive 79/406/EZ i njenih izmjena)
3.	Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima, izmijenjena Uredbama (EZ) 938/97, 2307/97, 2214/98, 1476/99, 2724/2000, 1579/2001, 2476/2001, 1497/2003, 1882/2003, 834/2004, 252/2005 i 1332/2005, 318/2008, 398/2009, 407/2009 i (EU) 101/2012, Uredbe Komisije (EZ) 865/2006 o detaljnim pravilima za provođenje Uredbe Savjeta (EZ) 338/97 - Provedbene uredbe Komisije (EU) 792/2012 od 23. avgusta 2012. o pravilima za izgled i sadržaj dozvola, potvrda i drugih dokumenata navedenih u Uredbi Savjeta 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima o izmjenama i dopunama Uredbe Komisije 865/2006 - Uredba Komisije (EU) br. 791/2012 od 23. avgusta 2012. godine o određenim odredbama o trgovini vrstama divlje faune i flore, Uredba (EZ) br. 865/2006 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Savjeta (EZ) br. 338/97
4.	Direktiva Savjeta 1999/22/EZ od 29. marta 1999. godine o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima
5.	Uredba Savjeta (EEZ) br. 3254/91 od 4. novembra 1991. godine o zabrani upotrebe nožnih klopki unutar Zajednice i unošenja u Zajednicu koža i proizvoda napravljenih od pojedinih vrsta divljih životinja porijeklom iz zemalja u kojima se ove životinje love nožnim i drugim klopka koje ne odgovaraju međunarodnim standardima za humane klopke

BUKA U OKOLIŠU/ŽIVOTNOJ SREDINI

1.	Direktiva 2002/49/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. juna 2002. godine o procjeni i upravljanju bukom u okolišu/životnoj sredini, izmijenjena Uredbom (EZ) 1137/2008 - Direktiva o buci u okolišu/životnoj sredini
----	---

2	Direktiva 2000/14/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. maja 2000. godine o usklađivanju zakona zemalja članica u oblasti emisija buke u okolišu/životnoj sredini iz uređaja za upotrebu na otvorenom, sa izmjenama iz Direktive 2005/88/EZ i Uredbe (EZ) 219/2009 - Direktiva o uređajima za upotrebu na otvorenom
3.	Direktiva Savjeta 92/23/EEZ od 31. marta 1992. godine o gumama za motorna vozila i priključna vozila i njihovo postavljanje, sa izmjenama iz Direktive 2001/43/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. juna 2001. godine o gumama za motorna vozila i priključna vozila i njihovo postavljanje, i Direktivom Komisije 2005/11/EZ od 16. februara 2005. godine o prilagođavanju tehničkim naprecima na ovom polju - Direktiva o gumama za motorna vozila
4.	Direktiva Savjeta 70/157/EEZ od 6. februara 1970. godine o usklađivanju zakona zemalja članica o dozvoljenim zvučnim nivoima i izduvnim sistemima motornih vozila, izmijenjena: Direktivom Komisije 73/350/EEZ od 7. novembra 1973. godine, Direktivom Savjeta 77/212/EEZ od 8. marta 1977. godine, Direktivom Komisije 81/334/EEZ od 13. aprila 1981. godine, Direktivom Komisije 84/372/EEZ od 3. jula 1984. godine, Direktivom Savjeta 84/424/EEZ od 3. septembra 1984. godine, Direktivom Savjeta 87/354/EEZ od 25. juna 1987. godine, Direktivom Komisije 89/491/EEZ od 17. jula 1989. godine; Direktivom Savjeta 92/97/EEZ od 10. novembra 1992. godine, Direktivom Komisije 96/20/EZ od 27. marta 1996. godine, Direktivom Komisije 99/101/EZ od 15. decembra 1999. godine, Direktivom Komisije 2007/734/EZ od 14. juna 2007. godine - Direktiva o motornim vozilima
5.	Direktiva 97/24/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. juna 1997. godine o određenim komponentama i karakteristikama motornih vozila na sva i tri točka, izmijenjena Direktivom 2002/51/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19 jula 2002. godine, Direktivom Komisije 2003/77/EZ od 11. avgusta 2003. godine, Direktivom Komisije 2005/30/EZ od 22. aprila 2005. godine, Direktivom Komisije 2006/120/EZ od 27. novembra 2006. godine, Direktivom Komisije 2006/27/EZ od 3. marta 2006. godine, Direktivom Komisije 2006/72/EZ od 18. avgusta 2006. godine, Direktivom Komisije 2009/108/EZ od 17. avgusta 2009. godine, Direktivom Komisije 2013/60/EU od 27. novembra 2013. godine o izmjenama i dopunama s ciljem prilagođavanja tehničkim naprecima - Direktiva o buci motocikala
6.	Uredba (EZ) br. 1222/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2009. godine o označavanju guma u pogledu ekonomičnosti potrošnje goriva i drugim ključnim parametrima, uz izmjene iz Uredbe (EU) 228/2011 od 7. marta 2011. godine o metodi testiranja prijanjanja C1 guma na mokru podlogu i Uredbe (EU) br. 1235/2011 od 29. novembra 2011. godine o razvrstavanju guma po prijanjanju na mokru podlogu, mjerenje otpora pri kotrljanju i postupku verifikacije - Uredba o označavanju guma
7.	Direktiva 80/51/EEZ o ograničenju emisija buke iz podzvučnih vazduhoplova, izmijenjena Direktivom 83/206/EEZ od 4. decembra 1989. godine o ograničenju emisija buke iz civilnih podzvučnih vazduhoplova - Direktiva o buci iz podzvučnih vazduhoplova
8.	Direktiva Savjeta 89/629/EEZ od 4. decembra 1989. godine o ograničenju emisija buke koju stvaraju civilni podzvučni mlazni avioni, uz izmjene i dopune iz Direktive 92/14/EZ o ograničenju avionskih operacija iz dijela 2., poglavlje 2., Knjiga 1. Aneksa 16. Konvencije o međunarodnoj civilnoj avijaciji, sa izmjenama iz Direktive 98/20/EZ od 30. marta 1998. godine i Direktive 1999/28/EZ od 21. aprila 1999. godine o izmjenama i dopunama Aneksa Direktive Savjeta 92/14/EEZ - Direktiva o civilnim mlaznim avionima

9.	Direktiva 2002/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. marta 2002. godine o uspostavljanju pravila i procedura za uvođenje operativnih ograničenja emisija buke na aerodromima u Zajednici, izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ) br. 1137/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. oktobra o prilagođavanju nekoliko instrumenata po postupku propisanom u članu 251. Ugovora prema Odluci Savjeta 1999/468/EZ po pitanju regulatornog postupka praćenog ispitivanjem - Prilagođavanje prema regulatornom postupku praćenom ispitivanjem - prvi dio - Direktiva o aerodromskoj buci
10.	Direktiva 2008/57/EZ o zajedničkom djelovanju Evropskog željezničkog sistema, uz izmjene iz Direktive 2009/131/EZ od 16. oktobra 2009. godine koja izmjenjuje Aneks VII Direktive 2008/57/EZ, Direktive 2011/18/EU od 1. marta 2011. godine koja izmjenjuje Aneks II, V i VI Direktive 2008/57/EZ, Direktive 2013/9/EU od 11. marta 2013. godine koja izmjenjuje Aneks III Direktive 2008/57/EZ; Vidjeti i Preporuku Komisije 2011/217/EU o ovlašćenju za puštanje u upotrebu strukturalnih podsistema i vozila u sklopu Direktive 2008/57/EZ - Direktiva o zajedničkom djelovanju Evropskog željezničkog sistema
11.	Odluka Komisije 2011/229/EU od 4. aprila 2011. godine o tehničkim specifikacijama za zajedničko djelovanje (interoperabilnost) podsistema "buka koju proizvodi željeznički vozni park" u transevropskom konvencionalnom željezničkom sistemu, sa izmjenama iz Odluke Komisije od 23. jula 2012. godine o tehničkim zahtjevima za zajedničko djelovanje - Direktiva o buci koju proizvodi željeznički vozni park

ANEKS II SPISAK IZVORA MEĐUNARODNIH OBAVEZA BIH U OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE [POSTOJEĆIH I POTENCIJALNIH]

Ovaj Aneks navodi spisak relevantnih međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša/životne sredine čiji su EU i BiH postojeći ili potencijalni potpisnici.

GLOBALNO RELEVANTNI MEĐUNARODNI UGOVORI

Br.	Naslov	Potpisan		BiH		EU potpisnik od
		Datum	Mjesto	Status	Sl. glasnik	
1	KONVENCIJA O VLAŽNIM STANIŠTIMA OD MEĐUNARODNOG ZNAČAJA NAROČITO KAO STANIŠTA PTICA MOČVARICA (RAMSAR)	02.02.1971.	Ramsar, Iran	SUC; 2001	01.03.92.	---
2	MEĐUNARODNA KONVENCIJA O SPREČAVANJU ZAGAĐENJA SA BRODOVA (MARPOL)	02.11.1973.	London, Velika Britanija			
3.	Protokol iz 1978. godine Međunarodna konvencija o sprečavanju zagađenja sa brodova, 1973	17.02.1978.	London, Velika Britanija			
4.	Protokol iz 1997. godine o izmjenama i dopunama Međunarodne konvencija o sprečavanju zagađenja sa brodova, 1973, izmijenjene i dopunjene Protokolom iz 1978. godine (ANEKS VI) (MARPOL 73/78)	26.09.1997.	London, Velika Britanija			

5.	KONVENCIJA O MEĐUNARODNOJ TRGOVINI UGROŽENIM VRSTAMA DIVLJE FLORE I FAUNE (CITES)		03.03.1973.	Vašington D.C., SAD	R; 05.12.2008.	BiH-MU 11/08	
	6.	Bonski amandman	22.06.1979. [KSS]	Bon, Njemačka			
	7.	Gaboronski amandman	30.04.1983. [Druga KSS]	Gaboron, Bocvana			
8.	BEČKA KONVENCIJA O ZAŠTITI OZONSKOG OMOTAČA (UNEP)		22.03.1985.	Beč, Austrija	SUC	SFRJ-MU 1/90 i R BiH 13/94	EU[P], 1988 APP
	9.	Montrealski protokol o materijama koje oštećuju ozonski omotač	16.09.1987.	Montreal, Kanada	SUC	SFRJ-MU 16/90	EU[P], 1988 APP
	10.	Londonški amandman (1990) Montrealskog protokola usvojen na Drugoj sjednici potpisnika Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača	27. - 29. juni 1990. [Druga KSS]	London, Velika Britanija	R; 08.2003	BiH-MU 8/03	EU[P], 1991 APP
	11.	Kopenhaški amandman (1992) Montrealskog protokola usvojen na Četvrtoj sjednici potpisnika (Kopenhagen, 23. - 25. novembar 1992.)	25.11.1992. [Četvrta KSS]	Kopenhagen, Danska	R; 08/2003	BiH-MU 8/03	EU[P], 1995 APP
	12.	Montrealski amandman (1997) Amandman Montrealskog protokola usvojen na Devetoj sjednici potpisnika (Montreal, 15. - 17. septembar 1997.)	15. - 17.09.1997 [Deveta KSS]	Montreal, Kanada	R; 08/2003	BiH-MU 8/03	EU[P], 2000 APP
	13.	Pekinški amandmani Montrealskog protokola o materijama koje oštećuju ozonski omotač	29.11. - 3.12.1999. [Jedanaesta KSS]	Peking, Kina	R; 10.2011	BiH-MU 8/03	EU[P], 2002 APP
14.	BAZELSKA KONVENCIJA O KONTROLI PREKOGRANIČNOG KRETANJA OPASNIH OTPADA I NJIHOVOM ODLAGANJU (UNEP)		22.03.1989.	Bazel, Švajcarska	R; 12. 2000	BiH 31/00	EU[P], 1994
	15.	Amandman Konvencije ("Amandman o zabrani")	8. - 22.09.1995. [Treća KSS]	Ženeva, Švajcarska			EU[P], 1997 APP

	16	Bazelski protokol o odgovornosti nadoknađivanju šteta nastalih posredstvom prekograničnog kretanja opasnih otpada i njihovog odlaganja	10.12.1999. [Peta KSS]	Bazel, Švajcarska			
17.	OKVIRNA KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA O KLIMATSKIM PROMJENAMA		13.06.1992.	Rio de Žaneiro, Brazil	R; 20.07.2000.	BiH 19/00	EU[P], 1994
	18	Kjoto protokol	01.12.1997.	Kjoto, Japan	R; 22.04.2008.	BiH-MU 3/08	EU[P], 2002 APP
	19	Doha amandman na Kjoto protokol	26.11. - 07.12.2012. [18. KSS]	Doha, Katar			
20.	KONVENCIJA O BIOLOŠKOJ RAZNOLIKOSTI (KBR)		13.06.1992.	Rio de Žaneiro, Brazil	R; 31.12.2002.	BiH-MU 12/02	EU[P], 1993 APP
	21	Kartagenski protokol o biološkoj sigurnosti Konvencije o biološkoj raznolikosti	29.01.2000.	Montreal, Kanada	R; 24.12.2008.	BiH-MU 12/08	EU[P], 2002 APP
	22	Protokol o odgovornosti i naknadama iz Kartagenskog protokola o biološkoj sigurnosti (Nagoja - Kuala Lumpur dopunski protokol)	15.10.2010.	Nagoja, Japan			
	23	Nagoja protokol o pristupu genetičkim resursima i ravnopravnoj podjeli koristi od upotrebe genetičkih resursa Konvencije o biološkoj raznolikosti	29.10.2010.	Nagoja, Japan			
24.	KONVENCIJA UJEDINJENIH NACIJA O BORBI PROTIV DEZERTIFIKACIJE U ZEMLJAMA SA TEŠKOM SUŠOM I/ILI DEZERTIFIKACIJOM, NAROČITO U AFRICI (UNCCD)		17.06.1994.	Pariz, Francuska	R; 26.08.2002.	BiH-MU 12/02	EU [P] 1998
25.	KONVENCIJA O ZAŠTITI MORSKE OKOLINE I PRIOBALNOG PODRUČJA SREDOZEMNOG MORA (BARSELONSKA KONVENCIJA)		10.06.1995.	Barselona, Španija	SUC; 22.10.1994.		
	26.	Protokol o sprečavanju zagađenja Sredozemnog mora potapanjem otpadnih i drugih materija sa brodova i iz vazduhoplova	16.02.1976.	Barselona, Španija			

	27.	Protokol o sprečavanju i uklanjanju zagađenja Sredozemnog mora potapanjem otpadnih i drugih materija sa brodova i iz vazduhoplova ili spaljivanjem na moru	10.06.1995.	Barselona, Španija			
	28.	Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja iz kopnenih izvora (LBS protokol)	17.05.1980.	Atina, Grčka			
	29.	Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja iz kopnenih izvora i aktivnosti (izmijenjeni i dopunjeni LBS protokol)	07.03.1996.	Sirakuza, Italija			
	30.	Protokol o područjima pod posebnom zaštitom i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju (Protokol o SPA i biološkoj raznolikosti)	10.06.1995.	Barselona, Španija			
	31.	Protokol o saradnji u sprečavanju zagađenja sa brodova i, u hitnim slučajevima, borbe protiv zagađenja Sredozemnog mora (Protokol o sprečavanju i hitnim slučajevima)	25.01.2002.	Valetta, Malta			
	32.	Protokol o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja od istraživanja i eksploatacije na kontinentalnoj polici i morskome dnu i podtlu (Offshore protokol)	14.10.1994.	Madrid, Španija			
	33.	Protokol o sprečavanju zagađenja Sredozemnog mora prekograničnim kretanjem opasnih otpada i njihovim odlaganjem (protokol o opasnom otpadu)	01.10.1996.	Ismir, Turska			
34.		UN KONVENCIJA O PRAVU NEPLOVIDBENIH KORIŠĆENJA MEĐUNARODNIH VODENIH PUTEVA	21.05.1997.	Nju Jork, SAD			

35.	ROTTERDAMSKA KONVENCIJA O POSTUPKU PRETHODNOG PRISTANKA ZA ODREĐENE OPASNE HEMIKALIJE I PESTICIDE U MEĐUNARODNOJ TRGOVINI (UNEP i FAO) [Revidirana 2011. godine]	10.09.1998.	Rotterdam, Holandija	R; 20.11.2006.	BiH-MU 14/06	EU[P], 2004
36.	Amandman na Aneks III Konvencije i usvajanje Aneksa IV	20. - 24.09.2004. [Prva KSS]	Ženeva, Švajcarska			
37.	Amandman na Aneks III Konvencije	27. - 31.10.2008. [Četvrta KSS]	Rim, Italija			
38.	Amandman na Aneks III Konvencije	20. - 24.11.2011. [Peta KSS]	Ženeva, Švajcarska			
39.	ŠTOKHOLMSKA KONVENCIJA O POSTOJANIM ORGANSKIM ZAGAĐUJUĆIM MATERIJAMA (POZ) (UNEP)	22.05.2001.	Štokholm, Švedska	R; 02.03.2010.	BiH-MU 1/10	EU [P] 2005
40.	Amandmani na Aneks A, B i C	04. - 08.05.2009. [Četvrta KSS]	Ženeva, Švajcarska			
41.	Amandman na Aneks A	25. - 29.04. 2011.	Ženeva, Švajcarska			

MEĐUNARODNI UGOVORI SAVJETA EVROPE

Br.	Naslov	Potpisan		BiH		EU
		Datum	Mjesto	Status	Sl. glasnik	
42.	KONVENCIJA O ZAŠTITI EVROPSKIH DIVLJIH VRSTA I PRIRODNIH STANIŠTA	19.09.1979.	Bern, Švajcarska	R;15.09.2008.	BiH-MU 8/08	EU[P], 1982
43.	KONVENCIJA O ZAŠTITI KIČMENJAKA NAMIJENJENIH ZA OGLEodne I DRUGE NAUČNE SVRHE	18.3.1986.	Strasbur, Francuska			EU[P], 1998

MEĐUNARODNI UGOVORI UN-ECE

Br.	Naslov	Potpisan		BiH		EU
		Datum	Mjesto	Status	Sl. glasnik	
44.	KONVENCIJA O DALEKOSEŽNOM PREKOGRAIČNOM ZAGAĐENJU VAZDUHA (CLRTAP)	13.11.1979.	Ženeva, Švajcarska	SUC; 06/03/1992	SFRJ-MU 11/86 i R BiH 13/94	EU[P], 1983
45.	Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha za smanjenje zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozonskog zagađenja (Gotenburški protokol iz 1999)	30.11.1999.	Gotenburg, Švedska			
46.	Amandman na Aneks I Protokola iz 1999. godine za smanjenje zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozonskog zagađenja	Odluka EB 2012/1 Amandman				
47.	Amandman na tekstove Aneksa II i IX Protokola iz 1999. godine za smanjenje zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozonskog zagađenja i novi Amandmani X i XI	Odluka EB 2012/2				

		48.	Prilagođavanje obaveznih smanjenje emisija ili popisa unutar Gotenburškog protokola s ciljem poređenja ukupnih državnih emisija	Odluka EB 2012/3				
		49.	Privremena primjena Amandmana na Protokol za smanjenje zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozonskog zagađenja	Odluka EB 2012/4				
	50.		Protokol Konvencije o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o dugoročnom finansiranju programa saradnje za monitoring i evaluaciju dalekosežnog prenosa vazdušnih zagađujućih materija u Evropi (EMEP)	28.9.1984.	Ženeva, Švajcarska			EU[P], 1988
	51.		Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o postojanim organskim zagađujućim materijama (POZ)	24.06.1998.	Arhus, Danska			
		52.	Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o postojanim organskim zagađujućim materijama (POZ) sa amandmanima na Anekse I i II	18.12.2009.	Ženeva, Švajcarska			
		53.	Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o postojanim organskim zagađujućim materijama (POZ) sa amandmanima na Anekse I, II, III, IV, VI i VIII	18 12. 2009	Ženeva, Švajcarska			

	5 4.	Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o postojanim organskim zagađujućim materijama (POZ) sa amandmanima na Aneксе V i VII	18.12.2009.	Ženeva, Švajcarska			
55.		Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o teškim metalima	24.06.1998.	Arhus, Danska			
	5 6 .	Amandman na tekstove svih aneksa osim Aneksa III i VII Protokola o teškim metalima iz 1998. godine	Odluka EB 2012/5				
	5 7 .	Amandman na Aneks III Protokola o teškim metalima iz 1998. godine	Odluka EB 2012/6				
58.		Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o dodatnom smanjenju emisija sumpora	14.06.1994.	Oslo, Norveška			EU[P], 1998
	5 9 .	Podešavanje Aneksa II Protokola iz Osla o dodatnom smanjenju emisija sumpora iz 1994. godine	2007				
60.		Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o emisijama isparljivih organskih jedinjenja ili njihovim prekograničnim strujanjima (VOC protokol)	18.11.1991.	Ženeva, Švajcarska			
61.		Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o smanjenju emisija sumpora ili njihovim prekograničnim strujanjima za najmanje 30%	08.07.1985.	Helsinki, Finska			

	62.	Protokol Konvencije iz 1979. godine o dalekosežnom prekograničnom zagađenju vazduha o emisijama azot oksida ili njihovim prekograničnim strujanjima (Protokol iz Sofije)	31.10.1988.	Sofija, Bugarska			EU[P], 1994
63.		KONVENCIJA O PROCJENI UTICAJA NA OKOLIŠ/ŽIVOTNU SREDINU (PUO) U PREKOGRANIČNOM KONTEKSTU (ESPOO)	25.02.1991.	Espoo, Finska	R;14.03.2010.	BiH-MU 8/09	EU[P], 1997
	64.	Prvi amandman na Espoo konvenciju	26. - 27.02. 2001. [Druga KSS, Odluka II/14]	Sofija, Bugarska			
	65.	Drugi amandman na Espoo konvenciju	04.06.2004. [Treća KSS, Odluka III/7]	Cavtat, Hrvatska			
	66.	Protokol o strateškoj procjeni okoliša/životne sredine Konvencije o procjeni uticaja na okoliš/životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (Protokol o SPO)	21.05.2003.	Kijev, Ukrajina	R13.01.2017	BiH-MU3/17	
67.		KONVENCIJA O PREKOGRANIČNIM UTICAJIMA INDUSTRIJSKIH NESREĆA	17.03.1992.	Helsinki, Finska	PR; 20.02.2013.		EU[P], 2000
68.		KONVENCIJA O ZAŠTITI I KORIŠĆENJU PREKOGRANIČNIH VODOTOKA I MEĐUNARODNIH JEZERA	17.03.1992.	Helsinki, Finska	R; 03/09/2009	BiH-MU 8/09	EU[P], 1996
	69.	Protokol o vodama i zdravlju Konvencije iz 1992. godine o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera	17.06.1999.	London, Velika Britanija		BiH-MU 8/2010	
70.		SPORAZUM O KONZERVACIJI AFRIČKO-EVROAZIJSKIH VODENIH MIGRATORNIH MOČVARNIH PTICA (AEWA-CMS) (UNEP)	15.06.1995.	Hag			EU[P] 1999

	71	Amandman na Sporazum	14. - 18. maj 2012. [Peta KSS]	La Rošel, Francuska			
72		MEĐUNARODNI SPORAZUM O TROPSKOM DRVEĆU (ITTA) (UNCTAD)	26.1.1994.	Ženeva,			EU[P] 1997
73.		KONVENCIJA O UČEŠĆU JAVNOSTI, PRISTUPU INFORMACIJAMA I PRAVU NA PRAVNU ZAŠTITU U PITANJIMA OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE (ARHUS)	25.04.1998.	Arhus, Danska	R; 15/09/2008	BiH-MU 8/08	EU[P] 2001
	74	Protokol o civilnoj odgovornosti i nadoknadi šteta prouzrokovanih prekograničnim efektima industrijskih nesreća Konvencije iz 1992. godine o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodenih puteva i međunarodnih jezera i Konvencije iz 1992. godine o prekograničnim uticajima industrijskih nesreća	21.05.2003.	Kijev, Ukrajina			
	75	Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija	21.05.2003.	Kijev, Ukrajina			
76		Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja	23.06.1979	Bon, Njemačka	R;08.09.2017	BiH-MU 8/17	

OSTALI MEĐUNARODNI UGOVORI

Br.	Naslov	Potpisan		BiH		EU
		Datum	Mjesto	Status	Sl. glasnik	
76.	KONVENCIJA O ZAŠTITI I ODRŽIVOM KORIŠĆENJU RIJEKE DUNAV (DRPC)	29.06.1994.	Sofija, Bugarska	R; 11/07/2005	BiH-MU 01/2005	EU[P] 1998
77.	OKVIRNI SPORAZUM O SLIVU RIJEKE SAVE (FASRB)	03.12.2002.	Kranjska Gora, Slovenija		BiH-MU 8/2003	

	78	Protokol o režimu plovidbe uz Okvirni sporazum o slivu rijeke Save	03.12.2002.	Kranjska Gora, Slovenija		BiH-MU 10/2009	
	79	Protokol o zaštiti od poplava uz Okvirni sporazum o slivu rijeke Save	01.06.2010.	Gradiška, BiH		BiH-MU 7/2011	
	80	Protokol o sprečavanju zagađenja vode uzrokovanog plovidbom uz Okvirni sporazum o slivu rijeke Save					
81.		MEĐUNARODNA KONVENCIJA O ZAŠTITI ZDRAVLJA BILJA (IPPC) (FAO)	12.06.1951 [Rev. 1979; novi revid. tekst 1979]	Rim, Italija	R; 30/06/2003	BiH-MU 8/03	

- PR = Pristupanje
R = Ratifikacija
S = Potpisnik
SUC = Sukcesija
--- = nije primjenjivo

